16. GADA GĀJUMS

AIZSARGS

15. MAIJĀ

1938. GADS

5. BURTNĪCA

SATURS

Uz vāka: N. Balgalvja uzņēmums — **15. maijā.**

ŽURNĀLS «AIZSARGS» IZNĀK IK MĒNEŠA 15. DIENĀ

Abonēšanas maksa gadā ar piesūtīšanu: iekšzemē — Ls 4,—; uz ārzemēm — Ls 8,—. Naudas pārvedumi adresējami: Rīgā, Aizsargu štābs, «Žurnāls Aizsargs», pasta tekošs rēķins Nr. 10435. **Redakcija** un **izdevniecība** atrodas: Rīgā, Aizsargu ielā Nr. 33. Tālr. 9-3-1-1-9. **Darba laiks:** darbdienās no pulksten 8,30—15,30, sestd. no 8,30—13.

1938. GADS
16.
G. GĀJUMS

AIZSARGS

5. (179.)
BURTNĪCA
15. MAIJS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

Ja vīrs vīram sola uzticību, tad vīra pienākums ir līdz galam sekot solījumam.
Alfrēds Bērziņš.

Uz galvaspilsētu 1934. gada maijā.

Aizsargu augstākā vadītāja pavēle 15. maijā

Aizsargu komandieŗi, aizsargi un aizsardzes, aizsargu sportisti! Četri lieliem panākumiem vaiņagoti gadi ir aiztecējuši kopš vēsturiskām 15. maija dienām, kuŗās jūs, pamezdami savus ikdienas darbus, kopā ar armiju un drošības sargiem, mūsu Tautas Vadoņa saukti un aicināti, ņēmāt jo aktīvu dalību tautas vienības nodibināšanā.

Atmiņā laiks nav varējis izdzēst to prieku un sajūsmu, kāda pārņēma partiju cīņās un neticībā nomākto tautu. Bet laikam ejot, sajūsma par tautas vienprātības svētīgo nozīmi nav mazinājusies. Ir daudzkārt augusi ticība Latvijai, uzticība Tautas Vadonim, un seno šaubu vietā drošs miers un paļāvība vada visus mūs ikdienas darba gaitās.

Mana sirsnīgākā vēlēšanās ir, lai aizsargu darba griba, gara mošums un nelokāma uzticība mūsu augstākam Vadonim Valsts Prezidentam pavada jūs arī nākamajā apvienotās Latvijas piektajā darbības gadā un lai sekmējas jūsu darbs kā aizsargu organizācijā, tā arī mājā un ģimenē.

Sabiedrisko lietu ministrs A. BĒRZIŅŠ.

Aizsargi, aizsardzes, aizsargu sportisti

(Aizsargu priekšnieka pavēle Nr. 90, 1938. g. 15. maijā.)

Sajūsmas un gaviļu pilnas bija dienas, kad pirms četriem gadiem Tautas Vadonis aicināja aizsargus, blakus armijai un kārtības sargiem, ņemt līdzdalību jaunās iekārtas nodibināšanā un stiprināšanā. Dziļi vienprātīga bija aizsargu saimes atsaucība, un tagad, kad jaunais vadonības un vienības laikmets sevi parādījis diženos darbos, kad visas tautas dzīve iet milzu soļiem uz priekšu — aizsargiem un aizsardzēm gandarījumu sagādā apziņa, ka vienotās tautas lielajos sasniegumos ielikts arī aizsargu saimes darbs un labākie nodomi.

Apsveicu aizsargus, aizsardzes un sportistus atjaunotās Latvijas ceturtajā gada dienā un novēlu, lai vienmēr stiprs paliek aizsargu rindās aktīvitātes un pašdarbības gars, lai pārdomāts un rūpīgs ir katrs darbs, ko sabiedriskās dzīves celšanai esam uzņēmušies vai nu savā vai citās organizācijās, un vēl dziļāka lai aug 15. maija ideju izpratne un uzticība mūsu augstākam Vadonim — Valsts Prezidentam Kārlim Ulmanim.

Aizsargu priekšnieks, pulkvedis PRAULS.

VISPĀRĒJĀ DAĻA

A. Kroders

Jauncelta dzīve

Valsts vadības stūres liktenīgo pagriezienu dienas atceramies, lai pilnīgāk aptvertu ar šiem pagriezieniem izdarīto pārgrozību dziļāko jēgu, lai vienmēr no jauna mācītos saprast, ko notikušās pārgrozības nozīmē no tautas attīstības viedokļa: vai tās mūs vedušas uz jaunradošā ceļa un pavērušas tautas enerģijas avotus līdz viņu piepildīšanās maksimumam, vai arī tās izdarītas vienīgi cīņā dēļ varas, lai šo varu atņemtu līdz tam valdījušām grupām un personām, bet pašas tautas dzīvi atstājot agrāko apstākļu un attīstības virzienu varā, kā tas bieži noticis pēc dažādām pārgrozībām valsts vadības aparātā.

Mums tāda valsts vadības stūres liktenīga pagrieziena diena ir 1934. gada 15. maijs. Un šo dienu mēs ikgadus, — un jau ceturto reizi, — atceramies, atskatoties uz paveikto darbu un nospraužot nākošo nodomu līnijas. Tikai ceturto reizi, kaut vēsture mūs māca, ka lielu ideju piepildīšanās rezultātus atnes tikai nākošo gadu desmiti vai pat gadu simti, kā, piemēram, kristiānisms iekaroja cilvēku prātus.

Ja jau otrā un trešā, un tagad ceturtā 15. maija atcerēšanās gadā varam runāt nevien par maija ideju izplatīšanos, bet par ļoti ievērojamiem panākumiem kultūrā, saimniecībā, cilvēku attiecībās un cilvēku domāšanā un tikumos, tad esam neatvairāmi nonākuši pie slēdziena, ka 15. maija pārgrozības bija nākušas kā absolūta nepieciešamība, bez kuras tautas enerģija nebūtu spējusi atraisīties jaunas dzīves celšanai. Jo pirms 15. maija nebija iespējama latviešu tautas nodomu un mērķu piepildīšana, kas vienīgā var tautas enerģiju atraisīt un viņu jaunradošu darīt. Valsts vadība bija organizēta tik greizi, ka Latvijā, kas ir neapšaubāma latviski nacionāla zeme, ar 76 procentiem latviešu no visiem zemes iedzīvotājiem, šiem 76 procentiem nebija varas, nebija iespējas celt un veidot latviešu tautas dzīvi pēc šīs tautas atziņām, domām, ticējumiem un pasaules saprašanas. Kad sākās šī nenormālā stāvokļa aptveršana pašā tautā, tad valsts varas attiecības pret tautu kļuva ar katru dienu nenoteiktākas un gaisā karājās vārds — apvērsums, jo valdībai vairs nebija nekādas autoritātes un pēc varas izstiepa savas rokas pat tumši piedzīvojumu meklētāji, kuri mūsu zemes vēsturē jau bija sevi parādījuši neuzticību modinošās dienās un personīga labuma diktētās afērās. Arī tagad šie ļaudis cēla savas galvas, gribēdami savā labā izmantot tautas nemieru ar nenormālo valsts vadības organizāciju un ar pavisam nespējīgiem un ar tautas nodomiem nesaskaņā esošiem valsts vadītājiem, kas kliboja gļēvos kompromisos starp valstij naidīgām sociālās revolūcijas grupām un starp svešu tautību grupām, kas visas bija vienprātīgas tajā ziņā, ka šīm grupām valdot, nekāda latviešu nacionālo mērķu piepildīšana nebija iespējama ne vismazākā mērā. Uznākošā saimnieciskā krize stāvokli padarīja ar katru dienu ļaunāku, jo toreizējā partiju sistēma varēja tikai slīdēt uz leju tajā pašā bīstamā slīpumā, kamēr pēdējā no šī laika partiju valdībām palika pavisam bez atbalsta pat to grupu un partiju priekšā, kas pašas bija šai valdībai devušas varu rokās.

Nemaz nerunājot par tālu iecerētu darba programu, par kultūras celšanu un tautas labklājības vairošanu, apdraudēta kļuva pat viselementārāko vajadzību apmierināšanas iespēja. Vērīgākie ļaudis paredzēja nenovēršamu katastrofu, ja stāvoklis radikāli un ātri negrozīsies. Pārgrozības kļuva absolūti nepieciešamas. Tādēļ atnāca 15. maijs. Un mūsu laime ir, ka pie atziņas par pārgrozību nepieciešamību nāca vīri, kas Latviju nodibināja, kas spēja viņu aizsargāt pret visiem ienaidniekiem un valsti uzbūvēt laikā, kad visa pasaule ar zināmu neuzticību raudzījās, vai mēs to spēsim, vai esam gatavi paši savu dzīvi celt un veidot. Šie vīri droši taisīja savus slēdzienus par partiju sistēmas pilnīgu nederību un droši ķērās pie jaunas dzīves radīšanas. Ar 1934. gada 15. maija pārgrozībām tika noteikti un negrozāmi pārtraukta egoisma un šaursirdībā iestigusē partiju politikas sistēma un valsts vadībai radīti pavisam citi pamati, lai Latvijā valsts vadība būtu pašu latviešu rokās un lai šī valsts vadība būtu atbildīga nevis partiju, bet tautas labklājības idejas un savas sirdsapziņas priekšā. Partiju saskaldītās, sanaidotās un tādēļ darbā nevarīgās tautas vietā tika pacelts tautas vienības un vienprātības karogs, kas pavēstīja jauna laika iestāšanos mūsu Tēvzemē, tautu darot stipru un spējīgu lielam un plašam jaunradīšanas, jauncelšanas darbam. Jaunā valdība nenāca ar gatavām programām un deklaracijām, viņa tikai pavēstīja savas jaunās idejas un pašai dzīvei, tautas dienišķām vajadzībām lika noteikt valsts vadības uzdevumus. Tā praktiskā darbā, klausoties tautas dzīves pukstēšanā un vērojot viņas vajadzības, rodas jaunās dzīves formas, kas lēnām izaug no mūsu pašu zemes un no mūsu pašu dzīves, un nav svešumā aizgūtas, no svešuma atvestas un mēchaniski uzspiestas mūsu zemei. Partijas bija aizgājušas tik tālu no dzīvās dzīves, ka visus jautājumus izšķīra no sausu teoriju, no scholastisku doktrinu viedokļa, savā starpā izcīnot tautai nesaprotamus cīniņus, kur tautas intereses un vajadzības nemaz neskanēja līdzi. Plaisa starp valsts vadību un tautu bija vērusies bīstami plata, kaut nebeidzās deklamācijas, ka suverenā vara pieder tautai, jo arī šī ideja bija pārvērtusies par nedzīvu un tukšu vārdu birumu.

Tā tad vispirmais jaunās valdības uzdevums bija atjaunot organiskās, dzīvās saites starp valsts vadību un tautu, uz šīs idejas pamata veidojot jauno valsts formu, kurai jāizaug pamazām, konkrētā darbā, lai jaunās formas rada pati Latvijas daba, pati mūsu tautas dzīvā dzīve.

Vadonis saka:

Jo lielāks būs jūsu spēks atbildību nest,

jo plašākas būs zināšanas, ko jūs liksiet savā darbā, —

jo labāki būs šim darbam panākumi.

Kā jau teicām, jaunā valdība valsts izbūves darbu nesāka ar gataviem paragrāfiem un visiem laikiem formulētām doktrinām. Viņa klausījās zemes balsī un tautas valodā, lai sadzirdētu zemes un tautas vajadzības un tad meklētu ceļus un līdzekļus to apmierināšanai.

Atcerēsimies tādus iestādījumus, kā apriņķu zemnieku dienas, visas Latvijas zemnieku dienas, pašvaldību sanāksmes, amatnieku un strādnieku sanāksmes, tāpat arī valdības locekļu ceļojumus pa Latvijas novadiem, lai viņi nāktu tiešā satiksmē ar zemes iedzīvotājiem un dzirdētu, kādas viņu vēlēšanās un vajadzības. Jo nevienai citai valsts iekārtas formai tā nav jārūpējas par tiešu un patiesu sakaru nodibināšanu ar tautu, kā tas ir vajadzīgs autoritārai iekārtai. Šajā iekārtā valsts augstākā vadība tieši stāv tautas priekšgalā, ar visu savu atbildību.

Latviešu vara; tautas vienības ideja šķiru naida un sociālā kaŗa sludināšanas vietā; tautas un valsts labums kā valsts vadības pašas pieņemts un ikdienas piepildīts pienākums; nacionālā taisnība kā darbības mēraukla, — tā ir 15. maija idejiskā programa, uz kuŗas pamatojoties top celta jaunā Latvija.

Tikai pēc 15. maija bija iespējams lielais nacionālās taisnības piepildījums, sengaidītais tiesību izlīdzinājums, kāda latviešu tauta ilgojusies gadu simtus un ko neatnesa pat neatkarīgās valsts nodibināšana aiz augšā minētiem iemesliem. Pieminēsim vārdus, kādus par šo nacionālo taisnību Latvijas pilsētu pašvaldību amatpersonu sanāksmē 1936. gada 24. aprīlī teica Valsts prezidents Dr. K. Ulmanis, līdz galam skaidri formulēdams jaunās Latvijas vadības mērķi: «Es gribu uzsvērt vajadzību paškirt, nolīdzināt ceļu nacionālai taisnībai mūsu zemē, celt godā nacionālo taisnību, celt, nostiprināt un godā vietā nostādīt, negrozami pirmā vietā nostādīt latvisko, visu latvisko še, mūsu valstī, mūsu Latvijā. Ceļš ir izvēlēts, un zvērēts no tā nekad nenogriezties: uz priekšu, vairs neatstāt noteikšanu, vadību svešiem spēkiem, neatstāt to svešiem spēkiem, — vai viņi tādi ir pēc savas asins, vai viņi ir tādi pēc savām svešām idejām; bet ir izvēlēts ņemt šos darbus un uzdevumus mūsu pašu rokās, vairs uz priekšu neatstāt viņiem, svešajiem, atslēgas visu mūsu zemes un mūsu valsts jautājumu atrisināšanai; ne tikai zemes, valsts jautājumu atrisināšanas atslēgas, bet arī mūsu šīs dzimtās tautas likteņu lemšanu. Mēs esam izvēlējušies kārtību, ka mūsu pašu ļaudis, šīs zemes sensenie ļaudis, ļaudis no mūsu pašu celmiem un asins, mūsu valodas runātāji, paši būs atradēji, lēmēji, rīkotāji, izdarītāji!»

Tādus vardus latviešu tauta nebija nekad dzirdējusi no zemes valdītāju mutēm atskanot, arī tad nē, kad 1918. gada 18. novembrī bija pasludināta neatkarīga Latvijas valsts, par kuŗu mūsu tēvi, dēli un brāļi, un mūsu

draugi atdeva tik daudzas dārgas dzīvības, jo cīņas par mūsu valsti norisinājās revolūciju sabangotā gaisā, kad arī ļaužu domāšana bija ierauta šajās bangās un trauksmainā neziņā, no kuŗas līdz skaidrībai varēja tikt vienīgi ar gudru pacietību, kad pagājuši bija daži gadi. Un tikai tad, pēc revolūciju sanestām svešām idejām, tauta sāka atgriezties pie sevis, savu dzīvi radīt «pēc sava ģīmja un līdzības.»

Turpinādama idejas piepildīšanu par valsts vadības organiskiem, dzīviem sakariem ar tautas visplašākām aprindām, valsts vadība stājās pie attiecīgas formas radīšanas, kad praktiskā dzīve jau bija uzkrājusi diezgan daudz atziņu un pieredzējumu. Bet paralēli šīs jaunās formas radīšanai tika audzināta jauna valsts vadītāju morāle: «Ne varas kāres dzīti, ne arī savu spēju pārākuma iedomas apmākti, bet mūs ir vadījusi apziņa par mūsu pienākumiem un atbildību, ko esam pēc labākās saprašanas pārvērtuši darbos. Valdīšana ir darbs, strādāšana un atbildība, — tā esam uztvēruši savu uzdevumu un tā to uztversim arī nākotnē,» kā Valsts Prezidents sacīja ministru kabineta svinīgā sēdē, 11. aprīlī, uzņemdamies valsts visaugstākās vadības pienākumus. Šo atbildības un pienākuma apziņas izšķiŗošo nozīmi Valsts Prezidents uzsvēris daudzkārtīgi, lai šī atziņa kļūtu par visu to pārliecību, kam valsts celšanā un valsts vadībā uzticēti tādi vai citādi pienākumi.

Ar tādām domām par valsts vadības attiecībām pret tautu un pret saviem uzdevumiem, tika iesākta valsts vadības un tautas savstarpīgās sadarbības un kopdarbības aparāta izbūve.

Vērodama, kādās formās norisinās tautas pašdarbības un aktīvā līdzdarbība sabiedriskā dzīvē, valsts vadība radīja kameru sistēmu, pēc kuŗas visi Latvijas iedzīvotāji, neatkarīgi no viņu nacionālās vai reliģiskās piederības, saskaņā ar viņu sociālo stāvokli, ar viņu darba attiecībām, sadalīti zināmās noteiktās arodu grupās: lauksaimniekos, amatniekos, strādniekos, tirgotājos un rūpniekos. Šajās galvenās arodu grupās izteicas Latvijas sociāli-saimnieciskā daba, un ārpus viņām nepaliek nevienas nozīmīgākas grupas, kuŗai nebūtu dota iespēja pārstāvēt savas intereses. Kameras uzbūvētas uz tautas pašdarbības principa pamata, jo katras kameras pamatā ir attiecīgā aroda grupu vietējās biedrības, kurās apvienoti visi aroda ļaudis. Šajās biedrībās viņi mācās sabiedriski strādāt un brīvā sacensībā izvirzās spējīgākie, kuŗi tad tiek sūtīti augstākās pārstāvības iestādēs: kameru sekcijās, prezidijā u. c. Kameru prezidijs un sekciju priekšsēdētāji sastāda kameru galvenās komisijas, kuŗas ir kameru likumdošanas un administrātīvā darba galvenās veicējas. Saimniecisko kameru izbūve jau sen nobeigta, tikai grozījumi kameru likumos panāk vienu otru uzlabojumu, panāk lielāku pilnību un nodrošina sekmīgāku dar-

Vadonis saka:

Mūsu valdība nav un nebūs nekad ne šķiru, ne partiju, ne grupu, ne arī organizāciju valdība.

Viens likums visiem, vienas tiesības visiem un

viena taisnība visiem!

Atbrīvošanas cīņu virspavēlnieku un kaŗa ministru ģenerāli J. Balodi apsveic armijas vadība ar armijas komandieri ģenerāli Kr. Berķi priekšgalā.

bību. Saimnieciskās kameras ir jau sanākušas savā augstakā iestādē — Valsts saimnieciskā padomē apspriest viņai nodotus svarīgus saimnieciskus likumprojektus, kuŗus tad valdība pieņēma galīgā veidā, papildinot ar Saimnieciskās padomes vēlējumiem un grozījumiem. Patlaban notiek kameru tālāka izveidošana, kameru locekļu kandidātus nozīmējot vietējās biedrības vēlēšanu ceļā. Šīs vēlēšanas nupat kā pabeigtas lauku vietējās lauksaimniecības biedrībās, lai no ievēlētiem kameras locekļu kandidātiem tiktu sastādīta Lauksaimniecības kamera. Lauksaimniecības kamerai sekos citas.

Lai kameru sistēma būtu līdz galam izbūvēta, patlaban ir izstrādāti vēl divu jaunu kameru likumi, kuŗus apspriež valsts augstākā vadība ar attiecīgo arodu pārstāvjiem, pēc kam tad likumprojekti nāks ministru kabineta pieņemšanai. Abas jaunās kameras tiek dibinātas kultūras darbinieku apvienošanai valsts darbam. Viena būs apvienoti rakstnieki un žurnālisti, gleznotāji un tēlnieki, mūziķi, skatuves mākslinieki, grāmatu un laikrakstu izdevēji un tirgotāji un tautas gara mantu krājēji un kārtotāji, un tā sauksies Rakstu un mākslas kamera. Otrā — Profesiju kamerā — būs apvienotas tā saucamās brīvās profesijas: ārsti, advokāti, architekti, inženieri, agronomi, skolotāji, augstskolu mācības spēki u. c. tml. arodi. Abas šīs kameras kopā radīs Valsts kultūras padomi, līdzīgi tam, kā četras saimnieciskās kameras rada Valsts saimniecisko padomi.

Tā tad kamerās būs pārstāvēti visi zemes iedzīvotāji saskaņā ar viņu stāvokli darbā, saskaņā ar viņu stāvokli eksistences cīņā. Caur kamerām valsts vadībai atklāsies visas tautas intereses un vajadzības. Un savā iekšējā darbībā, — sekcijās, prezidijā, galvenā komisijā, — kā to rāda līdzšinējie vērojumi, kameras ir ļoti brīvas, pilnīgi autonomas.

Kādus ceļus valsts augstākā vadība ies vēl tālāk valsts iekārtas izbūvē, to rādīs nākotne, bet Valsts prezidents ir jau vairākkārt izteicies, ka šī kameru sistēma ar divām padomēm (Valsts saimniecisko un Valsts kultūras padomēm) nav pēdējais vārds valsts iekārtas izveidošanā. Arī turpmākie soļi tautas un valsts vadības savstarpējo attiecību izveidošanā var tikai arvien vēl plašāku vērst tautas interešu pārstāvēšanu, ievērojot kameru tiešām ciešo tuvību tautas visplašākām aprindām. Arī nākošās formas būs izaugušas no pieredzējumiem no pašas dzīves un pašā dzīvajā dzīvē tās būs pārbaudītas, kā viss, ko rada jaunās valsts vadība.

Tā radīta valsts iekārta un pasludinātie valsts augstākās vadības mērķi — kalpošana latviešu tautai uz nacionālās taisnības idejas pamata — patiesi spēj atraisīt nevien valsts vadības enerģiju un darba spējas, bet tas spēj visu tautu pacelt radīšanas priekā, kā to mums rada visi četri 15. maija gadi, kad pāri visai zemei iet jaunradīšanas pacilātība, kad visā zemē atraisījusies griba visu darīt skaistāku, spēcīgāku, mūžīgaku, latviskāku, kad ikkatrs grib pielikt savas rokas un savu prātu jaunu vērtību radīšanai. Jo pārveidotā valsts vara pamatojas uz tautas labuma, uz valsts varenības un uz bagātas nacionālās kultūras idejas, kas ikkatru dienu tiek piepildīta gan saimniecībā, gan ļaužu attiecību veidošanā, gan jaunu institūtu un jaunu kultūras vērtību radīšanā.

Tādeļ ielūkosimies 15. maija Latvijas valdības tiešā darbā, kas veikts uz jauntopošās latvisko tiesību iekārtas pamata un mums būs jāpabrīnas, ko iespēj veikt nacionāla valdība tikko četru gadu laikā, pie tam vēl saņemot tukšu valsts kasi, neuzticības pilnā atmosfairā iesākt vadīt valsti pa citu ceļu, vēl visapkārt sajūtot saimnieciskās krizes iespaidus. Bet neuzticība izgaisa kā burvja rokas atņemta, un tas jaunai valsts vadībai deva sparu un sajūsmu visiem spēkiem iesākt zemes atjaunošanas vēsturisko darbu.

Saprotams, ka vispirms bija jādomā par tautas elementāro, dienišķo iztiku, par eksistences nodrošināšanu. Neticami ātri viss vērsās uz labu. Jo pavisam jauna bija strādāšanas kārtība un jauni bija darbības mērķi. Pirmā kārtā bija jāuzlabo stāvoklis uz laukiem, kur dzīvo vairāk kā 60 procenti no mūsu zemes iedzīvotājiem. Ja šiem 60 procentiem nebūs pirktspēju, tad nebūs apgrozījuma arī rūpniecībā un tirdzniecībā, tad nebūs algas ļaudīm ienākumu darba trūkuma dēļ, tad kultūras pasaulē būs panīkums, jo smagā eksistences cīņā esoša tauta nav spējīga būt kultūras vērtību patērētāja, kādēļ krizi pārdzīvo arī kultūras pasaule. Vispirms bija jāizbeidz galīgi nenormālais stāvoklis, ka Latvija, būdama tipiska lauksaimniecības zeme, no ārzemēm ieveda par mil-

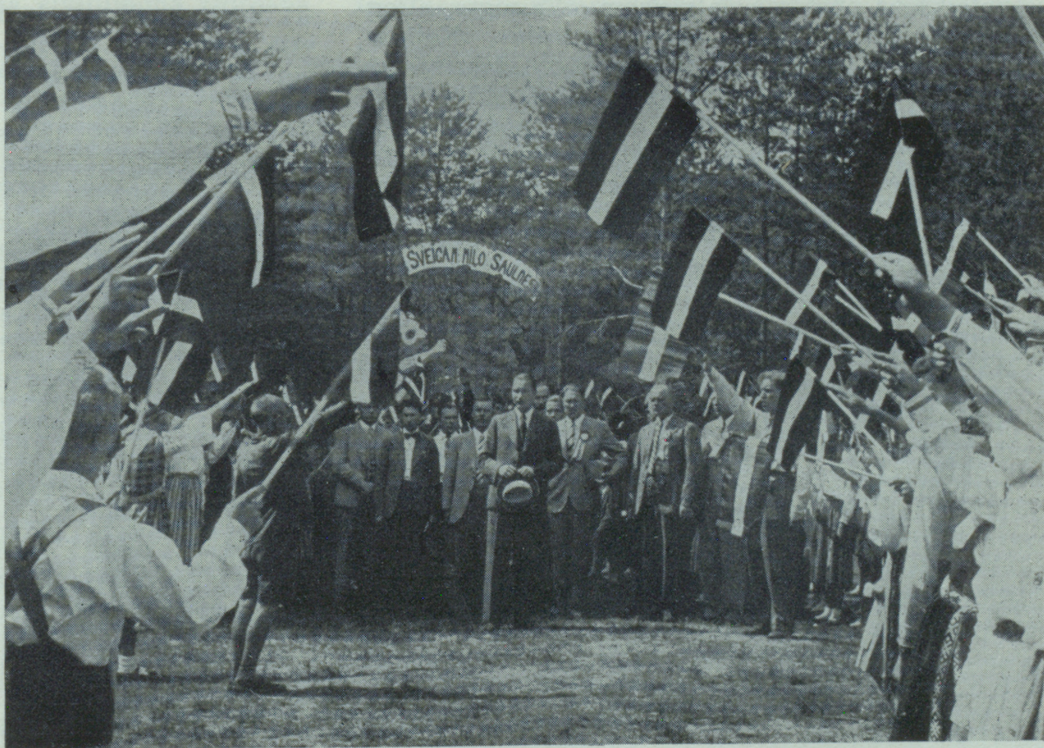
jardiem latu taisni lauksaimniecības ražojumus, pie kam mūsu pašu zemkopis nezināja, kur likt savus ražojumus un dzīvoja gandrīz bez ienākumiem. Ar lielu enerģiju valdība nokārtoja iekšējo tirgu un noteica cietas cenas gandrīz visiem svarīgākiem lauksaimniecības ražojumiem. Stāvoklis radikāli grozījās un Latvija nevien vairs neieveda lauksaimniecības ražojumus no citām zemēm, bet pati sāka šos ražojumus izvest, pie kam valdība ar lielām rūpēm un neatlaidību meklēja šo ražojumu novietošanu ārzemju tirgos. Nu lauksaimnieka budžets strauji mainījās uz labo pusi. Viņa kasē ieplūda svaigi līdzekļi, viņš sāka maksāt iestāvējušos parādus valstij un pašvaldībām, kreditiestādēm un privātām personām; viņš sāka pirkt mašīnas un darba rīkus, sāka arī uzkopt savu māju un vispāri sāka labāk dzīvot. Tūdaļ lauksaimnieka apgrozībā laistie līdzekļi radīja rosību visā zemē un sākās dzīvība tirdzniecībā, rūpniecībā, darba tirgū.

Kad lauksaimniecībā bija panākts šis atplaukums, tad valdība sāka domāt par lauksaimniecības ražojumu nodrošināšanu un zemkopja stāvokļa stabilizēšanu, lai gadījumā viņu atkal nepārsteigtu nesagatavotu jaunas saimnieciskās krizes uznākšana, kāda nekad nav neiespējama, cik mūsu zeme līdzi visām citām ir atkarīga no kustībām pasaules saimniecībā. Lielu atvieglojumu zemkopjiem valdība deva ar parādu pārjaunošanu, daļu parādu pavisam dzēšot un 25.000 lauku saimniecībām parādus pārjaunojot par kādiem 23 miljoniem latu. Tālāk tika gādāts par ražas pacelšanu, darot mūsu lauksaimniecību konkurences spējīgu sacensībā ar citām zemēm. Laukstrādnieku trūkuma dēļ lauku saimniecībās, valdība sāka sekmēt mēchaniskā darba spēka — mašīnu pielietošanu lauksaimniecībā. Tā kā laukstrādnieku trūkums izvērtās par pastāvīgu jautājumu, tad viņa atrisināšana joprojām ir viens no valdības rūpju un pūliņu priekšmetiem. Valdība ieveda ģimenes piemaksas precētiem un ilgāku laiku lauku darbos saistītiem laukstrādniekiem; uzlabota medicīniskā palīdzība, attiecinot pilsētu slimo kasu noteikumus arī uz laukstrādniekiem; nodibināts fonds laukstrādnieku dzīvokļu celšanai, jo taisni piemērotu dzīvokļu trūkums ir viens no svarīgākiem iemesliem, kādēļ pilsētu strādnieki ne labprāt dodas strādāt uz laukiem; laukstrādniekiem, kas dodas darbā lauku saimniecībās, tiek izsniegti aizdevumi un maksāti pārcelšanās izdevumi. Tas vis arī šo sāpīgo jautājumu padara vieglāku, un laukstrādnieku ievešanu no ārzemēm valdība cerē pavisam pārtraukt.

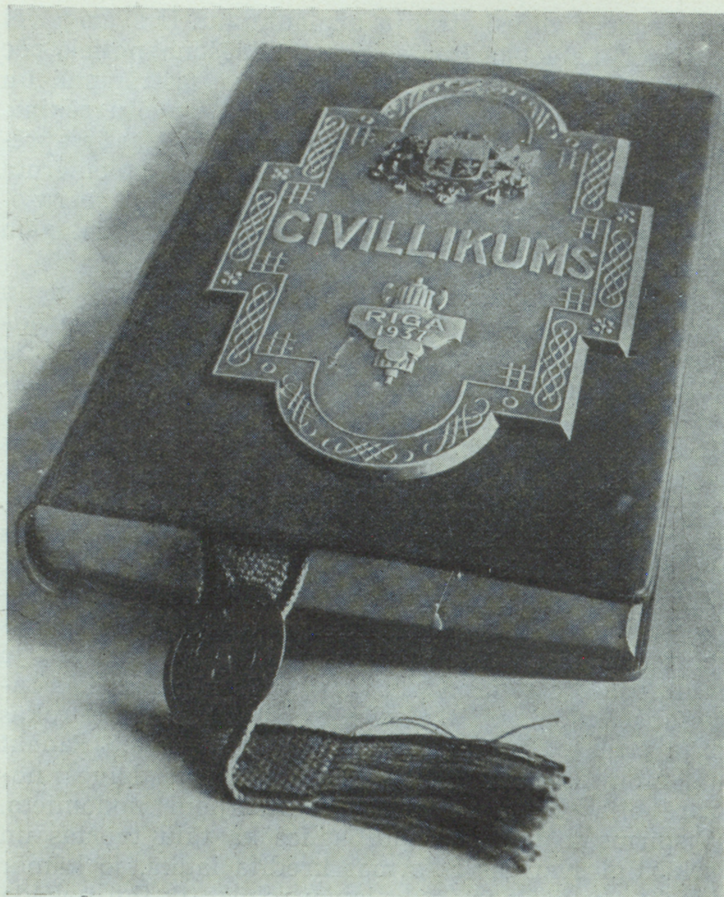
Dabīgi, ka baudot tādu valsts vadības atbalstu, lauksaimniecība visās nozarēs piedzīvojusi strauju uzplaukumu. Ir svarīgi vēl atzīmēt, ka lauksaimniecības veicināšana notiek pēc noteikta plāna, lai nebūtu jāpiedzīvo sastrēgums un dažu nozaru pārāk liela atbalstīšana uz citu rēķina. Visas zemes vajadzības un eksporta iespējas ir aprēķinātas un pārzināmas, un tām tad tiek piemērota lauksaimnieciskā ražošana, rūpīgi iekārtojot šo ražošanu visā zemē, atkarībā no katra novada dabīgām iespējām.

Lauksaimniecības uzplaukums radījis rosību un dzīvību visā zemē. Rūpniecībā nodarbināto strādnieku skaits sasniedzis augstāku līmeni, nekā tas bija augstās konjuktūras laikā. Atdzimst arī amatniecība, kas vedams sakarā ar kultūras līmeņa celšanos, jo amatnieka ražojumi ir cieņā tikai augstas kultūras zemēs, kur valda laba gaume un labas mājas glītuma tradicijas.

Līdztekus šai vispārīgai saimnieciskās rosības politikai saimnieciskā laukā norisinājās vēl cita cīņa, ļoti svarīga no mūsu tautas dzīvības interešu viedokļa. Mūsu zemes saimnieciskās dzīves izdevīgākās pozicijās no seniem laikiem atradās sveštautieši, jo viņu rokās atradās visas svarīgākās rūpnieciskās ražošanas, tāpat arī tirdzniecības nozares, viņu rokās bija arī kredita kapitāla lielumlielā daļa. Panākt taisnību latviešiem šajā svarīgā mūsu dzīves nozarē bija viens no valdības lielajiem nodomiem. Vispirms nacionālā valdība iesāka tālu tvertas un ārkārtīgi svarīgas reformas kredita laukā, jo kāmēr kredita kapitāls ir svešu ļaužu rokās, tik ilgi nekāda saimnieciskas cīņas pieteikšana no latviešu puses nav iespējama. Un jau 1936. gada 16. februārī Valmieras zemnieku dienā Valsts Prezidents varēja pateikt, ka «pirms viena gada bankas mūsu zemē bija tādā stāvoklī, ka, izņemot Latvijas banku, no visiem banku kapitāliem latviešu bankās bija tikai 18 procenti! Turpretim šogad latviešu bankās ir 84 procenti kapitāla. Pirms viena gada 18 proc. un tagad 84 pro-

Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš strādnieku svētkos.

Jaunajam laikmetam jauni likumi.
Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa Civīllikums.

centi!» «Ticiet man,» noslēdza svarīgo ziņojumu Prezidents, «ka šie 84 procenti zina, kas ir viņu kungs un kam tiem jākalpo.»

Un šai kredita reformai sekoja lielu jaunu saimniecisku uzņēmumu rašanās, kur valdošā vara un visa noteikšana piederēja latviešiem. «Vairogs», «Degviela», «Ogle», «Ādu un vilnas centrāle», «Kaļķis», «Ķieģelnieks», «Turība», «Aldaris», «Maiznieks», «Latvijas kokvilna», «Dzirnavnieks», «Kūdra», «Latvijas koks», «Laima» un vēl citi ir nodibināti ar pašu latviešu kapitālu, nodoti latviešu vadībai un turības, mūsu nacionālās bagātības vairošanai. Šajos uzņēmumos atrod darbu tūkstoši latviešu, kas dod eksistences pamatu tūkstošām latviešu ģimenēm. Bet galvenais — ar šiem jauniem saimnieciskiem uzņēmumiem latviešiem ir dota iespēja ieņemt viņa cienīgu vietu visās svarīgākās mūsu zemes saimniecības nozarēs, kas nekādi nebūtu bijis iespējams bez šīs mūsu nacionālās valdības aktīvās un enerģiskās, tālu nākotnē iecerētās politikas. Likumi par šīm jaunām sabiedrībām nodrošina, ka kapitāla valdība nepārtraukti un negrozāmi paliek latviešu rokās, tā kā nekāda svešu zemju vai tautu agresija šajā virzienā nav iespējama. Kad jaunie uzņēmumi bija iesākuši savu darbu un pierādījuši savas sekmes, tad šo uzņēmumu akcijas tika laistas tautas rokās, lai katrs, kam ir interese, varētu kļūt līdzdalībnieks šajos uzņēmumos, pie kam ar garantētu dividendi.

Neatsveŗama ir šo jauno saimniecisko uzņēmumu nozīme no latviešu nacionālās bagātības vairošanās un no latviešu saimnieciskā spēka augšanas viedokļa.

Līdztekus šiem uzņēmumiem rosību piedzīvoja arī tautas kopdarbības uzņēmumi, jo ar jaunizdoto kopdarbības likumu bija nodrošināta viņu krietna vadība un darbība. Noguldījumi vietējās krājkasēs sākuši pieaugt, kooperatīvo uzņēmumu apgrozība sasniedz necerētu augstumu: no 29 milj. ls 1936. gadā līdz 36,7 miljoniem 1937. gadā, t. i. par 27 procentiem, vairāk, kā par ceturto daļu.

Bet nacionālā valdība, panākdama tādu uzplaukumu, neļaujas šo sasniegumu apreibumam, — viņa rūpīgi domā par rītdienu, lai būtu nodrošināta tautas eksistence arī tad, kad pienāks grūtas dienas, ja sākas pasaules saimnieciskā krize, kuŗas pazīmes Amerikā jau saskatāmas. Tādā nolūkā tiek domāts par rezervēm. Ar 1936. gada 29. maija likumu ir jau nodibināts valsts kredita fonds, kuŗa uzdevums uzkrāt valsts līdzekļu rezerves; ir iesākta arī pārtikas un degvielu rezervju krāšana; nodibināts bezdarba fonds, pārveidojot jau agrāk pastāvējušo un uzkrājot līdzekļus no valsts budžeta un no speciālām piemaksām. Rezervju uzkrāšana ir arī Valsts aizsardzības fonda mērķis. Vārdu sakot valdība gādā, lai uznākušo grūtību gadus mēs varētu vieglāk izturēt, lai šie grūtie gadi pēc iespējas vairāk līdzinātos labajiem laikiem, kad netrūka nekā.

Nav lieki jāuzsveŗ, ka saimnieciskās rosības gados valdība nav aizmirsusi domāt un gādāt par tiem, kam eksistences cīņā lemta neizdevīgākā situacija. Tam kalpo tikko nodibinātais mūža vakara nodrošināšanas fonds, tāpat tam kalpo ievērojami uzlabotā darba aizsardzība, apdrošināšana nelaimes un slimību gadījumos; atvieglojumi daudzbērnu ģimenēm; palīdzība trūkumcietējiem u. t. t.

Tāpat visas tautas veselības stāvokļa pacelšana ir viens no valdības rūpju un gādības priekšmetiem un jaunais ārstniecības likums šajā ziņā dos ievērojamus uzlabojumus.

Kad uzlabots nevien valsts un pašvaldību, bet arī ikkatra pilsoņa budžets; kad uzlabota satiksme visā zemē; kad pilsoņi ir nodrošināti nevien darbā, bet arī tad, kad viņi sava darba ietaupījumus grib iekrāt dzīves nebaltām dienām; kad lauksaimnieks paceļ savas ražas un kad uzplaukums redzams visā saimnieciskā dzīvē, tad saprotams, ka tauta, atguvusi paļāvību un uzticību, labprāt grib pieredzēt lielisku celtņu un lielisku uzņēmumu pacelšanos. Un valsts vadība arī var stāties pie šādām celtnēm un šādiem uzņēmumiem, sajuzdama aiz sevis tautas uzticību un pamudinājumus. Viens no tādiem izciliem šā laika uzņēmumiem ir «Ķeguma» spēkstacijas būve. Un kad Valsts saimnieciskā padome apsprieda spēkstacijas būvēšanai nepieciešamā aizņēmuma obligāciju izlaišanu, tad piedzīvojām, ka šīs obligācijas izpirka vienā dienā, kad likums bija pieņemts un obligācijas izlaistas apgrozībā. Spēkstacijas būve ir ārkārtīgi liels tautas līdzekļu ietaupījums, ko ikgadus izdevām valūtā par kurināmo materiālu ievešanu no ārzemēm. Bet «Ķeguma» būve kļuva iespējama tikai pēc 15. maija, kaut inženieri un nacionālpolītiķi par to sapņoja jau kopš valsts neatkarības pirmajām dienām (skat. tā laika avīzes, jau kopš 1919. gada), jo tikai 15. maijs sakala valsts vadību un tautu ciešā vienībā un uzticībā, kas spēja atraisīt visus spēkus un maksimālo enerģiju grandiozam celtniecības darbam, kāds izpaužas ar «Ķeguma» spēkstacijas

būvi, kas tautas saimniecībai dos milzu enerģijas krājumus, savaldot Daugavas viļņu spēku, kas gadu tūkstošus aizplūda uz jūŗu, neizlietoti un neizmantoti tautas bagātību vairošanai.

Piepildīdama tālu nākotnē iecerēto nacionālo programu, valdība nav pagājusi gaŗām arī kādam citam ļoti svarīgam jautājumam — tautas dzīvā spēka vairošanai. Jo Latvija pieder pie zemēm, kur iedzīvotāju pieaugums ir neapmierinoši zems, sevišķi strauji krizdams 1927.—1934. gados. Bet ar jaunās Latvijas rašanos piedzīvojam uzlabojumu arī šajā laukā. Ja 1934. gadā bija viszemākais jaunpiedzimušo skaits, — 33.333, tad jau 1935. gadā ir 34.419 un 1936. gadā 35.468. Šis pieaugums nav nejaušība, bet ir izskaidrojams ar tiem jauniem apstākļiem, kas dod paļāvību un ticību, šos nepieciešamos noteikumus ģimenes dzīves stabilizācijai un ģimenes pieaugumam. Ģimenes pieaugumu sekmē arī jaunā lauksaimniecības politika, nodrošinot laukstrādnieku ģimeņu stāvokli. Arī jaunā domāšana par tautas vienību un par spēcīgu tautas nākotni, sekmē tautas dzīvā spēka vairošanos. Mūsu zinātnieki un ārsti jautājumam piegriezuši vērību arī no zinātnes viedokļa, un pie Veselības veicināšanas biedrības nodibināts Tautas dzīvā spēka pētīšanas institūts, kas uzņemtos gan teorētiskus pētījumus, gan praktisku uzdevumu veikšanu, sakarā ar svarīgo jautājumu. Šis jautājums ir ciešā sakarā ar valsts vadības rūpēm par tautas veselību, par dažāda veida atbalstu mazāk nodrošinātiem tautas locekļiem un vispāri ar jaunā laika likumdošanu, kuŗas mērķis ir tautas labklājības vairošana un garīgā spēka celšana.

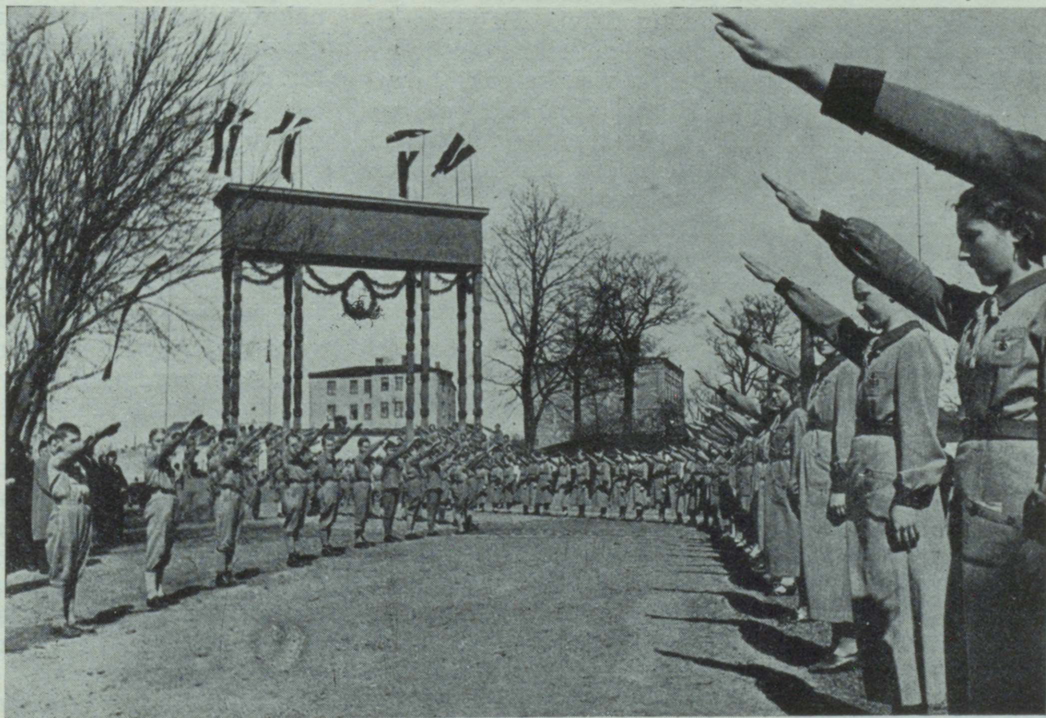
Arī jaunatne tiek pieskaņota šai valsts vadības programai, tai piemērojot sporta dzīvi, mazpulku kustību un citu jaunatnes organizāciju darbību.

Varenajā jaunās likumdošanas celtnē vēl kā izcils panākums jāatzīmē jaunā civīllikuma izdošana, kas nosaukts Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa vārdā, ievērojot viņa nopelnus un arī to, ka viņš tieši, un ļoti rosīgi piedalījās jaunā likuma izstrādāšanā. Civīltiesību laukā līdz šim bijām atkarīgi no svešu varu laikā dotiem likumiem, ar ko izskaidrojama šo likumu sadrumstalotība un nenoteiktība, jo mūsu zemes novadi ir bijuši atkarīgi no dažādām varām, kas visas pametušas tur savus iespaidus. Bija pat pavisam šauru robežu apmērā savas atsevišķas tiesības, piem., Piltenei, Jaunjelgavai, Bauskai un Jelgavai. Tas apgrūtināja daudzu tiesību jautājumu nokārtošanu, nodarot zemes iedzīvotājiem dažkārt arī zaudējumus, nerunājot par neērtībām un morāliski niecinošo stāvokli. Jaunais likums atmet daudzas novecojušās normas un jaunās normas dibinot uz pašas latviešu tautas tiesību apziņas, par mērauklu ņemot Latvijas zemi un viņas iedzīvotāju civīltiesiskās attiecības, radot vienotu privāttiesisku sistēmu. Tas cels arī zemes saimniecisko enerģiju, jo vieglāka būs mantisko attiecību kārtošana. Vienotās tiesību normas labvēlīgi ietekmēs arī Latvijas pilsoņu tiesību apziņu un audzinās viņus solidāras un vienotas sabiedrības apziņai. Jaunais civīllikums rada svarīgus noteikumus sevišķi attiecībā uz lauksaimnieka zemi, sargājot šo zemi no sadrumstalotības ar dalījumiem, jo zemes uzdevums ir sagādāt iztiku visiem zemes iedzīvotājiem. Tā tad pie zemes saistās sevišķi svarīga valsts interese — tautas dzīvības uzturēšana. Jaunais civīllikums stājās spēkā tikai pēc zināma laika, lai būtu dota iespēja visiem ar likumu rūpīgi iepazīties. Saprotams, ka tik liels darbs nevar būt bez saviem trūkumiem, bet tos izlabos un novērsīs pati dzīve. Taču jaunā, vienotā tiesību sistēma ir radīta, tā ir radīta augošas tautas vajadzībām. Ir veikts liels tiesību jaunradīšanas darbs, kuŗa svars un nozīme kļūs aptveŗama tikai ar laiku.

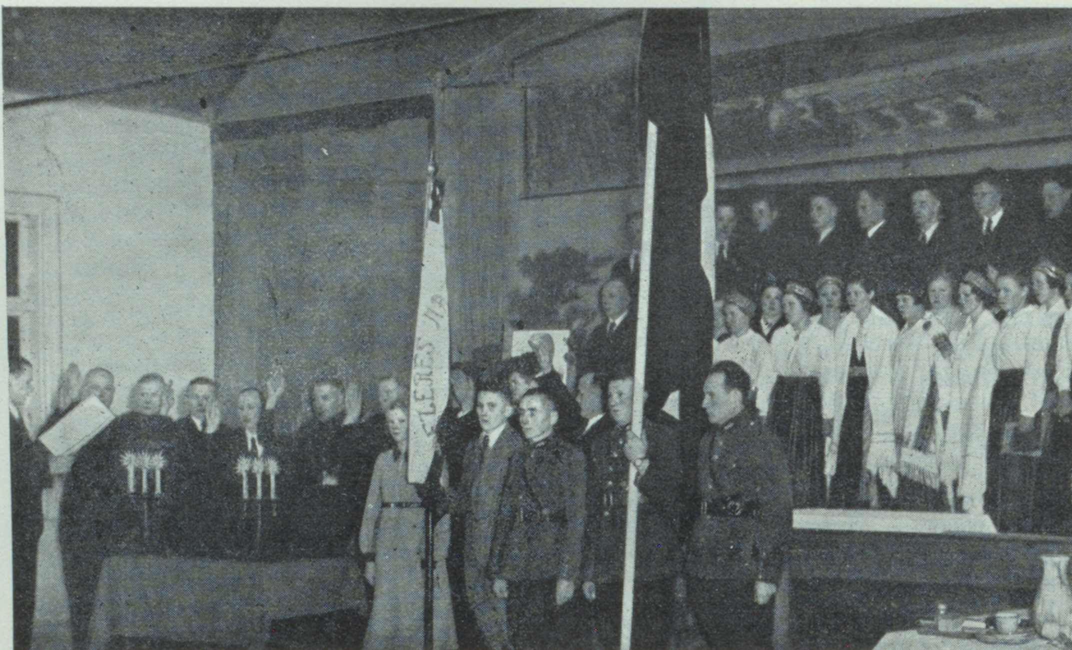
Mēs esam piegājuši pie kultūras jautājumiem, pie jaunās dzīves celšanas ar latviešu gara spēku.

Uz jauno valsts varas formu pamata, saimnieciskas rosības atbalstīts, paceļas jaunās Latvijas kultūras darbs, tiešām liels un bagāts. Šajā sakarā varam tikai pieminēt veikto darbu, neielaižoties viņa nozīmes iztirzājumos. Bet arī tikai padarītā darba reģistrēšana vien jau atvērs darba lielumu un plašumu, kas sevišķi apbrīnojams kļūst, ja atceramies, ka viss tas veikts tikai četros gados, jo pirms tam nacionālās kultūras radīšana bija nevien neiespējama, bet to pat liedza un aizkavēja kā kaitīgu un gandrīz vai noziedzīgu darbību.

Vispirms iesāksim ar brīvības cīņām, kuŗām pateicoties mēs varam dzīvot un strādāt. Līdz 15. mai-

Uzticībā Vadonim aug nākotnes veidotāja — jaunatne.

Lauku dzīves celšanā lielu darbu uzsākušas jaunās lauksaimniecības biedrības.

jam bija daudzi mēģinājumi panākt, lai tiktu vienkopus savākti brīvības cīņu laikmeta dokumenti, atmiņas u. tml. Bet viss bija velti. Tikai tagad to ir izdevies nokārtot. Vispirms tas ir viens no Vēstures institūtam nolemtiem uzdevumiem, tikai diemžēl šajā virzienā Institūts vēl nekā nav darījis.

Uz Kaŗa ministŗa ģen. J. Baloža ierosinājumu atbrīvošanas kaŗa materiālu vākšanu tagad iesāk armijas štābs un visi atbrīvošanas kaŗa dalībnieki, kā arī citi pilsoņi tiek aicināti viņu rīcībā esošos dokumentus un atmiņas nodot Armijas štāba apmācības daļā. Ar to svarīgais darbs ir atkal ierosināts, tikai tas jāpaplašina, neaprobežojot tikai ar kaŗa dalībnieku kauju atmiņām un dokumentiem, jo dokumenti un atmiņas jāvāc par visu laikmetu un par visu valsts un tautas darbu un dzīvi. Brīvības cīņām skaistu pateicību izteiks piemineklis, ko tagad sāk celt iestādot bērzu alejas par visu kalpakiešu uzvaru ceļu no Kurzemes uz Rīgu; kalpakiešu ceļa apstādīšanai līdztekus, vai arī pēc tam, var sekot arī citu atbrīvotāju kauju vietu apdēstīšana birzīm vai alejām. Līdzās Brīvības piemineklim galvas pilsētā šie pieminekļi dabā būs skaista tautas pateicība Tēvzemes atbrīvotājiem, kas paaudžu paaudzēm stāstīs par lielo laiku, kad tapa brīva un neatkarīga Latvijas valsts.

Kultūras darbs atjaunotā Latvijā ir izpaudies tādu institūtu radīšanā, kā Vēstures pētīšanas institūts, Valsts celtniecības fonds, Latvijas dabas bagātību pētīšanas institūts, Latvijas Universitātes zinātniskās pētniecības fonds, prof. A. Tenteļa fonds u. tml. Šo institūtu darbs jau izvērties apžilbinoši plašs, celtniecībā un vēstures pētīšanā, gūdams neatsveramus panākumus. Līdztekus šiem institūtiem kultūras darbs un kultūras radīšana norisinās sakarā ar Uzvaras laukuma būvi, kam vajadzīgos līdzekļus tauta saziedoja neticami ātri, un sakarā ar Valsts prezidenta Dr. K. Ulmaņa draudzīgo aicinājumu, kas tagad ir pārvērties par pastāvīgu un nekad vairs neapturāmu kultūras kustību, ikgadus sarīkojamās kultūras dienas veidā, kam lemts tautas priekšā manifestēt garīgās kultūras vadošo nozīmi tautas un valsts attīstībā. Vēl atzīmējama valsts vadības vēlēšanās, cik iespējams, plaši atraisīt kultūras radītāju garīgo enerģiju, dot gandarījumu viņu pūliņiem, lai šī gandarījuma pacilāti kultūras radītāji dotos jaunos meklējumos un jaunā radīšanā. Tam nolūkam valsts vadība radījusi augstāko tautas atzinību kultūras darbiniekiem — Tēvzemes balvu.

Saprotams, ka kultūras darbs rosīgi sokas visā zemē, kā laukos, tā pilsētās. Paceļas jauni pieminekļi, jaunas celtnes, tiek sarīkoti dažādi svētki, kuŗus pušķo mūsu dziesmas, tiek sarīkotas izstādes, sanāksmes, dibinātas jaunas kultūras iestādes, lai jo pilnīgāk būtu iespējams veikt darbu, kādu sagaida tauta un valsts.

Nekad kultūras darbam nav bijuši tik plaši un tāli mērķi, kā tagad; nekad kultūras darba svars un nozīme tautas dzīvē nav bijusi tik augstu ievērtēti, kā tagad. Un tādēļ arī nekad kultūras radīšanai tautas ģenijs nav tik bagātīgi atraisījies kā tagad. Saprotams, ka kultūras vērtību radīšana savu efektu nerāda tūdaļ, bet šo vērtību ietekmē uz tautas jūtām un domām, uz viņas gribu un rīcību ir cildena un augšup ceļoša. Jo plašāks, bagātīgāks un sirdsapzinīgāks būs tautas kultūras celšanas darbs šodien, jo gaišāka, labklājīgāka, tikumiski spēcīgāka un politiski varenāka būs tautas dzīve rītdien. Uz nākotni ved kultūras darba tilti. Un nākotne vienīgā var atriebties par ačgārnu vai nemākulīgu kultūras darbu šodien.

Visa dzīve 15. maijā Latvijā ir jaunradoša un nākotnes mērķus piepildoša. Visas tautas grupas ir atraisījušas savus spēkus un savas spējas jaunas dzīves celšanai. Mēs esam iegājuši lielā latviešu tautas atmodas laikā, kam lemts liktenīgs uzdevums — pacelt latviešu tautu citu tautu vidū tādā augstumā, ka uz visām cilvēka gara darbības sfairām aizdzirkstī latviešu gara ugunis, radīdamas īpatnas vērtības, nekur citur nerodamas un neviena cita neatkārtojamas; pacelt latviešu tautu tādā labklājībā, ka citas tautas lai apbrīno mūsu jaunās labklājības dzīves formu.

Mūsu jaunās dzīves jauncelšana ir bezgalīga. Un nav skaistāka mērķa, kā atrast atkal un atkal jaunas formas, kas mūsu dzīvi lai dara arvien skaistāku, pilnīgāku, bagātāku un labklājīgāku. Nevienam laikmetam nekad nav bijis skaistāka mērķa par to, kāds lemts tagad mūsu tautai. Paaudžu paaudzes lai dodas skaistā un jaunradošā sacensībā par pilnīgu mūsu tautas dzīvi.

Mūsu jaunā paaudze uz turieni lai virza savu radošo fantaziju, savu darbīgo gribu un savu kūsājošo dedzību.

K. Saliņš,
LLK ģenerālsekretārs

Par lauku dzīves celšanu

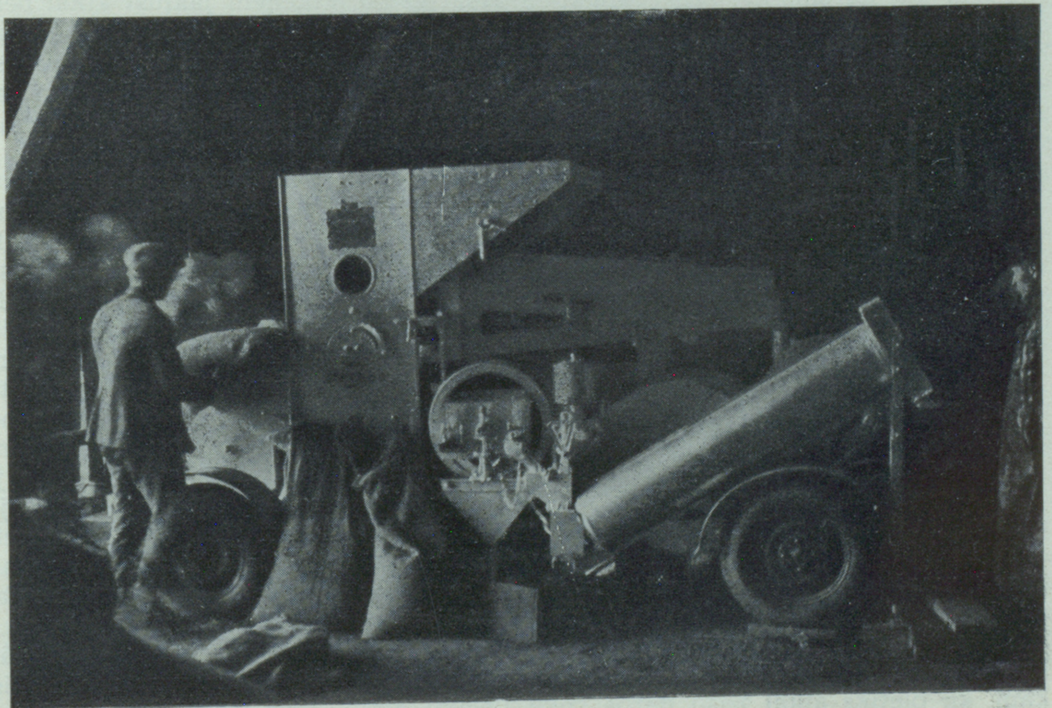
«Zemes bagātības ļaujas šķiroties divi daļās: tās, kuŗas smeļamas ārā no zemes dzilumiem, un tās, kuŗas smeļamas no lauksaimnieciski izmantojama zemes virsus. Mūsu valstī, atskaitot mazus izņēmumus, zemes bagātību nav... Pie mums galvenais ir tas, ko mums katru gadu dod zemes virsma, ko lauksaimnieks ar savu darbu no zemes var paņemt mūsu īsās vasaras nedaudzās nedēļās.»

Dr. K. Ulmanis X agr. zinātn. kongresā 1936. g. 4. janvārī.

Mūsu zemes bagātība slēpjas tās virskārtā — pelēkajā aramkārtā, ko apvērš arkls un kuŗā krīt sēklas graudi. Tā ir mūsu dzīvības avots un tautas labklājības pamats. Jo labāk mēs šo zemes kārtu kopsim un apstrādāsim, jo bagātāki kļūsim, vienalga — laucinieki vai pilsētnieki. Caur zemnieka rokām zeme savus augļus sniedz arī pilsētniekam. Augot lauku dzīves labklājībai un laucinieku pirkšanas spējām, augs rosība un pārticība visā valstī.

Šo zemes virskārtu pēc visjaunākām atziņām pareizi kopt lauksaimniekam palīdz Latvijas lauksaimniecības kamera. Kameras darbs būs jo sekmīgāks, jo vairāk tam būs darītāju. Tāpēc jāvēlas, lai tai rastos palīgi un kopēju mērķu atbalstītāji arī ārpus kameras tiešo darbinieku aprindām. Liela daļa mūsu lauksaimnieku vēl atrodas sastinguma stāvoklī; ievilkušies cietā neuzticības un vienaldzības čaulā, kuŗai kameras labi domātiem aicinājumiem grūti tikt cauri, viņi nelabprāt uz tiem atsaucas. Te nu atveŗas plašs un daudzpusīgs darba lauks lauku iedzīvotāju rosīgākai un gaišākai daļai, kuŗu pašlaik gandrīz visos Latvijas pagastos sevī ietveŗ aizsargu organizācija. Kā aktīvākam elementam aizsargu organizācijai jāiet lauku dzīves priekšgalā un jāmodina sava pagasta ļaudis uz lielāku rosību, gan ar uzmudinošiem piemēriem savās sētās, gan draudzīgiem aicinājumiem un padomiem.

Pašlaik visas lauku dzīves celšanas degpunktā guļ divi vēl neatrisināti jautājumi: mūsu lauksaimniecības zemā ražība un laukstrādnieku jautājums. Ražu celšanas propagandā tiek darīts viss iedomājamais, gan izdevīgu ražošanas apstākļu sagādāšanā, gan vēršot lauksaimnieku uzmanību uz visām tām iespējām, kādas latviešu zemnieks var izmantot ražu celšanas darbā, pie tam pasvītrojot taisni tās iespējas, kas neprasa gandrīz nekādus liekus līdzekļu ieguldījumus. Un tādu mums ir tik daudz, ka tās sevī glabā milzīgus vērtību krājumus. Ja meliorācija nav iedomājama bez zināmiem kapitālu ieguldījumiem, tad par zemes strādāšanas un mēslošanas uzlabošanu to nevar teikt, jo nepareizas rīcības apmaiņa ar pareizu lielāko tiesu neprasa pavairotus izdevumus. Tas pats sakāms par to zudumu novēršanu, kādus lauksaimniekam ikgadus prasa kūtsmēslu nepareiza uzglabāšana, sējumu un ražu nepareiza apkopšana un kas krīt par upuri nezālēm, augu slimībām un kaitēkļiem. Kaitēkļi un slimības samazina mūsu lauku ražas katru gadu caurmērā par $^1/_3$ jeb 77 milj. ls. Ja izdotos apkaŗot visas slimības un kaitēklus, tad ar tiem pašiem līdzšinējiem zemes strādāšanas un mēslošanas paņēmieniem, ar to pašu neuzlaboto sēklu vien jau būtu sasniegtas par 33% augstākas ražas. Starp augu aizsardzībai izdodamiem līdzekliem un tās radīto ražu pieaugumu ir gluži nesamērīga starpība. Neskatoties uz to, mūsu lauksaimnieki ikgadus pacietīgi panes lielus zaudējumus, jo nekodina sēklas labību. Sevišķi sāpīgas sekas šādai rīcībai jūtamas taisni šopavasar. «Latvijas Lauksaimniekā» iespiests kāda lauksaimnieka raksts ar zīmīgu virsrakstu: «Cik labi, ka nenokodināju visu rudzu sēklu!» Labi tādēļ, ka nenokodināto rudzu pūrvieta lielceļa malā blakus nokodinātiem šopavasar bijusi par mācību, kas zelta vērts nevien pašam saimniekam, bet visai apkārtnei, rādot, kāda nozīme sēklas kodināšanai. To pašu dzirdēju vilcienā no kādas «telefona saimnieces» ceļā starp Puiķeli un Limbažiem, kuŗas rentnieks, nekodinātu sēklu sējot, palicis bez maizes, un vēl no

Pareizi sagatavota sekla cels ražu. Sēklu šķirosana un kodināsana.

Mājīgi laukstrādnieku dzīvokļi saistīs vairāk darba roku uz laukiem.

zemju strādāšanai un ciņaino purvāju pļaušanai ievest nevaram, mežs, turpretim, vairo mūsu zemes skaistumu un bagātību.

Ja ražu celšanas darbā pamazām kļūst redzami kaut lēni, tomēr noteikti un droši panākumi, tad laukstrādnieku jautājuma kārtošana mums rāda mazāk iepriecinošu ainu. Laukstrādnieku trūkums un visas citas nevēlamās parādības, kas saistās ar mūsu mazo dzimstību, pašlaik ir nevien Latvijas lauksaimniecības, bet visas mūsu valsts dzīves sāpīgākie jautājumi, kuŗu kārtošanā aktīvi jāpiedalās katram valsts pilsonim. Neaprobežotas svētīga darba iespējas te ir jaunām lauksaimniecības biedrībām un pagasta inteliģencei. Lauksaimniecības biedrības ir piemērotākās vietas šādu jautājumu pārspriešanai un noskaidrošanai, un ja tajās par biedriem būtu visi pagasta iedzīvotāji, tad biedrību nozīme šo jautājumu kārtošanā būtu ārkārtīgi liela.

daudz citiem visu apvidu lauksaimniekiem. Kāds Zemgales saimnieks, kas arī līdz šim kodināšanai nebija ticējis un šopavasar savu neticību samaksājis ar visiem rudzu sējumiem, man beidzot teica: «Ja nu tā kodināšana patiešām tik laba, tad gan vajadzētu izdot likumu, kas piespiestu katru lauksaimnieku savu sēklas labību nokodināt.» Skola maksā naudu, bet vai šādas mācības mūsu lauksaimniekiem tomēr neiznāk mazliet par dārgām? Vai nebūtu bijis labāk jau agrāk klausīt agronomu aizrādījumiem? Jau sen propagandētā sēklas kodināšana šopavasar izvērtusies par izcilu pārliecinošu piemēru tam, cik ļoti agronomu darba panākumi atkarīgi no lauksaimnieku atsaucības un cik dārgi lauksaimniekiem pašiem sava pasīvitāte jāsamaksā. Modināt atsaucību sava pagasta ļaudīs ir ikviena apzinīga pilsoņa pienākums, vienalga, vai tas būtu aizsargs, skolotājs, pagasta pašvaldības darbinieks, vai kuŗš katrs cits pagasta iedzīvotājs, kas apzinīgi cenšas dzīvot līdzi sava laika garam un iet progresa ceļus.

Pēc visām minētām ražu celšanas iespējām vēl jāaizrāda uz kādu novēršamu parādību. Daudzi lauksaimnieki savu enerģiju izšķiež velti, apstrādājot lielas neauglīgas zemes platības un turot pārlieku lielus ganāmpulkus mazvērtīgās ganībās. Tādos tīrumos un ganībās, kur īstā vieta būtu mežam, ievāktā raža nekad neatmaksā pieliktās pūles un līdzekļus, tāpēc aŗamzeme jāsakoncentrē pēc iespējas šaurākā auglīgākās zemes platībā, tāpat lopu skaits jāsamazina un tiem jāierīko kultivētas, aplokos sadalītas ganības vasarai un labi zāļāji ziemas rupjās barības ražošanai. Platībā mazāki, bet labāk kopti lauki, tāpat kā skaitā mazāks, bet labāk turēts ganāmpulks nedos mazāku kopražu, bet daudzos gadījumos pat lielāku. Pārējās, mazauglīgās vietās lai aug mežs tik ilgi, kamēr mūsu tautas dzimstība būs sasniegusi tādu pakāpi, ka pietiks atkal pašu darba roku lielāku platību apstrādāšanai. Ārzemju laukstrādniekus lieso

Valdība un lauksaimniecības vadošās iestādes dara visu iespējamo laukstrādnieku trūkuma mazināšanā. Bet tāpat kā visur, arī šeit nepieciešama lauksaimnieku pašu pretimnākšana un apzinīga savas dzīves satura un uzdevumu izprašana. Ja gribam šo zemi saukt par savu, tad mums arī jāgādā par to, lai to pildītu mūsu pašu dēli un meitas, lai latviešu zemi apstrādātu latviešu cilvēks. Mūsu ģimenēm jākļūst atkal bērnu svētītām. Tādēļ centīsimies novērst visus tos šķēršļus, kas mazina dzimstību. Izmantosim valdības pabalstus un celsim ģimeņu mājiņas deputāta strādniekiem, rūpēsimies par kalpu ģimenēm labvēlīgiem dzīves un darba apstākļiem, lai lauku cilvēku vairs nevaldzinātu pilsētu dzīve. Šeit atkārtošu Prezidenta vārdus: «Pilsētas dzīves standarts ir augstāks, kultūras un civīlizācijas augļi pieejamāki. Lauki atpalikuši. Bet, mīļie draugi, tas nenozīmē, ka mēs vilksim pilsētu dzīves standartu lejā; nē, tas nozīmē, ka lauku dzīves standarts mums jāpaceļ uz augšu.» Un šā lauku dzīves standarta celšanā ļoti daudz var darīt katrs lauksaimnieks savā saimniecībā. Ja pārskatot Bauskas apriņķa statistiskos datus redzam, ka no 3586 saimniecībām 662 jeb 18,46%, t. i. gandrīz $^1/_5$ no visām saimniecībām ir tādas, kuŗu saimnieki ir jau pāri 50 gadiem, bet nav savām mājām sagatavojuši nākošos saimniekus (un droši vien vēl daudzos citos apriņķos stāvoklis nebūs daudz labāks), tad rodas jautājums: kas mantos šīs mājas? Tiem jābūt mūsu pašu tautas brāļiem — mūsu deputāta kalpiem. Tādēļ gādāsim jau laikus viņiem iespēju uzstrādāties sākumā par graudniekiem, tad par rentniekiem un beidzot par saimniecību īpašniekiem. Saimnieku ģimenēs novērsīsim «tēvu un dēlu» nesaskaņas, lai vienas ģimenes lo-

cekļus vienotu sirsnīga saticība un tiem visiem rastos iespēja saskanīgi strādāt tēva sētā un lai katrai mājai jau laikus būtu sagatavots krietns nākošais saimnieks. Neļausim pilsētu troksnim apklusināt zemes balsi mūsu bērnos, mācīsim tos mīlēt tēva mājas un lauku dzīvi un tēva darba turpināšanu turēt par savu goda lietu. Jaunajā paaudzē ir mūsu nākotne. Kāda tā būs, tas atkarājas tikai no mums pašiem.

Tie visi ir aicinājumi, uz kuŗiem ceļu visvieglāk atrast lauksaimniecības biedrībās, kopējās pārrunās. Tāpēc jāgādā, lai visi pagasta iedzīvotāji iestātos biedrībās. Bet līdz ar to arī jānobīda pie malas personīgas intereses, jāaizmirst skaudība, personīga patika vai nepatika, veci strīdi un aizvainojumi un jādod iespēja spējīgākiem un krietnākajiem pagasta cilvēkiem ieņemt atbildīgākos amatus.

Ceļot ražas un lauksaimnieka ienākumus, padomāsim arī par to, kur šie pavairotie ienākumi lai paliktu. Lai laba daļa to neaizietu izdzīvei, dzeršanai un greznībai, jārūpējas par pagasta iedzīvotāju garīgā līmeņa celšanu, krogus un zaļumballes vietā sniedzot vērtīgus priekšlasījumus, teātŗa izrādes, saturīgas grāmatas, labu mūziku u. t. t.

Ja gribam paši veidot savas tautas un valsts nākotni un būt tās likteņu noteicēji, mums jātop rosīgākiem un sadraudzīgākiem. Jāatmet mūsu nelaimīgais pārliecīgas savrūpības gars un jāsadodas rokās kopīgam darbam, kuŗā vispārības intereses stādāmas pāri pašlabumam, skaudībai un nenovīdībai. Tā ejot pa vadošu roku jau iepriekš nospraustu taisnu un pareizu ceļu, celsim savas zemes labklājību uz stingriem materiālās un garīgās kultūras pamatiem.

Dr. phil. N. Vīksniņš

Kāpēc latvieši nav saplūduši ar Baltijas vāciešiem vienā nācijā?

Šis jautājums pieder pie ļoti svarīgiem un atbildīgiem jautājumiem visā mūsu vēsturē. Te īstenībā var izšķirt 2 apakšjautājumus: — kāpēc latvieši nav pārvācojušies un kāpēc Baltijas vācieši nav pārlatviskojušies? Noskaidrot šīs problēmas visā visumā būs iespējams tikai pēc pamatīgām un vispusīgām mūsu tautas kultūras studijām un pēc plašas latviešu un Baltijas vāciešu kultūras salīdzināšanas. Tāpēc šoreiz gribu pagaidām nospraust tikai galvenos pētīšanas virzienus, lai tādā kārtā veicinātu šī svarīgā jautājuma pamatīgu noskaidrošanu.

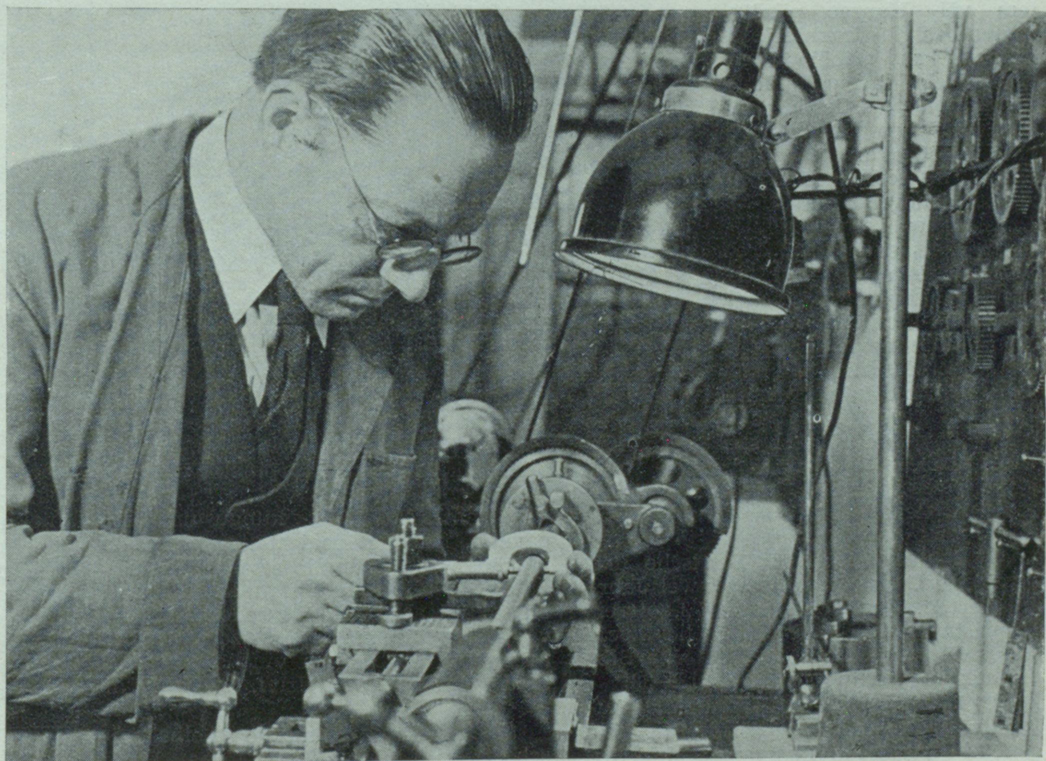
Latviešu tautas vēsturiskās gaitās konstatējamā svarīgā īpatnība ir tā, ka mūsu tauta nav saplūdusi ar saviem iekaŗotājiem — vāciešiem vienā nācijā, kā tas, piemēram, ir noticis ar mūsu brāļu tautu — senprūšiem. Tāpēc, apskatot mūsu tautas vēsturi, mēs redzam te blakus vienu otrai divas īpatnējas kultūras — latviešu un vācu, kas savstarpēji ietekmēdamās, nav zaudējušas savu īpatnību līdz pat mūsu dienām. Tā kā šim apstāklim ir bijušas ļoti svarīgas sekas visā mūsu zemes turpmākā vēsturē, tad mēģināsim noskaidrot tos cēloņus, kas neļāva šādam sakušanas procesam šeit izveidoties.

Šim jautājumam jau ir pieskārušies vairāki vācu vēsturnieki tiklab Vācijā, kā arī pie mums. Tāpēc vispirms noskaidrosim šos uzskatus, lai ieņemtu pret tiem zināmu stāvokli.

Jau slavenais vācu vēsturnieks Heinrichs fon Treičke savā darbā «Das deutsche Ordensland Preussen»*), runājot par atšķirību Prūsijas un Baltijas kolonizācijā, aizrāda uz to, ka Prūsija bija visas Vācijas kolonija un tāpēc tur notika pilnīga ģermānizācija, turpretim Livonija bija galvenā kārtā ziemeļvācu kolonija un šeit vācu plānā kārtiņa nespēja pārvācot vietējos iedzīvotājus.

Bez tam Treičke atzīmē arī vācu kolonistu iekšējās nesaskaņas un cīņas: starp virsbīskapu un ordeni, starp bīskapu un ordeņa bruņiniekiem un starp pilsētām un bruņiniekiem. Viss tas bija nelabvēlīgs faktors spēcīgas centrālas varas izveidošanai un sekmīgai cīņai pret ārējiem un iekšējiem ienaidniekiem.

*) H. v. Treitschke. Historische und politische Aufsätze 1871, B. d. II, S. 21. 4. Aufl. (Šis raksts ir jau arī III izdevumā).

15. maija gars pacēlis darba darītāja rūpību un atbildību.

Beidzot, viņš pārmet Vidzemes kolonizētājiem to, ka viņi ne vienmēr ir izpildījuši savu pienākumu — sniegt uzvarētiem vācu kultūras augļus.

Šīs Treičkes garām ejot izteiktās domas ierosināja pazīstamo Vidzemes kultūrvēsturnieku Jūliju fon Ekartu atbildēt Treičkem speciālā atklātā vēstulē*). Šeit autors ļoti veikli mēģina atspēkot visus Treičkes izteiktos pārmetumus, bet viņa argumenti mūs tomēr nevar pārliecināt.

Ekarts visu vainu noveļ galvenā kārtā uz nelabvēlīgiem ārējiem apstākļiem, sevišķi uz daudzajiem kaŗiem un uz krievu ārkārtīgajiem postījumiem XVI g. s. beigās, tomēr tas pēc Treičkes domām, neiztur kritikas, jo arī Kurzemē, kur, kā autors pats atzīstas, kaŗš nav tik lielā mērā nopostījis zemi, tomēr arī tur pārvācošanas darbs nav izdevies, jo taisni Gothards Ketlers, ko autors tā slavē, ir spiests sava mūža beigās (1586.—87.) likt iespiest Lutera mazo «Katechismu», Dāvida dziesmas un jauno derību nevācu valodā», kā to pareizi aizrāda Treičke savā atbildē Ekartam**). Treičke, atbildot Ekartam, aizrāda vēl uz dažiem svarīgiem faktoriem, kas izskaidro pārvācotāju neveiksmi Baltijā. Vispirms kolonijas atkrišanā vainojama kolonijas tēvija (Mutterland) un sevišķi vācu nācijas sv. Romas ķeizarvalsts nespēks un iekšējās nesasakaņas, tad Habsburgu dinastijas kontinentālā politikā, bez tam vēl Hanzas pilsētu savienības «tirdzniecības naids», kas gribēja Rīgā un Rēvelē sasniegt tādas pašas monopola tiesības, kā vēlāk Anglija Ziemeļamerikā. Tālāk arī starptautiskās attiecības Eiropas ziemeļos noveda pie tā, ka Prūsijas un Baltijas politika nebija saskaņojama. Bez tam ļoti liela nozime ir bijusi arī Baltijas satversmes aristokratiskajam raksturam. «Bet nevienā kontinenta zemē», saka tas pats Treičke, «muižnieki vien nav varējuši izveidot veselīgu valsts dzīvi, ja šo kārtu nav ierobežojusi spēcīga monarcha vara.»

Klasisks piemērs šai ziņā ir Polijas muižnieku kārta. Arī Baltijas vācieši kā iekaŗotāji pakāpeniski pierada pavēlēt par latviešiem un igauņiem, prasīt no viņiem padevību un saskaņā ar to izveidot visu saimniecisko organizāciju un sabiedrisko nogrupējumu šai zemē. Tādā kārtā viņu raksturā izveidojās dažas īpatnības, kuŗas viņu cienītāji izskaidro ar to, ka Baltijas vācieši pieraduši sevi uzskatīt par «kungu tautu». Tieši šim jautājumam tuvāk pieskaŗas Bavārijas zinātņu akadēmijas loceklis Hanss Prucs savā grāmatā «Der Kampf un die Leibeigenschaft in Livland»*), kur viņš starp citu saka: «Tas, protams, ir domāts kā uzslava, bet līdz ar to nozīmē arī zināmu vājumu vai vienpusību, kas ir bijusi liktenīga visā turpmākā vēstures gaitā.

Labklājības celšanai kalpinām mašīnas.

Vienmēr būt par kungu un tikai pavēlēt, nav nevienai tautai lemts un ja kādai tautai tomēr sevišķu apstākļu dēļ ir bijis lemts ilgu laiku valdīt un sakarā ar to, tā sāk iedomāties, ka valdīt ir vispārīgi tās uzdevums un iedzimtās tiesības, un viņa saskaņā ar to arī iekārto savu dzīvi, tad viņa ar to nodara vislielāko ļaunumu tieši pati sev. Tādā ceļā viņa pārāk viegli aizmirst to, ka viņas pienākums ir kalpot arī svešās tautas interešu labā. Kādreiz, protams, neizbēgami nāk atmaksa, vēl vairāk: vēsture māca, ka arī šādām «kungu tautām» rodas nopietns pretinieks, un tad tās dabū divreiz tik smagi ciest, jo tieši tie, pie kuŗiem viņi gribētu meklēt atbalstu un palīdzību, tā kā viņi līdz šim plānveidīgi ir tikuši apspiesti, neizrāda pat ne mazāko vēlēšanos doties kaut kādās briesmās savu kungu labā. Šādu Baltijas vāciešu «kungu garu» vēl pastiprināja tā apziņa, ka viņi ir augstākas kultūras nesēji ne tikai Baltijā, bet arī visā plašajā Krievijā, par kuŗas sastāvdaļu Baltija kļuva XVIII g. s. sākumā.

Pēc Šmeidlera ziņām, ko viņš ieguvis no kāda krieva, visā Krievijas armijā 1871. g. Baltijas vāciešu procentuālais skaits bijis šāds: 2% kareivju, 24% apakšvirsnieku, 58% štāba virsnieku un, beidzot, ģenerāļu pat ne mazāk par 74% un tādā kārtā arī saprotams zināmā mērā šī autora izteiciens, ka «Baltijas vācu intellektuālo un morālo spēku kopsumma ir bijusi pat līdz visjaunākiem laikiem visistākais krievu valsts morālais, militārais un administrātīvais pamats»*).

Protams, Baltijas vācu līdzdalība krievu valsts izbūvē ir nenoliedzama un krievu kaŗavadoņu, ministru, diplomātu un vispārīgi augstāko ierēdņu starpā bija sastopāmi daudzi Baltijas vācieši, bet šai parādībai šo pašu vācu dzīvē bija arī negātīva nozime: visi šie vīri zināmā mērā zaudēja savu vācisko īpatnību, sevišķi vēl pēc tam, kad notika šo ģimeņu radošanās ar krieviem. Viņi gan nepārkrievojās, bet vismaz pierada skatīties uz visu no krievu viedokļa, mērot visu ar krievu mēru. Šādu «divpavalstniecību» (Zweischlächtigkeit) viņi uzrādīja arī Polijas, Zviedrijas, Austrijas, kā arī Vācijas dienestā. Ja ņem vērā to, ka sevišķi līdz XVII g. s. otrai pusei kaŗa dienests tika uzskatīts par vispiemērotāko Baltijas jauno muižnieku nodarbošanos, tad viņus mēs sastopam visos Eiropas valstu kaŗaspēkos līdzīgi šveiciešiem un elzasiešiem, un tāpēc nav brīnums, ka arī mūsu dienās starp kazāku virsniekiem ir sastopamas Baltijas muižnieku atvases. Ka šie Baltijas «kungi», nokļūdami augstos amatos Krievijā, ne sevišķi pa-

*) Julius v. Eckardt Baltische und russische Culturstudien aus zwei Jahrhunderten, Lpz. 1869. S. 1—23, otrreiz iespiesta arī krājumā «Baltische Briefe aus zwei Jahrhunderten, Deutsche Bibliothek in Berlin (1917.) S. 13—38.

**) Preussische Jahrbücher 1868, Augustheft. Šo atbildi saisinātā veidā sniedz Jūlijs fon Ekarts piezīmē pie priekšvārdiem savai grāmatai «Baltische und russische Culturstudien aus zwei Jahrhunderten» Lpz. 1879.

*) Der Kampf un die Leibeigenschaft in Livland, von Hans Prutz (Sitzungsberichte der Königlich Bayerischen Akademie der Wissenschaften) München, 1916, S. 78.

*) Schmeidler, Das russische Reich unter Kaiser Alexander II, S. 151, citēts pēc Hansa Pruca agrāk minētās grāmatas.

švītroja savu vāciskumu, tas pats par sevi saprotams, bet nav noliedzams arī tas, ka viņi šai ziņā gāja nereti pat pārāk tālu.

Interesantus faktus šai ziņā sniedz Baltijas liberālās vācietības pārstāvis barons Ed. fon Rozenbergs. Runājot par «St. — Peterburger Deutsche Bildungs- und Hilfsverein», viņš pastāsta par to, ka daudzi vāci pasaules kaŗa sākumā mainījuši savus uzvārdus vai arī uzdevušies par zviedriem, bet bijuši arī tādi, kas gājuši arī daudz tālāk. «Nekad es neaizmirsīšu to gadījumu,» saka barons Rozenbergs, «ka kāda vācu advokāta sieva, kas dzimusi Tērbatā, kādā piestatnē aiz niknuma šņākdama un pie tam ar ārkārtigi sliktu krievu izrunu, raidīja man šādus vārdus: «Ak, kā es ienīstu šo Vilhelmu! Kā es gribētu viņu saberzt gabalos!» Līdzīgas ainas bija redzamas uz katra soļa; īsti vāciski cilvēki sacentās naida izrādīšanā pret vāciem un bija sašutuši, ja uzdrošinājās tiem oponēt*).

Autors 1915. g. nokļuvis Rīgā un raksturo vietējo vācu sabiedrību kā pretstatu Pēterburgas vāciem: ja Pēterburgā visi vāci centās būt «krievu ultra-patrioti», tad Rīgā otrādi — «vācu ultra-patrioti», un sakarā ar to viņš raksturo arī savu poziciju šādos vārdos: «Es uzskatīju visu šo kaŗu par šausmīgu neprātu, par vārdos neizteicamu nelaimi, par kuŗa iznākumu mēs, Baltijas vācieši, ne vienā ne otrā gadījumā nevarētu priecāties, jo mēs nevienam no abiem pretiniekiem nevarējām no visas sirds novēlēt galīgu neveiksmi.

Es nekādi nevarēju atzīt to dedzīgo naidu pret visu krievisko, kas šeit īsredzīgo krievu ierēdņu fanātisma dēļ paslepšus lauzās uz āru, jo es biju mācījies augstu vērtēt un mīlēt krievu tautas plašo sirdi un lielo dvēseli. Pārmērīgais lepnums tikai uz savu nacionālitāti, it kā tā jau būtu visas radības augstākais vainagojums, izlikās man tiklab nepamatots, kā arī nederīgs, bet tais gadījumos, kur tas noveda pie citu nāciju nicināšanas un pat naida pret tām, man tas arvien bija nesimpatisks»*).

Tāpēc arī Treičke savā atbildē J. Ekartam starp citu izsakās: «Baltijas muižnieki ir modri aizstāvējuši savas privilēģijas un līdz ar to netieši arī vācu dzīves īpatnības gan pret poļiem, gan zviedriem, gan krieviem, tomēr viņiem nav bijis savas tēvu zemes tais gadsimtos, jo viņu dēli kalpoja kā tēviju zaudējuši avantūristi gan Prūsijas, gan Krievijas, gan Austrijas, gan Francijas kaŗa pulkos.»

Ļoti interesants ir tas fakts, ka paši Vidzemes muižnieki ar maršalu baronu Bruiningku priekšgalā, 1839. g. 28. martā griezās pie Krievijas cara Nikolaja I un lūdza atsūtīt vairākus labus krievu valodas skolotājus uz Baltiju, lai atvieglotu Baltijas vācu muižnieku dēliem, kas meklētu sev vietas krievu dienestā, krievu valodas piesavināšanos un tādā kārtā paši deva bīstamu ieroci rokā nākošiem rusifikācijas cīnītājiem*).

Slavenais «kungu gars» izpaužas arī šeit, jo krievu valodas mācīšanu viņi pieprasa tikai sev, un pat pasvītro to, ka viņa pilnīgi nevajadzīga tām aprindām, no kuŗām komplektējas garīdznieki un skolotāji, ko viņi uzskatīja par otras šķiras vāciešiem.

Tā tad, savelkot kopā tikko minēto vācu vēsturnieku un publicistu uzskatus par vācu kolonizācijas neveiksmi Livonijā, mēs redzam, ka šai jautājumā jau daudz kas noskaidrots.

Pirmais cēlonis tā tad bija tas, ka vācu - ienācēju skaits šai zemē bija pārāk mazs, lai atklātās cīņās iekaŗotu šo zemi. Vācu - ienācēju skaitu ir mēģinājis summēt prof. Ozenbrigens savā rakstā «Die deutsche Ostseeprovinzen», kas iespiests Brokhausena izdotā grāmatā «Die Gegenwart» — 1848. Pēc viņa domām katoļu baznīca pavisam esot zaudējusi savās ilgajās cīņās pret latviešu un igauņu ciltīm 117.000 krustnešu.

Ja mēs te vēl pievienotu Frīdricha Konrāda Gadebuša datus, kas atrodami viņa anonimi publicētā grāmatā «Abhandlung von der vaterländischen Geschichte», ka vācu savstarpējās cīņās no XIV g. s. sākuma līdz XVI g. s. beigām bojā ir gājuši ap 335.000 vāciešu, tad vāciešu - ienācēju skaits 4 gadsimtos sniegtos turpat pie pusmiljona. Tomēr šie skaitļi ir noteikti

*) Für Deutschtum und Fortschritt in Lettland. Erinnerungen und Betrachtungen von Baron Ed. von Rosenberg, Rīga 1928., S. 12.

*) Ebenda, p. 14—15.

*) Interesanti aktu materiāli šai ziņā atrodami šādā grāmatā: «Fünfzig Jahre russischer Verwaltung in den baltischen Provinzen» (Leipzig. 1883), S. 31—34.

Traktoru darba dziesma Uzvaras līdumā.

pārspīlēti, jo tiklab «Indriķa chronikā» kā arī «Atskaņu chronikā» minētie dati par vācu krustnešu skaitu norāda tieši uz ļoti niecīgu vācu-ienācēju skaitu. Tā piem. kaujā pie Saules 1236. g. krituši 50 bruņinieki, un zobenbrāļu ordenis jau izbeidz savu eksistenci.

Otrs cēlonis bija spēcīgas centrālās varas trūkums Livonijā un vācu kolonistu iekšējās nesaskaņas un cīņas. Te jāpiezīmē, ka arī Vācijas vēstures viduslaiku beigu posmu raksturo spēcīgas vienotas varas trūkums un valsts saskaldīšanās ļoti sīkās teritorijās jeb tā saucamā teritoriālizācijā.

Trešais cēlonis ir tas, ka sakarā ar to Vācija nevarēja atbalstīt savu koloniju Livonijā.

Ceturtais cēlonis ir vācu kultūras politikas neveiksme. Te gan jāpiezīmē, ka šai gadījumā būtu maz pamatoti pārmest vācu ienācējiem to, ka viņi nav pārvācojuši latviešus. Toreiz jau pašiem vāciešiem vēl nebija nacionālā apziņa spilgti izveidojusies, jo visā Rietumeiropā valdīja katoļu baznīca un vācu inteliģentākās aprindas — garīdznieki rakstīja savus uzvārdus līdz pat reformācijas laikmetam ar latīņu valodas galotnēm un pat bībele vēl nebija tulkota vācu valodā*). Tā tad te varētu pārmest ienācējiem vāciem galvenā kārtā to, ka viņu kristianizēšanas darbs mūsu zemē nav izdevies, jo latvieši līdz pat 18. g. s. pieturas pie savām pagāniskām reliģiskām tradicijām.

Piektais cēlonis — Livonijas satversmes aristokratiskais raksturs.

(Turpmāk beigas.)

*) Vēlākos gadu simtos vāci nemācīja latviešiem vācu valodu, lai tādā kārtā atturētu šo spējīgo tautu no sacensības ar vāciem garīgās kultūras laukā.

Virsleitnants T. Ābeltiņš

Daugavpils likteņi

(Beigas.)

Poļi atjaunoja nopostīto citadeli un apbruņoja to modernākiem ieročiem. 1667. g. Daugavpilī atklāja mazo Latgales saeimu, un 1677. g. poļu karalis Jānis Kazimirs deva Latgalei kņazistes nosaukumu un paplašināja muižnieku tiesības. Daugavpils kļuva par visa apgabala laicīgās un garīgās pārvaldes centru. Šeit atradās bīskapa sēdeklis. Pilsētai piekrita liela nozīme tirdzniecībā. Še poļi muitoja preces, ko sūtīja uz Rīgu. Sevišķi strauji Daugavpils attīstījās un uzplauka pēc karaļa Vladislava IV dekrēta 1647. g., kas noteica Daugavpili par labības un citu preču noliktavu visām Daugavas transporta precēm, jo Rīga atradās zviedru rokās. No Polijas uz Latgali plūda daudz žīdu, no kuŗiem daļa apmetās Daugavpilī.

Pēc Latgales pievienošanas Polijai še ieradās jezuīti, kuŗi piegrieza lielu vērību katoļu ticības atjaunošanai un nostiprināšanai Latgalē. Arī Latgales muižnieki atmeta protestantismu un drīzi pārpoļojās. Tauta tika vienkārši «pārskaitīta» katoļu ticībā. Jezuīti nodibināja Daugavpilī savu kolēģiju un visā Latgalē 12 misijas. Viņi pirmie sāka rūpēties par drukāto vārdu latviešu valodā. Daugavpilī pie jezuītu koleģijas — klosteŗa tika 1631. g. atvērta skola, kuŗa arī bija pirmā skola Latgalē. 1661. g. šo skolu pārvērta par ģimnaziju, kur vēlāk atvēra arī teoloģijas nodaļu katoļu garīdznieku sagatavošanai. Jezuīti rūpējās arī par baznīcu celšanu un galvenā kārtā viņiem un dominikāņu ordenim varam pateikties par Latgales staltām katoļu baznīcām.

Daugavpils jezuītu celtā baznīca un klosteris vairākkārt tika nopostīti un atkal no jauna uzcelti.

Līdz mūsu dienām uzglabājušos baznīcu un klosteri beidza celt 1764. g. Baznīca celta skaistā baroka stilā ar diviem torņiem. Baznīca ir liela trijjomu celtne, ar platu vidus un šaurākiem sānu jomiem, kuŗus atdala daudzas īpatnējas kolonnas. Viss tēlnieciskais dekorējums ieturēts baroka stila formās.

Pie klostera atradās kapsēta, no kuŗas neapbūvēts palicis mazs stūrītis. To mūsu kaŗavīri pārvērtuši par skaistu puķu dārzu — parku. Pie bijušās klostera ēkas vēl uzglabājies jezuītu saules pulkstenis.

Ziemeļu kaŗā, Polijai kaŗojot ar Zviedriju, Daugavpils noder kā atbalsta punkts. 1700. g. te pārziemoja poļu — sakšu kaŗaspēks. Arī vēlāk Krievijas cars Pēteris Lielais, baidīdamies, ka zviedri neieņemtu Daugavpili, nometina še daļu no sava kaŗaspēka. 1710. g. krievu kaŗaspēks ievazā pilsētā mēri. Gandrīz visi pilsētas iedzīvotāji un poļu garnizons izmira.

Mēris plosījās plašā apgabalā. Sevišķi izmira Ilūkstes apriņķa latvieši un no tā laika še ieplūda lielā skaitā poļi un leiši un vēlāk krievi — vecticībnieki. Poļi Daugavpili pameta, aizvācot visu citadeles apbruņojumu uz Viļņu. Citadele netika vairs atjaunota un pamazām sadrupa.

1756. g. Daugavpilij cauri braucot, še apmetās nākošais Polijas karalis Stanislavs Poņatovskis. Vietējie muižnieki to svinīgi uzņem un izvēl kā savu deputātu Polijas saeimā. Poņatovskis savās atmiņās raksturo Latgales muižniekus kā ļoti turīgus un labi izglītotus.

1765. g. pilsētas aprakstā norādīts, ka pilsēta atrodas zemā vietā un pavasaŗos stipri cieš no plūdiem un neizbrienamiem dubļiem. Pilsētā ir tirgus laukums un trīs ielas: Rīgas, Pils un Ludzas. Pilsētai bija divstāvu rātsnams. Gandrīz visas ēkas celtas no koka.

1772. g., pēc Polijas sadalīšanas, Daugavpili līdz ar Latgali pievienoja Krievijai. Sākumā Latgali pievienoja Pleskavas, vēlāk jaundibināmai Vitebskas guberņai.

1795. g. poļu konfederāti, kņaza Oginska vadībā ieņēma un nodedzināja Daugavpili. Bojā aizgāja pilsētas archīvs. 1781. g. Krievijas ķeizariene Katrīna II piešķīra Daugavpilij jaunu ģerboni — jātnieku ar paceltu zobenu sarkanā laukumā.

Visvairāk šos kaŗa un juku gados cieta latgaļi. Viņu mājokļi un druvas katrā kaŗā tika nopostīti. No visām pusēm še spiedās iekšā sveštautieši un visas svešās varas bija labvēlīgas savu tautiešu nometināšanā. Dzīvojot starp svešām tautām, daļa latgaļu pārpoļojās vai pārkrievojās un ir mūsu tautai uz laiku zuduši. Svešo tautu iespaids pat manāms latgaļu izloksnē. Tikai latvieša neatlaidība glāba to no pilnīgas pārtautošanās un pēc kaŗa vētrām lika druvām atkal zaļot, līdz nākošais kaŗa brāziens tās atkal nomina.

1800. g. Daugavpilī bija 3500 iedzīvotāju. Pilsēta bija izveidojusies par ievērojamu ceļu mezglu.

Pilsēta tomēr cieta no plūdiem un mitruma. Arī ceļotāji žēlojās par netīrību un lieliem dubļiem. Valdība sāka domāt par pilsētas pārcelšanu citā vietā.

1778. g. ķeizariene Katrīna II apstiprināja jauno pilsētas novietojuma projektu. Pēc šā projekta Daugavpils bija ceļama aiz Šūnu ezera, tagadējās vecās priekšpilsētas vietā un Z. no tās. Pilsēta bija četrstūrveidīga, ar zemes valni un 4 vārtiem. Pilsētā katrai iedzīvotāju šķiŗai un katrai veikalu nozarei nodalīti sevišķi kvartāli. Šis projekts netika pilnīgi reālizēts. Jaunā vietā sāka būvēties tikai tad, kad sāka būvēt cietoksni, un tad vairs nepieturējās pie šā apbūves projekta.

Krievija sāka piegriezt vērību savu valsts robežu nostiprināšanai. Daugavpili ieskaita par stratēģisku punktu, kuŗā ceļams cietoksnis. Šim cietoksnim vajadzēja būt kā stūŗa akmenim visā Krievijas rietumu nocietinājumu sistēmā. Cietokšņa celšanai izvēlējās tieši Daugavpils pilsētas vietu, jo šeit bija iespējama cietokšņa grāvju apūdeņošana.

Cietoksni sāka celt 1810. g. pēc inženieŗa pulkveža Hekeļa projekta. Tas bija paredzēts Daugavas labā krastā, ar priekštilta apcietinājumu Daugavas kreisā krastā. Bija paredzēti 7 lauka bastioni, gaŗ kuŗiem izrokami ūdens kanāļi. Cietokšņa garnizons — 4500 kaŗavīri ar spēcīgu artileriju.

Cietokšņa vietā esošo pilsētu pavēlēja pārcelt uz tagadējās pilsētas un vecās priekšpilsētas vietu. Vēlāk pavēlēja pārcelt arī Daugavpils priekšpilsētu, kuŗa atradās D. un DR. no Šūnu

ezera, jo viņu atrašanās traucējot cietokšņa apšaudi. Priekšpilsētā atradās krogs, ūdens dzirnavas un žīdu sinagoga. No tiem laikiem palikusi tikai žīdu kapsēta Šūņu ezera krastā. Iedzīvotājiem tika samaksāti pārcelšanās izdevumi. Jezuītu ordenim par klosteri, ēkām, baznīcu un zemi samaksāja 300.000 zelta rubļus un 1821. g. tos no Daugavpils padzina. Jezuīti pārcēlās uz Krāslavu. Jezuītu baznīcu atdeva pareizticīgiem, bet klosterī ierīkoja kazarmas.

Pēc cietokšņa būvju vietas nospraušanas, tūlīt ķērās pie tā būves. Pie darbiem strādāja nepārtraukti 10000 kareivju. Darbus sevišķi kavēja zemā, purvainā vieta. Cietoksnī izbūvēja plašas noliktavas un laborātorijas. Cietoksnis bija vēl pusgatavs, kad nāca zināms Napoleona nodoms iebrukt Krievijā. 1811. g. 26. VII Daugavpili izsludināja par I šķiras cietoksni. 1812. g. Napoleons iebruka Krievijā. Daļa no viņa spēkiem virzījās Vilkomiras — Daugavpils virzienā.

Krievu 1. armija atgāja uz Drisu, atstājot cietokšņa aizstāvēšanai 200 lielgabalus un 2500 kareivjus.

Cietoksnī galīgi pabeigts bija tikai 1 bastions. Vajadzības gadījumā bija atļauts cietoksni atstāt. Cietokšņa komandants ģen. Ulanovs nolēma cietoksni norakt un lielgabalus nogremdēt, bet vēlāk armijas vadība tam nepiekrita. Par cietokšņa komandantu iecēla kņazu ģen. Jaškili un pastiprināja garnizonu vēl ar 4 kājnieku bataljoniem un huzāru pulku.

Pateicoties ģen. Jašvili enerģiskiem soļiem, pilsēta netika nodedzināta un bija spējīga aizstāvēties. 1812. g. 13. VII franču - prūšu II korpuss, maršala Udino vadībā, uzbruka priekštilta apcietinājumam. Apmēram 1 km no priekštilta apcietinājuma, frančiem pretim stājās krievi un atsita pirmās franču nodaļas. Franči domāja, ka cietoksnis vēl nav apbruņots ar artileriju, bet jau pirmie uzbrukumi tika atsisti ar spēcīgu šauteņu un artilerijas uguni. Franču avangarda kom. ģen. Marbo pavēlēja uzbrukumu atkārtot kājnieku bataljonam, bet arī tas tika atsists. Pēc tam franči raidīja uzbrukumā kavaleriju un portugāļu kājniekus. Franču kavalerijai izdevās izlauzties caur krievu ķēdēm un, vajājot atkāpjošos krievus, ieņemt tiltu. Tilts bija būvēts uz laivām, bez margām. Franču kavalerija mēģināja pārauļot pāri tiltam un ielauzties pilsētā, atstājot sev aizmugurē neieņemtus priekštilta apcietinājumus. Sākusies neprātīga auļošana pāri tiltam zem cietokšņa un priekštilta apcietinājumu artilerijas uguns. Redzot lielos zaudējumus, maršals Udino pavēlēja kavalerijai atgriezties un vērsa uzbrukumu pret priekštilta apcietinājumiem, bet tika atsisti. Arī nākošās dienās cietoksnis atsita visus franču uzbrukumus.

16. VII maršals Udino saņēma Napoleona pavēli atiet no Daugavpils un virzīties gar Daugavu uz augšu. Frančiem atejot, krievu kavalerija ielauzās to aizmugurē un pie Kalvunu muižas sagūstīja 80 frančus.

Frančiem tuvojoties, krievi atkāpās no Drisas, bet Daugavpilij pavēlēja aizstāvēties. Pārpratuma pēc, Daugavpils cietoksnī tomēr bija iznīcinājuši municiju, pārtikas līdzekļus un ierakuši zemē lielgabalus, kāpēc garnizonam atlika atstāt cietoksni un atiet uz Rēzekni. 1812. g. 1. VIII cietoksni bez kaujas ieņēma no Krustpils gar Daugavas malu nākošā ģen. Rikardo brigāde. Franči palika kādu laiku uz vietas, noraka uzbērumus, nodedzināja noliktavas, atrastos krievu kaŗa materiālus un lielgabalus iegāza Daugavā un pēc tam aizgāja uz Ežereni.

Krietnam darbam brangi augļi.

Pēc franču atkāpšanās tika atjaunoti cietokšņa būvdarbi. 1817. g. pie cietokšņa izbūvēja 7 pēdas dziļu ostu upes kuģiem. 1818. g. pabeidza priekštilta apcietinājumus. 1825. g. noraka vecās citadeles drupas, jo tās traucēja apšaudi.

1833. g. visi svarīgākie cietokšņa būves darbi bija nobeigti un 21. V cietoksnis tika iesvētīts.

Cietokšņa izbūvei paplašinoties, tika pārcelts Daugavas kreisā krastā esošais Jeruzalemes miests uz tagadējo Grīvas vietu, pie Lames upes ietekas. Šis miests bija izveidojies pēc 1710. g. No šī miesta atlikusies tikai žīdu kapsēta pie «Jeruzalemes» mājām. Jezuītu 1764. g. celtā baznīca tika nedaudz pārveidota. Torņu galos uzlika zeltītus bizantiskus kupolus ar pareizticīgo krustiem. Baznīcas iekšpusē uz kolonām un ārpusē virs fraktona tika uzgleznotas vairākas freskas un mozaikas.

1826. g. caur Daugavpili ierīko pirmo krievu gaisa tēlegrafu uz ārzemēm. Redzes attālumā viens no otra atradās novērošanas torņi, no kuŗiem novērotāji ar tāļskatiem uztvēruši īpašas zīmes un noraidījuši tās tālāk. 1826. g. pārcēla no Drujas uz Daugavpili galveno pasta ceļu uz Vīni. Ar to sākās Daugavpils kā satiksmes mezgla uzplaukšana. 1843. g. uzcēla plosta tiltu pār Daugavu un 1860. g. uzbūvēja caur Daugavpili divas dzelzceļa līnijas — Pēterpils — Varšavas un Rīgas — Orlas, kā arī izbūvēja šoseju, kas savienoja Pēterpili ar Kauņu. 1873. g. uzbūvēja dzelzceļu, kas savienoja Daugavpili ar Šauļiem. Daugavpils ar to kļuva par svarīgu zemes un dzelzceļa mezglu un sāka strauji pieaugt.

Pēterpils — Varšavas dzelzceļš nedaudz ierobežoja cietokšņa apšaudi, kāpēc 1863. g. abās Daugavas pusēs, līdztekus dzelzceļam, uzcēla «Varšavas» apcietinājumu līniju. Cietokšņa nocietināšanas darbi, izbūvējot jaunus redutus un kazarmas, turpinājās līdz 1878. g.

Katru gadu, pavasaŗos, pārplūdusē Daugava nodarīja lielu postu jaunai pilsētai un cietoksnim. Sevišķi lielu postu plūdi nodarīja 1829. g., kad tika noskaloti gandrīz visi cietokšņa uzbērumi. Tāpēc 1841. g. tika uzcelts, pēc kapteiņa Meļņikova projekta, 6 km gaŗš aizsarga dambis, kuŗš sedza cietoksni un pilsētu. No tā laika Daugavpils pasargāta no pavasaŗa plūdiem, tikai Grīvai nācās katru gadu izjust plūdu postu. Latvijas laikā uzceltie aizsargdambji arī Grīvai novērš plūdu briesmas.

Ar jauna cietokšņu tīkla izbūvi Polijā Daugavpils cietoksnis zaudēja savu nozīmi. Sākumā to pārdēvēja par II šķiras cietoksni, bet vēlāk par cietoksni — noliktavu. Cietoksnis tika izlietots kā kazarmas un šeit atradās plašs arsenāls ar lielām armijas apgādes priekšmetu darbnīcām.

Daugavpils pilsēta strauji pieauga. 1850. g. Daugavpils sastāvēja no cietokšņa, mazās un lielās priekšpilsētas ar 750 ēkām un 12000 iedzīvotājiem. Jaunā priekšpilsēta, kuŗu vēlāk pārdēvēja par pilsētu, sākumā atstāja neglītu iespaidu: gandrīz visas ēkas celtas no koka. Visur liela netīrība. Bruģēta tikai Rīgas iela. Vēlākā pilsētas izbūvē trūka noteikta plāna. 1893. g. krievi pārdēvēja Daugavpili par Dvinsku.

Pilsētā plaši uzplauka tirdzniecība un rūpniecība. 1913. g. Daugavpilī dzīvoja 115.000 iedzīvotāju. Daugavpilī savu kaŗa dienestu sākuši daudzi

latviešu virsnieki. Lai minam dzejnieku Pumpuru, ģen. Kreicbergu, plkv. Kaminski un ģen. Balodi.

Pasaules kaŗā vācieši pienāca Daugavpilij ļoti tuvu un 1915. g. apņēma to puslokā: Ilūkste — Olines ez. — Jaun - Aleksandrova — Vidri. Vairākus mēnešus vilkās ārkārtīgi sīvas cīņas Daugavpils un Ilūkstes rajonos. Ilūkste gāja no rokas rokā un tika galīgi sagrauta, sevišķi sīvas cīņas notika «Zelta» kalna, Meduma ez. un Zemgales st. rajonos. Vāciešiem neizdevās ieņemt komandējošos Zemgales augstumus. Daugavpils stipri cieta no vācu artilerijas uguns un siŗotāju uzbrukumiem. Krievu armijai sabrūkot, vācieši 1918. g. 18. II bez pretošanās ieņēma Daugavpili. Okupācijas laikā vācieši cietoksnī nogalināja daudz cilvēku, kuŗu kapi vēl redzami R. bastionā.

1918. g. 19. XII Daugavpilī bez kaujas ienāca lielinieki. Lielinieku laikā Daugavpilī valda terors un bads. Cietokšņa apkārtnē nošauti vairāki simti pilsoņu.

1919. g. 29. aug. poļu kaŗaspēks nonāk Daugavas kreisā krastā un sākās ilgstošs poziciju kaŗš. Pret Daugavpili tiek vērsta spēcīga uguns, kuŗa brīžam pieņēma viesuļuguns raksturu un stipri gŗāva pilsētu.

Latgali atbrīvojot, pirmo triecienu deva apvienotā poļu — latviešu grupa ģen. Ridz-Smiglija vadībā. Lielinieki ieņēma labas pozicijas gar Daugavas labo krastu. Uzbrukums sākās 1920. g. 3. janvārī. Latviešu daļas uzbruka Daugavpilij no Z. — R., bet poļu daļas no D.—A. Poļu kaŗaspēks pārgāja Daugavu D. A. no Daugavpils un pēc niknām cīņām plkst. 10,00 jau ieņēma pilsētu.

Latviešu daļas — 3. Jelgavas k. p. un 9. Rēzeknes k. p. pārgāja pie Glaudaniem un Dunavas Daugavas labā krastā. 3. Jelgavas k. p., straujā uzbrukumā pārraujot lielinieku fronti, ieņēma Liksnas staciju, kur sagūstīja lielinieku bruņoto vilcienu. Uz bruņotā vilciena uzsēdināja desantu un vedot sīvas cīņas ar uz Z.—A. atejošiem lielinieku spēkiem, apm. plkst. 16,00 sasniedza Daugavpili, kuŗā no D. bija jau iegājuši poļi. 9. Rēzeknes k. p. plkst. 20.00 sasniedza Dubnas upes līniju. Daugavpils atbrīvošanai drīzi sekoja visas Latgales atbrīvošana.

Pēc pilsētas atbrīvošanas, 1920. g. sākumā visur rēgojās drupas un valdīja posts. Iedzīvotāju skaits nepārsniedza 20.000. Mūsu valsts daudz darījusi, lai atjaunotu sagŗauto pilsētu. Daugavpils visus šos gadus ir augusi un kļuvusi daiļa. Šai laikā uzcelti un atjaunoti pilsētas skaistākie nami. Jāmin nama atjaunošana apgabaltiesas pilij, jaunā pasta, zemes bankas un vienības namu uzcelšana. Minama jaunu parku un apstādījumu ierīkošana. Atjaunots saspridzinātais dzelzceļa tilta posms un 1935. g. 23. nov. atklāja jaunu dzelztiltu pār Daugavu, kuŗu nosauca par Vienības tiltu, jo tas ciešāki vieno Latgali ar Ilūkstes apriņķi, Daugavpili ar Grīvu.

1925. g. Daugavpili izsludina par cietoksni un piešķīra jaunu ģērboni — zilā laukumā sudraba Daugava, virs tās zelta lilija, bet apakšā apcietinājumu mūris. Daugavpilij ir savi kurorti — Stropi un Mežciems. Pasaules kaŗā arī cietokšņa baznīca stipri cieta. Pēc remonta tā nodota Daugavpils garnizona ev-luterāņu un pareizticīgo draudzēm. 1937. g. 14. novembrī cietokšņa baznīcā iesvētīja jaunbūvētās ērģeles un atklāja piemiņas plāksni kritušiem Daugavpils garnizona kaŗavīriem. No agrākiem pieminekļiem uzglabājies tikai cietokšņa 100 gadu pastāvēšanas piemineklis. Latvijas laikā uzcelti pieminekļi: — cietoksnī — kritušiem 10. Aizputes k. p. kaŗavīriem un plāksne pie nama, kuŗā agrāk dzīvojis ģen. Balodis; pilsētā — kritušiem Jātnieku pulka kaŗavīriem, piemiņas plāksne dzejniekam Pumpuram un kapos pieminekļi kritušiem latviešu, poļu un pasaules kaŗa krievu armijas kaŗavīriem. Daugavpilī vairāki brāļu kapi. Pareizticīgo kapsētā apglabāti apm. 4000 kritušo krievu kaŗavīru, ev.- lut. kapsētā 140 Latvijas armijas un 214 vācu armijas kritušo kaŗavīru. Pilsētas vecā katoļu kapsētā atdusas Polijas armijas kritušie kaŗavīri.

1935. g. pilsētā bija 4700 ēkas, no kuŗām 1100 mūŗa, un dzīvoja 45000 iedzīvotāju. Pēc tautībām iedzīvotāji sadalās: 15158 latvieši, 11106 žīdi, 9214 krievi, 8198 poļi, 508 vācieši, 300 leiši, 32 igauņi un 644 savu tautību nezin.

Kaut gan pilsēta stiprā mērā samazinājusies, tomēr tā ir un paliek saimnieciskais, administrātīvais un kultūrālais Latgales centrs, kuŗa nozīme aug pastāvīgi.

A. Melnalksnis

Abrene

Mums ir daudz skaistu teiku par nogrimušām pilīm, kas gaida vārda uzminētāju, lai varētu pacelties senā spožumā un jaunā gaismā. Tāda gaismā neizcelta līdz šim bija senrakstos vairākkārt pieminētā Abrene, kā saukts senās Tālavas - Atzeles austrumu novads.

Ja Latgale vidzemniekiem un kurzemniekiem Latvijas sākumā vēl nebija diezgan pazīstama, tad jaunais, 19. pēc skaita, apriņķis bija vēl svešāks. Un radās iespaids, ka tā ir jauna, ne atkaŗota senā latvju zeme, bet iekaŗots novads, kuŗu apdzīvo krievi. Šo iespaidu vēl itkā pasvītroja Jaunlatgales nosaukums. Sak, pats nosaukums jau rāda, ka tā ir jauna province.

Aplamo uzskatu sāka izklīdināt mūsu zinātnieki un senatnes pētnieki daudzos avīžu rakstos par atkaŗota novada vēsturi, novada seno piederību, valodu, robežu un pārkrievošanas gaitu. Zinātniekiem talkā nāca Latgales patriotiskā jaunatne, kas apstaigāja atkaŗotā novada katru ciemu, katru sētu, meklējot krievu smiltīm pārsegtās senču latviešu pēdas.

Tādas meklēja un atrada arī vecos rakstos par sensenču latviešu apdzīvotām zemēm, par šo zemju robežām, par senām pilīm un cīņām, kas norisinājušās savas dzimtās zemes dēļ. Vai katra *diena nesa jaunus pierādījumus par senās Atzeles austrumu novada Abrenes kungu valsti — šo šķietami senāko latvju apdzīvoto zemi, kas iegājusi vēsturē jau pirms vācu uzmākšanās mūsu zemei. Šo vēsturisko patiesību jau apliecinājuši senčiem pieskaitītie Kr. Barons, Dr. A. Bīlenšteins, to vispusīgi noskaidrojuši brīvās Latvijas zinātnieki prof. Fr. Balodis un A. Švābe vairākos izsmeļošos rakstos par Latgales ziemeļaustrumāko stūri un viņa senatni un pagātni. Augsti vērtēto zinātnieku pēdās seko mūsu dzimtās zemes pētnieks Lietgalietis, kas vairākos uz senchronikām dibinātos rakstos pierāda, ka par Jaunlatgali nosauktais novads ir sensenā latvju zeme, kuŗu pirms dažiem gadu simtiem krievi ar varu atņēmuši mūsu sensenčiem, lai no turienes iesāktu savu pārkrievošanas gājienu. Lietgalietim seko citi, kas krieviskotos vietvārdos atrod senos latvisku nosaukumus un zem krievu cepurēm, senču latviešu pēcnākamos, kas svešnieku spiesti apmainījuši savu latvisko mēli pret slaviski krievisko. Un sākot ar 1934. g. vai visos mūsu laikrakstos parādās gaŗa virkne rakstu par latvju pārkrievošanu Jaunlatgales apriņķī, par latviešu tautas daļu, kuŗa 1000 g. dzīvojusi Pliskavas krievu valstī, gaŗa virkne rakstu ar pierādījumiem par to, ka par krieviem dēvētie nav nekādi krievi, bet pārkrievoti latvieši, ka senie vietu vārdi runā latvisku valodu, gaŗa virkne rakstu ar aicinājumu atgriezties pie savas tautas. Tautiskās apziņas modināšanā jo sevišķu vērību izrāda Latv. Nac. Jaunatnes S-bas Latgales nodaļa.

Šā gada 1. aprīlī mūsu nacionālā valdība skaņi uzminēja senās gaismas īsto vārdu un Abrene augšām cēlusies, lai uz senču liktiem pamatiem veidotu jaunu latvisku dzīvi.

Abrene ir kāds seno Tālavas un Atzeles zemju sadalīšanas dokumentā minēts Atzeles novads, kas, 1224. g., bīskapam ar ordeni jauniegūtās zemes savā starpā sadalot, piešķirts bīskapam. Pēc mūsu pētnieku domām, Abrenes kunga valsts aizņēmusi tag. Augšpils, Gauru, Linavas un Purvmalas pagastu teritoriju un uz austrumiem sniegusies vēl aiz tagadējās valsts robežas uz Astravas pusi līdz

pat Mudes upei — ar centru tag. Augšpilī. Augšpils lielajā vai svētajā kalnā stāvējusi Abrenes latv. pils, no kuŗienes mūsu sensenči sīvās cīņās atvairījuši svešnieku uzbrukumus. Tas bijis Tālavas - Atzeles zemju austrumu sargs, kuŗam tieši nācies atsist krievu uzbrukumus.

Jau pirms vācu uzmākšanās mūsu zemei Tālavas un Atzeles latviešu zemes atradušās Pliskavas un Navgardas krievu ietekmē. Krievi tur izplatījuši savu krievu ticību, ievākuši meslus. Nostiprinājoties ordeņa un bīskapa varām, krievu tieksmes pēc mūsu austrumu apgabaliem neatslābst.

Tā Henekes otrā vārsmotā chronikā stāstīts, ka 1341. g. krievi atkal iebrukuši Rīgas bīskapa zemē, pārkāpuši robežas, cēluši pilis un apcietinājumus un tā grasījušies atņemt bīskapam veselu lielu apgabalu.

Robežu strīda izšķiršanā bīskaps aicina talkā ordeni. Pēdējais, apzinādamies savus spēkus par vājiem, mēģina robežu strīdu nokārtot miera ceļā. Strīdi turpinājās vairāk kā simts gadus. Pa to starpu krievi jau nostiprinājušies savās, uz latviešu zemes celtās pilīs un cietokšņos. Tādu stipru pili 1476. g. krievi uzceļ arī 1218. g. krievu nopostītās senās Abrenes vietā — Ledupes krastā. Krievi to nosauc par Višgorodu — Augšpili. Ar to apm. 100 km. gaŗais un 20 km. platais auglīgais latviešu apdzīvotais apgabals pāriet krievu varā. Ordenis gan vairākkārt to mēģina atkaŗot, bet bez panākumiem. Ap 1448. g. Abrenes vārds senrakstos vairs nav minēts.

Augšpils bija pēdējā pliskaviešu robežpils visā pret mūsu zemi vērstā cietokšņu virknē. Tās pārvaldības apriņķī ietilpa krievu aneksētais robežapgabals starp Ludzas un Kokavas upēm. Savā ziņā tā bija krievu militārā kolonija latviešu zemē un bija izredzēta par krievu kolonizācijas izejas punktu, no kuŗa vajadzības gadījumā ar bruņotu atbalstu varēja tālāk izplatīties.

Turpat četri ar pussimts gadus Augšpils atradusies pārkrievošanas centrā, kas šo seno, tīri latvisko novadu sajauca krieviskā mistrā.

Tomēr iedzimtās latvietības sajūta arī zem krievu cepures seno abreniešu sirdīs uzturējusi tieksmes pievienoties kopējam latviešu kokam, saaugt ar to. Tādas tieksmes jo spilgti izpaudās 1919. un 1920. g. brīvības cīņu laikā. Drošsirdīgie partizāņi iesāka senās Abrenes novada atbrīvošanu no svešniekiem. Tiem drīz talkā steidza mūsu regulārā armija, armijas virspavēlnieka ģen. J. Baloža vadībā, un pēc 445 gadiem Abrene atgriezās atpakaļ pie latvju tautas un latvju valsts.

Ar to archīvā noguldīts Jaunlatgales vārds.

Tagad dažas ziņas par augšāmcelto Abreni kā novadu un pilsētu.

Abrenes apriņķis atrazdamies mūsu valsts ziemeļaustrumu stūrī, aizņem visu platību no Vidzemes austrumu robežas līdz krievu valsts robežām, pašā ziemeļākā stūrī satiekoties arī ar kaimiņu igauņu zemi — Lauriem. Visa apr. platība aizņem turpat 4300 kv. km., kas iztaisa 6,5% no visas valsts kopplatības. — Pēc savas platības Abrenes apriņķis ir gan mazāks par Latgales, Daugavpils un Vidzemes, Rīgas, Valmieras un Valkas apriņķiem, bet prāvāks par pārējiem 15 Latvijas apriņķiem, ar vidējo blīvumu 25,5 iedz. uz 1 kv. km.

Apriņķa robežās ietilpst 2 pilsētas: Abrene un Balvi, 14 prāvu ciemu un 15 prāvu pagastu, kopskaitā ar 110.000 iedz. — Pēc tautībām iedzīvotāji sadalās šādi: 62.000 jeb 55% latvieši, 46.000 krievu, 1,500 žīdu un neliels skaits baltkrievu, vācu, poļu, leišu un igauņu. No visiem iedzīvotājiem 3% dzīvo pilsētās, pārējie ir laucinieki. Tādā kārtā Abrenes apriņķis ir vislauciniecīskākais.

Apriņķis sadalās 6 pagastos, un proti: Augšpils, Baltinavas, Balvu, Bērzpils, Gauru, Kacēnu, Kupravas, Liepnas, Linavas, Purvmalas, Rugāju, Šņilbenu, Tilžas, Upmalas, Viļākas un Vīksnas pagastos, kas to platības un iedzīvotāju ziņā ir itin prāvi ar 6,500—13,000 iedz.

Apriņķa centrs — Abrene ir visjaunākā no mūsu pilsētām. Š. g. 1. jūlijā tā paliks tikai 5 g. veca. Viņa nodibinājusies un izaugusi uz Augšpils un Purvmalas pag. zemes pie bij. Pitalovas stacijas, aizņemdama gandrīz 3 kv. km. lielu platību. Vēl 1919 g. tag. pilsētas teritorija bija pilnīgi neapdzīvota un mežu un krūmiem apaugusi. Apbūvēšana sākusies tikai ar 1925. g. Tagad pilsētā skaita kādas 150 dzīvojamās ēkas, ko apdzīvo 1.500 iedz. Tur koncentrētas visas apriņķa iestādes un skolas, kas novietojušās gar galveno Lāčplēša ielu.

Bet tas jau ir tikai atmodinātās Abrenes sākums. — Gaidīsim no viņas labāko, zinot, ka par viņu nomodā stāv latviešu robežu modrīgais, sargakmenī kaltais Mūžīgais Partizānis, kuŗš ar šauteni rokā, cīņai gatavs, uzmanīgi vēro austrumu malu.

Sargāsim atdzimušo Latviju!

A. Dzelme

Teiksmainie karotāji Kaugurciema smilšu kāpās

Savā neatturamā uzvaras gājienā kalpakieši, 1919. g. marta beigās vajādami lieliniekus, sasniedza Lielupes līniju. Pretinieks visiem spēkiem centās atgūt zaudēto, tak bez panākumiem. Kaujās rūdītos Ventas ērgļus no viņu ieņemtām ligzdām izkustināt neizdevās.

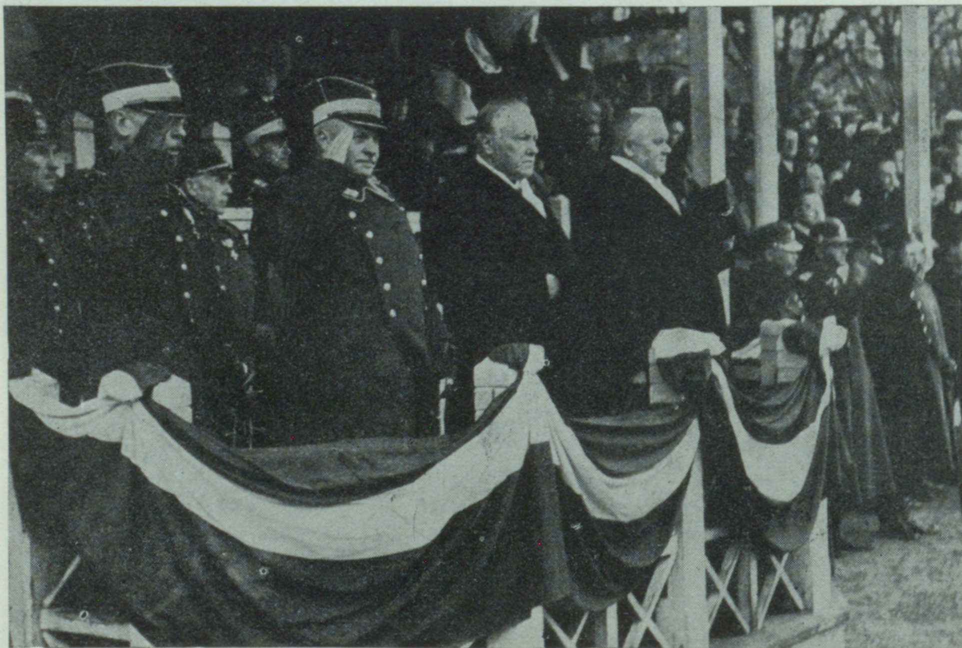
Grūtās un smagās cīņās latvju karotāju pulks ne tikai nepalika mazāks, bet augtin auga lielumā. Ar 3. Atsevišķā bataljona komandiera pavēli no Liepājā saformētās inženieru - sapieru rotas tika nodibināta šī bataljona otrā rota, par tās komandieri ieceļot Studentu rotas kapteini Zoltu. Rotas sastāvā ietilpa 3 virsnieki un 123 kareivji. Pēdējie pa lielākai daļai komplektējās no brīvprātīgajiem Liepājas strādnieku jauniešiem. Lielinieku nemitīgie pretuzbrukumi latvju karavīru jaunajām pozicijām Lielupes krastos, nepieļāva jaunformētai rotai izvest nepieciešamo apmācību. Fronte prasīja pastiprinājumus un kapteiņa Zolta vienībai aprīļa sākumā nācās ieņemt ierakumus pie Slokas celulozes fabrikas. Naktī no 15. uz 16. aprīli rota saņem pirmās kaujas kristības. Lielinieki prāviem spēkiem, spēcīgas artilerijas uguns pabalstīti, nāk uzbrukumā. Veselas trīs stundas ilgst kauja. Neskatoties uz technisko un skaitlisko pārsvaru pretiniekam tomēr panākumus gūt neizdodas. Zoltieši enerģiski atsit visus lielinieku uzbrukumus un bez zaudējumiem iziet no cīņas kā uzvarētāji.

Izcīnījuši vēl vairākas sekmīgas cīņas ar lieliniekiem, zoltieši 6. maijā dodas īsā atpūtā uz Ķemeriem. Šī atpūta tomēr nav ilga. Jau 13. maijā rota saņem pavēli atgriezties pozicijās, šoreiz Kaugurciema rajonā. Jaunās pozicijas vilkās caur šauru jūrmalas smilšu kāpu joslu. Stāvoklis šai frontes rajonā pirmajās dienās šķita būt mierīgs. Studenti, kurus zoltieši bija nomainījuši, ierakumu priekšā bija ierīkojuši divrindu dzeloņstiepuļu žogu, kas poziciju aizstāvjus nodrošināja pret nejaušu ienaidnieka uzbrukumu.

Rotas pirmais vads tieši Kaugurciemā neatradās. Tas ieņēma pozicijas vairāk uz Slokas pusi. Jūrmalas kāpu rajonu aizsargāja rotas otrais un trešais vadi.

Kautgan rota sastāvēja no jauniem, kaujās vēl pietiekoši nenorūdītiem karotājiem, kapteinis Zolts uz saviem zēniem bija tomēr lepns. Kā vecs un daudz pieredzējis virsnieks viņš bija pārliecināts, ka viņam padotie puiši nav no tiem, kuriem jau pie pirmā pretinieka šāviena «dūša saskrien papēžos». Gan vajadzīgā brīdī viņi rādīs, ko var un spēj!

Tāds brīdis arī ilgi nebija jāgaida.

Valsts Prezidents un Kara ministrs pieņem svētku parādi.

Bija svētdienas rīts 1919. g. 18. maijā. Jau iepriekšējo dienu un visu nakti plosījās stipra auka. Sabangotie jūras viļņi augstu cēla savas galotnes pret kāpām, itkā par vari gribēdami tikt pāri augstajām smilšu kraujām. Viesuļa raustītas smagi šņāca kāpu priedes. Vētra nesa pa gaisu veselus smilšu vālus. Laiks bija tāds, ka labs saimnieks pat savu suni labprāt nedzītu laukā.

Apzinādamies, ka skaidrā un mierīgā laikā, atklātā cīņā latvju karotājiem ne nieka nevarēs izdarīt, ienaidnieks bija nolēmis izmantot savā labā šo gaužam slikto laiku. Zem vētras un smilšu puteņa segas slēpjoties, lielinieki naktī bija piezagušies pa kāpām pavisam tuvu mūsu ierakumiem un uzstādījuši izdevīgās vietās savus ložmetējus.

Daļa no trešā vada kareivjiem, paklausot vietējo zvejnieku lūgumam, vakarā bija aizgājuši atnest zvejniekiem viņu tīklus, kuri bija palikuši laivās lielinieku frontes rajonā. No rīta kareivji atgriezās, protams, ar tīkliem. Pēc paveiktā gājiena viņi novietojās apkārtējās zvejnieku būdiņās īslaicīgai atpūtai, lai gaismai austot atkal modri stātos savās sargvietās ierakumos.

Pulkstenis rādīja puscetri. Bija jau uzaususi blāva gaismiņa. Pametis skatu pār ierakumu valni 2. vada seržants Kīns pamanīja ierakumiem tuvojamies lielinieku kolonnu. Viņš nekavējoties sacēla trauksmi. Tūlīt arī rotas ierakumu priekšā, cauri vētras auriem, atskanēja dobjš sprādziens.

Ierakumu aizstāvji, trauksmes signālu un sprādzienu izdzirduši, acumirklī bija kājās. No zvejnieku būdām, šautenes satvēruši, uz saviem ierakumiem traucās tikko snaudā iekritušie karotāji.

Pirmajā mirklī zoltieši palika aiz brīnumiem atvērtām mutēm. Savā priekšā viņi ieraudzīja kustamies tikdaudz ienaidnieka pelēko stāvu, ka nesaprata, uz kuru nu katram tēmēt. Bet tas bija tikai viens acumirklis. Šautenes pie pleciem svieduši, zoltieši raidīja šāvienu pēc šāviena pret nelūgtiem ciemiņiem. Ierakumu aizstāvju ložu ķerti uz dzelteno smilšu pauguriem palika nekustīgi guļam ne viens vien tumšs ķermenis. Zoltiešu ložu tramdīti uzbrucēji bija spiesti slēpties aiz priedēm un kāpu uzkalniem. Pārāk enerģiska bija ierakumu aizstāvju uguns.

Pretinieka artilerija sāka spēcīgi apšaudīt zoltiešu rotas aizmuguri. Ierakumu priekšā ar dobju troksni plīsa mīnas, uzsviezdamas gaisā veselus smilšu kalnus. Ložmetēji apbēŗa ierakumus ložu strūklām.

Iedegās sevišķi nikna un neatlaidīga cīņa.

Nepielūdzamā dabas stichija šoreiz nāca palīgā ienaidniekam. Kad zoltiešu ložmetējnieki vērsa savu ieroču stobrus pret uzbrucēju ķēdēm, citkārt paklausīgie ložmetēji atsacījās darboties. Noskaidrojot cēloņus, izrādījās, ka vējš ieroču mēchanismus pieputinājis smiltīm un tādēļ šaut nevar. Uz īsu brīdi gan ierējās viena patšautene, bet tad arī tā apstājās darboties. Turpretim ienaidnieka automatiskie ieroči darbojās bez traucējumiem un pret zoltiešu ierakumiem lija nepārtraukts svina lietus.

Jau labs brīdis pagājis, kopš sākusies intensīvā uguns kauja. Vēl uzbrucēji nav nenieka tikuši uz priekšu. Nelīdz ne viņu skaitliskais, nedz uguns pārsvars. Zolta puišu šauteņu uguns ir tik labi koncentrēta un katrs šāviens aukstasinīgi un precīzi notēmēts, ka pretinieka uguns sāk jau palikt retāka. Bet tad arī zoltiešu uguns paliek vājāka. Kāpu aizstāvjiem patronas sāk iet uz beigām. Dažs jau izšāvis visas sev klātesošās patronas un kaŗeivji viens otram uzsauc:

— Padod patronas!

— Nav! — skan sašutuma pilnas atbildes.

Bet tad arī šis lielākais trūkums liekas tūlīt būt novērsts. Ierakumos piegādā gluži svaigas patronu kastes.

— Glābiņš īstā laikā! — priecājas Zolta zēni un steidz atlauzt patronu kastes, lai pagrābtu no tām katrs pa saujai to, kas pašlaik šķiet visdārgākais.

Bet kad kastes atdarītas un vairākas rokas tanīs kārī tveŗ pēc patronu aptverēm, izrādās, ka patronas zēniem neder. Tās ir vācu sistēmas, bet vajadzīgas krievu. Jā, ložmetējiem gan tās derētu, bet šautenēm nē! Un zoltieši paliek stāvam nolaistām rokām.

Itkā nojautis kļūmīgo stāvokli, ienaidnieks sāk rīkoties rosīgāk. Izmantodams iestājušos uguns pārtraukumu, tas caur iepriekš atbrīvotiem dzeloņstiepuļu žogiem metas uzbrukumā pret rotas otrā vada ierakumiem. Kā pirmais, ienaidnieka lodes ķerts, saļimst vada komandieris virsleitnants Grintāls. Un pirmo reizi tik niknā kaujā būdami, bez patronām palikuši un savu vadoni zaudējuši, zēni uz mirkli apjūk un atkāpjas. Kā biezs mūris viņu ierakumos laužas iekšā uzbrucēju simti.

Sevišķi bīstamā stāvoklī tagad nonāk trešais vads. Otram vadam atkāpjoties, to no labā spārna tagad ieslēguši uzbrucēji, bet ar kreiso spārnu tas piespiests pie jūŗas. Stāvoklis liekas būt bez izejas. Un kļūmīgo situāciju redzēdams, trešā vada komandieris, virsleitnants Ķincis, itkā kaujas troksni gribēdams pārkliegt, dod pavēli:

— Pāris zēnu man pakaļ ar rokas granātām! Pārējie — ne soli atpakaļ! — un divu kareivju pavadīts Ķincis trakā steigā skrien uz otrā vada ierakumu pusi. Bet tālu viņš paskriet nepagūst. Sāņus pagriezušos viņu pierē ķeŗ kāds tāļš sviediens. Skrējējs gan paklūp, bet tad tūdaļ piecēļas un trauc uz priekšu. Bet pēc dažiem soļiem viņš pakrīt atkal un tikai tad saprot, ka vieglais sviediens pierē ir bijis lodes trieciens. Ievainotais virsnieks jūt, kā pavadoņi viņu satveŗ un pacēluši rokās, cauri ložu lietum nes atpakaļ uz ierakumiem. Kad ievainotais ir ienests un noguldīts ierakumos, kaŗeivji redz, kā lode tam dragājusi galvu un tā mirkst asinīs. Vēl dzīvs gan ir viņu komandieris, bet pavēles dot vairs nevar. Viņš iekritis dziļā nesamaņā.

Ar smagu sarūgtinājumu krūtīs rotas komandieris, kapteinis Zolts vēro reti nevienādās cīņas gaitu. Viņš saprot kritisko stāvokli un apzinās, kā pieļaujot pretiniekam gūt uzvaru, būs apdraudēta visa mūsu frontes līnija, kas var novest pie neparedzamas katastrofas. Vecajā kaŗavīrā nobriest cieša un nelokama apņemšanās: ienaidnieks par katru cenu netikvien kā jāaiztur, bet arī jācenšas atgūt atpakaļ zaudētās pozicijas. Kaut arī viņam pašam ar saviem zēniem būs jāiet bojā, bet cik varēdami un spēdami viņi lūkos glābt no katastrofas armijas pārējās vienības.

Kapteinis Zolts griežas pie saviem kaŗeivjiem un tiem īsi paskaidro:

— Zēni! Stāvoklis ir kritisks, mums nav vairs patronu, bet atkāpties mēs nedrīkstam. Mums jāglābj fronte!

Kapteiņa vārdus pārtraukdamas atskan vairākas balsis:

— Ja arī mums nav patronu, tad ir vēl durkļi un naži!

Un komandieris, savu kaŗeivju acīs palūkojies, redz, kā tās liesmo vēl neredzētā cīņas alkā. Un nešaubīgi ticēdams uzvarai, kapteinis uzsauc saviem kaŗotājiem:

— Zēni, atpakaļ un čomiņiem virsū!

Iemīļoto komandieri savā priekšgalā redzēdami, zēni, «urrā» kliegdami, ar tukšām šautenēm rokās, metas virsū ienaidniekam. Trešais vads, kuŗam krājumā vēl ir nedaudz patronu, atbalstot kapteiņa Zolta vadītā otrā vada pretuzbrukumu, apbeŗ lieliniekus ar flankējošu uguni. Lielinieki pretuzbrukumā skrejošiem raida pretim iznīcinošu ložmetēju un šauteņu uguni. Viens otrs skrējējs ļimst pie zemes, bet tas Zolta zēnus nevar iebiedēt. Lodes trāpīts pie zemes slīgst arī kapteinis pats. Un to redzot zoltieši ar vēl lielāku sparu traucas uz priekšu. Komandu pārņem vēl vienīgais, ložu neträpītais virsnieks — virsleitnants Griķis. Sarkanie, nevarēdami kautko tādu iedomāties, galīgi apmulst un metas bēgt. Viņiem uz pēdām seko zoltieši un kuŗu panāk, to ar saviem durkļiem gulda pie zemes. Pretinieka ložmetēji vēl nedomā pārtraukt šaušanu, kādēļ zoltieši metas tiem tieši virsū un saviem durkļiem nobeidz to apkalpi. Vads ielaužas atpakaļ savos ierakumos un zoltieši, tikuši pie municijas, nu sāk arī šaut pakaļ bēgošajiem.

Rezultātā — atgūti atpakaļ zaudētie ierakumi, atņemti ienaidniekam ne tikai zaudētie pašu ložmetēji, bet iegūti arī divi pretinieka ložmetēji, 1 bumbumetējs, liels skaits šauteņu un municijas. Meklēdams ejas dzeļoņstiepuļu žogos, bēgošais ienaidnieks vēl vairāk apmulst, klūp un sapinas asajos stiepuļu režģos. Zoltiešu ložu un durkļu pievarēti dzeloņstiepuļu žogos paliek karājoties 50 sarkano līķi.

Nevaldāma cīņas spara pārņemti, zoltieši neapmierinājas tikai ar savu

Jūrnieki parādē.

zaudēto poziciju atgūšanu, bet vājā bēgošo ienaidnieku vēl vairākus kilometrus Asaru-Mellužu virzienā.

Dārgi zoltiešiem bija maksājusi šī cīņa. Kaujas laukā palika guļot viņu iemīļotais komandieris. Krita arī otrā vada komandieris virsleitnants Grintāls, kuŗa līķi lielinieki bija šausmīgi sakropļojuši. Trešā vada komandieris, virsleitnants Ķincis, kaut arī palika dzīvs, tak uz visiem laikiem zaudēja acu gaismu. Krituši bija arī kaŗeivji Fricis Siliņš, Jānis Kārkliņš, Andrējs Melnvaga un Žanis Pūlītis. Bez tam vairāki kaŗeivji bija ievainoti.

Zoltieši bija guvuši pārliecinošu uzvaru. Būdami 145 durkļu sastāvā, tie bija satriekuši veselu sarkano bataljonu. Viena latviešu rota, vienīgi durkļiem un nažiem apbruņota, bija drāzusies cauri ugunīgām ložu šaltīm. Zoltieši bija izcīnījuši varonīgāko un teiksmaināko cīņu Latvijas brīvības kaŗa vēsturē.

Pulkvedis-ltn. Upītis

Prettanku lielgabalu vienības

1. Prettanku aizsardzības līdzekļi.

Kad pasaules kaŗš bija sastindzis nocietināto poziciju sistēmās, pretinieki ierakušies dziļi zemē aiz plašiem dzeloņdrāšu žogiem, katrs uzbrukums, vai uzbrukuma mēģinājums prasīja milzīgus līdzekļus un arī lielus zaudējumus. Kaŗa speciālisti gudroja, kā atbrīvot kaŗa darbību no poziciju kaŗa važām. Radās doma — ievietot ložmetējus un lielgabalus bruņotos ratos, kas tos, pasargātus no ienaidnieka ložmetēju un šauteņu uguns, pāri drāšu žogiem, granātu bedrēm un ierakumiem spētu pārnest tuvāk ienaidniekam un arī ienaidnieka pozicijā, lai tādā veidā iekaŗotu šīs ienaidnieka pozicijas. Tā radās tanki. Pirmie tanku uzbrukumi ienaidnieku pārsteidza un deva labas sekmes, bet turpmākie jau sāka ciest neveiksmes, jo pretinieks iemācījās tos apkaŗot. Tanku apkaŗošanai pasaules kaŗā ar pietiekošām sekmēm pielietoja atsevišķus lauka lielgabalus, kuŗus šim nolūkam novietoja glūnpozicijā ar vienīgo uzdevumu — apkaŗot tankus. Šos lielgabalus rūpīgi maskēja, lai priekšlaikus tos nevarētu pamanīt. Pats par sevi saprotams, ka šie lielgabali nebija pilnā mērā piemēroti tanku apkaŗošanai. Bet toreiz, ņemot vērā tanku nelielo kustības ātrumu, šie lielgabali darbojās apmierinoši. Jau gadu pēc pirmo tanku parādīšanās rietumu frontē, 1917. gada 20. novembŗa kaujā pie Kambrē no 378 uzbrūkošiem angļu tankiem vācu paslēptiem lielgabaliem izdevās iznīcināt 120 tankus.

Jau pēc pirmajiem tanku uzbrukumiem noskaidrojās arī, ka tanki tomēr visur apvidū vienādi sekmīgi nevar darboties un ka ir zināmas vietas (upes, purvi, meži, kalni), kur tanku darbība nav iespējama vai arī ir stipri ierobežota. Reizē ar to sākās arī apvidus izmantošana aizsardzībai pret tanku uzbrukumiem. Kur apvidus tanku darbībai bija labvēlīgs, tur ierīkoja tanku kavēkļus.

Tā jau drīz pēc tanku pirmās parādīšanās kaujas piedzīvojumi iemācīja cīnīties pret tankiem aktīvi — ar ieročiem, un pasīvi — izmantojot apvidu un ierīkojot kavēkļus.

Modernā laika kaŗos ir pierādījies, ka tanku nozīme kaujā ir pieaugusi un tie ir uzskatāmi par diezgan svarīgu cīņas līdzekli. Daudzās armijās tanku vienības ir organiski ietilpinātas divīzijās. Dažās armijās tanki kopā ar motorizētiem kājniekiem sastāda īpašas vienības, kas spējīgas pildīt pilnīgi patstāvīgus uzdevumus un kuŗām piemīt liels kustīgums un liels trieciena spēks.

Reizē ar to aug arī prettanku aizsardzības nozīme. It sevišķi par prettanku aizsardzību ir jārūpējas tām valstīm, kuŗas pašas līdzekļu trūkuma dēļ nevar iegādāties tankus pietiekošā daudzumā.

Prettanku aizsardzības līdzekļi ir pasīvie un aktīvie.

Prettanku aizsardzības p a s ī v i e l ī d z e k ļ i kavē, ierobežo vai pat pilnīgi izslēdz ienaidnieka tanku darbību. Īsumā apskatīsim svarīgākos no prettanku aizsardzības pasīvajiem līdzekļiem.

Pirmā kārtā jāmin a p v i d u s i z m a n t o š a n a. Ir zināmas apvidus daļas, kā: stāvi kalni, meži, purvi un ūdeņi, kas ierobežo vai pat pilnīgi izslēdz tanku darbību.

Otrā kārtā jārunā par a p v i d u s m ā k s l ī g u s a g a t a v o š a n u. Pie tās pieder tanku k a v ē k ļ i: tanku slazdi, koku sagāzumi, augsti celmi, ierakti stabi, noraktas stāvas nogāzes vai krasti, mākslīgi purvi un citas apvidū ierīkotas būves vai ierīces, kuŗu nolūks ierobežot ienaidnieka tanku darbību.

Ļoti liela nozīme ir m a s k ē š a n a i. Tanku redzes lauks ir stipri ierobežots un pati novērošana no tanka ir grūta. Izveicīga maskēšana var panākt to, ka ienaidnieka tanks uzbrūk maldu pozicijām un nokļūst slazdos, pie kam mūsu ieroči, it sevišķi — prettanku ieroči, tam paliek neredzami, bet nodara zaudējumus. Maskēšana apgrūtina ienaidnieka tankiem orientēšanos, aizsedz tiem mērķus un dod iespēju tos pārsteigt ar paslēpto ieroču pēkšņu darbību.

Tālāk jāmin t a n k u m i n a s, kas uzskatāmas par vienu no sekmīgākiem prettanku cīņas līdzekļiem. Tanku minas izmētā apvidū tādās vietās, kur sagaidāms ienaidnieka tanku uzbrukums. Savu nelielo apmēru un šķīvveidīgās formas dēļ šīs minas ir viegli maskējamas. Šo minu nolūks ir sabojāt ienaidnieka tankus un padarīt tos kustības vai kaujas nespējīgus.

Prettanku aizsardzības a k t ī v i e l ī d z e k ļ i ir tādi, kas spēj ienaidnieka tankus iznīcināt vai padarīt tos kaujas nespējīgus jau no lielāka attāluma. Šie aktīvie līdzekļi ir: prettanku ieroči, artilerija, aviācijas bum-

Kadeti parādes gājienā.

bas, liesmumetēji un tanki-iznīcinātāji.

Artilerija spēj apkaŗot tankus, apšaudot tos jau lielākā attālumā, kad tie tuvojas mums. Tankiem uzbrūkot, artilerija var ar sprostuguni apdraudēt viņu piekļūšanu mūsu pozicijai.

Aviācijas uzbrukums ar bumbām ienaidnieka tankiem atmaksāsies tikai pret tankiem, kuŗi atrodas vai virzās blīvākā grupējumā.

Liesmumetēji var tikt izlietoti no savējo tankiem. Liesmumetēju sliktā īpašība ir ļoti mazais darbības aploks, tikai ap 100 metru.

Tanki, kuŗi apbruņoti ar lielgabaliem, darbojas pēc šiem pašiem principiem, kā prettanku lielgabali, ko mēs tālāk apskatīsim.

Pie prettanku ieročiem pieder: prettanku lielgabali, prettanku ložmetēji un prettanku šautenes.

Gandrīz visu valstu armiju apbruņojumā ir pieņemti prettanku lielgabali, bet prettanku ložmetēji vai šautenes tikai dažās.

2. Prettanku vienību apbruņojums un organizācija.

Pēc pasaules kaŗa, technikai attīstoties, pieauga arī tanku ātrums un tādēļ bija jāmeklē viegls un veikls ierocis šo kustīgo kaujas ratu apkaŗošanai. Pie jaunu prettanku ieroču konstruēšanas strādāja inženieri vairākās valstīs. Šī darba rezultātā radās mazkalibra lielgabali un lielkalibra ložmetēji. Vēl tagad pastāv domstarpības un nav pietiekoši noskaidrots, kādu kalibru ieroči būtu uzskatāmi par visizdevīgākiem kaujas ratu apkaŗošanai. Lieliem kalibriem piemīt lielāka caursišanas spēja un lielāka ārdoša darbība, bet ir grūtības municijas piegādē. Turpretim maziem kalibriem caursišanas spēja nav tik liela un ārdoša, bet toties ir vieglāka un lētāka municijas piegāde.

Modernam prettanku lielgabalam jāatbilst sekošām prasībām:

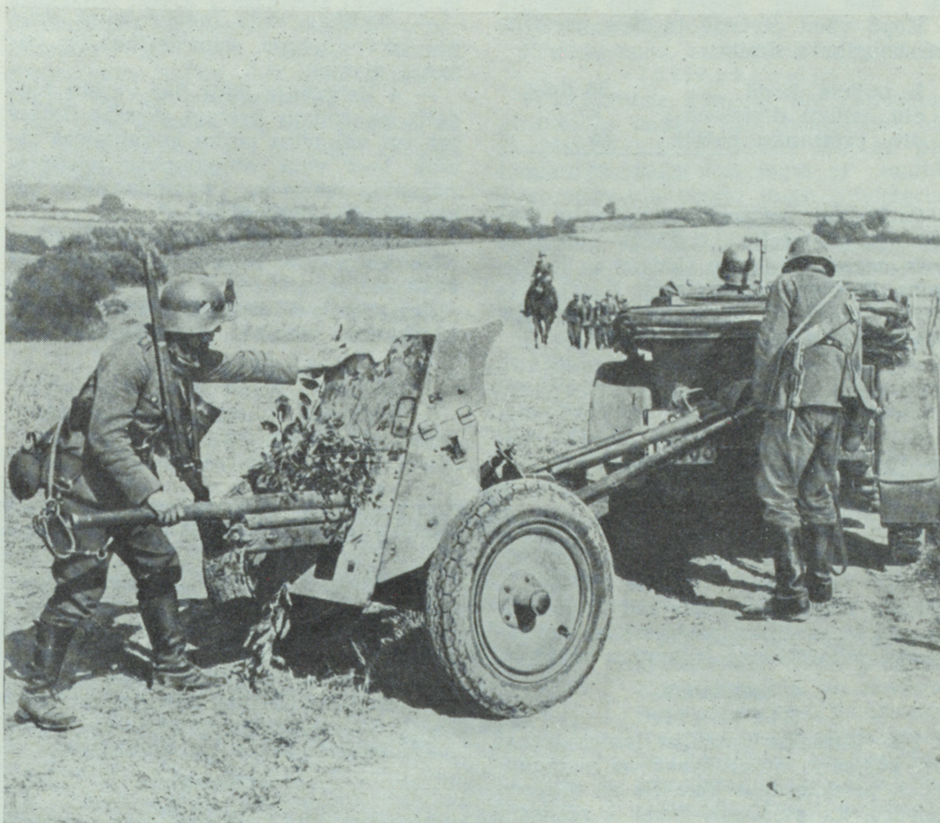
1) šāviņa liels ātrums, resp., bruņu caursišanas spējas,
2) liels šaušanas ātrums,
3) ērta un ātra lielgabala apkalpošana un
4) lielgabala kustīgums.

Daudzās valstīs, piem., Vācijā, prettanku lielgabali ir motorizēti, kas dod iespēju tiem ātri pārvietoties. Ar to arī ir iespējams lielgabalus pārsviest uz vairāk apdraudētām vietām un arī ātri laist darbā rezervē paturētus lielgabalus.

Nelielos attālumos apkalpe pate var lielgabalu pārvietot apvidū ar savu spēku. Lielgabalu maskēšanu atviegIo viņa zemā konstrukcija. Prettanku lielgabals šauj tikai ar tiešu tēmēšanu.

Militārā presē daudz ir pārrunāts jautājums par to, ka 37 mm prettanku lielgabali ir par vāju tanku apkaŗošanai. Tomēr neskatoties uz to, šādi lielgabali ir pieņemti vairāku armiju apbruņojumā un arī Spānijas kaŗā tie ir izmēģināti ar pietiekoši labām sekmēm.

Vienā jautājumā mēs redzam diezgan lielu vienprātību, ka t a n k u a p k a ŗ o š a n a i i r v a j a d z ī g i s p e c i ā l i, šim nolūkam konstruēti, p r e t t a n k u i e r o č i un šo uzdevumu nevar apvienot ar kājnieku artilerijas parastajiem uzdevumiem.

Prettanku lielgabals.

Apskatīsim, kādi prettanku lielgabali ir pieņemti apbruņojumā dažādās valstīs.

Valstis	Lielgabala dati		Šāviņa		
	Kalibrs mm	Stobra gaŗums	Caur-urbš. spēja	Svars kg	Sākum-ātrums m/sek.
Austrija . .	47		44 mm bruņu 500 m		630
Amerikas Sav. V. .	37	40 kal.			
Beļģija . .	47			1500	
Dānija . .	20 37			800	890
Francija .	25			325	875
Holande .	60				
Krievija .	45				
Rumānija .	37				
Vācija . .	37	45 kal.	20 mm bruņu 900 m	665	800

Šo lielgabalu tālšāvība ir līdz 7000 mtr., tomēr sekmīgās šaušanas attālums ir 1000 mtr., jo jāņem vērā mērķu kustības ātrums, kādēļ šaušana uz lielākiem par 1000 mtr. attālumiem ir maz sekmīga.

Bez lielgabaliem dažu armiju prettanku vienībās ir arī dažas patšautenes pašaizsardzībai.

Apkalpei piemērotākais apbruņojums — karabīns.

Prettanku vienības parasti ietilpst kā kājnieku, tā arī jātnieku daļās. Armijās, kur prettanku lielgabalu ir daudz, tie ir izdalīti īpašās prettanku vienībās, bet armijās, kur šo lielgabalu ir maz, tie ietilpst parastajās kājnieku baterijās.

Austrijā prettanku vienības, līdz armijas ietilpināšanai Vācijas bruņotos spēkos, bija šādas:

a) divīzijā — motorizēts prettanku divizions — 2 baterijas pa 2 vadiem, katrā 2 lielgabali, kopā 8 lielgabali;

b) bataljons — 1 vads prettanku lielgabalu (lieto arī kā kājnieku lielgabalus) — 2 lielgabali.

Pavisam divīzijā 26 lielgabali.

B e ļ ģ i j ā katrā kājnieku pulkā nesen ievests IV bataljons, kuŗā ietilpst smagie ieroči: 1 ložmetēju rota, 1 mīnumetēju rota un 1 prettanku lielgabalu rota.

Par prettanku lielgabalu rotas sīkāku organizāciju ziņu nav.

D ā n i j ā katrā kājnieku pulkā ir kājnieku baterija 4 vadu sastāvā, kopā 8 37 mm lielgabali (arī kā prettanku lielgabali). Bez tam vēl katrā bataljonā ir 5. rota, kuŗā bez 6 mīnumetējiem ietilpst 1 prettanku vads ar 2 Madsena 2 cm lielgabaliem.

H o l a n d ē katrā kājnieku pulkā 1 prettanku baterija — 4 lielgabali.

K r i e v i j ā prettanku lielgabali ir bataljonos pa 1 vadam — 2 lielgabali, tā tad pulkā kopā 6 lielgabali.

V ā c i j a s armija ar prettanku lielgabaliem ir ļoti bagātīgi apgādāta.

Katrā kājnieku pulkā ir 14. rota kā prettanku rota. Rotā ir 4 vadi pa 3 lielgabaliem, kopā 12 lielgabali.

Bez tam vēl katrā divīzijā ir prettanku lielgabalu bataljons 3 rotu sastāvā, katrā 3—4 vadi pa 4 lielg. vadā.

Kopā vācu divīzijā ir šāds prettanku lielgabalu skaits:

3 pulkos kopā	. . . .	36 lielg.
div. izlūku divīzionā	. .	9 „
div. prettanku batalj.	.	36 „
	Kopā	81 lielg.

Salīdzinot prettanku lielgabalu vienību organizāciju dažādās armijās, mēs varam nākt pie slēdziena, ka vēlama ir šāda organizācija. Katrā kājnieku pulkā ir vajadzīga atsevišķa prettanku vienība šādā sastāvā:

— Vadības vads (novērošanas grupa, sakaru grupa, saimniecības un vezumu grupa);

— 4 lielgabalu vadi (lai varētu piedalīt pa vadam katram pirmās līnijas btl. un vēl būtu pulka komandieŗa rīcībā 1—2 vadi smagpunkta pastiprināšanai, rezerves, komandpunkta un aizmugures aizsardzībai.

Lielgabalu skaits katrā vadā atkarībā no valsts bagātības varētu būt 2—3—4.

Bez tam vēl divīzijā jābūt īpašai prettanku vienībai (bataljonan), lai spētu aizsargāt artileriju, divīzijas rezervi un dienestus.

Vācijas armijā visas prettanku lielgabalu vienības ir motorizētas.

Kājnieku pulku vienības varētu iztikt ar zirgu velkmi, bet divīziju vienībām jābūt motorizētām. Bez motorizētām prettanku lielgabalu vienībām gandrīz nemaz nav iespējams nodrošināt gājiena kolonu pret ienaidnieka tanku uzbrukumiem. Motorizācija ir vajadzīga tādēļ, ka šīm vienībām ir jācīnās ar ātru un ļoti kustīgu ienaidnieku. (Turpinājums sekos.)

Pulkvedis-ltn. K. Vidiņš

Kaujas apmācība

Karte 1:25000.

Minēto karti «Aizsarga» redakcija izsūta pēc 30 santimu (pastmarkās) saņemšanas, pārsūtīšanas izdevumu segšanai.

4. uzdevums.

Stāvoklis:

Pēc jātnieku patruļas iznīcināšanas un gūstekņu aizsūtīšanas uz aizmuguri, 3. priekšgrupas kom-ris ar tālskatu novēro, ka pie Jaun-Domi 4 piebrauc 2 ienaidnieka tanki, pēc kam tie dodas tālāk uz Ismeri 10. Ko dara priekšgrupas kom-ris?

Izpildīšana:

Priekšgrupas kom-ris pavēl prettanku šautenei sagatavoties uguns atklāšanai, bet pats turpina novērot ienaidnieka tankus.

Iztirzājums:

Tanki atrodas apmēram uz 1200 m. Ne tikai trāpīšanas varbūtība, bet arī prettanku šautenes šāviņu caursišanas spēja šādā attālumā nav liela. Tādēļ atklāt uguni, nozīmētu tikai atklāt savu novietojumu, bez cerībām kādu tanku sašaut.

Priekšgrupas kom-ris nedod arī raķēšu signālu «kaujas rati!», jo divi atsevišķi tanki (domājams izlūku) nevar apdraudēt mūsu spēkus galvenā aizstāvēšanās pozicijā. Bez tam tie atrodas vēl samērā tālu, kādēļ nebūtu vēlams sacelt trauksmi un līdz ar raķešu izšaušanu parādīt ienaidniekam savu atrašanās vietu. Atsevišķi izlūku tanki jāiznīcina vai vismazākais jāpadzen prettanku ieročiem, kas atrodas pie priekšgrupām. Ja tas neizdotos un tanki izlauztos, priekšgrupām cauri, tad vienību brīdināšanai galvenā aizstāvēšanās pozicijā jādod signāls «kaujas rati!».

Ja priekšgrupai tuvotos ne divi, bet daudz vairāk, piemēram 6—8 tanki, tad signāls «kaujas rati!» būtu gan jādod nekavējoties.

5. uzdevums.

Stāvoklis:

Minētie 2 tanki sasniedz Ismeri 10, no kuŗienes pa lielceļu ar apmēram 200 m lielu atstāti dodas Markauki 1 virzienā. Ko dara priekšgrupas kom-ris?

Izpildīšana:

Priekšgrupas kom-ris tai momentā, kad 1. tanks atrodas vistuvāk kapsētai, dod prettanku šautenei, kuŗa jau ieņēmusi uguns poziciju, komandu «uguni!».

Iztirzājums:

Ja vien iespējams, atsevišķi tanki pielaižami pēc iespējas tuvu, jo tad trāpīšanas varbūtība būs daudz lielāka un var cerēt jau ar pirmiem šavieniem izvest tankus no ierindas.

6. uzdevums.

Stāvoklis:

Viens tanks tiek sašauts un paliek ceļmalā uz D. A. no kapsētas, bet otrs paātrinātā gaitā dodas tālāk pa lielceļu uz Marlauki 1. Ko dara priekšgrupas kom-ris?

Izpildīšana:

Virpirms priekšgrupas kom-ris, lai brīdinātu kaimiņu priekšgrupas un vienības pie Guduļi 4, dod signālu «kaujas rati!».

Pēc tam priekšgrupas kom-ris pavēl prettanku šautenei palikt pozicijā ar uzdevumu novērot lielceļu Marlauki 1 virzienā (aizbēgušais tanks) un segt sašautā tanka atbruņošanu.

Pats priekšgrupas kom-ris divu kareivju pavadībā pa grāvi tuvojas šašautam tankam no tās puses, kur nav vērsti tanka ieroči. Tanka apkalpe (2 cilvēki) pēc uzaicinājuma izlien no tanka un padodas.

Gūstekņi un ziņojums par tanka sašaušanu tiek nosūtīti rotas kom-rim.

Iztirzājums:

Priekšgrupas kom-ris uzmanīgi tuvojas tankam un piespiež apkalpi padoties. Gadījumā, ja apkalpe no tanka ārā nelīstu, tad tā jāizkūpina. To panāk, sakŗaujot ap tanku žagarus un malku un tos aizdedzinot, ja iespējams, iepriekš aplaistot ar petroleju vai bencīnu.

Pēc tam, kad apkalpe padevusies, tukšais tanks vai nu aizvelkams aiz mūsu G. K. L., vai sagatavojams sabojāšanai. Šāda sabojāšana samērā viegli izdarāma, piesienot pie vārīgākām motora daļām rokas granātas un pēc tam aizdedzinot bencīna tvertni. Tanks izdeg, pie kam piesietās rokas granātas un tanka municija eksplodē un tā vēl vairāk saposta tanku.

7. uzdevums.

Stāvoklis:

Sašautam ienaidnieka tankam atbrauc pakaļ kāds mūsu tanks un aizvelk to aiz G. K. L.

Pēc apmēram kādas stundas priekšgrupas kom-ris ar tāļskatu redz, ka no Jaun-Domu augstienes vaļējā ierindā nāk zemē ienaidnieka spēki apmēram vada stiprumā un dodas Jaun-Domi 4 virzienā; arī pie Jaun-Domi 10 redzamas vairākas ienaidnieka grupas. Mūsu artilerija atklāj pa ienaidnieku uguni, bet tas turpina virzīšanos. Ko dara priekšgrupas kom-ris?

Izpildīšana:

Priekšgrupas kom-ris turpina novērot ienaidnieku. Pienākot ienaidniekam pie Jaun-Domi 4, priekšgrupas kom-ris izved savu grupu uguns pozicijā un pavēl sagatavoties uguns atklāšanai.

Kad ienaidnieks sāk nākt pāri uzkalnam pie Jaun-Domi 4 (ap 900 m), priekšgrupas kom-ris pavēl atklāt uguni snaiperam.

Kad ienaidnieks pienācis pie gŗāvja, kas no Markauki 3 ietek Ismeru ezerā (ap 800 m), atklāj uguni patšautene.

Bet tuvojoties ienaidniekam līnijai Druvas 6, Ismeri 10 (ap 600 m), atklāj uguni arī šauteņu strēlnieki.

Iztirzājums:

Lielāku ienaidnieka spēku uzbrukuma gadījumā uguns jāatklāj uz maksimāliem sekmīgās uguns attālumiem, lai tā kavētu ienaidnieka pievirzīšanos mūsu aizstāvēšanās pozicijai un piespiestu to parādīt savus spēkus.

Priekšgrupu sekmīga darbība var piespiest ienaidnieku priekšlaicīgi izvērsties un dezorganizēt viņa iekārtu.

8. uzdevums.

Stāvoklis:

Neskatoties uz mūsu artilerijas un priekšgrupu uguni, ienaidnieks turpina virzīties uz priekšu. Pa kapsētu sāk šaut ienaidnieka artilerija un ložmetēji. Ienaidnieka priekšējās grupas tuvojas jau Ismeri 10 un Druvas 6. Ko dara priekšgrupas kom-ris?

Izpildīšana:

Priekšgrupas kom-ris dod sekošu pavēli:

«Priekšgrupa aties uz Prudu meža A. malu, lai no jauna ieņemtu pretošanās poziciju.

Manam vietniekam ar šauteņu strēlniekiem un prettanku šauteni nekavējoties atiet uz Druvas 1 ar uzdevumu segt patšautenes atraušanos.

Es palikšu pie patšautenes!»

Pēc tam priekšgrupas kom-ris, lai izvairītos no ienaidnieka uguns, pavēl patšautenei pārmainīt poziciju un atklāt spēcīgu uguni pa ienaidnieku, kas pie Druvas 6, jo tas visvairāk apdraud grupu.

Priekšsgrupas k-ŗa palīgs komandē:

«Šauteņu strēlniekiem un prettanku šautenei aiz manis kolonnā pa vienam, brīvsolī — marš!»

Pēc kam, lai ātrāk tiktu pie Druvas 1, ātriem soļiem dodas projām no kapsētas. Nonācis Druvas 1, tas norāda strēlniekiem un prettanku šautenei uguns poziciju un pavēl sagatavoties tās ieņemšanai ar uzdevumu segt patšautenes atraušanos.

Kad priekšgrupas kom-ris redz, ka viņa palīgs tuvojās Druvas 1, bet ienaidnieks nāk jau pāri uzkalniņam, kas starp Druvas 6 un Kps, tas pavēl izšaut no patšautenes vienu aptveri, lai kaut uz brīdi piespiestu ienaidnieku pie zemes. Bez tam priekšgrupas kom-ris izšauj 2 sarkanas raķetes sprostuguns izsaukšanai Kps. priekšā.

Kad pēc otrās raķetes baterija atklāj uguni, grupas kom-ris komandē: «marš!»

«Aiz manis virknē, skriešus» — un dodās ārā no kapsētas, izšaudams pa ceļam 2 zaļas raķetes (priekšgrupas atiet!).

Ceļu no Kps līdz Druvas 1 grupas kom-ris veic pārmaiņus ātriem soļiem un skriešus.

Iztirzājums:

Kad lielāki ienaidnieka spēki bija pienākuši priekšgrupai uz apmēram 500 m, priekšgrupas komandieris sāka atiešanu. Konkretā gadījumā ilgāki gaidīt vairs nevarēja, jo atiešanas virziens, sevišķi līdz Druvas 1, ir pilnīgi atklāts. Pielaižot ienaidnieku par tuvu, tas var paspēt ieņemt kapsētu un atklāt uguni pa atejošo grupu, pirms tā sasnieguši tuvāko aizsegu pie Druvas 1.

Atiešanai uz Druvas 1 priekšgrupas kom-ris sadala savus spēkus 2 ešelonos, lai vispirms patšautene (no Kps.) segtu strēlniekus un pēc tam strēlnieki (no Druvas 1) patšautenes atiešanu uz Druvas 1.

Tomēr nedrīkst aizmirst, ka atstājot patšauteni kapsētā, mēs riskējam to pazaudēt, gadījumā, ja ienaidnieks strauji sekotu. Tādēļ arī priekšgrupas kom-ris redzēdams, ka ienaidnieks turpina uzbrukumu uz kapsētu, ātri ar patšauteni atiet, nemaz nenogaidot, kamēr šauteņu strēlnieki pilnīgi sasniedz Druvas 1.

Īsi pirms atraušanās priekšgrupas kom-ris pavēl patšautenei atklāt spēcīgu uguni un bez tam izsauc artilerijas sprostuguni. Tā ienaidnieks uz brīdi tiek apturēts, ko izmanto priekšgrupas kom-ris, lai ātri atrautos.

Priekšgrupas kom-ris sprostuguns izsaukšanai izšāva 2 sarkanas raķetes, jo sprostuguns signāls ar īsiem pārtraukumiem jāatkārto tikmēr, kamēr sprostuguns tiešām tiek atklāta (vienu raķeti var arī neieraudzīt).

Tā paša iemesla dēļ tika izšautas ar īsu pārtraukumu arī 2 zaļas raķetes (priekšgrupa atiet!).

9. uzdevums.

Stāvoklis:

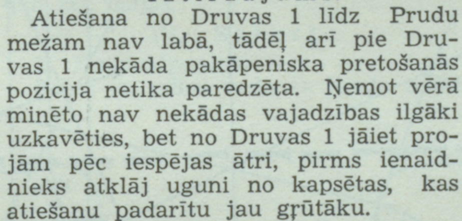
Priekšgrupas kom-ris ar patšauteni sasniedz Druvas 1, bet ienaidnieks kapsētā vēl nav nonācis. Ko dara priekšgrupas kom-ris?

Izpildīšana:

Priekšgrupas kom-ris komandē:

«Aiz manis virknē — marš!»

un ved grupu pāri grāvim pa sagatavoto laipu uz Prudu meža A. malu, kur nostājas jaunā pretošanās pozicijā (skat. 1. schēmu).

1. schēma.

Iztirzājums:

Atiešana no Druvas 1 līdz Prudu mežam nav labā, tādēļ arī pie Druvas 1 nekāda pakāpeniska pretošanās pozicija netika paredzēta. Ņemot vērā minēto nav nekādas vajadzības ilgāki uzkavēties, bet no Druvas 1 jāiet projām pēc iespējas ātri, pirms ienaidnieks atklāj uguni no kapsētas, kas atiešanu padarītu jau grūtāku.

10. uzdevums.

Stāvoklis:

Nonācis ar priekšgrupu Prudu meža A. malā, priekšgrupas kom-ris pavēl te ieņemt pretošanās poziciju un nākot ienaidniekam pāri kapsētas kalnam, atklāt pa to uguni.

Kad priekšgrupas kom-ris pavēl priekšgrupai atrauties un atiet? Kā tiek segta atraušanās?

Izpildīšana:

Priekšgrupas kom-ris pielaiž priekšējās ienaidnieka grupas uz apmēram 250 m, pēc kam pusbalsī dod komandu pārtraukt uguni. Tad visa priekšgrupa tiek sapulcināta dziļāk mežā un kolonā pa vienam ātriem soļiem vesta pa stigu uz Prudu ezera D. galu, no kuŗienes caur Prudu pmž. vns 7 uz rotas komandpunktu.

Priekšgrupas atraušanos sedz mežs.

Iztirzājums:

Priekšgrupas kom-ris pie kapsētas atraušanos iesāka, kad ienaidnieks bija pienācis uz apmēram 500 m, pie kam atraušanās tika segta ar uguni. Turpretīm pie Prudu meža priekšgrupas kom-ris ienaidnieku pielaiž līdz apmēram 250 m un tad uz reizi atraujas ar visu grupu reizē, nesedzoties ar uguni. Tāda rīcība pareiza un iespējama, jo:

1. mežs ļoti labi sedz priekšgrupas atraušanos un atiešanu, pie kam to ir iespējams izdarīt pēkšņi, neredzot ienaidniekam atraušanās momentu (tas nezinās, kad var sākt sekot);

2. priekšgrupa ir maza vienība un, salīdzinot ar lielākām vienībām, tās atraušanās ir vienkārša un ātra. Tādēļ arī atraušanos var sākt vēlāk, it sevišķi tik izdevīgos apstākļos.

Kā mēs jau agrāk noskaidrojām, tad principā priekšgrupām ar novērošanas uzdevumu, lai tās netraucētu uguni no galvenās kaujas līnijas un nevilktu ienaidnieku sev līdz, parasti būs jāatiet vienā paņēmienā un no jauna jāieņem uguns pozicija tikai gadījumos, lai atvieglotu un kaut uz brīdi apturētu ienaidnieku, ja tas grupai sekotu uz papēžiem.

Tomēr konkrētā gadījumā mēs redzējām, ka 3. priekšgrupas kom-ris no kapsētas neatgāja vis vienā paņēmienā, bet ieņēma otro uguns poziciju Prudu meža A. malā. Pilnīgi pareizi, jo vienmēr jāizmanto katrs gadījums, lai ienaidniekam nodarītu pēc iespējas lielākus zaudējumus. Tā rīkojās arī 3. priekšgrupas kom-ris, jo:

— ieņemot uguns poziciju Prudu mežā A. malā, tas nekādi netraucē uguni no G. K. L.;

— arī ienaidnieku tas nevelk sev līdz, jo apšaude no mežmalas lieliska un atraušanās sevišķi viegla.

Tā tad nav likumu bez izņēmumiem, kuŗus nosaka apstākļi. Turpretim nevarētu atzīt par pareizu, ja arī 1. priekšgrupa, atejot uz Markauki 1, no jauna ieņemtu poziciju pie Ezerēni 1 vai 2.

Rotas rezerves vada darbība.

Vispārējie aizrādījumi.

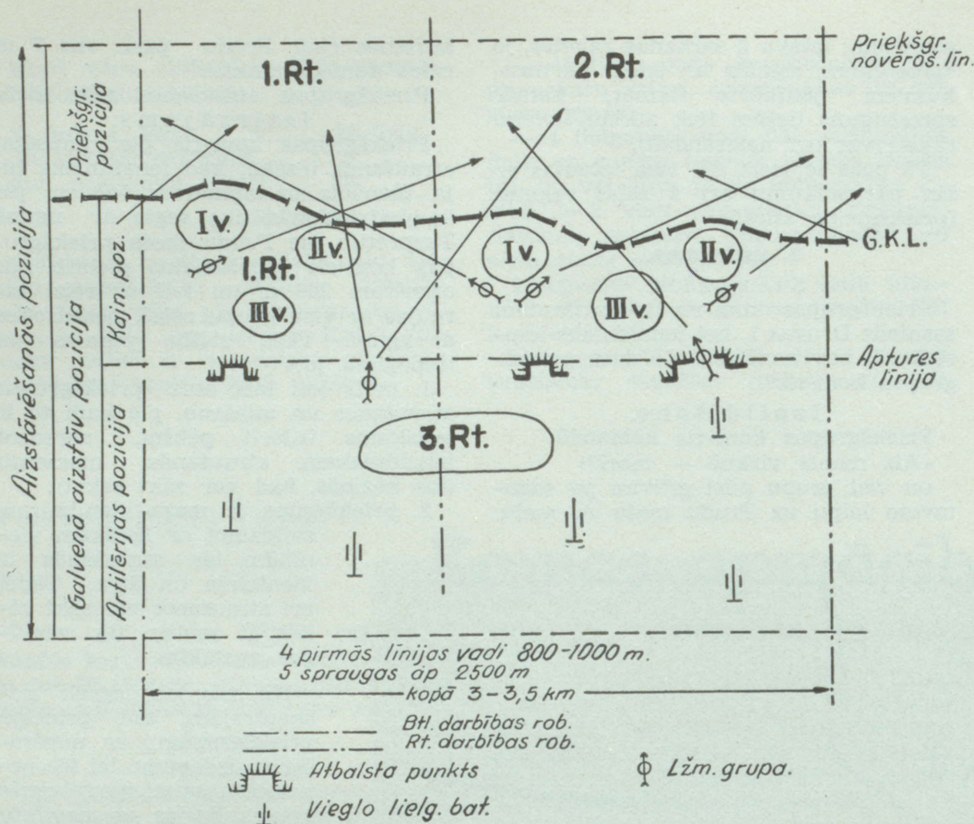
Pirms stāties pie konkrēta piemēra atrisināšanas, mums vispārīgos vilcienos jāapskata uguns sistēmas uzbūves ideja aizstāvēšanās kaujā, līdz ar ko pa daļai arī noskaidrosies rezervju uzdevumi.

K. L. R. atkarīgi no nolūka izšķir:

— izšķirīgu aizstāvēšanos un

— vilcinošu pretošanos.

Izšķirīgās aizstāvēšanās nolūks noturēt apvidu, bet vilcinošās pretošanās — iegūt laiku.

2. schēma.

Kas attiecas uz ložmetējiem, tad tiem, pateicoties savai tālšāvībai tas samērā būs viegli iespējams. Ložmetēju sekmīgās uguns attālums jāpieņem uz 1800 m, pie kam ložmetēju grupa, šaujot frontālā virzienā, var nosprostot 50—80 m. no frontes platuma. Šaujot flankējoši ložmetēju iedarbība daudz lielāka, jo tad var tikt izmantoti pļaujošie sprosti, t. i. tādi sprosti, kur skrejlīnija nepacelas augstāk par cilvēka augumu (ap 1000 m.)

Arī kaujas ešelona rotu rezervēm, tās izdevīgi novietojot, būs iespējams šo uzdevumu sekmīgi veikt un piedalīties ar savu uguni G. K. L. priekšā un pozicijas iekšienē. Daudz grūtāk piedalīties spraugu sprostošanā pirmās līnijas vadiem, jo spraugu platumi būs ap 400 m.

Turpmākā, t. i. 3. schēmā, ir parādīta pirmās līnijas vada novietošanas un uguns plāna ideja.

Te mēs redzam, ka visas strēlnieku grupas, visu patšauteņu grupu strēlnieki un arī viena patšautene šauj frotāli tā sargājot vada fronti, kuŗas platumu mēs pieņēmām uz apmēram 200 m. Ņemot par pamatu normu, ka šaujot frontāli 1 patšautene var sprostot 30—50 m no frontes platuma, bet viens šautenes strēlnieks 5 m (rēķinot 1 minūtē uz 1 m. frontes platuma 2 lodes), jānāk pie slēdziena, ka pirmās līnijas vadi no frontes paši ar saviem ieročiem var pietiekoši labi segties.

Paliek vēl spaugas līdz kaimiņu vadiem, kuŗu sprostošanā var piedalīties atlikušās 2 patšautenes. Tā kā patšautenes pļaujošais sprosts piemērotā apvidū ir sekmīgs līdz 600 m. tad šās patšautenes ne tikai būs spējīgas sprostot šās spraugas, bet pat sprostot pieejas pie kaimiņu vadiem no frontes.

Bez tam rotas rezerves vadam ar saviem šauteņu strēlniekiem pēc iespējas jāpiedalās uguns vešanā, šaujot frontālā virzienā. Turpretim ar sa-

Vienība izšķirīgi var aizstāvēties:
— uz vietas un
— kustīgi.

Ja vienība savā darbības joslā ar rīcībā esošiem līdzekļiem spēj noorganizēt pietiekoši spēcīgu uguns sistēmu ienaidnieka uzbrukuma salaušanai, tad tā aizstāvās uz vietas. Ja šādu uguns sistēmu vienība noorganizēt nespēj un tomēr apvidus jānotur — vienība aizstāvās kustīgi, nepielaižot ienaidnieka izlauzties cauri noteiktai apvidus joslai.

Ja apvidus nav jānotur — vienība var vilcinoši pretoties:
— darbojoties vienā pretošanās pozicijā;
— darbojoties vairākās pretošanās pozicijās, t. i. izdarot atkāpšanās manevri.

Tālāk K. L. R. 842. pants nosaka, ka vidējā apvidū bataljons var aizstāvēties līds 3,5 km platā iecirknī.

Bez tam K. L. R. 844. pants nosaka, ka grupējot spēkus dziļumā, jāievēro, ka galvenā prasība ir salauzt ienaidnieka triecienu ar visu ieroču šķiŗu uguni G. K. L. priekšā. Tā tad divas prasības — dziļums un spēcīga uguns G. K. L. priekšā. Kā tas panākams ar bataljonu 3,5 km platā iecirknī, parādīts klātpieliktās schēmās. Šās schēmās izteikto domu nekādā gadījumā nedrīkst uzskatīt par visur un vienmēr derigu šablonu, bet gan tikai par ideju, kuŗas praktiska pielietošana katrā konkretā gadījumā pirmā kārtā atkarājas no apvidus.

No 2. schēmas mēs redzam, ka bataljons, kam dots aizstāvēšanās iecirknis 3—3,5 km platumā, izliekot kaujas ešelonā 2 rotas, parasti pirmā līnijā varēs novietot 4 vadus.

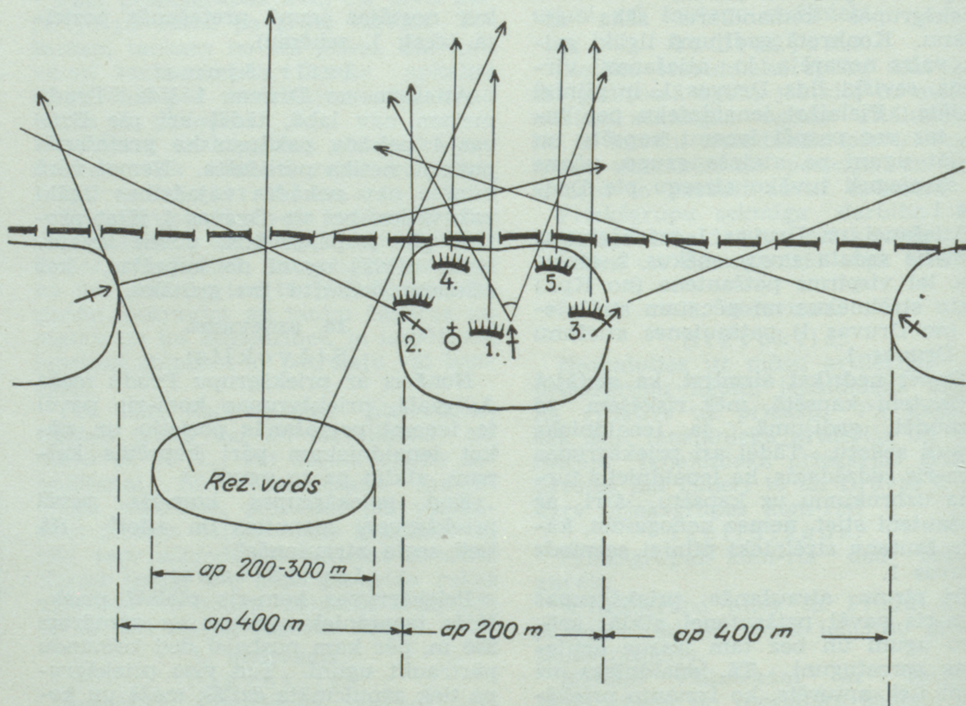
Lai vada kom-ris nezaudētu vadības iespējamības, vadu nedrīkst izstiept platumā un dziļumā vairāk par 200, augstākais 250 m. Tā tad 4 vadi varētu ieņemt pa fronti apmēram 800—1000 m. Pēc tam paliktu vēl ap 2,5 km, kas būtu jāsprosto ar uguni. Katra no šām spraugām būtu ap 400 m plata.

Šo spraugu sprostošanā bez artilerijas būtu jāpiedalās:

— kaujas ešelona rotu rezervēm;

— pirmās līnijas vadu patšautenēm;

— ložmetējiem un citiem kājn. smagiem ieročiem.

3. schēma.

vām patšautenēm rezerves vadam obligāti jāpiedalās uguns kaujā, dodot arī flankējošus šaušanas virzienus.

No minētā mēs redzam, ka katram pirmās līnijas vadam, šaujot ar visiem ieročiem frontāli, bet ar 2 patšautenēm flankējoši, būs iespējams segt visa vada fronti un sprostot atstarpes līdz kaimiņu vadiem. Tā rīkojoties, spraugās starp pirmās līnijas vadiem, nemaz nerēķinot rezerves vada un ložmetēju vada uguni, ar šo pašu vadu patšautenēm vien var radīt dubultu sprostuguni.

Ņemot vērā visu minēto, mēs varam noteikt kaujas ešelona rotu rezervju uzdevumus:

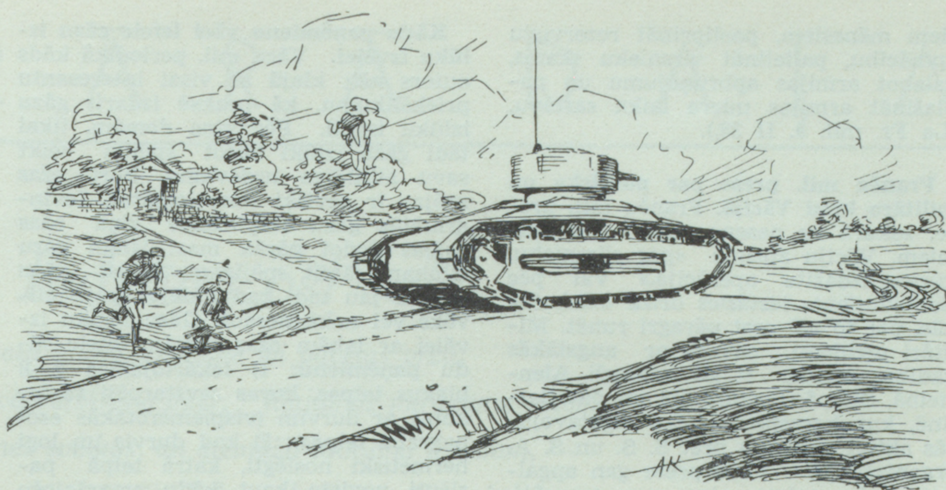
— piedalīties ar uguni G. K. L. priekšā un pozicijas iekšienē, nodrošinot sprostuguns nepārtrauktību;

— likvidēt ienaidnieka iebrukumus, ko var izdarīt ar prettriecienu (aktīvais darbības veids) vai arī ar parrāvuma aizsprostošanu (pasīvais darbības veids);

— nodrošināt atklātos flankus;

Bez tam rotas rezerves uzdevums ņemt dalību apvidus sagatavošanā.

Tā tad no vienas puses, lai varētu vest uguni, rotas rezervi nāksies izklaidēt, bet no otras, lai pārietu prettriecienā — turēt kopā. Katrā konkretā gadījumā starp šām divām diametrāli pretējām prasībām jāatrod īstais samērs. Ņemot vērā stāvokli jāapsveŗ, kam dodama priekšroka — prettriecienam vai nosprostošanai ar uguni. Tomēr neaizmirsīsim, ka viens darbības veids otru nebūt pilnīgi neizslēdz.

3. grupa sašauj ienaidnieka tanku.

3./6. K. P. III vada kom-ŗa darbība un pavēles.

1. No plk. 04.30—04.50 pie Guduļi 3. vada kom-ris saņem no rotas kom-ŗa mutvārdu pavēli aizstāvēšanās pozicijas ieņemšanai. Pēc šīs pavēles saņemšanas vada kom-ris ved vadu pa ceļu uz Prudu pmž. vns. 7. Pie Prudu pmž. vns. 7. vada kom-ris aptuŗ vadu un to īsi orientē apvidū, pēc kam dod sekojošu mutvārdu pavēli, norādot jau rīta ausmā saredzamos punktus apvidū:

Pavēle aizstāvēšanās pozicijas ieņemšanai.

I. Stāvoklis.

Ienaidnieks A. virzienā. Var sagaidīt, ka tas pēc dažām stundām pienāk līdz šejienei. Sakaros ar ienaidnieku mūsu jātnieki.

Mūsu rota ieņems aizstāvēšanās poziciju ar G. K. L. uz līnijas Guduļi 4, Prudu pmž. vns. 7. un 4.

II. Uzdevums.

1. Vada:

Mūsu vads rotas rezervē ar uzdevumu novietoties Prudu mežā un sagatavot prettriecienus virzienā uz Guduļi 5 un virzienā uz A. līdz ceļam, uz kuŗu mēs stāvam.

2. Kaimiņu:

Rotas kaujas ešelonā 1. vads Guduļi 5, 4. un 2. rajonā, bet 2. vads Prudu mežā pie ceļa, uz kuŗa mēs stāvam.

III. Izpildīšana.

Vada seržantam vest vadu un novietot meža kvartālā, kas uz R. no kvartāla ar uzrakstu «Prudu mežs» (apmēram 300 m uz Z. R. no šejienes). Es pats došos izlūkot prettrieciena virzienus, lai pēc tam sagaidītu rotas kom-ri pie šās mājas.

IV. Sakari.

1. Komandpunkti:

Rotas un mūsu vada — Prudu mežā pie stigu krustojuma, kas ap 250 m uz Z. R. no Prudu pmž. vns. 7.

I vada — Guduļi 6;

II vada — pie stigu krustojuma, kas uz Z. A. no uzraksta «Prudu mežs».

2. Signāli:

sprostuguns — sarkanas raķetes;

priekšgrupas atiet — zaļas raķetes;

kaujas rati — dūmu raķetes.

V. Aizmugure.

Rotas ievainoto savākšanas punkts — Prudu pmž. vns. 6.

Rotas municijas izdalīšanas punkts pie rotas komp-ta.

Pēc šās pavēles atdošanas vada kom-ris to uz jautājumiem grupu kom-ŗiem īsi atprasa, pēc kam pavēl vada seržantam vest vadu mežā, bet pats 2 ziņnešu pavadībā iet izlūkot prettrieciena virzienus.

2. Plk. 05.15 vada kom-ris pie Prudu pmž. vns 7. sagaida rotas kom-ri, kam ziņo par izlūkošanas rezultātiem.

Kad rotas kom-ris kopā ar btl-na kom-ri, nākdams no Z. uz D., otrreiz apstaigā iecirkni, tas dod galīgu pavēli par pozicijas noorganizēšanu un nocietināšanu.

Pēc šīs pavēles saņemšanas III vada kom-ris dodas pie sava vada, kur dod pavēli pozicijas noorganizēšanai.

(Turpinājums sekos.)

Idejas un fakti ārvalstu aizsardzībā

Zviedru doma par ziemeļvalstu nodrošināšanos kaŗa gadījumā. Franču mil. prese norāda uz kādu rakstu, kuŗa autors ir zviedru pulkv.-ltn. Harlemans. Viņš nodevies Zviedrijas stāvokļa pētīšanai varbūtējā Eiropas kaŗa gadījumā. Pie ofensīvas no Krievijas puses, līdz ar Baltijas valstīm būšot apdraudēta arī Zviedrijas neitrālitāte. Šāda uzbrukuma gadījumā varot pielaist, ka no Ļeņingradas un Maskavas kaŗa apgabaliem R. virzienā darbosties krievu 30 divīzijas. Ja Somija un pārējās valstis uz D. būtu atstātas savam liktenim, tas, pēc autora domām, nozīmētu viņu sakaušanu īsā laika sprīdī. Viss tas tik dabīgi izsaucot solidāritātes nepieciešamību. Zviedrijas un Norvēģijas loma ar saviem 9 miljoniem iedzīvotāju tādā kaŗa gadījumā varētu būt visai ievērojama, bet gan tikai pie noteikuma, ja jau savlaicīgi izstrādāts zināms polītisks un stratēģisks plāns. Ja tas nebūšot darīts, sekas varot būt šādas: pēc somu armijas sakaušanas krievu divīzijas drīz vien nonākšot Somijas R. piekrastē. Starplaikā krievi ieņemšot Gotlandes un Alandu salas, izdarīšot bumbvežu uzbrukumus D. Zviedrijai un ar savu kaŗa floti sagatavošot spēku pārsviešanu Zviedrijā. Visu ziemeļvalstu apvienotas darbības gadījumā Somiju un Dāniju ar saviem 3,5 milj. iedzīvotājiem varot uzskatīt kā ziemeļu cietokšņa priekšposteņus, bet Zviedriju un Norvēģiju ar saviem 9 milj. iedzīvotāju — kā šī cietokšņa galvenos spēkus. Šādas kopējas darbības gadījumā pirmās līnijas spēku apmērus aplēš uz 400.000 kaŗavīriem. Līdz ar to uzstādītas prasības atvietot zviedru novecojušos bruņu kuģus ar modernām vienībām, pagarināt obligātoriskā dienesta laika ilgumu par da-

žiem mēnešiem, pastiprināt rezervistu apmācību, palielināt virsnieku skaitu, uzlabot armijas apbruņojumu un paplašināt armijas miera laika sastāvu. (La Fr. mil. 9. II 38.).

Franču mil. prese par politisko un militāro krizi Vācijā. Franču mil. prese, sakarā ar neseno dienu notikumiem, Vāciju apzīmē «par slimnieku, kuŗam izdarīta operācija.» Vai pēc šīs «slimības» iestāsies drīza uzlabošanās, par to vēl esot pāragri runāt. Militāri incidenti, sakarā ar augstākās vadības maiņu, it kā notikuši Alenšteinā, Stolpā, Pomerānijā un pat Berlīnē, kur kaŗaspēka daļas sagatavojušās aktīvi uzstāties pret S. S. un S. A. organizācijām. Vācu prese gan apgalvojusi, ka nekur miers nav traucēts, bet nenoliedzams tomēr esot fakts, ka vācu armija «gŗūti saslimusi.» Tā sākusi sašķelties divos nesamierināmos lēģeros: no vienas puses, demisionējušo ģenerāļu aizstāvji, bet no otras — valdības piekritēji. Arī angļu prese apstiprinot, ka «politika iezagusies armijas rindās» un ka konflikts starp kaŗavīriem un pastāvošo režīmu nebūt vēl neesot galīgi likvidēts. Zināmu ģenerāļu demisiju, kā protestu, un dažu ģenerāļu, kuŗi jutās apdraudēti, dezertēšanu uz Austriju, varot iedomāties vienīgi kā ievadu tālākiem, vēl smagākiem, notikumiem. Šo krizi varot uzskatīt kā lielu vājību, kuŗa pārņēmusi armiju un neesot izslēgts, ka tā ievelkas gaŗumā. (La Fr. mil. 11. II 38.).

Kā franču mil. prese vērtē Tautu savienību. Kāds franču virsnieks, sakarā ar T. s. padomes simto sesiju, plašākā rakstā kavējas pie nāciju līgas dzimšanas un darbības. Sākumā tās sastāvā iegājušas 42 valstis kā dibinātājas. Vislielākais locekļu skaits T. s. bijis 63: tad tajā ietilpušas pasaules visas nācijas, izņemot Z. A. Pašreiz T. s. sastāvā skaitoties 54 valstis, bet 350.000.000 iedzīvotāju, kuŗi pieder lielām valstīm, ar augstu civilizāciju, atrodās jau ārpus tās. Nevarot tomēr noliegt, ka visumā T. s. nebūtu nekā darījusi un tikai velti tērējusi laiku debatēs. Tomēr pēc 1930. g. šī internacionālā zvaigzne jau sākusi aptumšoties: pirmie mākoņi pie nāciju līgas debesīm parādījušies līdz ar neveiksmi atbruņošanās problēmā. Tai sekojis Ķīnas - Japānas konflikts Mandžūrijā, itaļu - abesiņu kaŗš u. c. Ekonomiskās sankcijas novedušas vienīgi pie attiecību paasināšanās starp Angliju un Italiju un noskaņojušas pēdējo pret Franciju un citām valstīm. T. s. ne tikai pierādījusi savu bezspēcību apslāpēt bruņotu konfliktu izcelšanos, bet dažu labu reiz, «liedama eļļu ugunī», izsaukusi arī naidu starp labiem draugiem. Šinī ziņā to varot uzskatīt kā divpusīgi griezīgu zobenu. Pēc franču autora domām, vienīgi T. s. statūtu radikāla reforma vēl spējīga atgriezt viņas prestižu un nodrošināt tai autoritāti. 28 vīru komiteja gan pētot statūtu reformu, bet par nožēlošanu tās darbība esot tik gausa, ka viņa nekādi nespējot iet līdzsolī ar starptautiskās dzīves ritmu. (La Fr. mil. 15. II 38.).

Kādu paņēmienu vāci ieteic gāzu izlūku izvēlei. Vācu mil. periodikā kāds autors nāk klajā ar visai interesantu priekšlikumu, kā praksē izdarīt gāzu izlūku izvēli. Pēc viņa domām, tikai tādi gāzu izlūki būšot spējīgi veikt savu atbildīgo uzdevumu, kuŗu ožas spējas ir sevišķi izsmalcinātas. Ievingrinātās gazu atšķiršanas ziņā ožas spējas dodot pārāk maz: īstam gāzu izlūkam jābūt spējīgam izjust gāzu smaku jau tad, kad vidēju spēju cilvēks vēl nekā nesaož. Gāzu izlūku izvēlei ar labām ožas spējām ieteic šādu paņēmienu: 1) iekārtojamas 5—8 blakus telpas, kuŗas savstarpēji savienotas ar durvīm (vispiemērotākās esot pagraba telpas); 2) kad durvis un logi hermetiski noslēgti, katrā telpā paslēpti novieto kaut kādu smaržojošu sastāvu (piem., pirmā telpā 2—3 ziedošas hiacintes, ceriņus vai gerānijas; otrā — uz 4—6 šķīvīšiem sasmalcinātus sīpolus, ķiplokus vai sarīvētus mārrutkus; trešā — iesviež parasto smirdbumbu; ceturto telpu atstāj nepiesātinātu; piektai — iziet cauri ar kūpošu cigāru u. t. t.). 3) katrai specifiskai smaržai jābūt tikko izjūtamai; 4) telpas numurējamas; 5) caur visām telpām pēc kārtas izlaiž cauri pārbaudāmos; 6) katram pārbaudāmam izsniedz anketu, kuŗā pie izejas no katras telpas viņš atzīmē, kāda smarža resp. smaka konstatēta; 7) katrā telpā atrodas vidutājs, kuŗa uzdevums neļaut pārbaudāmiem telpu pārmeklēt. Pēdējās telpas vidutājs bez tam ievāc no pārbaudāmiem izpildītās anketas. Tādā ceļā viegli esot iespējams noteikt pārbaudāmo ožas spēju pakāpi. Smaržvielas ieteic telpās novietot jau apm. 1 st. pirms pārbaudes sākuma, lai telpa zināmā mērā piesūktos ar attiecīgu smaržu. (M. W. 1938.—38.).

Ko saka franču ģen. Nīsels par kājniekiem. Jau no seniem laikiem kājnieki vienmēr bijuši tie, kas izšķīruši kaujas likteņus. Kājnieki arī vienmēr ir tie, kas cieš vislielākos zaudējumus un visvairāk noasiņo. To pierādījis arī pasaules kaŗš. Līdz pasaules kaŗam kājnieki sastādīja armijas galveno masu: tā 1914. g. franču kājnieki sastādījuši 75% no visu bruņoto spēku sastāva un pat 1918. g. to vēl bijis 50%. Lai technika arī cik progresētu, pēc ģen. Nīsela domām, kājnieki vienmēr būs tie, kuŗiem piekritīs izcīnīt vissīvākās cīņas un noturēt sagrābto apvidu. Pasaules kaŗā un pēc tā kājnieku apbruņojums stipri pārveidojies, kļuvis dažādāks un spēcīgāks. Kājnieki šim pārveidotam apbruņojumam drīz vien pielāgojuši savus kaujas paņēmienus. Arī pie šiem jauniem noteikumiem kājnieks vienmēr paliks cīnītāja tips, kuŗš uzvaras slacinās ar savām asinīm. Pasaules kaŗā kājnieku zaudējumi sastādījuši 85% no visiem kritušiem. No 30,000 kaujā kritušiem franču virsniekiem — 29,000 bijuši kājnieku virsnieki. 1918. g. kaujas krizes laikā vienmēr prasīts pēc kājniekiem: viņu nekad nav bijis pietiekoši. Tie esot vislielākie maldi, ja domā, ka kājnieku vienības vieglāk iespējams improvizēt, kā citas kaŗaspēka šķiras. Pie modernā apbruņojuma kājnieku apmācība nav vienkāršojusies, bet gan komplicējusies: tagad gandrīz vai katrs atsevišķs kareivis kaujā kļuvis patstāvīgs cīnītājs. Modernam kājniekam vajadzīgas daudzas izcilas īpašības: 1) viņam jābūt intelektuāli labi attīstītam, lai izprastu sava kaujas uzdevuma būtību; 2) viņa morālei jāstāv augstu, lai rastu pietiekošu gribas spēku cīņai; 3) viņam fiziski jābūt labi ietrenētam, lai spētu pārvarēt kaŗā visas gŗūtības. Pēc ģen. Nīseļa domām, kājnieki nav nekas cits, kā bruņota tauta. Lai kājnieki justos nodrošināti savā lomā, nepieciešams, ka tauta viņiem izrāda pienācīgu cieņu miera laikā tāpat, kā tas bijis kaŗā. (La Fr. mil. 23. II 38.).

Ko secina no cīņām Spānijā. Vācu mil. periodika atreferē Lidel Harta veselu rindu secinājumu no cīņām Spānijā. Vispirms jau gaisa spēku uzbrukumi īstenībā izrādījušies mazāk iedarbīgi nekā tas gaidīts. Zenītieroči arī neesot devuši no viņiem gaidītos rezultātus. Aizstāvēšanās sevišķi ja to vedot kustīgi, pierādījusi savu lielo pārsvaru pār uzbrukumu. Kaujas lidmašīnu, tanku un artilerijas iedarbības rezultāti pilnā mērā atkarājoties no kaujā ievadāmām masām: jo šīs masas lielākas, jo rezultāti progresīvāki. Lielas ofensīvas devušas tikai vidējus panākumus, bet toties nelielu vienību triecieni vienmēr sevi attaisnojuši. Lielākos uzbrukumos pierādījies, ka rezerves drīz vien izsīkstot un spraustais mērķis nevar tikt sasniegts. Smagos automobiļos pārvadājamu kājnieku kaujas spēju vērtē ne visai augstu. Izteikta doma, ka nākotne piederēšot ne motorizētām, bet gan mēchanizētām vienībām. Mazie tanki sevi nav attaisnojuši. Tanku ātruma palielināšana uz bruņu biezuma rēķina nav devusi cerēto aizsardzību. Prettanku ieroči, ja tikai tanku uzbrukumu izdevies savlaicīgi atklāt, izrādījušies savu uzdevumu augstumā. Lai prettanku ieroči būtu spējīgi atsist arī pārsteidzošus uzbrukumus, tiek prasīts uz katriem 200 m. pa vienam tādam ierocim. Pierādījies, ka aizstāvamai pozicijai bez vajadzīgā dziļuma ir visai maza vērtība. Ieteic dot priekšroku maza sastāva divizijām, jo tādas vieglāk vadāmas. Lidmašīnu lielais ātrums nācis par ļaunu pašiem lidaparātiem: nosēšanās ātrumam pieaugot, biežāk notiekot materiālās daļas bojājumi; grūtāk iespējams atrast arī atbilstošus aerodromus un samazinās trāpījumi mērķos. (D. W. 1938. — 12.).

Vai «Mažino - līnija» Pad. Krievijā? Vācu mil. periodika norāda, ka Pad. Krievijā visi iedzīvotāji, kuŗi dzīvojuši pierobežā pret Somiju, Igauniju, Latviju un Poliju, pārvietoti uz valsts iekšieni, ēkas noplēstas un tur it kā radīta pilnīgi neapdzīvota josla. Pēdējā laikā tomēr noskaidrojies, ka šī neapdzīvotā josla nebūt nav palikusi tukša, bet tur norisinoties darbi drudžainā steigā: pastiprinātā kārtā tiekot izbūvēta vesela nocietinājumu sistēma, pie kam pat ziemas salā darbi nav pārtraukti. Sevišķi intensīvi šos darbus veicot Pleskavas rajonā, kur jau esot vērojami pilnīgi moderni nocietinājumi. (D. W. 1938. — 12.).

Ams.

Jānis Medenis

Indrānu oši šalc

Saule kāpj debesu kalnā, un zeme tai paceļas pretī.
Daugavā vaŗvīksna dzeŗ, klajumos mirdzumu sviež.
Izejam Tēvzemes svētkos, un aizmūžu šalkšanu dzirdam, —
Dievs! vai tā tavējā balss: Indrānu oši tur šalc!
Dievs, ošu šalkoņā apņem mūs balsis no senajas sētas:
«Līksmībā, tauta, nu ej, — mūžīga diena tev aust!»
Atsaucas šalkoņa cita no tūkstotām saulainu audžu:
«Tauta, jauns valdinieks nāk milzuma gribu tev dot!»
Raugi: tam zālīte jauna klāj ceļu pa Daugavas krastu,
Zilgmājā tīrumi kūp, atmargo plaukušā birzs,
Debešos cīruļi vijas, kur aiziet viņš vēsmiņā lēnā,
Ziedi pie kājām tam plaukst, bites ap kamiesi dūc!
Dievs, kādu mīlīgu varu tu iedvesis skatienā viņam:
Bērni pa priekšu tam nāk, ziedus zem kājām tam met,
Jauzdami sevī un dabā kā Latvijas lieldienu jaunu,
Kuŗu uz nākotni nes brīnumu alcēja sirds!
Dievs, savu sākuma gribu tu devis par ieroci viņam:
«Tauta!» viņš klajumā sauc, — tauta pa pēdām tam iet.
Apstājas arājs šai rītā, velk mugurā godības svārkus,
Sievām un jaunavām līdz vaiņagu mirdzumā iet;
Kareivs, zobenu jozis, steidz pulkā pa pušķotiem vārtiem,
Kumeļā auļodams redz: karogus plivina vējš!
Dzejnieks un dievreģis vēro: kas daudzināts sensenā dziesmā,
Pazemē nogrimis bij, — šodien nu piecelties sāk.
Žužina miljoni koku gar ceļiem pār kalniem un lejām,
Zarus pret sauli tie stiepj, dzīvību kustamies jūt, —
Žužina šalkoņā lielā, ko Indrānu oši mums atšalc:
«Zemi šo skaistu mums tērpt, smaržās un ziedonī vērpt!
Tauta, jauns valdinieks nācis un milzuma domu tev dvesis.
Līksma pa pēdām tam ej, lielākā dzīvē viņš ved!
Redzi tu Tēvzemi skaistu un varenu plaukstam ap viņu,
Vaŗvīksnu loki to skauj, aizmūžu dziesma to vij.
Saule kāpj debesu kalnu, un zeme tai paceļas pretī.
Pacelies, tauta, tai līdz: sauc tevi celties pats Dievs!

Jānis Sārts

Slideni tilti

«Puika, kā tas var būt? Tu nopelni trīstik mazāk nekā es, bet tev nauda turas kā turkam.»

«Par to es esmu vēl puika.»

«Jā, tīrs puika, un no viena gala līdz otram.»

Grābšķīgs vējš raustīja ugunskura liesmas, brīžiem iegrūzdams kodīgus dūmus abu plostu sargu sejās. Bija jāšķavo, tak šie cilvēki tikai saviebās un nepakustēdamies gaidīja brīdi, kad vējam iepatiksies aizvadīt dūmus gaŗām.

Krita sīkas sniega pārslas. Zemei pieskārušās, tās ātri izgaisa. Vēja grūsts ūdens sitās plostu malās. Šļākatu trokšņi atgādināja it kā nesaderīgu kaimiņu sievu sarunas ap drēbju toveŗiem, kad šās, neganti bārdamās, izmazgā diezgan tīrus kreklus vīriem.

Cieši līdzās viens otram gulēja resni priešu baļķi. Šie nezināmos vēŗos auguši milži, dzirdējuši mūžā aizskanam varbūt pusotra gadu simteņa dziesmas, izturējuši vētru brāzmas, lūk, sniedza jaunajam plostu puikam it skaidru padomu šai dzīvē. Cik sīvi saturēties vajadzēja, lai augtu spēkā, un lai izaugtu par varenu koku, vajadzēja neatlaidīgi sūkt un uzkrāt vielas. Tikai tad no nieka izveidojās lietaskoks. Un vai nebija savādi, ka priede mēdza nomest vienīgi nekam nederīgas skujas, turpretim cilvēks izmeta grūti pelnītu algu.

Tā nu bija ar šo plostu puiku — savādāks nekā citi pusaudži, kas veseliem bariem virknējās vecu, piedzīvojušu plostnieku saimē. Ja ne pārspēt priekštečus dažādās parašās, tad vismaz noturēties vienuviet, gan cilājot smagos aiŗus, gan vaļas laikā palaižot vaļā dažādas pārgalvības.

«Tā nevar, es tev saku,» vecākais atkal ierunājās, izstiepdams slapju kāju gar ugunskuru. «Uz plosta der vienīgi drošsirdīgs vīrs. Kas spēj taisīt dzīvē visu cauri. Tad neviena krāce tevi neatbaidīs. Tad arī atvarā iekritis, izpeldēsi krastā. Ja baiļu biksēs pieplūst ūdens, zina katrs, labāk laidies dibenā.» — Tā vecākais noņēmās ap jauno, sniegdams tikai lietišķus padomus.

Tā gluži nebija, ka puika nesaprata. Šīs pamācības nāca no vecās plostu puišu skolas, bet jaunais bija beidzis pamatskolu, izmācījies runāt nekļūdīgā rakstu valodā un tāpat dabaszinības nebija galīgi svešas. Tamdēļ uzskatot resnu koka stumbru, arvien nāca atmiņās skolotāja stāsti, ka no niecīgas sēkliņas izaug milža koks. Sīksti jāsatur viss labais, tikai tad arī viņš — puika izaugs par brašu vīru.

Pamācībām nerimstot, jauneklis ievaicājās: «Nesaprotu, kādēļ tu šā nopūlies mani sagatavot muļķībām?»

«Muļķis, kas tā prasa! Ja es būtu sausā garā pārcietis tos gadus, kas jau pavadīti uz plostiem, nez', cik kaulus vēl nelauzītu sāpes? Naktī labāk trako, nekā guli uz saltas, neauglīgas zemes. Taisni brīnums, vai tu neredzi, kā citi dzīvo? Visi, skat', tā dara.»

«Visi nē.»

«Tie nekam neder! Dzelme paņems. Vai gribi iztaisīties par mīlīgu Dieva jēru, lai vēlāk mūs visus aprunātu ciematos un nodotu?»

Puika nenovērsa skatu plosta malējā baļķa resgalim, kam rievu bija vairāk par simtu. Katru gadu jauns gredzens serdei apkārt — tā skolotājs un arī vectēvs stāstīja.

Rūca uguns. Šļākatas sitās un šķīda. Ja vējš nestāsies, arī rīt būs jāpaliek uz vietas. Vecākā plostnieka kājas kūpēja, pār svārka apkakli atkārušies mati — tāpat, jo cīnoties ar straumi, cepure bija iekritusi ūdenī. It kā drebuļi sāka purināt miesu. Un viņš pastāstīja jaunākajam, cik daudz brašu puišu redzējis noslīkstam pats savām acīm, cik spēcīgi un skaisti jaunekļi aizgājuši bojā un kas gan beigās esot visa dzīve? Arī mūki nomirstot.

Nespēdams vairāk panest uzbāzību, jaunais īgni izmeta: «Nudien, nesaprotu, kam šādas lietas man stāsti! Vai nezinu, ka visi mūki reiz mirs? Arī visstiprākās baznīcas reiz sagrūs.»

«Baznīcas nē!» viņš uzbrēca kā aizvainots. «Tu neesi dievticīgs, tamdēļ tā runā. Mana māte ieraudzījusi taisni tādu pašu baznīcu, kādu es sāku redzēt. Tikai jumtu tai uzlikuši jaunu mana vectēva laikā. Jā, tu nedari tā, kā stipram plostniekam pienākas un it nemaz neesi dievticīgs. Tūlīt pārmet krustu!»

«Nesaprotu, kādēļ tu šā nopūlies mani sagatavot muļķībām?»

Puika iesmējās.

«Ak tā? Es jau zinu, uz ko gatavojies. Nudie, zinu! Pamēģini sacīt savai māsai tikai vienu vārdu, ka vakar es biju drusku iedzēris.»

«Tad es būšu melojis, jo piedzēris tu esi bijis ne tikai vakar vien.»

«Tā?»

«Nedusmojies, jo stipram plostniekam tas tā piederas.»

Paškinda strups vārds un vecākā plostnieka pirksti ierasti atvāza kabatas nazi. Bet tikpat strauji viņš apdomājās, ka paša kāzas taču svinamas priekš līgavas brāļa bērēm un

tamdēļ ar nazi sāka apgriezt vietvietām aplūzušus nagus. Hm, tiešām bija jocīga daža cilvēka nedaba. Ja šis nebūtu satraucēts līdz uzbrukuma kārei, ar aplūzušiem nagiem, droši vien, vēl staigātu nedēļām ilgi.

Sniega mākoņiem pašķiroties, rietumu apvārsnī mazliet parādījās saule. Sarkana un it kā pilnīgi bez mīlestības siltumas šiem ļaudīm. Vēja grūstu viļņu šļākatas sprēgāja, neizdvesdamas pat mazāko maiguma noskaņu. Skarbs gaiss un visa dzīve. Brīžiem vēja auri kļuva tik zvērīgi, ka ugunskuru grasījās izkašņāt līdz dibenam. Kaisījās uguņainu pelnu bārslas. Nereti pagadījās, ka kopā ar dūmu strūklu sejas ādai piedūrās ne tikai viena dzirkstele. Tik bija maiguma, ko baudīja šie cilvēki.

Bet jaunekļa skats neatkāpās no ozola stumbra, kas gandrīz viss iegrimis ūdenī. Tam nekaitēja duļķainais palu ūdens. Gadiem ilgi varēja nogulēt dūņās, arī tad cinkslainā koka miesa derēs skaistām istabas lietām. Tamdēļ šī dzīve likās mazāk riebīga. Kā zelta grauds, dziļos zemes slāņos aprakts, panesa pārmērīgu slogu, tā cilvēka sirdij nenācās grūti saglabāties tikpat tīrai un skaidrai, jo arī tā bija ieslēgta krūtīs dziļi.

«Tā ir,» nagu griezējs atkal ieņurdējās, «es skaidri paredzu, uz ko tu gatavojies. Mani gribi nosūdzēt savai māsai, izpostīt mūsu kāzas. Bet ja tikai vienu vārdu!.. Es nevaru atkrist, man jāturas kopā ar draugiem. Arī es sāku krāt naudu. Re', apzaga. Visu, kas man bija, paņēma labs draugs. Naidu celšu? Palūgšu viņsētas Māruku, lai nokūpina sveces un zaglis apkritīs ar augoņiem. Bet to velnu, kas viņnakt novilka man jaunos zābakus, es dzīvu vis neatstāšu. Vai tu nevarētu uzskatīt arī manus plostus?»

«Varu gan, bet ilgi nestāvi.»

«Es aiziešu tikai pēc maizes un gribu arī apskatīt, kas šovakar nēsā manus zābakus.»

«Ej žigli.»

Viņš gāja, tad apstājās un it laipni teica: «Pēter, vai tev nekas nav jāatnes?»

«Paldies, maize man ir.»

«Nu, es tev atnesīšu skābas konfektes. Kas nepīpo, tam der pasūkāt. Īsāk paiet nakts.»

Jaunais palika sēžam pie ugunskura. Neviļus viņam ienāca prātā aizpagājušā nakts, kad sargam iesnaužoties, bija nozagtas trīs jaunas plostu tauvas. Tamdēļ žigli piecēlās kājās, uzsauca: «Staņislav, ilgi nedzīvo!»

«Es aši, es aši.»

Nodegušos pagaļu galus Pēteris sameta ugunskurā un sāka apskatīties, kur ņems malku aukstajai naktij. Vējš auroja. Šļākatas šķīda. Brīžiem atskrēja šķērsām pār upi piesmakušu cilvēku balsis. Šie tur spaidījās ap izgrabējušas mūŗa ēkas sienām. Tai vietā pastāvot krogus tik ilgi, kamēr vien cilvēks sācis iemanīties ar ūdens spēku laist kokus. It kā osta, it kā robežas punkts. Augšgalieši te nodeva plostus lejgaliešiem, saņēma naudu, slēdza līgumus. Tā šai mūžīgajā krogū allaž sastapās divi spēcīgu vīru slāņi, pat sasveicinoties izsacīdami visasākās zobgalības.

— Kādēļ Staņislavam atkal vajadzēja turp iet, Pēteris domāja, kāju gali slapji, būtu labāk izkaltējies un atcerējies mazo māju dzimtenē, kur māte steidza noaust priekš pavasaŗa darbiem rūsganu vadmalu. Vai viņa ikvakaru nesaņēma rokas lūgšanā, lai Staņislavam nekas ļauns neuzbrūk plostu darbā? Ja turienes mātes un sievas tik čakli nerūpētos par savējiem, tad sen šo pelēko vīru trešdaļa būtu apmiruši bada nāvē. Kad pienāca laiks, viņas aŗa un sēja. Bet cik labuma pārnesa vīrieši? Viens teica, ka trīskārt apzagts, otrs — visa peļņa iekritusi upē, trešs — draugiem aizdevis. Un kad nu daži jaunie mēģināja sacelties pret tām senču parašām, kas radušās vecās krogus ēkas pajumtē, tie, lūk, bija gļēvuļi, atkritēji, dzelmju barība.

Kad Staņislavs, nonācis pret krogu, pamāja laivinieku, Pēteris vēl uzšāvās kājās un roku paceldams augstu pāri galvai, brīdināja: «Ilgi nepaliec!»

«Pēc desmit minūtēm būšu klāt!»

Pēteris savādi pasmīnēja. Kā gan šis varēja runāt par minūtēm, ja mūžā nevienu pulksteni nebija nēsājis kabatā?

«Vai tu viens pats?»

Pēteris pacirta ašu skatu pār plecu. Ā, atnācis viņsētas Vasīlis! «Jā, Staņislavs aiziet pēc maizes. Kur tavi plosti?»

«Lejāk. Palika brālis. Arī es eju pēc maizes.»

«Steidzies! Ar Staņislavu reizē pārbrauksi.»

Vasīlis nekavējās, bet vēl izmeta: «Kad tu laidīsi līdz galam?»

«Uz Rīgu, tu domā?»

«Jā, augļu kokus jau var dabūt.»

«Tad es tūlīt līdz galam.» Un Pēteris vēl piesacīja, lai Staņislavu nepametot upes viņā krastā.

Staņislavs pieņēma Vasīļa sveicienu diezgan atturīgi, jo pēdējais bija gluži tāds pats atkritējs kā Pēteris. Pie tam, šis jauneklis tīkoja pēc tās pašas meitas. Vienīgi tādēļ, ka daba nebija devusi Vasīlim visai skaistu vaigu, Staņislavs neizjuta greizsirdības visspēcību pilnā mērā.

«Kāp laivā un brauksim tad ar',» Staņislavs teica un kad laiva tuvojās otrai krastmalai, neviļus uzprasīja: «Varbūt tev ir sīka? Iedod, es samaksāšu atpakaļ braucot.»

O, šis vīrs nebija tik izsalcis, lai tūlīt ietu veikalā un pirktu sausu maizi. Vispirms jāsatiek draugi un jāapskatās pēc zābakiem. Nu, vai tā nav jocīga lieta? Aizvakar nopirka dārgus kājavus, bet šodien tos valkā cits.

Pamanījis savas karavānas priekšnieku, Staņislavs gludeni piegāja un kaut ko pavisam klusām lūdza.

«Nevar. Nav. Un tu esi izņēmis par trim plostiem uz priekšu. Piesargies pārbēgt citā karavānā!»

«Jānudie', izmaksā!»

«Nē.»

«Tad dzīvo, sveiks! Es aizeju.»

«Pagaidi, Stasja!»

Viņi sačukstējās un iegāja krogū.

Vasīlis lēnām tuvojās pārtikas veikalam. Te sēdēja visgaŗām sienmalēm biezs cilvēku mudžeklis. Apsmiedami un niecinādami diezgan auksto laiku, daži staigāja pārāk vasarīgi, citi uz zemē paklāta mēteļa pārmeta kartis, trinkšķināja mūzikas instrūmentus un labprāt uzklausīja raibu piedzīvojumu nostāstus. Šur tur redzami arī aukstuma sazilināti pusaudži. Pirmais pavasaris. Kas iztur, tas ilgi dzīvo.

Ē, kā krogū skanēja nauda! Kā pakšķēja alus pudeļu korķi! Te bija spēks. Pelēkie vīri runāja

tik skaļi, ka mazāk pieradušas ausis sargājās. Pār krācēm nevarēja vis pāriet pusdrosulis. Tādam saņirbēja acis un ūdens kāri ierāva savā klēpī.

Ieraudzījis Staņislavu sēžam pie kupla galda, Vasīlis nekavēdamies gāja ārā. Tomēr nespēja iziet, jo Staņislavs pasteidzās sagrābt aiz elkoņa. «Kurp tu?»

«Jāsargā plosti.»

«Man nav?»

«Tad iesim abi.»

«Pašreiz nevaru. Negribēju dzert, bet draugu lieta. Un šoreiz pats lielais žīds izmaksā. Pēterim pasaki, ka ilgi es te nepalikšu. Jāuzgaida kungi. Runā, ka varbūt jau šovakar atskaitīšot mūsu kokus. Ar lieliem kungiem jāsadzīvo pa draugam, tad visiem iet labi. Pēterim pasaki, ka negribēju, bet drusku tak jāpasēd pie galda, kur sēd pats lielais žīds.»

Vasīlis mēģināja redzēt lielo žīdu.

«Viņš pašreiz iegāja otrā istabā,» Staņislavs paskaidroja, «vai negribi ieraut arī tu?»

Vasīlis atteicās.

«Jā, tev neatļauj veselība. Uzturies ar', citādi bez laika iegrimsi kapā.»

Naktī debesis noskaidrojās, rīts ausa kluss un upe plūda lēnām. Pēteris vēl apstaigāja plostus un sajutās līksms pārāk, ka neviena tauva nebija aizkarta. Un te nu atgriežoties pie ugunskura, viņš atrada sildāmies Staņislavu.

«Pēter, es gribu zināt, ko īsti Vasīlis tev teica?«

«Neko.»

«Melo! Jūs abi uz vienu roku, es to zinu. Vai viņš teica, ka es atkal sāku dzert? Jā, drusku iedzēru, bet par to zābaki nu man atkal ir, skat', kājās.»

Pēteris izbrīnīgi apskatīja viņa skaistās kājas. «Tad dabūji gan zagli?»

«Lūdzu.»

«Un šie ir taisni tavi zābaki?»

Staņislavs pasteidzās sagrābt aiz elkoņa.

«Kā uzdrošinies man tā jautāt?»

«Es domāju, ka taviem zābakiem uzvelkamās cilpas bija zilas, nevis sarkanas.»

Staņislavs ātri paskatījās un, izlīdušu cilpu grozīdams pirkstos, noteica: «Nebiju ievērojis, ka zaglis piešuvis maniem zābakiem svešas cilpas. Ak tu, maita!» Un viņš nekavēdamies apgrieza cilpas un iemeta tās ugunskurā.

Reizē ar saules lēktu sāka gaudot aiŗi. Karavānas pulcējās. Pelēkie vīri stājās darbā, lai atkal sāktu cīņu ar nežēlīgo ūdens pārspēku. Puiši vilka aiŗus elsodami, un kustīgie tilti aiznesa arī Staņislavu un Pēteri pār krācēm. It kā nevaļīgi ciemiņi viņi parādījās un nozuda. Vakarā tai vietā piestāja citas karavānas, un Pēteŗa ugunskurā pacēlās no jauna spožas liesmas. Katrā pūlī bija veco parašu cienītāji un arī atkritēji.

Dienas mainījās ar naktīm drudžainā secībā, un pavisam nemanot pret krogu piestāja atkal Pēteŗa un Staņislava karavāna. Nekādas pārmaiņas, tikai sejas kļuvušas tumšākas un Staņislavam nebija gaŗo zābaku. Izrādījās, ka šis toreiz pārskatījies un aptīrījis nevainīga cilvēka kājas. Runāja, ka jau bijis un vēl būšot drusku policijai jāatbild. Tomēr Staņislavs nezaudēja brašumu. Kad pagadījās, viņš dziedāja par mīļo meiteni un par zvaigzņu stariem. Necerēdams Pēteri iztaisīt par sev līdzīgu, viņš sāka lielīties ar noguldījumiem pastā. Jā, tagad pēdējo santīmu noliekot kāzām un dzeŗot tikai drauga labumu. Kad pagadoties rakstīt māsai vēstuli, lai tad nepiemirstot piemetināt, ka Staņislavam jau esot apaļš simts.

Laiks kļuva arvien siltāks, basas kājas vairs nesala, tikai izmirka, un krastā kāpjot Staņislavs mēdza uzvilkt ļeganas gumijas kurpes.

Koki saplauka, un straume vilkās ar katru dienu gausāka. Upes augšgalā vēl daudz plostu, uzņēmēji paaugstināja algu, tomēr Pēteris vairs nespēja norimt ūdens malā. Ē, kāds nemiers uzmācās tobrīd, kad izdzirda pirmo reiz svelpjam vālodzi! Zelts vai sudrabs, vienalga, viņu gaidīja mājās. Un tā nemanot pazuda. Upe tecēja ierastā gaitā, nesdama plostus un cilvēkus, vienīgi Pēteri un Vasīli te vairs neredzēja. Turpretim Staņislavs apņēmās palikt līdz beigām, lai nopelnītu it kā kāzām vairāk naudas. Pēdējo reiz ar Pēteri Rīgā staigājot, likās, ka izlīdzinājušies it visi nesaskaņu grubuļi. Lai draudzība iegūtu vēl mīlīgāku nokrāsu, jo abiem būs jābūt radiem nu jāpaliek, Staņislavs ieminējās, ko varētu nopirkt Pēteŗa mātei?

«Nezinu,» Pēteris atteica, tak Staņislavs redzēja, ka šis pērk augļu kociņus, tāpēc tam pašam dārznie-

kam teica: «Pieliec turpat vislabāko bumbieŗa koku! Es samaksāšu.»

Tiešām, tas bija greznas mīlestības mājiens, un par to Staņislavs nēsāja prieku sirdī ilgi. Tas plauka un plētās krūtīs gluži tāpat kā bumbieŗa kociņš tur līgavas pagalmā. Nudien, dzīve bija gaužam jauka, ūdens silts un upes abos krastos rudzi ziedēja. Viņam tikai nepatika karavānas veča teiciens, ko šis vienmēr mēdza lietot, kad piegriezās ar pazemīgu lūgumu. Tak neko darīt, ar lūgumu bija allaž jāpieiet. Un pateica atkal:

«Velns sazina, kur tu naudu grūd?» vecis ierūcās. «Iekšas kā lauvai.»

«Jā, lauva es esmu, un kur tu vēl tādu puisi paķersi? Vakar redzēji, kā es viens pats nosviedu akmenim uzsēdinātu plostu. Iedod desmitnieku, tad neprasīšu līdz beigām. Jā, ar to iztikšu.»

Vecis ieskatījās rēķinu grāmatā, kas bija gan vairākkārt samirkusi, tomēr raksti, likās, pietiekoši skaidri. «Līdz beigām esi jau izņēmis. Man te viss pierakstīts. Bet sargies, nevienu bēgli neesmu palaidis sveikā!»

«Tad tu gribi, lai es ar badu nolaižu visus tavus plostus?»

«Maizi dabūsi.»

Nākamās dienas rītā Staņislavs nebija atrodams nevienā grāvī.

Ziedēja rudzi un pļavas.

Viņš gāja pa sausu, ēnainu meža ceļu, svīda un bieži meklēja ūdeni. Sauso cietzemes siltumu piemirsis, atpūzdamies viņš arvien izvēlējās mitrāku sūnu, kur izstiepās pilnā gaŗumā, skatījās debesīs un pavisam klusu dziedāja dziesmiņu par mīļo meiteni. Jau vasara. Bet karavānu veči kā traki pēc Staņislava spēka. Nezina, cik pārsolīt. Jā, uz katra plosta der vismaz viens spēcīgs vīrs. Tad nebaidies, ka krāce tev aprīs pat nieka baļķi.

Lai nu beigās kā, tomēr skaisti pagājis tas laiks. Tu stāvi un brīnies. Pa labi un pa kreisi aizslīd zaļi krasti. Straume viegli nes. Saule cērt ūdenī starus, acis žilbst. Kustīgie tilti slīd un slīd uz priekšu. Ai, kā slīd!

Agrā pavasarī, sniegam tikko kūstot, kad vecsētā pulcējās spara pilni puiši, viņš, laikam, bija gan teicis Pēteŗa māsai, ka tūlīt pēc plostu laika dzers kāzas? Nu, tā taču viņi norunāja arī pērn, un kad tā neiznāca, līgava bija ar mieru gaidīt vēl vienu gadu. Vai šoreiz nebūs tāpat? Būs, jo viņa tak zināja, cik mīļa meitene tapa apdziedāta tai dziesmiņā. Un līgavas mātei nosūtītā dāvana palīdzēs visu gludi nokārtot. Nudien, skaisti, ka tai jaunajā Pēteŗa augļu dārzā auga vismaz viens mīlestības kociņš!

Nākamās dienas rītā Staņislavs tuvojās līgavas mājvietai. Tā bija jauna viensēta ar nelīdzenu, aizpērn uzbērtu ceļu un tikai divi gatavām saimniecības ēkām — nams un kūts. Labības šķūni Pēteris teicās celt pēc sienlaika, un Staņislavs apsolījās iet palīgā. Tā bija jauka noruna. Palīdzēt. Visi atsaucās, ka Staņislavs esot pirmklasīgs namdaris, tikai viņam arī no tā zelta darba nekas neatliekot beigās pāri.

Pēteris pļāva āboliņu mežmalā. Tur rēgojās lielas celmu čupas un it kā vakar mizoti zārdu koki. Jā gan, te bija Pēteŗa zeme, te bija par ko cīnīties.

Staņislavs brīnījās, cik daudz te jaunu ābelīšu un ogulāju. Un visi zaļi! Māte ar meitām, droši vien, pašreiz grozās namā, tāpēc redzamā kārtā viņš apņēmās uzmeklēt vietu, kur aug viņa pirktais bumbieris. Īpaši mātei jāredz dāvinātājs kopā ar dāvinātāju, un tad jau viss labs sekos. Bet viņš izstaigāja pa jauno dārzu krustu šķērsu, atrada savu mīlestības kociņu raženi augam, vienīgi nams šķita kapam rada. Paraustīja durvis. Ciet. Skats ielīda istabā, kur — kas? Nebija vairs dzeltenās gultas! Karsts jonis iesitās galvā. Acis satvīka līdz asarām. Vai tas var būt, ka mīļā meitene padevās par sievu tik neizskatīgam lācim, kāds šis Vasīlis? Zeme it kā sagrīļojās zem Staņislava kājām. It kā krāce draudēja ieraut dzelmē. Roka ierasti meklēja un atrada kabatas nazi. Zodu iecirtis kaklā, viņš gāja bumbierim taisni virsū. Kūja, būs stipra kūja. Sīksta un izturīga.

«Ko tu tur dari?» atskanēja meičas balss un soļi.

«Ko tu tur dari?» atskanēja meičas balss.

Staņislavs sastinga. Tā bija līgavas jaunākā māsa. Tikko nākdama no ganībām, kur atsējusi govis. Likās, viņa saprata ciemiņa nodomus un asaras neslēpdama teica: «Tu domā, ka tavai dāvanai nav ierādīta laba zeme?»

«Nē,» viņš stostījās, «es gribēju tikai drusku padarināt. Par daudz biezi zari.»

«Lai aug, labais Staņislav. Vai te trūkst gaisa un saules?»

«Lai aug!» viņš nokaunējies ņurdēja un nazi iebāza kabatā. «Vai tev tūlīt jāiet pļaut?»

«Jā, brālis jau strādā.»

«Ko dara māte?»

«Aizgāja dzīvot pie Vasīļa. Kā, vai tad tu neko nezini?»

Staņislavs nodūra galvu. «Es zinu gan. Tava māsa nevarēja pagaidīt, kamēr es nākšu.»

«Viņa gribēja ātrāk iekārtoties savā dzīvē.»

Staņislavu atkal sagrābstīja kaut kas karsts. Ātrāk iekārtoties savā dzīvē? Hehe! Uz mīlestības kociņa lapām saules stari kvēloja kā ugunsgrēka blāzma. Uguni, lai pazūd visa tā ātrā iekārta! Bet līgavas māsa nemanot bija izvērtusies tik skaista, ka Staņislavs samulsa.

«Ak viņa nevarēja ilgāk uzgaidīt?»

«Tu tak saproti, kad tas laiks pienāk, tad jo ātrāk, jo labāk.»

«Un cik ilgi tu varētu vēl gaidīt?»

Satvīka. «Man jāpaaug.»

Staņislavs atģida gaiši, ka arī viņam vēl jāpaaug saturīgāka vīra prātā. «Cik ilgi tu gribi augt?»

«Vismaz trīs gadus.»

«Un mani tu būtu ar mieru gaidīt?»

«Kaut tu neietu uz plostiem.»

Staņislavs sakoda zobus. «Es domāju, ka plosti ir mazāk slideni nekā zemes ceļi. Dzelme katru pavasari paņem vienu, turpretim cietzemē paklūp simts. Tad tu redzēsi, pēc trim gadiem es būšu klāt. Un mēs dzīvosim lepnāk par tavu māsu un Vasīli.»

Viņi atvadījās draudzīgi.

Neviens nezināja, kur Staņislavs aizklīda, bet kad pēc trim gadiem parādījās, pat Pēteris gandrīz nepazina, ātrumā šo noturēdams par zemes bankas kungu. Ābelītēs jau aizmetušies augļi un visapkārt namam ziedēja puķes. Un pati visgreznākā puķe pasaulē iznāca no nama un viņu sveicināja.

Jānis Brīvlauks

Trīs draugi

Stāsts.

Tas bija mazs Baltijas piejūras ciems, kur es un mani draugi pirmo reizi skatījām dzimtenes sauli, tik mazs un labi noslēpies kāpās, ka pat lieli krievu vīri vienaldzīgi pagāja tam garām viņu nepamanījuši. Un kādēļ tad arī šiem būtu vajadzējis viņu pamanīt! Priekš viņu krama sirdīm tur nekā prātīga nebija. Vīri ķēra strimalas, neģus un butes, bet mēs, puikas, bradājām gar krastmalu, laidām viļņos priežu mizas laiveles un klusībā lolojām sevī domas reiz doties pāri uz otru krastu pēc indiaņu skalpiem. Tomahavki jau mums bija noslēpti priedes dobumā, kuŗa, ja nav nocirsta, vēl šodien kūko uz kāda smilšu pauguŗa. Pelēks un skumjš bija jūŗas piekrastes ciems krievu ērgļa ēnā: kāpas, līkas priedes, salāpītas laivas, veci tīkli, zvejnieki, pāris puiku un tas viss. Šis apstāklis tomēr nekavēja zvejniekiem būt tikpat jūtīgiem, godīgiem, žēlsirdīgiem un izpalīdzīgiem, kādi bija visi pārējie ļaudis zem saules. Piemēram, notika kāda nelaime ar Kaldava tēva tīkliem, pūta un vaidēja nevien Kaldavene un mazais Kaldavs, bet arī Toléniene un mazais Tolēns. Savu nopūtu palaida arī vecais Tolēns, bet to gan neviens cits nedzirdēja, kā vienīgi viņš pats.

Vai atkal, teiksim, saplīsa vecā Tolēna tīkli, pūta bez Tolēnienes un mazā Tolēna arī Kaldavene, mazais Kaldavs un, pa kluso pusi, arī vecais Kaldavs.

Tā, lūk, dzīvoja cilvēki tajos laikos.

Mēs visi trīs augām, ka prieks bija redzēt, lai gan bieži mūsu vēderi bija tikpat tukši kā papīŗa kulītes Kaldavenes, Tolēnienes un manas mātes produktu skapīšos. Toties mēs bijām apveltīti ar bagātīgu fantaziju, kas pelēkos un baltos gliemēžvākus pārvērta sudraba traukos, apaļos un iegarenos oļus — kūposos tupeņos, čiekuŗus — smaržīgā cepetī un sakaltušās priežu adatas karstos desu līkumos. Mēs ēdām šos gardumus, tā ka tauki pilēja no zoda, slaucījām lūpas kreklu piedurknēs un, smiltīs atmuguriski atkrituši, grūti elpojām un taisījām atraugas. Un tas mums izdevās tikpat labi kā zivju uzkupčam Hūnemanim, kurš taisīja smalkus veikalus ar mūsu tēviem.

— Ja Hūnemans tagad ietu garām un redzētu mūs, viņš tūlīt nodomātu: — hē, tie puikas tevi būs aplaupījuši, — teica Kaldavs.

— Jā, un viņš, tūsnīdams kā liels ronis, skrietu pie savas motorlaivas, lai apskatītos, vai tur vēl ir visas sviestmaizes un sīvais, iesaucās Tolēns.

Un mēs visi trīs smējāmies par šo joku kā kutināti.

Bet par zvejniekiem palikt mēs nevēlējamies. Mēs negribējām staigāt apkārt tukšiem vēderiem un slaucīt kreklu piedurknēs fantaziju taukus. Skolas mēs gribējām, lai reiz varētu pabāzt zem ūdens resno vācieti Hūnemani ar visu viņa motorlaivu un sviestmaizēm.

To mēs pateicām skaidri un gaiši saviem tēviem.

Veči saskatījās un ieplēta mutes no brīnumiem.

— Kā tie puikas runā par Hūnemani! Velns un elle, ja tas viņiem izdotos, ko?! Pabāst resno zivju ķēniņu zem ūdens, hē!

Un viņi deva savu piekrišanu, šie vīri, kas prata pēc vēju virziena noteikt lomus, dzert sīvo tējas glāzēm, spļaut caur zobiem, smagi lādēties un sirsnīgi mīlēt savu dzelteno kāpu smilti pie Baltijas jūŗas. Viņi to darīja, lai dabūtu reiz Hūnemani no kakla nost, resno Hūnemani, kas krievu labvēlībā bija iz-

plētis savus nagus uz visām dzimtās zemes malām, jo bija pārliecināti, ka viņu puikām tas izdosies. Skola! Na, tur vairs nebija nekādi joki! Lai taču tie puikas mācās! Un viņi klusi smīnēja bārdās un, zīmīgi acis miegdami, viens otram teica: — Hūnemans! — — — — — —

Tā bija Vecā Upes iela, kur sākās un beidzās mūsu skolas gaitas. Tā bija skola, kur formās iesprausti krievu un vācu skolmeistari par visu vari gribēja iekalt mūsu galvās, ka esam tauta bez pagātnes un nākotnes, tauta no krievu un vācu žēlastības, tauta pēdiņās. Bet mēs bijām stūrgalvīgi kā mūsu vecie pie jūŗas, un skolotāju labi domātā sēkla krita uz akmeņainas zemes. Reiz kādā svinīgā aktā, kad mums visiem korī bija jādzied: «slavēts, slavēts, mūsu krievu cars»!, es, Tolēns un Kaldavs uzvilkām: «pulcējaties, latvju dēli!» Krievu dziesma sajuka, noslīdēja no toņa un iznāca tāds bišu dūciens, ka vecais toņmeistars Šapovālovs gandrīz trieku dabūja. Vainīgos, protams, neatrada, jo tie rādīja tik nevainīgas sejas kā jaunpiedzimuši.

Pasaules kaŗš, vācu kaŗaspēka iebrukums dzimtenē, revolūcija un sarkanais terors, pārtrauca mūsu skolas gaitas. Liktenim bija labpaticies izspēlēt ar mums sliktu joku, kas mūs atdalīja no mūsu vecīšiem pie jūŗas. Mēs pat nezinājām, kādām varām padotas viņu dzīvības. Mēs dzīvojām pie Tolēna vecmāmuļas un cietām badu.

Bija 1919. gada septembris. Kādā saulainā dienā mūsu pilsētiņas namu lūkās parādījās vecie krievu karogi, bet uz sienām un sētām — uzsaukumi, kuŗus bija parakstījis Krievijas brīvprātīgo armijas virspavēlnieks Bermondts - Avālovs.

Mūsu vecais paziņa Hūnemans nu bija vīrā. Viņš peldēja ielās kā liels smaidošs mēness, laipni māja pretim svešajiem karogiem, kuŗi nekautrīgi plivināja savus trīskrāsainos krievu brunčus līdzjūtēju namu korēs, pats kļūdams par dzīvu smaida iemiesojumu. Viņš nu atkal reiz bija pie savējiem un jutās kā asars ezerā. Kā zutis viņš locījās gar varasvīru durvīm, padevīgā kāsī sameties, un likās, ka neiztrūkstošais lietussargs, kuŗu Hūnemanis nēsāja ziemā un vasarā, bija izplētis savu ēnu pāri pilsētai kā neaprobežotas varas scepteris.

Viens no Hūnemaņa uzņēmumiem — atslēdznieku un ieroču darbnīca, atradās uz mūsu ieliņas stūŗa.

Tur laboja un pārtaisīja bermontiešu šautenes un pa starpām arī gluddzelžus, šujmašīnas un citas dzelzs grabažas.

Šīs darbnīcas militārais pārstāvis un ieroču meistars bija Bermondta apakšvirsnieks Šlenke. Viņš staigāja civīlā un bēra vārdus kā ložmetējs.

Šlenke drīz kļuva pār mūsu trijotnes neaprobežotu pavēlnieku, jo mēs, bada un bezdarba mocīti, bijām spiesti atgādināt Hūnemanim spīdošos veikalus ar mūsu tēviem.

— Ah, jūs ir to zvejniek puik? — teica Hūnemanis, pētīdams mūs saltām zivs acīm. — Un jūs grib dabot darb?

Mēs noliecām galvas visuvarenā roklaižas priekšā un teicām: — jā, patreiz tā ir mūsu vēlēšanās.

— Nu, tad ejt uz man verkštūb un pieteikt sev pie meistar Šlenk kung. Alg es jums nemaksāš, bet jūs dabūs lab paēst un atceras, jūs bengel, ka vis to labum jūs sajem no mūs uzvarētāj armij rok.

Mēs, protams, gājām. Ko gan citu mēs būtu varējuši darīt?! Un to «citu» mēs klusībā atlikām turpmākām dienām.

Laiks gāja, bet mēs strādājām. Mēs strādājām par vēdēru un saņēmām Šlenkes zaimus un urrā patriota Hūnemaņa lekcijas par mūžīgu padevību Bermondta varai. Šīs lekcijas bija saldais ēdiens pie sasalušo kartupeļu zupas ar zirgu kauliem, ko mums pasniedza miesas stiprināšanai.

Mēs strēbām šo zupu, smīnēdami noklausījāmies Hūnemaņa lekcijas un jutām, ka likteņa rats lēni, bet neatlaidīgi pagriežas uz otru pusi. To pierādīja Šlenkes nervozitāte, Hūnemaņa lekciju sparīgums, arvien plānākā marmelādes kārta uz ķieģeļu maizītes un arvien tuvāk nākošie dārdi, kas drebināja mūsu darbnīcas loga rūtis.

Likteņa rats griezās lēni, bet labi...

Kādā rītā Šlenke aizelsies ieklupa darbnīcā un pārlaida mums paviršu skatu. Pēc ilgāka laika viņš bija atkal reiz apvilcis savu kaŗavīra formas tērpu. Gaidīdami kārtējo dusmu izvērdumu, mēs zemu noliecām galvas pār savām skrūvspīlēm. Juris Kaldavs laboja gluddzelzi, Andrejs Tolēns vīlēja slēdzenes zobu, bet es, jaunākais, stāvēju pie ēzes, gaidīdams līdz Tolēns būs beidzis. Aiz restotā darbnīcas loga krita lielas, mīkstas sniega pūkas, tad aizdārdēja transportrati ar bavārieti uz bukas un atkal iestājās klusums. Tikai Tolēna vīle skarbi vilka savu vienmuļo tērauda dziesmu: —sī—sī—sī...

Šlenke manāmi nervozēja, bet viņa lūpas šoreiz bija cieši sakniebtas plānā sārtzilā taisnē un pāri tām nenāca parastās bezgalgarās bavāriešu lamas.

Un mēs visi trīs smējāmies par šo joku.

Tolēns pienāca pie ēzes, piemiedza aci un zīmīgi nočukstēja: — drīz sāksies...

Kā elektriska dzirksts šie vārdi iekrita sirdī un straujos asiņu joņos izlija pa visu ķermeni.

— Drīz sāksies... Kas sāksies, to zinājām mēs visi jau kopš tās dienas, kad bavāriešu vezumnieki vēlā nakts stundā iebrauca pilsētā asiņainiem pārsējiem ap galvām. Tai naktī mēs negulējām. Mūsu vecās mājas patrepē bija trīs simti patronu un mēs taisījām un eļļojām savas šautenes. Šīs trīs šautenes bija mūsu kaŗa laupījums, mūsu pirmais solis kaŗa tekās. Un mēs viņas nocēlām tik spīdoši, ka pats slavenais okšķeris Šlenke nepamanīja viņu iztrūkumu.

— Drīz sāksies, dziedāja Tolēna vīle, — drīz sāksies, drīz sāksies, elsoja kloķurbja zobs Kaldava rokā un visa piekvēpusē, melnā darbnīcas telpa atmirdzēja šo vārdu jausmās.

Bet Šlenke redzēja tikai trīs sīkus zēnus, kuŗi urba, vīlēja un kala — gluddzelzis, atslēgas, slēdzenes, kuŗi laboja piena separātorus, spirta lampas un citus krāmus Hūnemaņa pasūtītājiem. Šlenke redzēja tikai trīs zēnu roku pāŗus, kuŗi plūdināja viņa un Hūnemaņa kabatās dzelzs feniņus un papīra markas.

— Bums!, pēkšņi ierunājās tāla un dobja balss, un vēl reiz: — bums!

Šlenke strauji apsviedās un asu skatu urba mūsu sejas. Bet tās bija melnas no sodrējiem un prieka starus savās acīs mēs paslēpām zem plakstiem.

Tādu mēs pēdējo reizi redzējām mūsu darbnīcas meistaru, Hūnemaņa vasāli Šlenki. Tai naktī viņš bija aizlaidies līdzi saviem biedriem nezināmā virzienā.

Otrā rītā dobjie dārdi jau drebināja visu austrumu debesu pamali. Tolēns ik brīdi skrēja ielās un, atpakaļ atnācis, ziņoja, ka bermontieši straumēm plūstot cauri pilsētai uz Lietuvas pusi.

Viņš bija sajūsmināts līdz asarām, šis sešpadsmitgadīgais Tolēns. Viņš uzkāpa uz laktas un turēja mums runu:

— Zēni, viņš teica, — vēl divas dienas un mēs būsim brīvprātīgie kareivji. Mēs dabūsim cepures ar sauli un vilksim ārā no patrepes savas šautenes un patronas. Un vecais bermontiešu roklaiža Hūnemanis, lai pats lāpa savas gluddzelzis un trumuļus.

Viņš bija melns kā kovārnēns, mazais Tolēns, un šoreiz prieka stari acīs viņam nebija jāslēpj zem plakstiem.

Tad mēs sadevāmies rokas un dejojām ap veco laktu kā trīs indiāņi. Ja mums būtu bijis pie rokas piroksilins, mēs tai dienā būtu uzspēruši gaisā visu piekvēpušo darbnīcu, kuŗā vēl spokojās Šlenkes ēna.

Vislielākā ekstāzes brīdī atsprāga durvis un telpā iedrāzās Hūnemans. Viņš vicināja rokā apsnigušu lietussargu un spiedza kā veca sieva: — es jūs arestierēš, es jūs arestierēš, latvieš buntavniek! — bet mēs skatījāmies uz mazo, komisko Hūnemani un smējāmies viņam sejā.

— Jūsu laiks ir pagājis, Hūnemaņa kungs, teica Kaldavs. Un ja vispāri kādu arestēs, tad šoreiz tas būsiet jūs...

Tad mēs lepni noņēmām no naglas savas cepures un aizsoļojām gaŗām Hūnemanim kā parādes gājienā.

Un tik nožēlojams viņš tur stāvēja atplēstu muti, šis pagājušo dienu varas simbols, ka mēs klusinājām savu sajūsmu līdz nākošam ielas stūrim.

Tad atvērām mutes un par spīti bermontiešiem, kuŗi trakā steigā joņoja ārā no pilsētas, uzsākām savu veco dziesmu: «Pulcējaties, latvju dēli...»

Tai naktī mēs izgājām ielās ar šautenēm plecos. Ilgāk mēs vairs nevarējām gaidīt.

Bēdīgi-slavenā zilpelēko armija bija atkāpusies un tikai atsevišķi siŗotāji dedzināja mājas un laupīja veikalus.

Slēpdamies namu ēnā, mēs līdām pa veco Upes ielu. Lielgabalu pērkons rībināja pavisam tuvu un granātas svilpodamas drāzās pāri pilsētiņai, pakaļ bēgošajiem.

Trīs vīri kaskās aizskrēja pa pretējo ielas pusi.

— Izmēģināsim šautenes, zēni, čukstēja Juris Kaldavs.

Trīs spalgi šāvieni satrauca vecās Upes ielas mieru un mūsu sirmās skolas logos iedegās jautras ugunis.

Viņš uzkāpa uz laktas un turēja mums runu.

Viens sirotājs atmuguriski nokrita uz trotuāra. Viņa kaska dārdēdama aizkūleņoja ielas vidū.

— Slaveni, nošņāca Kaldavs, ciešāk satverdams rokās laidi. — Uz priekšu, zēni!

Pirmais panākums mums piedeva jaunu sparu. Kā trīs draudošas ēnas mēs klusi zagāmies ieliņās, uzglūnēdami laupītājiem.

Pa Sakņu ielu streipuļoja divas kaskas, bez šautenēm. Šie vīri bija pilni degvīna kā kontrabandas motorlaivas.

— Halt! Hände hoch! uzkliedza Kaldavs. Draudoši noklaudzēja aizslēgi, un triju šauteņu stobru gali urbās friču mugurās.

— Kur mēs viņus liksim? uztraukti čukstēja Tolēns.

— Hūnemaņa darbnīcā. Man ir pielāgota slēdzene visādiem gadījumiem, Kaldavs sarkastiski iesmējās.

No Sakņu ielas līdz darbnīcai bija simts soļu.

Kaskas, paceltām rokām, padevīgi grīļoja mums pa priekšu.

Debesu malā izplauka sarkana liesmu magone un dzirksteļu lietus nolija pār mūsu galvām. — Dega bermontiešu kazarmas.

Kaldavs atslēdza Hūnemaņa darbnīcu. Viņš bija īsts brīnumzēns, šis Kaldavs, parūpēdamies par slēdzeni.

Mūs visus trīs bija pārņēmis cīņas drudzis. Mēs alkām jaunu piedzīvojumu un rīkojāmies ātri. Pēc īsa brīža abas kaskas jau gulēja uz darbnīcas grīdas, apvītas zirgu ķēdēm kā lielas spokainas lelles.

Tad mēs devāmies atkal ielās.

Kaut kur tālumā džinkstēja plīstoši stikli un dzelžaini klaudzieni drebināja gaisu.

Mēs saskatījāmies un sākām skriet.

Sakņu iela — Vecās Upes ielas stūris — Saules iela. Sirdis brāzmaini sita un pirksti cieši turēja šauteņu laides.

Dzelžainie klaudzieni vēl arvienu dārdēja un pa starpām raudulīga sievietes balss kaut ko sauca un lūdzās.

Saules ielas vidus. Blāvā spuldzes gaismā mēs saskatījām vecu puskailu māmuļu un divas kaskas, kuras šauteņu laidēm dauzīja skatloga stiklu.

Vecā bija satvērusi viena bermontieša elkoni un histēriski kaut ko kliedza.

Ar kājas spērienu kaska notrieca veco sievieti zemē. Viņa vēl arvienu kliedza, kaulainiem pirkstiem tvērdama kaskas zābaku.

Mēs piezagāmies uz desmit soļiem un tēmējām. Mēs tēmējām ar saltu, nedabīgi saltu mieru un mūsu sirdīs kvēloja ilgi aizturēts naids.

Mūsu šautenes reizē izmeta trīs ugunīgas švīkas.

Kaskas sagrīļojās, pagriezās pret mums un draudoši izstiepa durkļus, bet tad pēkšņi saliecās, it kā gribētu pietupties un smagi nokrita sniegā.

Kaldavs pieskrēja un pūlējās pacelt veco, kuras pirksti vēl arvienu krampjaini žņaudza bermontieša zābaka stulmu.

— Laižat vaļā, viņš jums vairs nesitīs... Tā. Un tagad ejiet mājās un gaidiet mūsējos.

Kaldava balss bija mierīga un jautra. Sieviete klusi raudāja.

Mēs skrējām tālāk.

Pilsēta glūnēja, rāma un tumša kā tuva negaisa gaidās. Šur tur blāzmoja ugunsgrēki. Namu logi bija klusi un melni, un tikai retumis ugunsgrēku atblāzma iemeta stiklos sarkanas strēles.

Uz Dūņupes tilta mēs pamanījām vairākus tumšus cilvēku siluetus. Salīkuši tie līda pāri uz šo krastu, slēpdamies tērauda spraišļos.

— Stāt! Kas nāk?! — Skarba, bet mīļa latvieša balss nodārdēja no tilta uzbrauktuves.

— Trīs draugi! Latvieši — līksmi atsaucās Kaldavs. Mēs apstājāmies šautenēm plecos un tūlīt mūs ielenca latvju izlūku vada vīri.

Elektrisku kabatas spuldzīšu stari jautri pētīja mūsu sejas.

— Zēniņi! Un apbruņojušies līdz zobiem! Ko ta jūs te darat?! Kur friči? — Pāri mums nobira jautājumu krusa.

Tās bija jaunas, mīļas latviešu sejas, kas pulcējās ap mums. Pēc ilgiem, ilgiem gadiem... Asaras kāpa no sirdīm un siltās straumēs pārplūdināja acis un vaigus.

— Mēs karojam, mēs jums palīdzam, — aizgūtnēm, asaras rīdami mēs pārkliedzām viens otru. — Nāciet tik tālāk. Friču te vairs nav. Un mums ir divi gūstekņi Hūnemaņa atslēdznieku darbnīcā...

— Velna puikas, — smējās izlūki un stiepa mums pretim savas papirosu kārbas.

«Viņš jums vairs nesitīs... Ejiet mājās un gaidiet mūsējos.»

Mēs pīpojām pirmo reizi mūžā, velns ar ārā! Mēs vilkām dūmus plaušās un pūtām ārā pa nāsīm kā veci pīpmaņi. Mēs bijām gatavi apēst savus papirosus no lielas laimes. — Latvieši!

No izlūku vada atdalījās divi vīri un izšāva gaisā trīs baltas raķetes. Kā balti baloži tās jautri uzšāvās gaisā, izmeta slaidu loku virs izlaupītās, nomocītās, apsmietās pilsētas un zvīļodamas izkusa melnajā nakts biezenī. Tas bija signāls armijai, ka pilsēta brīva.

«Tu nu beidzot esi pabāzts zem ūdens, Hūneman.»

— Stājaties ierindā, zēniņi! Mēs iesim pievākt jūsu gūstekņus.

Plecu pie pleca mēs maršējām līdzi izlūkiem.

— Viens, divi, trīs!, — jautri klaudzēja latviešu soļu dima uz atbrīvotās pilsētas asfalta.

— Uzsākt dziesmu, — nokomandēja izlūku leitnants.

Un divdesmit četri jaunekļi, līgodamies soļu rakstā dziedāja, sirdīm liksmi takti sitot:

Tur kur ozoli zaļo tumšzaļi,
Tur ar vīri stāv, kas nebīstas nāv'.
Še ir Latvija, še ir Latvija,
Mana mīļā, dārgā Tēvija...

Latvju dziesma spēcīgi šalca vecās pilsētas ielās un kur tā ieskanēja, tur ļaudis modās jaunai dzīvei.

Viena pēc otras melnajās rūtīs iedegās spuldžu dzirkstošās acis, logi un durvis vērās līdz galam, lai ielaistu vareno dziesmu. Kā svaiga ūdens šalts tā noskaloja mēnešu un gadu uzkrāto rūgtuma un nievu pelēko garozu, un latvju sejās atmirdzēja ilgi glabāts prieks.

Izlūku vads bija izvērties bezgalīgi garš, bet tie nebija karavīri, kas nāca tam līdz atsegtām galvām. Tie bija padzīvojuši vīri, sirmie latvju tēvi un māmuļas, saulainām sejām un prieka mitrumu acīs.

Rokas savijuši, galvas izslējuši pret blāvo debesu jumu, kur staipījās pirmās gaismas svītras, viņi soļoja aiz izlūku vada un dziedāja līdz:

Tur kur ozoli zaļo tumšzaļi,
Tur ar vīri stāv, kas nebīstas nāv'...

Slavenais gājiens kā brāzmains viesulis izlocījās ielās.

Uz vecās Upes ielas mēs ieraudzījām Hūnemani. Viņš stāvēja vārtos un — ak, brīnums! — viņam nebija lietussarga.

Garāmejot mēs pagriezām pret viņu savas sejas un visi trīs reizē uzsaucām: — Sveiks, Hūneman!

Hūnemaņa tuklajā vaigā atplauka skābs smaids, tik skābs, ka likās, viņš tikko pārkodis zaļu dzērveni. Viņš kustināja rokas, it kā gribētu uzcelt virs galvas savu lietussargu, bet rokas nogrābstīja tukšu gaisu — lietussarga nebija un reizē ar to bija zudusi Hūnemaņa vara.

Tur nu viņš stāvēja, mazs, smieklīgs vīrelis ar pārauguša tomāta ģīmi, un mums visiem reizē galvās pazibēja vienāda doma: — tu nu beidzot esi pabāzts zem ūdens, Hūneman, par godu mūsu tēviem pie Latvijas jūras...

Romualds Borkovskis

Krustāna dēli

(Beigas.)

Ilgi Francis sēdēja pie loga, vērodams apkārtni. Velti viņa skats tumsā gribēja saskatīt tuvojamies Antonu. Neviens neparādījās un netuvojās mājām.

Un kad ietsājās mijkrēslis, viņš uzvilka tēva kažoku un izgāja ārā.

Dzestrais vējš pūta no vakariem un viņu itkā atsvaidzināja.

Apskatījies visapkārt, viņš lēni kliboja uz ezera pusi. Viņš apstājās, un smadzenēs džingstēdama atsitās doma:

— Viņš būs viņpus ezera! — un sažņaudzis ciešāk kruķi, steidzīgi kliboja uz ceļa pusi.

Kad grūtais ceļš bija veikts, viņš aizelsies stāvēja mājas priekšā, aiz kuras aizslēgotiem logiem bija sadzirdamas jautras čalas.

Atviegloti nopūties, Francis noslaucīja sviedrus un sakārtoja apģērbu.

Bija tik savāda sajūta un neparasts uztraukums.

Sirds krūtīs smagi sita, kad viņš pieklauvēja pie durvīm.

Iekšā bija dzirdami smiekli...

Francis pieklauvēja spēcīgāk. Šis īsais mirklis viņam izlikās tik garš un mocošs, ka viņš gribēja jau atvērt durvis bez aicinājuma, kad tai pat mirklī izdzirda durvju roktura nospiešanas troksni.

Durvis atvērās un uz negaidīto viesi izbrīnējusies vērās Elza.

Francis brīdi stāvēja, tad vairākas reizes atkāsējies, uzlūkoja durvju atvērēju, kuras skats bija jautājoši iedzēlies viņā.

— Vai mans brālis... te ir? — viņš nedroši vaicāja, un paspēris soli sānis, pārlaida skatu gaišajai istabai.

Istabas vidū pie galda sēdēja kādi jaunekļi un dedzīgi kaut ko savā starpā pārsprieda.

Elza saprata Franča neskaidri izrunātos vārdus.

— Nē, cik es zinu, tad viņš pilsētā, — viņa atbildēja.

— Pilsētā... vai viņš šodien te nebija?! — izbrīnā iekliedzās Francis.

— Nē, es neesmu viņu redzējusi...

— Nesaprotu... kā, vai jūs jau nesa... tiekat?..

Elzas vaigus pārklāja viegls sārtums, dzirdot šos vārdus.

Viņa redzēja Franča sejā šaudāmies izmisumu un vilšanās sāpes.

— Es nesaprotu... — noraustīdama plecus atbildēja Elza.

Viņas seju pārklāja žēlums, lūpas savilkās māksloti jautrā smaidā.

Franča vaigu muskuļi raustījās un acīs kvēloja savādas guntiņas.

Beidzot viņš izstiepās visā augumā, droši, ar zināmu nožēlu un nicinājumu pavērdamies Elzā un istabā pie galda sēdošos.

— Tā! — viņš izsacīja, grūti nopūzdamies, pēc brīža turpinādams:

— Jūs neesat cienīga īstas mīlas. Antons droši vien nožēlo, arī es, bet pacietīsim un neļausimies nožēlās sevi un jūs sodīt. Nezinājām, ka jūs... Nekas, žēl, ka mēs mīl... katrs iet ceļu, kurš sirdij mīļāks... Piedodiet... Ar labu nakti! — viņš sacīja, ātri izklibodams no priekšnama.

Šie šņācošie vārdi Elzai lika nodrebēt un viņa gribēja ko sacīt, bet Francis jau bija pazudis tumsā.

Viņas sirdi sažņaudza kāda neredzama roka un ilgi vēl ausīs skanēja aizgājēja vārdi.

Viņa vēlēšanās bija ātrāk pazust, tālāk no šīs vietas, kuru agrāk domās bija turējis kā mīļu svētumu.

Viņš gāja, viņam gribējās no dusmām kliegt, kliegt zvēriskā balsī, ka šī sieviete ir necienīga, ka viņa ir izpostījusi viņa, brāļa, tēva, mātes, visu, visu laimi... Bet spēki bija izsīkuši pat vārdiem, un asaras bija saplūdušas acīs, līdz beidzot noritēja pa vaigu galiem.

Viņa gaita palika lēnāka, izzuda asins džinkstēšana deniņos un aprima domu chaoss.

Viņš gāja pāri sasalušiem tīrumiem uz mājas pusi.

Redzētais viņā bija atstājis pārliecību, ka viņa iedomas ir bijušas nepamatotas, ka viņa lielā ticība brāļa laimei ir bijusi velta.

Pamazām nomierinādamies un ieslīgdams citā domu gultnē, viņš lēni tuvojās mājām.

Visapkārt bija kluss.

Pūta ziemeļu vējš.

Tumsā ietīta gulēja visa plašā apkārtne.

Viņš apstājās vie pūnes, un uzmanīgi paskatījās uz mājas pusi, vai tās logos nespīd gaisma, lai no tā spriestu, vai mājinieki guļ vai nē.

Logi bija tumši un pagalma vidū, kā arī pie klēts, nevarēja saskatīt līnijdrošku, kas liecinātu, ka tēvs pārbraucis no pilsētas.

Atviegloti nopūties, bet smagu domu nomākts, viņš gribēja doties pāri pagalmam, kad piepeši izdzirda kādu troksni.

Viņš vērās, un beidzot skats neskaidri saredzēja kustamies kādu melnu, salīkušu siluetu, kurš mirkli stāvēja, tad klusiem, bet steidzīgiem soļiem tuvojās pūnes pakšķim.

Kā bulta džinkstēdama, kas atsitas pret akmeni, ieskanējās doma Franča smadzenēs:

— Antons!.. Nē, tas nevarēja būt viņš! Viņš nevar bēgt... tas ir zaglis! — un stāvētāja roka krampjaini saņēma kruķi.

Siluets bija jau ticis līdz pakšķim, kad tai pašā mirklī no priekšnama izšāvās uguns mēle, apgaismojot pagalma lielāko pusi.

Pirmā mirklī Francis stāvēja un vērās neko nesaprazdams, bet kad siluets taisījās paskriet garām, viņu pāršalca ļauna un baisīga nojauta.

Francis palēca uz priekšu un dusmās meta ar kruķi bēglim.

Tas izdvesa kādu nesaprotamu vārdu un, no negaidītā sitiena, nogāzās gar zemi.

Franča rokas mēchaniski un draudoši pacēlās gaisā, bet siluets ātri pietrūkās kājās un pazuda tumsā, tuvējos krūmos.

Francis tumsā meklēja kruķi.

Viņš ieraudzīja zemē, kur bija pakritis bēglis, tumšu izcilni.

Viņš palēcās uz priekšu un pieskārās tam.

Tas bija mīksts.

Viņš pacēla.

Tā bija cepure.

Apkārt palika arvien gaišāks.

— Deg... deg!.. — viņš iekliedzās un kliboja pie mājas.

No jumta šāvās uguns mēles, kuru gaismā viņš stīvu skatu vērās paceltajā cepurē.

Ap acīm palika tumšs, un karstas strāvas sastindzināja kroplo stāvu.

— Deg, deg! — viņš iekliedzās neparasti dobjā balsī, sizdams ar kruķi mājas logos.

Šķindēja stikli...

— Deg, deg! — viņš turpināja kliegt.

Žēli un gari iegaudojās pie klēts piesietais suns.

Viņa gaudas plūda tālu apkārtnē.

— Deg, deg! — izlauzās pa starpu nevarīgs Franča murminājums.

Uguns mēles, vēja pūsmas dzītas, stiepās uz pūnes, klēts un Klāvu pusi.

*

Plašu apkārtni bija saviļņojuši nakts notikumi ar Krustāna mājām.

Visu acīm jau pa gabalu rēgojās draudošās un iznīcinošās uguns sekas, drupas, kuras vēl gruzda, izgarodamas vieglus dūmus un garaiņus.

Palīgā atskrējušiem sābriem nekas cits nebija darāms, kā noskatīties visu iznīcinošā uguns jūrā...

Vienīgi ezermalā vēl pa vecam atradās smēde, kuras paspārnē, bezspēcīgi atspiedies pret sienu, stāvēja Francis.

Viņš stāvēja nekustīgs, rīkli itkā kāds žņaudza, sirds uztraukumā un nemierā lēni un smagi sita, galva uz pleciem bija smagi-sāpīga, gurdais skats urbās pelnu un gruvešu atliekās, bet roka, kā ko aptaustīdama, pieskārās azotei, kur atradās kāds vīstoklis...

Cik ilgi viņš tā bija stāvējis un ko domājis, pats nezināja. Un, varbūt, būtu vēl ilgu laiku stāvējis un ļāvis no dziļi pierē iekritušajām acīm ritēt

Franča rokas draudoši pacēlās.

sāpju pilnām asarām, ja viņu nebūtu iztraucējuši Antona steidzīgie soļi.

Aizelsies Antons nostājās brāļa priekšā. Vaicājošais skats urbās sāpju vagotā sejā.

Daudzās baumas, kas tikpat ātri bija izplatījušās kā uguns salmu jumtā, jau agrā rītā bija aizsniegušas arī Antona drauga, vienpadsmit kilometrus attālo māju, kur viņš bija apmeties pēc atkārtotas padzīšanas no mājām.

Viņš tūlīt bija devies ceļā, un vēlā rīta stundā sasniedza agrāko tēva māju vietu.

Apmulsis no negaidītās Antona ierašanās, Francis nezināja ko darīt.

Viņi stāvēja brīdi nerunādami.

— Franci, kā tas atgadījās? — nedroši ievaicājās Antons.

Francis neatbildēja, bet tiko manāmi noraustījis plecus, saņēma brāļa roku.

— Nezinu... — viņš beidzot atbildēja, novērsdams skatu sānis.

Antona sirds pārplūda smeldzošām sāpēm. Viņš nevarēja atrast vārdus, kuŗus spētu izdabūt pāri lūpām.

Viņš uzskatīja to par Dieva sodu, kas viņa dēļ tagad ir jācieš visai saimei.

— Kur māte? — beidzot atkal ievaicājās Antons.

Izrunājot šos vārdus, viņa augums sastinga baisīgā iedomā.

— Pie Daldas... — skanēja atbilde.

Antons atviegloti nopūtās un pārlaida skatu pāri gruvešu kaudzei.

Viņš ieraudzīja bijušā pagalma vidū tēvu, pliku galvu, izspūrušiem matiem, atpogātu kažoku, nedroši un bailīgi vērojot apkārtni.

Arī Francis to ieraudzīja, un abi brāļi aizrāvās aiz smēdes pakšķa, itkā gribētu paslēpties, bet kāpēc, to paši nezināja.

Lēniem, šļūcošiem un neveikliem soļiem tēvs tuvojās smēdei. Iegājis viņš atsēdās uz nepabeigta ratu rāmja un vaimanāja sevī:

— Ak, Dievs! Esi žēlīgs, kas gan tagad ir noticis? Ko tagad lai iesāk, ko lai daru? Ak, ak!... — viņš vaimanāja, iespiezdams galvu rokās. Viņa vaigi bija iekrituši un tā jau šaurās acēles bija kļuvušas vēl šaurākas un to baltie āboli bija sarkani, ūsas izspūrušas un matos nemitīgi ķērās trīcošie pirksti.

Francis vērās Antonā.

— Ej iekšā un runā droši, ej! — viņš skubināja.

Antons paspēra pāris soļus, bet tad strauji apgriezās un piegāja Francim.

— Franci, še un atdod, no kā ņēmi! — viņš čukstēja un sniedza vīstokli Francim, kuŗš redzēdams to, nesaprašanā vērās brālī.

— Nevaicā man un nerunā, bet dari kā sacīju, — noteica Antons un droši iegāja smēdē.

Tēvs, saņēmis galvu rokās, arvien vēl vaimanāja un neredzēja ienācēju. Viņa ķermenis raustījās un lūpas šļupstēja nesaprotamus vārdus.

— Neraudi, tēvs, — izskanēja mierinošā un trīcošā Antona balss.

Tēvs lēni pacēla galvu un pētoši vērās dēlā.

Viņa šaurās acēlēs izzuda mitrums. Seja savilkās neskaitāmās krunkās.

— Ko tu te meklē? — viņš stiepti un lēni vaicāja, un itkā atjēdzies, bailīgi apskatījās apkārt.

— Tēvs, vai tad patiešām tu nevari man piedot, es taču negribēju ļaunu ne tev, nedz...

— Pietiek! Tu vēl uzdrošināsies nākt manā priekšā un taisnoties? — un viņa skats uz brīdi novērsās no dēla, ieurbdamies netālu no tā kājām gulošā norūsējušā-smagajā veserī.

— Ļaudis tevi izmācīs, tie piedos tev, bet es nekad, tu zaglis!... — viņš turpināja, sakodis zobus.

Bija dzirdami vairāku gājēju soļi, bet Antons nepiegrieza tiem vērību.

— Tēvs, es neesmu zaglis! Es neesmu nevienu santimu paņēmis tavas naudas! — taisnojās Antons.

— Tu esi cietsirdīgs un spītīgs, tēv'!...

— Pietiek! Ātrāk zūdi manam skatam, es negribu tevi redzēt, es negribu! — iedegās tēvs. Viņa balsī izskanējusē cietsirdība bija nevarīga un aprauta.

Smēdē steidzīgi iekliboja Francis.

— Tēv', ar kādu sodu tu mani gribi sodīt, ja es sacīšu, ka zaglis esmu es? — viņš vaicāja, nostādamies netālu no tēva.

Krustāna skats nicinoši pārlija Franci.

— Ko, tu? He-he-he! — nevarīgi viņš iesmējās, paķerdams kādu koku un draudoši to paceldams gaisā.

— Ārā, tu žurku miga! — viņš iekliedzās, bet redzēdams Franci nekustīgi stāvot, nolaida roku.

— Es nozagu tavu naudu, es iedevu to Antonam, viņš nezināja, kas ir tai vīstoklī... še, es atdodu, sodi mani un beidz reiz savas dusmas... sodi, ja tu to spēji!.. — skanēja aprauta un šņācoša Franča balss.

Viņš pasniedza tēvam vīstokli. Dzirdot šos vārdus, Krustāns itkā apmulsa, bet tad viņa skats iezvērojās.

— Tu... nelietis! Zagļi... es negribu jūs redzēt, negribu! — viņš kliedza. Rokas viņam trīcēja un balsī izskanēja cietsirdība.

— Tēvs, kāpēc tu negribi mūs saprast? — ievaicājās Antons.

— Tāpēc ka viņš ir netaisns, — iemetās Francis.

— Es... netaisns!.. — tēva skats iezibsnījās un viņš saņēma Franci aiz apkakles.

— To gan nē! — iejaucās Antons.

— Jūs, jūs!...

— Ir pietiekoši ciests no tavām dūrēm! Tava sirds ir akmens, un es tagad zinu, ka tu tāds būdams, neesi mans tēvs! — un atbrīvojis Franci, Antons atkāpās.

Smēdes durvīs stāvēja Elza, un neievērota, ar ziņkāri vērās vīriešos, uztverdama ik katru izrunāto vārdu.

— Mēs aiziesim, tēv', bet neaizmirsti, ka arī tu esi cilvēks un ka tava akmens sirds tavās aklajās dusmās reiz tomēr sabirzīs!...

— Ejta, ātrāk!...

— Vēl nē! — protestēja Francis.

— Es nozagu naudu, es biju vainīgs, bet... viņa vārdi pārtrūka un roka ko meklēja azotē.

— Še tava cepure, tēv', tu zini, kur to pazaudēji!... — viņš sacīja trīcošā balsī, un, nolicis cepuri uz laktas, apgriezās un, nevērodams smēdes priekšā stāvošos svešos cilvēkus, izkliboja ārā.

Krustāns stāvēja nekustīgs.

Pa viņa bārdainiem vaigiem šaudījās izmisums, viņš gribēja kaut ko sacīt, bet aprija sevī vārdus, acīs izzuda dusmu, spītības, cietsirdības guntiņas, un to vietā tagad bija lasāmas bailes un kauns.

Seja brīžiem nobāla, brīžiem piesarka, krūtis smagi cilājās, itkā viņām trūktu gaisa.

Paņēmis cepuri, viņš izgāja ārā.

Antons stāvēja, nekā nesaprazdams.

Pēkšņā tēva pārvērtība un Franča rīcība ar cepuri likās viņam noslēpumaina.

— Te esot kalvis, vai mēs varētu ar viņu runāt? — Antona aizmugurē skanēja kāda sveša vīrieša balss.

Antons pavērās runātājā.

Gurdi viņa skats aplēja Elzu, kas piesarkusi, asarainām acīm, atspiedusies pret stenderi, vērās viņā.

— Mūsu mašīnai salūza atspere, vai nevarētu kaut kādā veidā samontēt? — lūdzoši sacīja otrs vīrietis.

— Grūti... — itkā pa murgiem atbildēja Antons, uzlūkodams nepazīstamos vīrus, no kuŗiem vienam rokās bija salūzusē atspere.

— Dr. Oškāts, — stādījās viens no svešiniekiem.

— Braucot salūza, un tālāk netiekam, varbūt būtu tik laipni, šoferis jums palīdzēs.

Antons itkā atjēdzās.

— Mēģināsim, — viņš atbildēja, sākdams apskatīt salūzušo atsperi.

Elza arvien vēl stāvēja un vēroja Antonu, kā tas rīkojās ap dzelzs gabaliem.

Šoferis palīdzēja, kur vien varēdams, iegailināja ogles un deva padomus.

Abi kungi brīdi vēroja Antona sagatavošanās darbu, tad runādami par nodegušām mājām, aizgāja.

Antons sameklēja sarūsējušos darba rīkus un ielika gailējošās oglēs dzelzs stieni.

— Es pūtīšu plēšas, vai nē? — sacīja Elza, pieiedama Antonam. Viņas lūdzoši biklajam skatam viņš nebija spējīgs pretoties.

— Ja tas tev dara prieku, tad lūdzu, — atbildēja Antons, nevarēdams saprast, ko viņa te meklēja un ko gribēja. Kā viņš sprieda, tad ar šiem trijiem cilvēkiem viņai nebija nekā kopēja.

Un jau pēc brīža neskaidri, itkā aizsmakusi, ieskanējās lakta.

Elza pūta plēšas, un smagais veseris lika dziedāt laktai arvien skanīgāk un dzidrāk.

— Dziņ—dziņ—klap! Skanēja atkal pēc ilga laika smēdē.

— Paldies, paldies, nevajaga vīlēt, būs tāpat labi! — pateicās šoferis, starodams priekā.

— Tagad tā turēs labāk, kā jauna, doktora kungs, — tas sacīja vecākam

kungam, un vēl reiz pateikdamies Antonam, skriešus devās pie ceļmalā atstātās mašīnas.

— Cik par darbu būs jāmaksā? — ievaicājās Dr. Oškāts.

— Nav vērts maksāt, doktora kungs, nebija jau nekāds darbs, — atrunājās Antons.

— Tā nē, tā nē, strādāts ir, un par katru darbu nākas atmaksa, — un Oškāts, uzlūkojis Elzu, uzlika uz laktas papīra naudas zīmi un sirsnīgi atsveicinājies, izgāja ārā. Viņš gribēja vēl ko vaicāt, bet aprāvis vārdus, lēniem soļiem aizgāja.

Antons dzirdēja, ka aizgājēju sarunas vijās par nodegušo māju, par nežēlīgo uguns varu...

— Anton, vai tu vēl arvien uz mani dusmojies? — klusi ierunājās Elza.

Antons nedzirdēja šos viņas vārdus.

Izgājis ārā, viņš ar skatu meklēja Franci un tēvu.

Bet tie nekur nebija redzami.

Viņš sāka uztraukties un jau gribēja skriet pie sābriem, kad ieraudzīja tēvu un Franci, sēžot uz soliņa zem vītola, aiz smēdes.

Kā varēja redzēt un saprast, tēvs kaut ko klusu stāstīja, tad runāja Francis. Viņi sēdēja mierīgi, sarunā iegrimuši.

Antons gāja atpakaļ uz smēdi.

Pret laktu atspiedusies, stāvēja Elza.

— Anton, vai tu patiešām tam tici, ka uguns un ūdens nekad nesaplūst?

— Tam jātic, Elza! — viņš beidzot atbildēja, un nez' kādēļ, ielika oglēs vecu pakavu, ieraka to oglēs un sāka pūst plēšas.

— Bet ja nu ūdens pile grib ziedoties un ļauties ugunij sevi iznīcināt, vai tad tu arī tam netici? — viņa atkal vaicāja, pieiedama Antonam.

Viņas tuvums Antonu mulsināja, un viņu skati nejauši satikās.

Viņš redzēja tās izraudātās acis, redzēja iemirdzamies tur cerības un nožēlas...

— Vai tu vēl spēji ticēt cilvēkiem? Anton, neesi pret mani cietsirdīgs, neatstumj mani! Neesi ar akmens sirdi, neesi otrs tēvs!...

— Cietsirdīgs, kā tēvs? — Antons nodrebēja, atkārtodams šos vārdus. Viņš klusēja.

Neapzinīgi viņi virzījās tuvāk viens otram.

— Es nekad tāds nebūšu! Man nav dusmu un tādas man nav bijušas pret tevi,.. neraudi!... viņš mierināja Elzu.

— Es zinu visu, Anton, zinu... es biju maldījusies, bet tu taču piedosi man, neatstumsi?...

Smēdei tuvojās vairākas balsis.

Pret laktu atspiedusies stāvēja Elza.

— Es atzinos tēvam un viņš atļāva man darīt tā, kā es atrodu par labāku... es nācu pie tevis... nācu, Anton, es citādi nevarēju.

Smagi smēdē ienāca Antona tēvs.

Tam sekoja Francis.

Brīdi visi stāvēja un klusēja.

Tālāk ārā bija redzami sapulcējušies sābri.

Tēva skats vērās ir dēlā, ir Elzā.

Viņš ārīgi bija mierīgs, bet iekšķīgi viņā risinājās cīņa, kuŗu viņš izcīnīja pirmo reizi savā dzīvē.

— Nav vērts lieki runāt, — viņš iesāka, gribēdams ieturēt mierīgu balss toni un savaldīt savu uztraukumu, bet tas viņam neizdevās.

— Es zinu visu, mēs visi bijām vainīgi...

— Lai paliek!... Anton, dēls, es piedodu tev visu, bet nespēju to darīt ar sevi. Mans noziegums ir jāizpērk, man jāiet un jādara tas!... Paliec Krustānos par saimnieku... strādājiet jūs, jaunie, dzīvojiet saticībā un mīlā!... un strauji apgriezies, viņš ielika Franča rokās nesen atgūto vīstokli un pats stingriem soļiem izgāja no smēdes.

Elza pieglaudās ciešāk Antonam, izliedama savu vaicājošo un priekā starojošo skatu.

*

Bija pagājušas dienas, nedēļas, mēneši.

Atkal saules tveicē trīcēja gaiss un sienāžu vienmuļā čirkstēšana bija dzirdama visapkārt.

Nodegušo māju vietā nebija gruvešu, bet saulē spīdēja sveķainās skaidas, un nemitīgi, no saules lēkta līdz riętam, tālu bija dzirdamas balsis, veseŗu sitieni un ēveļu svilpšana.

Pagalma vidū stāvēja un vēroja namdaŗu darbu Francis. Viņa sejā staroja prieks, dzirdot Daugšas vārdus:

— Nudien, šovakar iznāks spāru svētku svinēšana. Pa, pa, velns ar asti, jāiet un jau laikus jāpaziņo jaunajam Krustānam, — sacīja vecais vīrs, ar lietpratēja skatu apskatījies visapkārt.

Viņš tuvojās smēdei, kuŗā nemitīgi dziedāja lakta:

— Dziņ—dziņ—klap!

Smago veseri rokās turēdams, pie laktas stāvēja Antons. Viņa pieri bija pārklājušas lielas sviedŗu lāses.

Plēšu kātu turēja Elza un ar prieku vēroja Antona darbu.

— Dziņ—dziņ—klap! plūda plašā apkārtnē, spēcīgi un skaļi.

Līgotņu Jēkabs

«Aizsarga» sacensības rezultāti

Žurnāla «Aizsargs» redakcija, Valsts Prezidenta atbalstīta, bija sarīkojusi žurnālā iespiežamo stāstu sacensību, pie tam galvenie konkursa noteikumi bija, ka saturam jābūt no Latvijas armijas brīvības cīņām vai partizāņu un aizsargu kaujas darbības brīvības cīņu laikmetā. Kā eksperti, bez «Aizsarga» redakcijas kollēģijas, piedalījās Valsts Prezidenta pārstāvis un Latvijas preses biedrības pārstāvis, šo rindiņu autors.

Sacensības noteikumos redzams sacensības nolūks: dot ierosinājumu rakstniekiem un brīvības cīņu dalībniekiem literāriski izmantot Latvijas brīvī-

bas cīņas un šo lielo cīņu laikmetu pacelt dzejas-plāksnē, ienesot svarīgu psīcholoģisku momentu faktiskos vēstures materiālos. Ka še īsts dzejnieks spēj daudz ko dot, pierāda Ļ. Tolstoja romāns «Karš un miers», kuŗu speciālisti uzskata kā vienu no dziļākiem un psīcholoģiski pareizākiem 1812. gada kaŗa vēstures pieminekļiem. Nemaz nelolojot latviešu rakstnieku un rakstniecības mīļotāju (uzsveŗu arī pēdējos) vidū jau atrast Tolstoja talantu, sacensība varēja virzīt mūsu literārisko domu taisni šinī, Latvijas brīvības cīņu virzienā, un ka šī doma tiešām attaisnojusies, pierāda kupla piedalīšanās sacensībā ar kādiem 80 darbiem. Tā tad jau šinī ziņā konkurss radījis redzamus panākumus.

Bet kuplā piedalīšanās radīja arī ekspertu komisijai zināmas grūtības, izvēlēties no visa iesniegtā daudzuma vislabākos, jau tamdēļ vien, ka ekspertiem bija jātur 2 viedokļi priekš acīm: 1) vēsturiskais un 2) aistētiskais. Varēja prasīt no godalgas reflektanta, lai viņš dod patiesu kaujas aprakstu no armijas vai partizāņu brīvības cīņām, tā sakot, dod kaujas fotografiju, bet — tam nolūkam ir kaujas žurnāli un citi vēstures dokumenti. Ja bija izsludināta stāstu sacensība, tad ekspertu komisijai nenoliedzami bija jāraugās arī uz aistētisko viedokli, lai stāstījums ar valodu, gleznām, iekšējo noskaņojumu līdzinātos dzejai, ne aprakstam. Tā tad godalgojamam darbam bija jāpilda 2 prasības: 1) balstīties uz vēstures dokumentiem; 2) ar savu stāstījumu pacelties dzejas plāksnē. Šinī ziņā kā relātīvi labāko eksperti atzina stāstu «Deviņi», par kuŗa autoru, aploksni atplēšot, izrādījās jau pazīstamais stāstu rakstnieks Vilis Lesiņš. Šie deviņi ir rotas izlūku grupas vīri, no kuŗiem viens, Dumpurs, tagad atmiņās pastāsta, kā 1919. g. rudenī, atsitot Bermonta armijas uzbrukumu, tie gājuši izlūkos un ko pārdzīvojuši. Tie ir 9 nāvei nolemtie, no kuŗiem viens, brīnišķīgā kārtā paliek dzīvs, lai arī zaudētu acu gaismu. Ja jau pats temats sasprindzina lasītāju, tad autora vienkāršais, dabīgais stāstījums šo sasprindzinājumu kāpina līdz augstākam mēram. Pienākuma apziņa te cīnās ar katra cilvēka dabīgo dzīvības mīlestību, griba dzīvot ar tādu varonību un uzupurēšanos, kas ne par matu nestāv zemāk par seno grieķu un romiešu cīņām un varonību. Un kas tas raksturīgākais, šie varoņi nav kādi izlasīti kaŗa vadoņi, tie ir vienkārši ierindas cilvēki, tie ir vienkāršie tautas dēli, kas arklu vai zāģi pārmainījuši pret šauteni, bet kas saprot, ka viņi cīnās par savējiem un savu Tēvzemi. Cēla ideja par to, kāda varonība slēpjas vienkāršā latviešu cilvēkā, kam jāaizstāv tauta un Tēvzeme, sniegta vienkāršā notikuma skatījumā, padara šos «Deviņus» par tik spēcīgu, asi drāmatisku tēlojumu, kādu nav daudz mūsu literātūrā. Šis idejiskā priekšnoteikuma izpildījums, ņemot vērā, ka «Deviņi» vielas ievēles ziņā arī saskan ar sacensības noteikumiem, kā arī asi zīmētās varoņu kontūras (autors raksturo 9 kareivjus, katru ar savām īpašībām) izvirzīja «Deviņus» sacensības darbu pirmā rindā, ka visi eksperti vienbalsīgi vienojās tam par pirmās godalgas piešķiršanu. Pie tam ekspertīzei pavisam tas nebija svarīgi, vai minētais notikums reāli tā norisinājies, vai viņš noticis tanī vai citā rotā, jo tam nolūkam jau kalpo kaŗa vēsture, bet svarīga bija iespēja, ka tā var notikt, un iespēja, ka minētie deviņi to varēja pārdzīvot. Cik nepieciešami vēsturei palikt arvien faktu plāksnē, tikpat nevajadzīgi dzejas darbam, tā tad īstenībai, paceltai dzejas plāksnē, saistīties ar reāliem dokumentiem, datiem un personām. Ja pārmet autoram tādu sīkumu, ka tas izlūkiem liek pār Iecavas upi rāpties pāri nogāztai priedei, kamēr Lielupe, ieņemot Jelgavu, pārieta par ledu augšpus preču stacijas, tad dzejas darbā tas ir sīkums, kur autors varēja atkāpties no īstenības. Šo rindu rakstītājs zēna dienās dzīvojis pie Iecavas, ļoti labi zina, ka Lielupes aizsalšana aiz dzelzs tiltiem nebūt nenozīmē, ka Iecava jau visur aizsalusi, tāpat kā Lielupe, piem. pie Stiernberģiem grūti aizsalst, tāpat tas ir ar Iecavu straujās un atvarainās vietās! Ja tādus līdzekļus lieto, var pazudināt katru dzejas darbu, ne «Deviņus» vien! Ar to nav sacīts, ka nevarētu būt dzejas darbi pārāki par «Deviņiem», bet tas droši sakāms, ka pieminētā sacensībā tādu nebija, ja eksperti negribēja vadīties no tīri subjektīvām simpatijām vai antipatijām — bet turēties sacensības noteikumu robežās!

Otro godalgu eksperti piešķīra darbam «Gauru līcis», par kuŗa autoru, attaisot aploksni, izrādījās Valdemārs Kārkliņš. Kamdēļ otro, bet ne pirmo, tur ekspertu komisijai bija dibināti iemesli, neraugoties uz darba īsti teicamām literāriskām īpašībām, kādu netrūka arī stāstam «Deviņi». Šis iemesls bija: 1) ka idejiskā ziņā darbs izpauž individuālu gadījumu, kamēr «Deviņi» raksturo latviešu kareivjus vairāk vispārīgi; 2) pēc saviem apmēriem un uzbūves «Gauru līcis» ir vairāk skice, tēlojums, bet ne stāsts, kamēr sacensības noteikumi vispirmā kārtā paredz stāsta godalgošanu! Starp citiem izvirzītiem darbiem Šmidenberga «Pagātnes spogulī» aizkeŗ savā saturā smagu vēstures motīvu un nes cēlu cilvēcības ideju, bet literāriskas apdares ziņā nevar sacensties ar abiem iepriekšējiem, tamdēļ ekspertu komisija to ierindoja trešā vietā un piešķīra tam trešo godalgu.

Ar to ekspertu komisija negrib sacīt, ka godalgotie darbi nebūtu bez trūkumiem un ka cits nevarētu labāku ko uzrakstīt. Bet komisija negribēja ne godalgošanu atlikt, ne godalgas dalīt, jo bija tajos ieskatos, ka sacensība audzina rakstniekus un jādod, piešķiŗot godalgas, paskubinājums turpmākiem darbiem, un to ekspertu komisija varēja ar labāko apziņu darīt, jo godalgotie darbi, starp sacensībā iesūtītiem, bija relātīvi vislabākie.

Īsā literāriskā darbā nekad tik pilnīgi nevar parādīties darba kompozicija, kā piem. drāmā vai romānā, tamdēļ tādu literārisko darbu vērtēšanā, pie puslīdz vienādiem darbiem, savu lomu varētu spēlēt arī tīri subjektīvas sajūtas, vienkārši «man patīk». Pret šādiem «man patīk» nekad kritisks iztirzājums nevarēs nekā līdzēt. «Aizsarga» ekspertu komisijai paliek apziņa, ka viņa tai nospraustās robežās pēc labākās pārliecības darījusi savu darbu, nebūt neuzskatot sevi par nemaldīgu, jo negodalgotiem autoriem arvien paliek iespēja savus darbus iespiest un pierādīt savu pārākumu; otrkārt, «Aizsarga» redakcija var būt lepna uz kuplo piedalīšanos viņas konkursā, kurš paskubinājis autorus apstāties sacensības darbos pie tematiem, kam tik ārkārtīga nozīme tautas vēsturē un kas iededzinās nākamās audzes ideāliem un upuŗiem, bez kuŗiem neviena tauta nav pastāvējusi un nepastāvēs!

Ed. Rapss,
Aizs. štāba organiz. daļas pr-ks

Sabiedrisko organizāciju un aizsargu uzdevumi mežu dienās

«Izdaiļosim Latviju, sēsim mežus un stādīsim kokus», ir šā gada mežu dienu rīcības komitejas aicinājums un pamudinājums.

Skaista ir mūsu zeme, bet nākamībā tai jātop vēl daiļākai, vēl bagātākai, kas arī ir mežu dienu uzdevums un mērķis, gadu no gada tajās mūs aicinot un pamudinot.

Meži, mūsu jaunās valsts grūtajās dienās, bija liels atbalsts kā valsts, tā privātai saimniecībai; mežu nozīme un vērtība arī šodien nav mazinājusies.

Ilgstošais kaŗa laikmets, kaŗa posts iznīcināja daudz mūsu zemes krāšņuma un bagātības: iznīcībā gāja krāšņi apstādījumi, alejas, birztalas, augļu dārzi un mūsu labākie meži.

Kaŗā izpostīto saimniecību atjaunošana, jauno saimniecību iekārtošana prasīja daudz būvmateriāla, kas lielā mērā padarīja retākus mūsu mežus.

Arī pēckaŗa laikmetā bieži jāsastopas ar kaŗa laikmeta ļaunajām sekām, — ar cilvēkiem, kas nedomā par priekšdienām, par krāšņumu vai mežu audzēšanu, bet kam galvenais — arvien vairāk iegūt, kaut arī godīgums un valstiskā apziņa nereti paliek novārtā.

Tas viss mūsu dienās un tieši šajā laikmetā jāpārkārto, jāveido un jālabo.

Ir veca patiesība, ka nekas pats no sevis nenāk, viss prasa darbu, piedomāšanu, pacietību, piepūlēšanos — vai nu lielākā vai mazākā mērā. Bet latvietim, un tieši zemniekam, nekad nav trūcis spēka un izturības līdumus plēšot un, ja tas vajadzīgs, arī no jauna līdumus vai mazvērtīgās zemes pārvērst zaļojošā mežā.

Kam bijusi izdevība pabūt vienā otrā mūsu zemes novadā, vai plašāk apceļot dzimto zemi, nebūs palikušas nepamanītas jauno kociņu rindas ceļu malās, daudz jauno dēstījumu pie skolām, pagastu un tautas namiem, vai citām sabiedriskām ēkām. Tāpat daudz vietās būs redzētas šim laikmetam veltītas piemiņas birzes vai piemiņas koki mūsu valsts un tautas dižākajiem dēliem. Visam tam sākums meklējams mežu dienu skaistajā idejā, kas līdz ar pārvērtību dienām tapusi daudz spārnotāka.

Ja līdz šim mežu dienās koku dēstīšanā un mežu sēšanā jau daudz darīts, tad šajā un turpmākajos gados sabiedriskajām organizācijām pagastos, aizsargiem un aizsardzēm, būs vēl vairāk jādara, jo pati dzīve, jaunais laiks no mums visiem prasa — visu lietderīgo un labo, kas mūsu valsts un mūsu dzīvi varētu celt, lai tad arī celtu un vestu uz augšu.

Kopējā darbā, kaut arī lietpratēju uzraudzībā, ne vienmēr visi jaunie kociņi tik rūpīgi iedēstīti, kā to piedzīvojušā vai lietpratēja roka būtu veikusi, kamdēļ jaunie dēstījumi pirmajos gados arvien jāuzrauga un jāapkopj.

Dēstīto kociņu apkopšana, zemes uzirdināšana, kur tā sacietējusi, vai nezāļu iznīcināšana, saišu atjaunošana ir nevien mežu dienu darbs, bet tas jādara arvien, kā pirms, tā pēc mežu dienām.

Šis ir jautājums par ko mežu dienās mežu talciniekiem, jo sevišķi pašvaldībām, skolām un sa-

1934. gada 16. maijā Aizsargu nama priekšā. Vidū Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls un Rīgas apgabaltiesas prokurors A. Karčevskis.

Aizsargi vēsturisko pārvērtību dienās. Sardzes atgriešanās Aizsargu namā.

biedriskajām organizācijām vienmēr derētu padomāt un apspriest mežu dienu rīcības komitejās.

Ka līdzšinējais mežu dienās dēstīto kociņu stāvoklis ne visumā apmierinošs, par to ikviens būs guvis iespaidus uz vietām, bet ar redzēšanu, izrunāšanos vai kritizēšanu nekas nav līdzēts; te vajadzīgs darbs un čaklas rokas.

Pirmos soļus šajā virzienā nodomājusi spert Lauksaimniecības kamera, uzliekot lauksaimniecības biedrībām un mazpulkiem tiešu pienākumu un atbildību uzraudzīt un apkopt dēstītos kociņus arī pirms un pēc mežu dienām. Man šķiet, ka nākamībā mežu dienās darītais darbs no līdzšinējā neatbildības stāvokļa līdz ar to nonāks atbildīgu saimnieku rokās.

Atbildības sistēmas ievešanu mežu dienu darbos Aizsargu organizācija vienmēr ieteikusi un visur tur, kur aizsargi un aizsardzes patstāvīgi izdarījuši dēstījumus un uzņēmušies atbildību par dēstījumu uzraudzību un apkopšanu — kociņu rindas nav palikušas retākas un kociņu kronīši daudz labākā veidojumā kā tur, kur uzraudzības un kopēju nav bijis.

Kopējā darba vadītājiem pagastos ieteicams mežu dienu talciniekus sadalīt, pēc vajadzības, nelielās grupās ar lietpratēju kā grupas vecāko.

Sapulcēšanās vietās mežu dienu dalībnieki pirms darbu sākšanas iepazīstināmi ar udevumiem, kas tiem veicami, un mežu dienu nozīmi. Būtu vērts nolasīt Zemkopības ministra Birznieka kunga mežu dienu atklāšanas aktā teikto runu, kas tik vispusīgi apgaismo mežu dienu nozīmi, padarītā un turpmākās dienās darāmā darba vērtību.

Sabiedriskos mežu dienu darbos, darbu vadītājiem jācenšas darbu darītāji atradināt no paviršības, no tā saucamās — «kā nebūt» — padarīšanas, kas ir viens no kopējā darba lielākajiem ļaunumiem, bet lai ikviens to darītu ar lielāko rūpību un apziņu, zinot, ka pavirši iedēstot jauno kociņu, viņš kaitējis cēlajam pasākumam.

Arī pārliecīga steigšanās, vai sacensība dēstījumu skaitliskajā vai platību vairumā, ir slikta parādība, kas šajās un nākamās mežu dienās jāatmet. Vienmēr pirmā vietā lai būtu rūpīgs, krietni padarīts darbs, kas steigā bieži vien izpaliek.

Daudzos pagastos pavisam piemirstas nespējnieku mājas; te derētu dēstīt kokus, kas dotu lielāku paēnu. Būtu laiks pie nespējnieku mājām iedēstīt arī dažus augļu kociņus, lai tie, kam mūža vakars jāpavada šajās mājās, arī izjustu mežu dienu prieku un svētīgumu.

Bez kopējā darba, kas mežu dienās veicams sabiedrisko celtņu izdaiļošanai, turpmāk vairāk vērības jāpiegriež ikvienam zemes īpašniekam — kā vecsaimniekam tā jaunsaimniekam, savas sētas izdaiļošanai, sava meža saudzēšanai un vairošanai.

Mežu resora atbalsts un lielā atsaucība kā dēstāmā materiāla izsniegšanā tā apmežošanā, paškīrusi ceļu arī privātām saimniecībām tikt vieglāk uz priekšu savas sētas izdaiļošanā un mežu vairošanā.

Ja atsevišķas nozares, valsts pastāvēšanas nedaudzajos gados, apbrīnojami strauji attīstījušās, tad pirmsākums meklējams atsevišķās saimniecībās, atsevišķos censoņos, kas ar savu saimniekošanas veidu bijuši saviem kaimiņiem, savai apkārtnei par paraugu. Tā tas bijis lopkopībā, mākslīgu ganību ierīkošanā, cukurbiešu audzēšanā, tā tas ir arī daudzās citās nozarēs.

Īpaši gribu uzsvērt to, ka aizsargiem un aizsardzēm savās saimniecībās jābūt par celmlaužiem, par pareizā ceļa rādītājiem — par paraugsaimniekiem savā pagastā, — kā savas sētas izdaiļošanā — apdēstot ar kokiem, tā mežu saudzēšanā un vairošanā.

Cik daudz neredzam lepnas lauku saimniecības ar krāšņām ēkām, ar lieliem augļu dārziem, kas prasījuši daudz līdzekļus, bet diemžēl neredzam neviena ozola, nevienas liepas, ne bērza, ne kļavas. Tas nemaksā nekā, tos mums dod par brīvu valsts no saviem mežiem, bet lūk, trūkst labas gribas kaut vienu dienu gadā ziedot mežu dienu idejai pašu sētas krāšņumam.

Ir aplams uzskats daškārt dižoties ar rožu dārzu vai sulīgām bumbieru vai ķiršu šķirnēm, ja lauku sētai trūkst latviskā ozola vai liepas. Kaut arī tie ar savu kuplumu apēnotu nedaudz derīgas zemes, tad tomēr pāri materiāliem zaudējumiem stāv ieguvums, kas pašu dēstītāju padara bagātāku krāšņuma un daiļuma izjūtā.

Mūsu senčiem šīs daiļuma izjūtas nav trūcis, arī mums tās nedrīkst trūkt, jo atsevišķu saimniecību daiļums ceļ visu mūsu zemi krāšņumā un daiļumā.

Aizsargu šaušanas sasniegumi 1937. gadā

Aizsargu rezultāti L. S. O. S. 1937. g. 9. un 10. oktobrī rīkotās šaušanas meistarsacīkstēs, Asaros.

A. Šaušanā ar kaŗa šauteni 150 metros.

Nr. Nr.	Vārds, uzvārds.	Pulks	Trāpīts Lodes	Pkt.
1.	N. Andrējevs	5.	10	88
2.	R. Valters	5.	10	83
3.	A. Pormalis	4.	10	83
4.	P. Spalviņš	Dz.	10	83
5.	J. Puzulis	6.	10	83
6.	V. Ozols	5.	10	81
7.	P. Rusovs	10.	10	80
8.	Ž. Butkus	16.	10	79
9.	J. Zemītis	5.	10	79
10.	J. Bērziņš	16.	10	78
11.	J. Gertsons	5.	10	77
12.	J. Indriksons	5.	10	76
13.	R. Grīnlaubs	14.	10	75
14.	V. Pūtelis	16.	10	75
15.	E. Priedītis	13.	10	74
16.	K. Spulga	5.	10	73
17.	V. Stūrmanis	5.	10	69
18.	E. Ozols-Ozoliņš	Dz.	10	68
19.	M. Harjū	10.	9	79
20.	A. Vilciņš	5.	9	75
21.	J. Grūbe	18.	9	72
22.	A. Tauniņš	5.	9	71
23.	O. Dambrovs	10.	9	69
24.	J. Leitis	10.	9	68
25.	J. Lasis	5.	9	66
26.	H. Pfafrots	16.	9	66
27.	K. Birkavs	Dz.	9	56
28.	O. Pfafrots	16.	8	66
29.	E. Šmits	10.	8	58
30.	J. Rusovs	10.	7	47

Komandu sacensībā aizsargu komanda ieguva I vietu ar 541 p.

B. Ar kaŗa šauteni 300 metros no 3 stāvokļiem.

Nr.	Vārds, uzvārds	Pulks	Rezultāti — punkti Guļus	Stāvus	No ceļa	Kopā
1.	A. Pormalis	4.	169	148	164	481
2.	J. Leitis	10.	184	135	159	478
3.	M. Harjū	10.	166	142	155	463
4.	V. Ozols	5.	157	142	157	456
5.	R. Valters	5.	178	119	154	451
6.	J. Grūbe	18.	165	121	156	442
7.	J. Indriksons	5.	165	119	158	442
8.	N. Andrējevs	5.	180	100	157	437
9.	P. Rusavs	10.	174	117	144	435
10.	E. Šmits	10.	162	109	158	429
11.	J. Puzulis	6.	159	115	137	411
12.	V. Stūrmanis	5.	178	88	144	410
13.	R. Grīnlaubs	14.	164	128	114	406
14.	H. Pfafrots	16.	145	107	148	400
15.	P. Spalviņš	Dz.	162	91	138	391
16.	J. Bērziņš	16.	125	123	136	384
17.	A. Čops	19.	150	101	133	384
18.	E. Priedītis	13.	160	65	146	371
19.	Ž. Butkus	16.	152	77	142	371
20.	O. Pfafrots	16.	127	114	90	331
21.	V. Pūtelis	16.	143	118	69	330
22.	A. Jansons	7.	108	92	108	308

Komandu sacensībā aizsargu komanda ieguva I vietu ar 3.155 punktiem.

C. Šaušanā ar mazkalibra šauteni 50 metros no trim stāvokļiem.

Nr.	Vārds, uzvārds	Pulks	Trāpījumi Guļus	Stāvus	Ceļos	Kopā
1.	A. Pormalis	4.	192	167	175	534
2.	E. Priedītis	13.	190	166	177	533
3.	R. Valters	5.	197	155	181	533
4.	Ž. Butkus	16.	193	165	174	532
5.	M. Harjū		196	150	182	528
6.	J. Bērziņš	16.	190	147	190	527
7.	R. Grīnlaubs		192	152	180	524
8.	V. Stūrmanis		190	151	183	524
9.	N. Andrejevs	5.	198	156	169	523
10.	E. Šmits		188	145	188	521
11.	J. Lasis		188	155	170	513
12.	A. Tauniņš		191	159	159	509
13.	K. Tolle		188	149	172	509
14.	V. Ozols		184	152	169	505
15.	A. Ķemers		186	140	177	503
16.	J. Grūbe	18.	191	141	169	501
17.	E. Ozols-Ozoliņš	Dz.	192	142	158	492

Komandu sacensībā aizsargu komanda ieguva I vietu ar 2.655 punktiem.

D. Šaušanā ar mazkalibra šauteni parādītā mērķī, 25 metros.

Nr. Nr.	Vārds, uzvārds.	Pulks	Rezult.
1.	Ž. Butkus	16.	244
2.	J. Lasis	5.	240
3.	E. Priedītis	13.	239
4	A. Pormalis	4.	239
5.	R. Grīnlaubs	14.	237
6.	V. Ozols	5	237
7	A. Čaps	19.	235
8.	N. Andrējevs	5.	234
9.	E. Šmits	10.	234
10.	J. Grūbe	18.	232
11.	J. Gertsons	5.	232
12.	M. Harjū	10.	231
13.	A. Tauniņš	5.	231
14.	E. Ozols-Ozoliņš	Dz.	230
15.	V. Stūrmanis	5.	230
16.	A. Strazdiņš	Dz.	229
17.	K. Tolle	8.	225
18.	J. Bērziņš	16.	216
19.	R. Valters	5.	214
20.	A. Ķemers	8.	180

Komandu sacensībā aizs. komanda ieguva II vietu ar 1178 punktiem.

E. Šaušanā ar automātisko pistoli, 25 metros.

Nr. Nr.	Vārds, uzvārds.	Pulks	Trāp. pkt.
1.	J. Puzulis	6.	54
2.	E. Priedītis	13.	53
3.	J. Bērziņš	16.	50
4.	R. Valters	5.	49
5.	Ž. Butkus	16.	49
6.	A. Pormalis	4.	48
7.	H. Pfafrots	16.	46
8.	J. Grūbe	18.	46
9.	J. Benjāmiņš	1.	44
10.	N. Andrējevs	5.	44
11.	J. Lasis	5.	36
12.	O. Bērziņš	5.	35
13.	P. Rasiņš	5.	34
14.	V. Pūtelis	16.	31
15.	R. Grīnlaubs	14.	23

F. Šaušana ar neautomātisko mazkalibra pistoli, 50 metros.

Nr. Nr.	Vārds, uzvārds	Pulks	Trāp. pkt.
1.	R. Valters	5.	239
2.	A. Mednis	5.	234
3.	J. Lasis	5.	230
4.	V. Pūtelis	16.	205
5.	J. Indriksons	5.	197
6.	A. Ķemers	8.	176
7.	A. Pormalis	4.	175
8.	E. Šmits	10.	174
9.	H. Pfafrots	16.	163
10.	P. Rasiņš	5.	160

G. Šaušanā ar automātisko pistoli 6. fig. mērķī.

Nr. Nr.	Vārds, uzvārds	Pulks	Soda punkti
1.	Ž. Butkus	16.	6
2.	N. Andrējevs	5.	32
3.	J. Benjāmiņš	1.	36
4.	E. Priedītis	13.	40
5.	H. Pfafrots	16.	42
6.	A. Tauniņš	5.	42
7.	P. Rasiņš	5.	68
8.	K. Tolle	8.	76
9.	R. Valters	5.	92
10.	O. Bērziņš	5.	142

Šaušanas sacīkstes šovakar ar mazkalibra ieročiem, kaŗa šautenēm un pistolēm notiks 30. un 31. jūlijā.

Mazkalibra ieroču (šauteņu un pistoļu) vispārīgās aizsargu šaušanas sacīkstes notiks š. g. 30. jūlijā, plkst. 9,00 Asaru šautuvē, pēc sekojošas programas:

1) Mazkalibra 22 (6 mm) ložu šautenēm: a) mērķis — starptautiskais (20 cm aplis); attālums — 50 m; šāvienu skaits — 60 no 3 stāvokļiem (guļus, stāvus, no ceļa);

b) mērķis — parādošs kaujas mērķis, proporcionāli samazināts 10. d. 20 cm aplim; attālums — 50 m; šāvienu skaits — 25—5 sērijās; laiks — šaušanai — 3 sek., ielādēšanai — 5 sek.

2) Mazkalibra 22 (6 mm) pistolēm: mērķis — 50 cm aplis; attālums — 50 m; šāvienu skaits — 30,2 sērijās; laiks — katrai sērijai 15 min.

3) Mazkalibra 22 (6 mm) automatiskām pistolēm: a) mērķis — 6 aug. fig.; attālums — 25 m; b) mērķis — 10 dalījumu; attālums — 25 m; šāvienu skaits —7; laiks — 20 sek.

31. jūlijā plkst. 9,00 turpat notiks eksternās šaušanas sacīkstes ar kaŗa šautenēm un pistolēm sekojošās disciplīnās:

1. Šaušanā ar kaŗa šauteni:
a) mērķis — kaujas, 10 dal.; attālums — 150 m; šāvienu skaits — 10; laiks — 1 min.
b) mērķis — starptautiskais, 10 dal. aplis; attālums — 300 m; šāvienu skaits — 60; no 3 stāvokļiem (guļus, stāvus, no ceļa); laiks — katram stāvoklim 20 min.

2. Šaušanā ar automatisko pistoli: mērķis — 10 dal. aplis; šāvienu skaits — 7; laiks — 20 sek.

Šāvēji pieteicami no pulkiem Aizsargu štāba apmācības daļai līdz š. g. 23. jūlijam.

CHRONIKA

* Meža dienās, kas šogad notiek laikā no 27. aprīļa līdz 26. maijam, visur rosīgi piedalās arī aizsargu saimes locekļi, apstādot kociņiem gan sabiedriskās celtnes un centrus, gan privātās saimniecības. Par sabiedrisko organizāciju un aizsargu pienākumiem meža dienās 22. aprīlī radiofonā lasīja Aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss.

* Saskaņā ar noteikumiem par Aizsargu organizāciju, visiem aizsargiem un aizsardzēm no jauna jādod svinīgais solījums. Svinīgā solījuma došana iekārtojama uz vietām — nodaļas un pulciņa svinīgā sanāksmē vai piemērotā sarīkojumā. Solījumi jānodod līdz valsts 20 gadu pastāvēšanas svētkiem. Lai panāktu zināmu glītumu un vienādību, Aizsargu štābs pasūtījis visai organizācijai svinīgā solījuma lapas ar drukātu solījuma tekstu un vākus, kuŗos iestiprināt šīs lapas.

* 2. aprīlī Aizsargu namā noslēdzās pasīvās gaisa aizsardzības skolas 13. instruktoru kursi, kuŗus beidza arī 29 aizsargu farmaceiti.

* Aizsargu organizācijas dzīvē bieži nāk priekšā gadījumi, kad nepieciešami galda trauki. Līdz šim atsevišķas vienības savos sarīkojumos izpalīdzējās ar privātiem traukiem, kuŗus sanesot kopā un pēc tam izdalot, aizsardzes tērē daudz laika un traukiem saplīstot vai bojājoties cieš arī zaudējumus un nepatikšanas.

Dažas vienības visnepieciešamākos traukus iegādājušas, bet trauku krājumu papildinot, nevar dabūt vairs pirmajam pirkumam līdzīgus, un galdā jāklāj dažādi trauki. Dažas vienības arī pasūtījušas fajansa traukus ar aizsargu nozīmes rotājumiem, kas ir gan ļoti lēti, bet arī neizturīgi un neizskatīgi.

Lai ar laiku panāktu Aizsargu organizācijas dzīvē lietojamo trauku vienādību un glītumu, Aizsargu priekšnieks apstiprinājis Aizsargu organizācijas galda trauku paraugu. Traukus izgatavojusi M. S. Kuzņecova fabrika no porcelāna ar mata zelta un burtu A. O. (Aizsargu organizācija) rotājumu. Trauku paraugs apskatāms Aizsargu štābā vai M. S. Kuzņecova veikalā, Rīgā, L. Grēcinieku ielā 17-19. Uz 100 personām jārēķina sekojošais vairums trauku:

		ā Ls
10	Zupas terīnas	15,50
10	Salātu trauki, lielāki	6,—
10	Salātu trauki, mazāki	5,—
5	Cepešu bļodas, lielās	8,30
8	Cepešu bļodas, mazās	6,—
20	Uzgriež. bļodas	2,30
8	Apaļās bļodas	6,—
10	Mērces trauki	5,30
10	Sālstrauki	1,15
100	Šķīvji, zupas	1,90
100	Šķīvji, seklie	1,90
100	Šķīvji, brokastu	1,40
100	Šķīvji, maizes	1,20
10	Kafijas kannas	4,70
10	Krējuma trauki	1,60
10	Cukura trauki	2,60
10	Maizes šķīvji	4,05
100	Tases	1,60
10	Pelnu trauki	1,75
5	Puķu vāzes, zemās	3,—
5	Puķu vāzes, augstās	4,80

Lielāku vairumu trauku firma apņemas izgatavot mēneša laikā no pasūtījuma dienas.

Maksājot par traukiem 3 dienās pēc to saņemšanas, tiek dota 10% atlaide no pirkuma summas.

Pēc 15. maija aizsargus aicināja uzņemties pagastu dzīves vadību. Virbu pagasta valde un padome.

1. Talsu pulks.

* Valdemārpils aizsargi, pēc vispārējiem dziesmusvētkiem Rīgā, rīko šo svētku atskaņas arī Valdemārpilī, kur dziesmu svētki notiks pirmo reizi kopš šīs pilsētas pastāvēšanas. Pieteikušies jau daudz apkārtējo koŗu ar vairāk simtiem dziedātāju.

2. Ventspils pulks.

* Par pulka adjutantu iecelts Arnolds Treigūts.

* Par štāba rotas komandieri iecelts Oskars Kļaviņš.

* Par 1. rotas komandieri iecelts Eduards Akmens.

* Ar savu pēdējā gada darbu vingrošanas sportā sabiedrību 3. aprīlī iepazīstināja pulka sporta klubs. Klāt bija arī pulka kom. J. Priede, tā palīgs kapt. A. Bīlmanis, garnizona priekšnieks pltn. A. Orniņš u. c. Programa sākās ar aizsargu brīvo kustību uzvedumu pēc Nīlsa Buka sistēmas. Sieviešu grupas lielais uzvedums bija vēzienu vingrojumi. Visvairāk aplausu guva vingrotājs J. Upītis, ar visai tīri izpildītu «saulīti» uz

stieņa. Noslēgumā vīru dubultkvartets noskandināja vairākas latvju komponistu dziesmas.

* 27. aprīlī sākās aizsargu pirmās palīdzības sniegšanas un veselības kopšanas kursi Latviešu biedrībā. Kursu atklāšanā ieradās pulka kom. J. Priede ar savu palīgu kapt. A. Bīlmani. Kursu vadītājs — štāba rotas ārsts A. Miezis, lektori — štāba aizsardžu pulciņa ārste V. Amtmane un 1. rotas ārsts M. Geistauts. Kursos piedalījās ap 60 aizsargu un aizsardžu. Kursi turpinājās 29. aprīlī, 2., 4. un 6. maijā.

* Zūru nodaļa ar 1. aprīlī atvērusi bezmaksas bibliotēku. Bibliotēka atrodas Zūru pagasta namā un atvērta katru svētdienu no plkst. 12—14.

* Vārves nodaļas koris 3. aprīlī rīkoja vietējās pamatskolas telpās koncertdievkalpojumu, piedaloties mācītājam E. Caunem un dziedātājiem no Piltenes izglītības biedrības «Ausma» koŗa.

* Popes nodaļa otrās Lieldienās rīkoja pils zālē teātŗa izrādi. Viesojās Ugāles aizsargu drāmatiskā trupā ar Priedulājas drāmu «Zeme svētīs», ko bija iestudējis aizsargu štāba režisors A. Gulbis.

* 28. aprīlī štāba aizsardžu pulciņa dalībniecēm A. Ķivicka nolasīja priekšlasījumu un deva norādījumus par latviešu tautas tērpiem.

3. Ludzas pulks.

* Ludzas mūzeja iekārtošanas darbus vada valsts vēst. mūzeja nod. vad. A. Karnups. Mūzeja atklāšana notika 8. maijā. Mūzejs atrodas pulka bārziņā un telpām atsevišķu māju dod pilsētas pašvaldība. Ar mūzeja iekārtošanu būs veikts ievērojams kultūras darbs pierobežā, kas dos iespēju savākt vienkopus šā apgabala senmantas, kuŗu vākšanā aicināti visi mūzeja draugi. Mūzeja dibināšanas iniciātīve pieder pulka kult. nozares vadītājam O. Svennem.

* 18. aprīlī Šķaunes nodaļas sarīkojums, ar Priedulājas lugas «Zeme svētīs» izrādi, bija labi apmeklēts.

* Mērdzenes nodaļai, par centīgu darbību meža dienās, mežu dienu centrālā komiteja piešķīrusi balvu — 100 ls.

* Mērdzenes aizsardžu pulciņa rīkotos mājturības kursus beidza 40 dalībnieces. Kursu noslēgumā ieradās pulka vecākā aizsardze T. Kalniņa.

* Kārsavas nodaļa savā namā iekārtojusi izrīkojumu zāli, bibliotēkas telpas un aizsargu un aizsardžu atsevišķas istabas. Aizsardzes sagādājušas logu aizkarus, grīdsegas un gleznas telpu izdaiļošanai. 4. aprīlī ģimnazijas skolotāju saime pasniedza nodaļai, pēc skol. P. Ciguža zīmējuma, no ozola koka latviskā ornamentā izgatavotu skaistu kroņlukturi.

5. Rīgas pulks.

* Par sakaru bataljona 1. rotas komandieri iecelts Aleksandrs Bērziņš.

* Pulks jau tagad sāk gatavoties pulka 20 gadu pastāvēšanas atcerei, kas būs nākošā rudenī. Vasarā nodaļas galveno vērību veltīs šaušanas apmācībai un sporta nodarbībām. Šovasar bez gadskārtējām šaušanas sacīkstēm notiks arī šaušanas sacīktses ar Igaunijas un Somijas aizsargiem. Pulka jātnieku divīzions savas sacīkstes rīko 7. aug. Ogrē un 21. aug. Siguldā. IV bataljons 14. aug. rīkos sporta sacīkstes Slokā. Pulka vienību aizsargi nopietni gatavojas aizsargu meistarsacīkstēm vieglatlētikā, kas, paredzams, Rīgā notiks 21. un 22. augustā. Pulka nodaļās patlaban notiek kursi pirmās palīdzības sniegšanā un veselības kopšanā. Turpinot draudzīgu attiecību izveidošanu un uzturēšanu ar kaimiņvalstu aizsargiem, maija beigās Rīgas aizsargu motorizētās vienības dosies atbildes apciemojumā pie Tallinas aizsargiem, kas Latviju apmeklēja pagājušā gadā.

Aizsargi meža dienās dēsta Vadoņa ozolu Latvijas augstākajā vietā — Gaiziņkalnā.

* Pļaviņu pagasta aizsargi un aizsardzes I Lieldienās uzveda Raiņa «Pūt, vējiņi». Aizsardzes deva svinīgo solījumu.

6. Aizputes pulks.

* 11. un 12. aprīlī Aizputē notika komandieŗu apmācības, kuŗas vadīja Aizsargu štāba apmācības daļas priekšnieks kapt. J. Sāns, piedaloties kapt. E. Ābdam un Kurzemes divīzijas eskadrona kom. kapt. T. Volbergam. Ar uzrunu pie komandieriem griezās pulka kom. K. Tikmanis un stādīja priekšā jauno Aizsargu štāba apmācības daļas priekšnieku. Kapteinis J. Sāns savā atbildes runā uzsvēra aizsargu nozīmi un aicināja visus komandierus pielikt pūles aizsargu apmācību izvešanā un audzināšanā. Aizsargu komandieri apmācību laikā uzrādīja labas zināšanas. Otrā dienā apmācības noslēdza pulka kom. palīgs J. Zvirbulis.

* 11. aprīlī Aizputē notika arī aizsardžu pulciņu priekšnieču sanāksme, kuŗu vadīja pulka vecākā aizsardze A. Stabulniece. Pēdējā priekšniecēm deva norādījumus par aizsardžu un pulciņu darbību.

* 3. aprīlī Apriķu tautas namā Apriķu aizsardžu pulciņš rīkoja desmit dienu aušanas kursu noslēgumu un kursos pagatavoto darbu izstādi. Kursos aizsardzes bija pievērsušās latvisko rakstu atdarināšanai, tādējādi veicinot senās aušanas mākslas atjaunošanu. Aizsardzes bija klājušas arī tautisku Lieldienu galdu.

* Aizputes organizāciju rīkotās spodrības nedēļas ievadījumā, 24. aprīlī pulka vec. ārsts Dr. D. Čakārnis un pulka vec. veterinārārsts P. Zvirgzdiņš noturēja priekšlasījumus par tīrību un spodrību. Piedalījās arī LLK mājturības instruktore M. Firsts. Štāba drāmatiskais pulciņš, režisora J. Reinholda vadībā, uzveda R. Blaumaņa viencēlienu «Sestdienas vakarā». Sarīkojums bija pulcinājis pilnu zāli apmeklētāju.

* Mežu dienās Aizputē aizsargi, aizsardzes un sportisti ņēma rosīgu dalību, apdēstot Brīvzemnieka bulvāri gar jauno sporta laukumu liepām, un kopā ar citām organizācijām, uzkopa 15. maija parku.

* Nodomāto jaunā sporta laukuma atklāšanu pārcels no 12. jūnija uz 3. jūliju, jo 12. jūnijā visā valstī un Aizputē notiek bērnu svētki.

7. Valkas pulks.

* Kultūrālās darbības laukā, pulka apjomā, 1937. gadā rosīgākās bijušas Lejasciema, Strenču pilsētas un Ērģemes nodaļas. Materiālo līdzekļu vākšanā: pirmā vietā stāv Mālupes nodaļa ar 1115,90 ls atlikuma, tālāk seko Alsviķu, Alūksnes pils., Zeltiņu un Zvārtavas nodaļas. Aizsargu un aizsardžu mītņu karogošanā sekmīgākie bijuši Mēra aizsargi un aizsardzes, kuŗu visu mājas karogotas, tāpat visās aizsargu mājās karogi ir Ērģemes nodaļā; trešā vietā stāv Kalncempju nodaļa.

* 3. aprīlī Apē notika 12. rotas gada svētki. Pēc dievkalpojuma aizsargu parādi pieņēma pulka kom. palīgs kapt. J. Krūmiņš. Sekoja teātŗa izrāde un koncerts.

* Lieldienu sarīkojumi bija Bejas, Annas, Pededzes, Strenču pilsētās, Ērģemes, Valkas pagasta, Trikātas, Mālupes un c. nodaļās. Pededzē atklāja

Aizsargi un aizsardzes — pagastu kultūrālās dzīves veidotāji. Seces nodaļas drāmatiskā trupa.

nodaļas sporta pulciņu. Ar teātŗa izrādēm viesojās: Plāņu aizsargi Strenčos, Lugažu aizsargi Trikātā.

8. Valmieras pulks.

* Pulka komandieŗa palīgs E. Zariņš aiziet pensijā. Par jauno pulka kom. palīgu iecelts 8. Daugavpils kājnieku pulka kapt. Ozoliņš. Atvadīšanās vakaru E. Zariņam rīkoja pulks 6. aprīlī Valmieras Mednieku klubā. Bija pulcējušies pāri 100 viesu ar pulka komandieri J. Vērpeli, Kauguru garnizona p-ku plkv.-ltn. Jaunsniķeru, Valmieras pilsētas galvu J. Ruģēnu un apriņķa vecāko V. Vinteru priekšgalā. E. Zariņš pulkā sabijis 17 gadus: bijis par Valmieras pagasta aizsargu nodaļas priekšnieku, 1. rotas komandieŗi, I bataljona komandieŗi, pulka instruktoru un no 1932. gada par pulka komandieŗa palīgu. Atbrīvošanas cīņu laikā E. Zariņš bijis kapteinis 8. Daugavpils kājn. pulkā.

* Pulka komandējošā sastāva apspriedi 6. aprīlī vadīja pulka kom. J. Vērpelis, piedaloties 104 komandieŗiem. Pārrunāja vadības sadarbību, disciplīnu un aktivitāti sabiedrisko un citu pienākumu pildīšanā. Apriņķa pašvaldību vec. V. Vinters aizrādīja, ka aizsargiem jārāda priekšzīme arī ražu celšanā. Norādījumus deva arī kultūrālās nozares vadītājs E. Putniņš.

* Pirmajā Lieldienu dienā Jaunburtnieku aizsargi sava nama patīkamajā zālē sarīkoja teātŗa izrādi. Uzveda K. Freiberga «Nav vērts raudāt...» Lugu iestudējuši bijušie «Ziemeļlatvijas Teātŗa» aktieri. Apmeklētāju ap 200.

* 18. aprīlī Duntes un Naukšēnu aizsargu nodaļas rīkoja «Jaunkareivju atvadīšanās» vakarus. Arī vairākās citās nodaļās šādi sarīkojumi palikuši par nodaļu tradiciju. Duntē sarīkojumu kuplināja ar J. Akurātera lugu «Priecīgais saimnieks». Naukšēnu nodaļas teātŗa trupa uzveda R. Blaumaņa drāmu «Indrāni».

* 18. aprīlī Liepupes nodaļa rīkoja aizsargu svinīgo solījumu un teātŗa izrādi ar V. Lāča 3 cēlienu lugu «Jaunā maiņa».

* 18. aprīlī Valmieras pagasta nodaļa Baložu skolā uzveda R. Blaumaņa «No saldenās pudeles».

* 18. aprīlī Mujānu aizsargi rīkoja mūzikāli-vokālu vakaru ar dziesmām, deklamācijām un tautas dejām. Programu izpildīja A. Laucis, V. Cīrulis, L. Skuja un aizsardzes Kozlova, Mīlenberga, Anzenberga, Brambāte u. c. Tautiskās dejas bija iestudējusi pulka fiziskās audzināšanas instruktore A. Ezergaile. Izpildījums ļoti labs. Sarīkojums ar apm. 160 apmeklētājiem atstāja patīkamu iespaidu. Mujānu aizsardžu pulciņš, kuŗā pr-ce Smilga apvienojusi 30 aizsardzes, attīsta aktīvu sabiedrisku darbību. Pulciņam īpaša sabiedriskā grupa ar aizsardzi A. Karlivāni priekšgalā. Ik pārnedēļas notiek literāriskie vakari, kuŗos pārrunā rakstnieku darbus, audzināšanas problēmas u. c.

* 18. aprīlī Kauguru nodaļa atklāja sporta pulciņu ar sportistu parādi, priekšnesumiem un J. Sārta lugas «Gredzens» izrādi. Sarīkojums bija pulcinājis pāri 300 apmeklētāju. Pulciņu atklāja pulka fiziskās audzināšanas instruktors H. Traubergs. Tajā apvienoti 24 sportisti-stes P. Antēna vadībā.

* Pulka sporta stadionu atklās 31. jūlijā. Programas izpildījumā piedalīsies bez pulka sportistu saimes arī dalībnieki no citiem aizsargu pulkiem un galvas pilsētas sporta organizācijām.

* Umurgas nodaļas patšautenes fondam Umurgas savstarpējā apdrošināšanas sabiedrība ziedojusi 1.100 ls.

9. Madonas pulks.

* Par pulka tieslietu darbvedi iecelts līdzšinējais 12. rotas kom. v. i. Herberts Dance.

* 3., 4. un 5. aprīlī Madonā rīkotos nodaļu gāzu instruktoru kursus vadīja pulka gāzu virsnieks Finartijs un tos beidza 16 aizsargi.

* 22., 23. un 24. aprīlī Madonā notika pulka drāmatisko pulciņu vadītāju kursi, kuŗus vadīja Aizsargu štāba režisors Vilis Segliņš. Kursos pasniedza daiļrunas mācību un teātŗa sminķēšanos teorētiski un praktiski.

* Laikā no 26. aprīļa līdz 1. maijam Madonā notika sanitāru kursi, kuŗos piedalījās no pulka nodaļām aizsargi un aizsardzes, kas beiguši pirmās palīdzības kursus. Kursus vadīja pulka vec. ārsts Dr Kalniņš. Lekcījas lasīja pulka gāzu virsnieks Finartijs, Dr. Torru, Dr. Tīlmanis, Dr. Meiers, Dr. Dzirkalis, Dr. Prīmanis.

* 13. aprīlī Ļaudonas nodaļas sportistu un aizsardžu sanāksmē lauksaimniecības skolas pārzinis agr. E. Baumanis nolasīja referātu «Garīgā un fiziskā stāja».

* Mētrienas nodaļā sarīkoti 5 dienu gari pirmās palīdzības sniegšanas kursi aizsargiem un aizsardzēm. Kursos piedalījās pāri par 80 klausītāju. Pārbaudījumus izturēja 34 aizsargi un aizsardzes un 5 privātie. Kursus vadīja 5. rotas ārsts Dr. Salmiņš. Kā lektori piedalījās pulka vec. ārsts Dr. Kalniņš un vietējā ārste Dr. Bērziņš, pārsiešanas darbus rādīja Ļaudonas nod. sanitāre Bērziņa.

* 17. aprīlī Mētrienas nod. izrādīja Bomaršē «Figaro kāzas», ko bija rūpīgi iestudējis Ādolfs Krams. Sarīkojums deva arī krietnu atlikumu.

* Vējavas aizsardžu pulciņš rīkoja gaļas konzervēšanas kursus. Skolotāja A. Kļaviņa sniedza gan teorētiskus, gan praktiskus norādījumus.

* 27. un 28. aprīlī Ļaudonas aizsardzes, aizs. Z. Bērziņas saimniecībā Rūķos, sarīkoja balsināšanas kursus, kuŗos piedalījās aizsardzes un privātpersonas.

10. Cēsu pulks.

* Laikā no 23. līdz 26. aprīlim pulka komandējošais sastāvs izveda kaŗa spēles, kuŗas pulka komandieŗa uzdevumā atklāja viņa palīgs kapt.-ltn. R. Freibergs, norādīdams uz kaŗa spēļu nozīmi. Kaŗa spēles vadīja aizsargu štāba apmācības daļas priekšnieks kapt. J. Sāns, armijas štāba kapt. Liepiņš un Latgales divizijas štāba kapt. Bergs.

* Pulka štāba bataljona vadība 28. aprīlī ieradās viesos pie Cēsu mazpulka dalībniekiem, kas bija sapulcējušies pilsētas II pamatskolā. Norādīdams uz sadarbību un draudzību, kāda pastāv starp aizsargiem un mazpulkiem, bataljona kom. kapt. Liepiņš pasniedza Cēsu mazpulkam bundziņas un paziņoja, ka tuvākajā nākotnē bataljons nodos mazpulkam arī mazkalibra šautenes. Pateikdamies par vērtīgo dāvinājumu, mazpulku dalībnieki sumināja Valsts Prezidentu, armijas un aizsargu augstāko vadību.

* Visas pulka vienības rosīgi piedalījās meža dienu un spodrības nedēļas darbos. Pulka štāba bataljons kopā ar Cēsu mazpulku turpināja pag. gadā iesākto Cēsu-Priekuļu šosejas apstādīšanu augļu kokiem. Paredzēta arī viena atbrīvošanas kaŗa dalībnieka saimniecības apmežošana.

* 2. aprīlī Drabežu aizsargi un aizsardzes kopējā sanāksmē noklausījās aizsargu štāba aizsardžu instruktores L. Torgani priekšlasījumu par aizsargu un aizsardžu uzdevumiem. Māc. J. Meisters runāja par ciešanām kā audzinātājām. Sanāksmē piedalījās arī pulka kom. pal. kapt.-ltn. R. Freibergs.

* Pulka sporta klubs jau iesācis vasaras nodarbības, sevišķu vērību piegriežot futbolam. 25. aprīlī Cēsu aiz-

sargu namā notika plaša apspriede par futbola sportu un turpmākajām nodarbībām.

* Cēsu pagasta aizsardžu pulciņš, kopā ar lauksaimniecības b-bas mājturības sekciju, 19. aprīlī sarīkoja kārtējo vakarēšanu pie P. Zariņa kdzes Cēsu pag. Ozolniekos.

* 10. Cēsu aizsargu pulks, Cēsu pilsētas pašvaldība un Cēsu Viesīgā biedrība 24. jūlijā Pilsparkā rīkos 9. vispārējo dziesmu svētku atskaņas. Rīcības komiteja jau uzsākusi priekšdarbus. Koncertā aicināti piedalīties Cēsu un kaimiņu novadu koŗi. Par virsdiriģentu uzaicināts Teodors Kalniņš.

11. Tukuma pulks.

* Par 8. rotas komandieri iecelts Ernests Veinbergs.

* Milzkalnes pag. valde nodevusi sporta pulciņa rīcībā bez atlīdzības 0,5 ha lielu zemes gabalu sporta laukuma ierīkošanai.

* 1. maijā Kalna Gavēņos Praviņu aizsardžu pulciņš svinēja savu 10 gadu pastāvēšanu. Svinības ievadīja ar garīgo aktu prāvests A. Vizbulis. Pulka kom. Ed. Mauriņš savā uzrunā norādīja uz svinīgā solījuma svarīgumu, atceroties aizsargu dibināšanas laikus 1919. gadā. Sekoja pulciņa priekšnieces Ž. Blumbergas pārskats par pulciņa 10 gadu darbību un priekšnesumi.

12. Ilūkstes pulks.

* Ar Valsts Prezidenta un Kultūras fonda pabalstu Sventes aizsargu namā izbūvēta plaša skatuve ar aktieru un dekorāciju telpām, kā arī orķestŗa ložas. Zālē iekārtotas 400 sēdvietas, bet tai blakus garderobes, bufetes un lasītavas telpas. Līdzšinējā nama pārbūve izmaksājusi ap 8.000 ls. Vasarā paredzēts pārbūves darbus galīgi nobeigt, ierīkojot atsevišķas telpas aizsargu un aizsardžu vajadzībām. Šim nolūkam vēl būs nepieciešams ap 5.000 ls. Nams būs viens no labāki iekārtotiem apriņķī un kalpos ne tikai aizsargu un aizsardžu vajadzībām, bet visas sabiedriskās dzīves celšanai un veidošanai. 23. aprīlī nodaļa rīkoja plašu koncertu un loteriju.

* Bebrenes nodaļa 24. aprīlī, pieminot R. Blaumaņa 75. dzimšanas dienu, uzveda R. Blaumaņa komēdiju «No saldenās pudeles». Vakaru atklāja Aizsargu štāba režisors Fr. Rode, īsumā raksturodams Blaumaņa nozīmi. Luga bija rūpīgi iestudēta, tāpēc izrāde skatītājiem ļoti patika. 29. aprīlī lugu brīvizrādē sniedza skolām un nespējniekiem.

13. Bauskas pulks.

* Pulka vienībās vērojama teicama aizsargu un jauno lauksaimniecības biedrību sadarbība. Aizsargi gan kuplā skaitā iestājušies biedrībās par biedriem, gan uzņēmušies dažādus amatus pārvaldēs, tādā kārtā ziedojot savus spēkus lauksaimniecības biedrību noorganizēšanai.

* Lieldienas svētku izrādē pulka drāmatiskais ansamblis uzveda Jāņa Sārta «Gredzenu». Lugu iestudējis režisors K. Grinbergs. Aktieru veiklā spēle un izrādes rūpīgais sagatavojums panāca, ka izrāde apmeklētājiem ļoti patika. Ansamblis «Gredzenu» izrādīs arī ārpus Bauskas, pulka nodaļās.

* Bauskas pilsētas pašvaldība izsolē nopirka bijušās Bauskas vācu rūpniecības biedrības namu Vienības ielā 17, kuŗa atsevišķā piebūvē bija ierīkota bumbotava. Namā pilsētas pašvaldība iekārtos veselības kopšanas punktu, bet bumbotavu pilsētas pašvaldība iznomājusi pulkam, kur tas iekārtos šautuvi mazkalibra ieročiem.

14. Kuldīgas pulks.

* 9. aprīlī Saldū notika pretgāzu kursu noslēgums. Kursos bez aizsargiem un aizsardzēm piedalījās arī Saldus ugunsdzēsēji. Lekcijas lasīja pulka gāzu virsnieks L. Dinne, II bataljona ārsts Dr. Gailis un Dr. Pone. Noslēgumā ieradās pulka kom. palīgs kapt. Smiltens un vecākais ārsts Dr. Spalviņš.

* Pie Lutriņu nodaļas nodibināts jaukts koris. Par koŗa diriģentu iecelts skol. Kārlis Osis.

* Aprīlī nodibināts Saldus aizsargu jaukts koris. Koŗa diriģenta pienākumus uzņēmies skolotājs A. Dakteris. Jaunajā korī bez aizsargiem un aizsardzēm aicināti līdzdarboties arī visi pārējie dziedātāji un dziedātājas.

15. Liepājas pulks.

* 9. un 10. aprīlī Liepājā pulcējās štāba bataljona, jūŗas diviziona un aviācijas eskadriļas komandējošais sastāvs taktiskās apmācībās. Tās izveda Aizsargu štāba priekšnieks pltn. J. Ķikulis, apmācības daļas priekšnieks kapt. J. Sāns un armijas štāba kapt. Ķikuts.

* Liepājā aiz Centrālkapiem atrodas rezerves aerodroms ar pulka šautuvi. Rudens un ziemas vētras uz aerodromu un šautuvi nes smiltis. Tāpēc jau ceturto gadu pulka štāba bataljons, sava komandieŗa M. Lēģera vadībā, meža dienās laukumu apdēsta ar vītoliem un apsēm, lai smiltis ierobežotu. Arī šogad, virsdārznieka A. Leimaņa vadībā, vairāk kā 150 aizsargu ķērās pie šā darba. Izraka līdz gruntsūdenim grāvi. Kārklu dēstus pieveda ar automobiļiem no vecajiem apstādījumiem Šogad iestādīja 1600 metru gaŗā līnijā 15,000 dēstu. Tagad laukumu no kāpu smiltīm aizsargā apm. 60,000 iedēstītu kārklu.

* 3. aprīlī mācītājs Dekšenieks Bārtas Dunikas draudzes baznīcā, kopā ar Bārtas aizsargu pulciņa aizsardzēm un nodaļas aizsargiem nokristīja Dobeļa un Rībačuka ģimenēm 8 bērnus, bet Grietēnu ģimenei, kuŗa svētīta 12 bērniem, nokristīja 6 bērnus. Aizsardžu pulciņš bērnus apdāvināja.

* Lieldienu sarīkojumi notika Tadaiķu, Grobiņas pilsētas, Tāšu, Ezeres u. c. nodaļās. Ezerē viesojās Priekules aizsargi un aizsardzes ar kori un teātŗa izrādi, un šis sarīkojums bija pulcinājis ap 700 apmeklētāju.

16. Jelgavas pulks.

* 30. aprīlī Jelgavā notika pulka komandējošā sastāva apspriede. Pulka kom. Ausmanis sniedza pārskatu par ziemas darbu vienībās. Kā apmācības, tā kultūrālā darbība nodaļās ritējusi rosīgi. Pārrunāja 15. maija svinību rīkošanu, jaunā aizsargu un aizsardžu svinīgā solījuma došanas kārtību un piedalīšanos Zemgales un Kurzemes aizsargu pulku jāšanas sacīkstēs 24. jūlijā Jelgavā. Pēc kopīgām pusdienām apspriedes dalībnieki noklausījās komandieŗa Beimuta referātu par jauno civīllikumu.

* Lieldienu sarīkojumi notika Penkules, Garozes, Lielplatones u. c. nodaļās. Aucē Zemnieku drāma uzveda Zonberga «Kungs pie vārtiem».

* Dobeles aizsardzes 1937. gadā aizsardžu darbam kopā veltījušas 2143 dienas, kas uz katru dalībnieci iznāk 48,7 dienas. Tekošā darbības gadā pulciņš rīkos drāmatiskos, mākslas aušanas, rokdarbu un mājturības kursus.

* Auces savienība «Ausma» savā 8. aprīļa delegātu sapulcē nolēma nodot savienības namu un īpašumus ar visām tiesībām, pienākumiem un saistībām aizsargu organizācijai. Ar jau-

Viens no aizsargu daudzajiem orķestŗiem.

nā īpašuma iegūšanu Auces aizsargu saimei radīsies daudz vairāk pienākumu un darbu, bet, pateicoties jaunā nodaļas priekšnieka vec. doc. P. Kreišmaņa lielām organizātora spējām, darbs nešaubīgi sekmēsies. Namu aizsargi pārņēma 24. aprīlī un paredz drīzumā sākt piemērotas mītnes izbūvi un pārējos darbus.

17. Rēzeknes pulks.

* Pulka veterinārārsti snieguši palīdzību aizsargu zirgiem marta mēnesī 8 gadījumos, operāciju gadījumos izlietodami savus personīgos medikāmentus.

* Maltas, Dricēnu, Gaigalavas un Ružinas nodaļās noorganizēti drāmatiskie pulciņi. Pulciņos rīkoja kursus, kuŗus vadīja Aizsargu štāba režisors V. Segliņš. Iestudētas un izrādītas lugas: «Skroderdienas Silmačos», «Jaunie un vecie», «Mīlestības zeme», «No saldenās pudeles» un «Sestdienas vakars».

* 2. aprīlī štāba rotā notika kaŗa spēles vadu komandieŗiem un vadu seržantiem.

* Pulka komandieris pag. g. novembrī ierosinājis pulka aizsargiem un aizsardzēm aktīvi atbalstīt pamatskolu skolnieku kopēdināšanu. Šim ierosinājumam ir bijuši diezgan labi panākumi. Trūcīgo skolnieku ēdināšanā piedalījušās 9 nodaļas: Viļēnu, Ozolmuižas, Gaigalavas, Andrupenes, Rēznas, Bērzgales, Varakļānu aizsardžu pulciņš, Bārkavas nod. un pulciņš un Dricēnu nodaļa. Pavisam aizsargi un aizsardzes uztur 45 bērnus, naudā ziedots 62 ls.

* Pulka komandieŗa ierosinātas, pulka nodaļas un aizsardžu pulciņi pēc iepriekšējo gadu parauga rīkojušas Ziemassvētku eglītes trūcīgiem bērniem un pagastu nespējniekiem. Eglītes un apdāvināšanu rīkojušas 20 pulka vienības 31 vietā. Sarīkojumos piedalījušies 3719 bērni, 192 nespējnieki, 238 aizsargu organizācijas dalībnieki, 705 pārējie. Apdāvināti ar saldumiem 1965 bērni un 135 nespējnieki, ar drēbītēm 731 bērns un 49 nespējneki; kopā 2780 cilvēku. Līdzekļi iegūti: no pašvaldībām 492,52 ls, no pulka vienībām 273,45 ls, ziedojumi 2156,95 ls. Kopā 2.922,92 ls. Rosīgākās vienības bijušas: Vidsmuižas nodaļa (rīkojusi 10 vietās), Ozolmuižas nodaļa (3 vietās) un Rēznas nodaļa (2 vietās). Visvairāk līdzekļu savācis pulka štāba aizsardžu pulciņš (625 ls).

* 23. un 24. aprīlī pulks rīkoja ķīmiskā dienesta instruktoru sagatavošanas kursus, kuŗus apmeklēja 22 kursanti. Kursus vadīja pulka gāzu virsnieks J. Ladusāns. Kā lektori darbojās pulka vecākais ārsts Dr. plkv.-ltn. P. Strūve, pulka farmaceits L. Šenbergs un vada komandieris R. Roze.

18. Daugavpils pulks.

* 10. aprīlī Daugavpilī, Sakaru bataljona mītnē pulcējās pulka aizsardžu pulciņu priekšnieces, lai kopējā sanāksmē pārrunātu par līdzšinējo darbību pulciņos un saņemtu norādījumus turpmākam darbam. Piedalījās visas aizsardžu pulciņu priekšnieces un bez tam no sakaru bataljona arī grupu priekšnieces, pavisam kopskaitā 43 dalībnieces. Sanāksmi atklāja pulka kom. D. Silavs. Viņš norādīja, ka pagājušā gadā darbs pulciņos ritējis ļoti rosīgi, pateicoties kopējai darba gribai un enerģijai, bet galvenā kārtā visur izpaudies 15. maija vienības gars. Ziņojumos no vietām izskanēja, ka aizsardzes laukos un pilsētās piedalījušās visos sabiedriskos, kultūrālos un saimnieciskos pasākumos. Aizsardzes ņēmušas dalību mežu dienās, spodrības nedēļā, apkopušas kritušo kaŗavīru kapus, rīkojušas mājturības dienas, ievērojamāko valsts vīru godināšanas aktus, vakarēšanas, dažādus kursus, teātŗa izrādes, apdāvinājušas trūcīgos bērnus u. t. t. Aizsardžu darbā piedalījušies skolotāji un sabiedriskie darbinieki pagastos un pilsētās. Aizsardžu skaits pieaudzis un sadarbība ar citām organizācijām visur bijusi ļoti laba. Lielāks šķērslis darba sekmīgai norisei — telpu trūkums sanāksmēm, apmācībām un sarīkojumiem, kas galvenā kārtā izjūtams laukos. Tagad cels aizsargu namus Preiļos, Višķos un izveidos aizsargu namu Daugavpilī. Šo lielo pasākumu veikšanai pulka vadība aicināja pielikt vislielākās pūles. Aizsardžu dienas nolēma rīkot 3. un 4. septembrī Aglonā, kad kopā pulcēsies visa pulka aizsardzes. Vērtīgus norādījumus par turpmākās darbības veidošanu pulciņos deva aizsargu štāba aizsardžu instruktore L. Torgani. Viņa sniedza informāciju par jauniem aizsargu dzīves vadošiem noteikumiem, kur arī aizsardžu tiesības un pienākumi nav aizmirsti. Ziņoja, ka nākotnē paredzēts noturēt apmācības aizsardžu darbu vadītājām. Par aizsardžu pulciņu priekšnieču un nodaļu priekšnieku savstarpējām attiecībām, sadarbību un apmācībām izsmeļošus norādījumus deva pulka komandieŗa palīgs kapt. Legzdiņš un sakarā ar izvirzītiem jautājumiem instruktore Torgani un pulka vecākā aizsardze Dr. Sproģis. Pēcpusdienā pulka vecākā aizsardze Dr. Sproģis nolasīja referātu «Vai kultūra nes laimi?» Apspriede noritēja lietišķi un deva daudz ierosinoša. Aizsardžu pulciņu priekšnieces apmeklēja arī Vienības namu.

* Pulks, izvedot pavasaŗa un vasaras apmācības, bez taktiskām lauku apmācībām, paredzējis programā lekcijas par jauno civīllikumu, lauksaimniecības jautājumiem, sanitāro dienestu, veterināro dienestu, aizsardzēm ierindas apmācības un lekcijas par pasīvo gaisa aizsardzību. Lekcijas lasīs savā arodā kompetentas personas, kā tiesneši, agronomi u. t. t.

* 24. aprīlī Aulejas aizsargi deva jauno solījumu un atklāja pagasta lauksaimniecības biedrību. Abu organizāciju kopējais sarīkojums izvērtās par lieliem visa pagasta svētkiem. Svinībās piedalījās pulka kom. palīgs. kapt. Legzdiņš, LLK pārstāvis agr. V. Zoldners, apriņķa vecākais Fr. Jeromāns u. c.

* 1. maijā Nīcgales lauksaimniecības biedrības atklāšanā pulka sakaru btl. drāmatiskais pulciņš uzveda opereti «Mucenieks un muceniece».

19. Abrenes pulks.

* Ar Valsts Prezidenta 127. pavēli aizsargu organizācijai, 19. Jaunlatgales aizsargu pulks pārdēvēts par 19. Abrenes pulku.

* Par jaundibinātā jātnieku eskadrona komandieri iecelts apriņķa policijas 3. iecirkņa priekšnieks Vilhelms Celms.

* Par pulka štāba koŗa diriģentu iecelts skolot. Voldemārs Duka.

* Abrenē, nesenās Terentjeva mājās ugunsnelaimes likvidēšanas darbos štāba rotas fiziskās audzināšanas instruktors Ludvigs Ērsts, aizsargs Ēgons Tauriņš un Viļakas nodaļas sportists Valerijāns Bartuškins izrādījuši sevišķu drošsirdību un aktīvitāti, par ko pulka komandieris tiem izteicis pateicību.

* 10. aprīlī notika pulka rīkoto pirmās palīdzības un veselības kopšanas

Aizsargi - ložmetējnieki šaušanas apmācībās.

kursu noslēgums. Kursi ar pārtraukumiem ilga 4 nedēļas un tos apmeklēja vairāk kā 50 dalībnieki. Pārbaudījumos kursu dalībnieki uzrādīja labus sasniegumus un zināšanas. Noslēgumā pulka komandieris G. Mežulis uzaicināja gūtās zināšanas lietderīgi izlietot. Kursu dalībnieki mācību pasniedzējam, divīziona ārstam Dr. Ozolam, pasniedza piemiņas balvu.

* Pēc Vīksnas pagasta nodibināšanas, drīz jaunā pagastā izveidojās arī aizsargu nodaļa un aizsardžu pulciņš. Savā neilgā pastāvēšanas laikā aizsargi izvirzījušies par vadošo organizāciju pagastā, saimnieciskā, sabiedriskā un kultūrālā dzīvē. Sevišķi rosīgs bijis pagājušais gads. Sarīkoti vairāki labi sagatavoti sarīkojumi, bez tam aizsargi un aizsardzes piedalījās visos citos lietderīgos pasākumos. Par sabiedrības atsaucību aizsargiem liecina tas, ka viens sarīkojums devis pat 560 ls skaidra atlikuma. Nodaļas rīkotos 2 nedēļu mājturības kursus ar 78 dalībniecēm vadīja novada mājturības instruktore E. Pūķis. Šis kursu apmeklētāju skaits uzskatāms par rekorda skaitli visā Abrenes apkārtnē. Kursu noslēgumā piedalījās ap 200 viesu.

Dzelzceļu pulks.

* Pie Daugavpils 1. preču stacijas pārbūvē dzelzceļa ēku Dzelzceļu aizsargu pulka sporta kluba Daugavpils nodaļas un dzelzceļu policijas sporta vajadzībām. Patreiz ēkā jau izbūvēta vingrošanas zāle, kuŗā uzstādīti basketbola spēlei vajadzīgie grozi. Lai gan zāles apmēri mazi, tikai 19×8 m, tomēr tā būs neatsveŗams ieguvums sportistiem, jo līdz šim tiem nebija iespējas trenēties basketbolā, nedz arī ziemas periodā vingrot. Pārbūves darbi turpinās un drīzumā būs izbūvētas arī dušas telpas un ģērbtuves. Pulka Daugavpils nodaļas sportistu labā rosīgi strādā jaunais bataljona fiziskās audzin. instruktors un aktīvs sportists H. Timrots.

* Meitenes nodaļas aizsardžu pulciņš 18. aprīlī svinēja gada dienu. Sarīkojumā ieradās arī Lietuvas dzelzceļu aizsargi un aizsardzes.

Aizsargu aviācija.

* Par aizsargu aviācijas saimniecības priekšnieku iecelts Valentīns Viktors Zerviņš.

* Aizsargu aviācijas saime, noslēdzot apmācību ziemas posmu, 20. aprīlī pulcējās sanāksmē Aizsargu namā. Sanāksmi ievadīja aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieka E. Rapsa referāts par aizsargu pienākumiem. Atzīdams aizsargu aviācijas pēdējo gadu straujo attīstību, organizācijas daļas priekšnieks pakavējās pie daudzām lietām aizsargu dienestā un privātā dzīvē, kas šķiet gan ikdienišķas un maznozīmīgas, bet kuŗām tomēr ir liela loma audzināšanā un disciplīnā. Starp tām minamas aizsargu savstarpējās attiecības, personīgā aktīvitāte un krietnības ievērošana nevien dienestā, bet arī personīgā dzīvē.

BIBLIOGRAFIJA UN MĀKSLA

Alfonss Francis

Jānis Sārts

Jānis Sārts, pretēji daudziem rakstniekiem, savu rakstnieka darbību neiesāka dzejodams, bet gan publicēdams citu aiz cita plašus romānus, kas lieliem vilcieniem tēloja gan latviešu pagātni, gan nākotni autora vīzionārajā skatījumā. Šai liela vēriena darbu radīšanai Sārts palicis uzticīgs visu laiku. Galvenais viņa darba lauks arvienu vēl ir romāns, tāpat rakstot stāstus un lugas, tajos ievērpjas monumentālitātes līnijas vai nu tēlotajos notikumos, vai ļaužu raksturos.

Pirmā Sārta grāmata ar virsrakstu Māŗa iznāca 1929. gadā. Šajā grāmatā Sārts lasītājus aizvada sirmā pagātnē, laikā, kad latviešu pirmciltis tikko sāk ieņemt Daugavas krastus. Protams, ne jau vēsturiskas patiesības tēlo vai pauž šis romāns, tās Sārtam tikai labi noder viņa izdomāto personu dvēseles dzīves attēlošanai. Tie visi turas savu instinktu varā, kas viņus dzenā un mētā citu pret citu, līdz samaļ. Blakus tam arī patīkami lasāms seno latviešu jaunās zemes meklēšanas stāsts, kuŗš vēstī par viņu iziešanu no pirmdzimtenes dienvidos, kad tur ļaužu tapis par daudz, lai visi tie varētu labi iztikt, un došanos uz ziemeļiem, kur ieņemot jaunus apgabalus, tiem jāsatiekas ar zemes pirmapdzīvotājiem. Viņu tālākos likteņus tēlo nākošais romāns Vienoti, kas iznāca 1930. gadā. Te latviešu sastapšanās ar lībiešiem, kas dzīvo gar jūŗas krastu, gan arī ar svešzemniekiem, kas laivo pa Daugavas ūdens ceļu. Savā veidojumā Vienoti stipri radnieciski Māŗai — tā pati saraustītā kompozicija, samākslotā valoda un aprautie tēlojumi. Šajos romānos iesāktais vēstījums turpinājās tālāk 1937. gadā iespiestā Krusts debesīs. No teiksmainās aizvēstures te Sārts lasītāju atvedis līdz vēsturisko laiku sākumiem: pie Tālavas un Latgales valstīm 12. g. s. beigās. Starpā nogūlušies gandrīz desmit gadi ievērojami izveidojuši Sārtu kā vārdu mākslinieku, viņa romānu uzbūve kļuvusi daudz lokanāka un izteiksme skaidrāka. Krusts debesīs vēsta par Tālavas jauno valdnieku Valdi, kas savas zemes galvas pilsētā Beverīnā ceļ stiprus apcietinājumus un pie tās topošā pilsētā ierīko amatnieku darbnīcas un skolas. Protams, arī šim romānam neiztrūkst savu mīlestības sarežģījumu, savdabīgu raksturu attēlojumu un dēkainu notikumu, kas raksturīgi atšķīra jau pirmās Sārta grāmatas no to rakstnieku darbiem, kas visā romānā atšķetina tikai vienu notikumu, toties jo plaši izveidodami apkārtnes vai aprakstāmo cilvēku dvēseles dzīves tēlojumus.

No tālās pagātnes Sārts devās nākotnes meklējumos un paredzējumos, un tos skatot viņam radās romāns Pagars, iespiests 1930. gadā. Par Pagaru sauc Daugavas Pļaviņu krāces, kuŗās Sārts liek paceltiës spēkstacijai, lai ar saražoto ūdens spēku veidotu tautas labklājību saimnieciskā laukā. Taču pašu spēkstacijas celšanu romānā Sārts attēlo visai maz, jo galvenie notikumi risinās Rīgā, kur rādīta studējošo dzīve ideālistiskā skatījumā, veidojot plānus savas dzimtenes varenības vairošanai, un kuŗu rezultātā top Pagara spēkstacija. Galvenais šajā darbā ir centīgās studējošās paaudzes tēlojums, kā arī izdoma, kā veikt ar pašu tautas spēkiem lielo celtniecības darbu, kuŗam līdzīgu veidojamies redzam mūsu dienu atdzimušo rūpniecību. Salīdzinot ar iepriekšējiem, savā stāstījumā Sārts jau kļuvis daudz apvaldītāks un mierīgāks, kaut arī vēl šeit, tāpat vēl vēlākā laika darbos dažbrīd veselas rindas pastāv tikai no vienu vārdu gaŗiem teikumiem, izsaucieniem un apzīmējumiem. Ar šādu izteiksmi Sārts grib radīt trauksmainu noskaņu arī lasītājā un raut to līdzi straujajai notikumu virknei. Zināma līdzība, vismaz tanī ziņā par nacionālās rūpniecības radīšanu, ar Pagaru ir nākamajam romānam Fabrikas mantiniece, kas iznāca 1932. gadā. Šim romānam netrūkst ne psīcholoģisku, ne krimināIu sarežģījumu un tas vēsta par Rīgas rūpnieku aprindām, atklādams sarežģītās ražošanas un tirdzniecības aizkulīšu cīņas kādreizējos politiskajos apstākļos. Uzvar enerģija un taisnīgums — fabrika, kuŗā noteicēji bijuši svešautieši, nonāk latviešu rokās.

Lauku dzīves attēlošanai veltīts plašākais Sārta romāns Rūķi, papriekš mēnešrakstā Daugava, tad 1933. gadā grāmatā. Viņā parādīta Dambru saimnieku dzimta ar tās grimšanu un jaunu celšanos, kad viņā atdzimst veselīgais darba un saticības gars. Te rādīti Dambra dēlos interesanti dēkaini raksturi, kas savā laika maldīgos saucienus saklausījuši, šķīrušies no zemes,

palikdami gaisīgi domās un darbos līdz savai bojā ejai. Pāri viņiem ceļas tā jaunā paaudze, kas pārāk par visu citu ciena darbu un ar spēcīgām rokām kā galveno bagātību nebaidās turpināt to darbu, kuram vienu paaudzi trūcis darītāju.

Atgriešanās pie zināmā mērā Pagaram līdzīgas vielas notikusi romānā Zaļā svētnīca, 1936. gadā. Tajā vecas muižnieku dzimtas bojā eja un cīņa par atdzimšanu, veselas bijušo aristokratu kolonijas dzīve, dārzu pilsētas celšana, studentu darbs un mīlestība savijas raibā režģī. Sevišķi dzīvi Sārts attēlojis bijušos dižciltīgos, kas vēl arvien nevar samierināties ar vēstures tiesas spriedumu. Pāri viņu sabrukušajām dzīvēm un likteņiem paceļas ļaudis, kas grib un spēj strādāt, un tauta, kas šos cilvēkus auklējusi.

Pēdējais Sārta romāns saucas Druvas san, iespiests 1937. gada rudenī. Tajā Sārts atgriezies pie lauku cilvēkiem un viņu dzīves tēlošanas. Aizspriedumi ceļ sienas cilvēku starpā, ļauni, ja tās pastāv no paaudzes uz paaudzi. Mīla ir tā, kuras dēļ iespējams pārspēt vēl lielākus šķēršļus. Dzīvē arvien vairāk un vairāk uzvar veselīgais un dabiskais. Pēc sarežģījumiem bagātas romāna fabulas nāk gaišais atrisinājums — dzīves ēnas puses pārvarēšana un iešana pretim gaišām laimes dienām, kad saules apmirdzētā un druvu sanoņas apņemtā ceļā nonāk mīlestība.

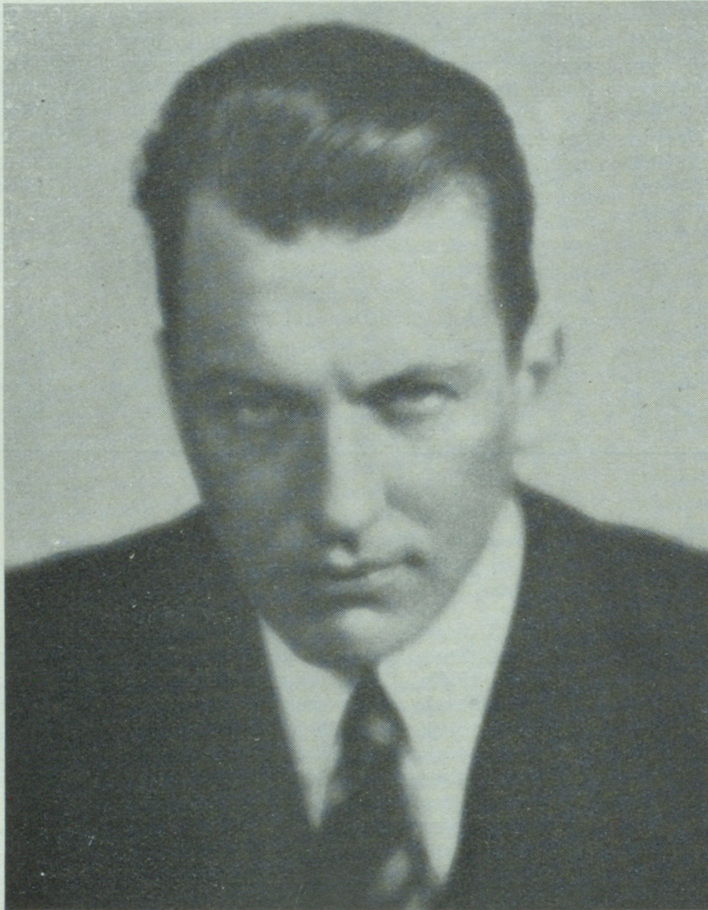
Sārta romānu saturs, kā redzams, diezgan daudzpusīgs. Taču tiem ir liela gara radniecība — jo visos viņš pieskāries diženības un celtniecības domas daudzināšanai un virzīšanai. Kā tās spēcīgāko dzinuli Sārts visos darbos rādījis mīlestību. Visu romānu darbība arvienu spriega, tajos notikums seko notikumam, sarežģījumu un atrisinājumu līnija jo raita un droša. Romānu kompozicija pirmā galā nav vēl visai samērīga, bet tad tālākos kļūst arvienu pilnīgāka un plānveidīgāka. Kā Rūķi, tā Zaļā svētnīca un Druvas san ir jau jo teicami izveidoti. Saistoši arī Sārta romāni par senatni, taču viņu lasītājs nedrīkst ne brīdi aizmirst, ka tajos aprakstītie notikumi ir tikai rakstnieka vīzijas.

Sārtam ļoti savdabīga valoda, kurā, sevišķi pirmajos darbos, ņudzēt ņudz apvidus vārdi un jaundarinājumi. Paraugam teikums no pirmā romāna: «Kautkas liels cēlās no dūņu mukļiem, žvadzināja it kā noledojušus milža cimdus, atplēta žokļus un izspūrušās nāšu dobrās ievilka aurus.» Tā attēlota vētra. Un tālāk: «Divi spēcīgas rokas viņu izvilka no dūņām ...
Kam tādas rokas bija?
Labas. Labas. Labas.
Rokas. Rokas. Rokas.
Mīļas. Mīļas. Mīļas.
Tas bija Vīrs. Aizmirstais. Izdzītais. Nolādētais.» Šādas vietas Sārta pirmā laika darbos nav retas. Vēlāk viņa vēstījums kļuvis daudz rāmāks un stāstošāks. Viņam līdzīgu izteiksmi, ar valodas straujuma kāpināšanu vai rakstīšanu aprautiem teikumiem, kāpinot lasītāja izjūtas, nav mēģinājis veidot neviens cits jaunās paaudzes latviešu rakstnieks. Taču visi šie īpatnējie izteiksmes līdzekļi ne ikreizes dara labu, dažreiz tie sagādā arī neskaidras vietas, kad viņus nelietā ar mēru. Arī Sārta attēlotie cilvēki lielāko tiesu nav dzīvē redzētas, bet izdomātas būtnes, tālab viņu raksturojumos, kas Sārtam citādi padevušies viegli, atrodam pretešķības un nesaskaņas, kurās tie nonāk paši par sevi. Īstākos ļaudis Sārts rādījis grāmatās Rūķi, Zaļā svētnīcā un Druvas san. Pēdējo Kultūras fonds tagad godalgojis.

Bez romāniem, Sārts sarakstījis kuplu skaitu stāstu, noveļu un pastāstu, kuriem ierosmi guvis galvenokārt lauku dzīves vērojumos, kļūdams tajos par tagadnes laucinieku, viņu attiecību, dzīves un darba tēlotāju. Neliela šo stāstu daļa 1935. gadā iznāca krājumā Duņču ciems. Kā stāstnieks Sārts daudz neatšķiras no romānista. Protams, darbība koncentrētāka, vēstījums īsāks un raitāks, mazāk stila savdabīguma, kas šos stāstus padara par labi lasāmiem.

Sārts izmēģinājis roku arī drāmatiskā rakstniecībā, vispirms pārstrādādams lugā noveli Gredzena burvība (1935.), sarakstīdams komēdiju Viss pa gaisu (1936.), kā arī dažus citus skatuves darbus.

Jānis Sārts ir īsts lauku rakstnieks tanī ziņā, ka dzīvo un strādā savā dzimtenē. Īstā vārdā Apsītis, dzimis 1905. gada 15. maijā Jaunkalsnavas Dūdumos, kur pēc Pļaviņu vidusskolas beigšanas arī dzīvo un saimnieko, vaļas brīžos nododamies zvejai, bet galveno vērību veltīdams rakstniecībai, kuras apcirkņos tas ienesis dažu labu atzīstamu pūru.

Jānis Sārts.

Apskati un recenzijas

Veronika Strēlerte. **Vienkāršie vārdi.** Dzejas.

Visjaunākā dzejniece, kas šogad nākusi klajā ar savu pirmo, visvairāk saslavēto dzejoļkrājumu «Vienkāršie vārdi», ir Veronika Strēlerte. Ka viņa dabūjusi krietnu vidusskolas izglītību, pašlaik studē teoloģiju un ir visai rosīgā, apdāvinātā profesora A. Švābes kundze, tas, protams, viņai nāks tikai par labu. Strēlertes krietnāko sagatavotību, kā arī zināmu dzīves pazīšanu un saprātīgu apvaldīšanos manām no viņas dzejoļiem jau viscauri. Protams, ka viņa jau pabijusi arī ārzemēs — Francijas Rivjērā. Tāpat attiecībā uz dzejoļu formālo pusi: bez parasto četrrindu pantiem, viņa spēj uzrakstīt arī pareizi atskaņotus sonētus un trioletes, diezgan labi pazīst tercinu un oktāvu, kā arī ovidisko pantmēru un Hovēra heksametru, jo tieši studē klasisko filoloģiju. Bet kas nu attiecas uz pašas personību un uzskatu briedumu, tad te vēl sperti tikai pirmie nedrošie soļi, atbalstu meklējas gan pie Raiņa (9, 10, 11, 16, 18, 19, 22, 27, 63, 75, 90. lpp.), gan pie Skalbes (32, 40, 42, 60, 73. lpp.), gan pie Aspazijas (83. lpp.), gan pie Virzas

(96, 98, 99. lpp.) un citiem jaunākiem meistariem. Protams, ka nepaļaujoties uz pašas spēkiem vien, bet sekojot paraugiem, viņas dzejoļi ieskanās jau diezgan gatavi, viegli uzņemami, skaidri. Tos patīkami lasīt. Paliek atmiņā arī jau viena, otra atziņa un dzīves gudrība; var sameklēt pat gaidāmās personības raksturojumam dažus īpatnējus vilcienus un iezīmes, jo Strēlerte, liekas, tiešām dzimusi dzejniece, kuŗai noliedzama nākotne. Tomēr nepieņemams reklāmas pārspīlējums, ka viņa jau pilnīgi gatava dzejniece, izlekdama pie Otera no Ceisa galvas pilnīgā apbruņojumā, bez nevienas formas kļūdas. Un ja tuvāki apskatām Strēlertes pantus, tad jāteic, ka nav neviena dzejoļa piecpēdu jambā, kur nebūtu piejaukta trešā daļa sešpēdu jambu (sk. 35, 48, 49, 55, 56, 83, 87, 88 un t. t.), kuŗi sajūk arī vai visos sonētos (14, 81, 88) un oktāvās (51), tāpat kā daudziem pentametriem nebūt nav izturētas cēzūras starp uzsvērtām zilbēm (34), jo cēzūras Strēlertei arī sešpēdu jambos un Aleksandrinieti labi ja respresi pareizas (35, 76, 80). Bieži nejauša un nepareiza arī atskaņu kārtība. Bet — to es nemaz jaunai dzejniecei arī nepārmetu, nosodīdams tikai reklāmas pārspīlējumus. Tas, kas sevišķi valdzina, lasot Strēlerti, ir tiešais jaunības iedvesmes svaigums, kam jau zināma dzīves gudrība un formas kalums, sevišķi IV nodaļas otrā pusē un V nodaļas episkajos dzejojumos, kā: «Brīnišķīgais atradums» — izturētās septiņrindu strofās, «Jelgava» — pareizi izturētos pentametros, «Pēdējais brauciens» — vikingu strofās, «Izpostītā Jersika» — heksametros. Šie dzejoļi reti meistarīgi mūsu diezgan vienmuļīgajos četrrindu pantojumos. Arī saturs veidojas pārliecinoši, uzskatāmi, bet reizēm pat ar lielu spēku un spilgtumu, piem. Pēdējā braucienā (kas gan atgādina Čaku). Bet — līdz gatavībai, sevišķi līdz savas personības uziešanai un izveidošanai, it īpaši līdz patstāvīgas valodas un sava stila atrašanai vēl ļoti tālu, pie kam liriskās iedvesmes avoti Strēlertei nebūt neliekas sevišķi bagāti un neizsmeļami. Tāpat kā 1909. gadā L. B. Kultūras fonds piesprieda godalgu Ieviņa pirmajam dzejoļkrājumam, kaut gan autors īsts prozaiķis, tā var arī turpmāk kļūdīties, apbalvojot pirmos mēģinājumus. Cerēsim, ka šoreiz Kultūras fonds būs atradis patiešām paliekamu liriķi. Viktors Eglītis.

Viena bezdelīga lido. J. Sudrabkalna miniatūras. Ar O. Norīša zīmējumiem.

Sudrabkalns (īstā vārdā Arveds Peine — Inčukalna krodzinieka dēls), pašlaik jau sasniedzis 44. dzīves gadu. Dzīves apstākļi viņam nav ļāvuši nobeigt vidus un augstskolu, bet jau agri ierāvuši dzīves cīņās. Trīs gadus sabijis strēlniekpulkos, viņš paliek par žurnālistu, kas ļoti traucē mierīgu viņa individuālitātes un dzejnieka panta attīstību. Visā šinī laikā viņš var uzrādīt tikai trīs dzejoļkrājumus un trīs feļetona krājumus. Un kaut gan viņš ievadījis pēckaŗa romantikas dzejniekgrupu, paliekamu vērtību viņa dzejā maz. Neskatoties uz enciklopedisko pašizglītību un pastāvīgo, trauksmaino degšanu pēc augstākiem cilvēcības ideāliem, viņa pirmajā un lielākajā dzejoļkrājumā nav vai neviena pilnīgi skaidra saturā un formālajā ziņā dzejoļa; gadās sonēti, kur mainās rindas, sākot ar 4 un beidzot ar 7 pēdām. Vislabākā viņa grāmata «Pārvērtības», bet arī tad par tiešām skaidriem un labiem izdalāmi tikai klasiķu garā uzrakstītie pentametri Klodijai, kur paraugam ņemti Propercijs un Ovidijs. Turpretim grūtās «Nonas» un oktāvas «Pārvērtības» pārāk neskaidras un neizveidotas, lai tās varētu baudīt. Kas attiecas uz dzejoļkrājumu «Spuldzes», tad te jau feļetonists ņem pārsvaru pār dzejnieku, jo šajā laikā Sudrabkalns vispāri nododas feļetonu rakstīšanai (iznāk nelieli krājumi: Trubadūrs uz ēzeļa, Džentelmens ceriņziedu frakā, kur pagadās daži brīnum sulīgi, vaļsirdīgi panti). Dzejoļu brīvā pantā te viņam vairāk nekā saistītā, neatskaņoto vairāk kā atskaņoto un subjektīvās lirikas vietu sāk ieņemt tēlojošie un aprakstošie ikdienas notikumi avīžu vajadzībām. Par skaistākiem, valodas ziņā radošākiem un gleznainākiem jāatzīmē Stokholmas attēlojumi pantos. Šinī grāmatā, kur gŗūto sonetu, nonu un oktāvu vairs nav, tēlojumi iznāk saprotami un valoda skaidra... Pēc šīs pēdējās dzejoļgrāmatas ir pagājuši septiņi gadi. Sudrabkalns, palikdams par «Segodņas» līdzstrādnieku, krievu valodā rakstīja recenzijas un feļetonus prozā, sākdams prozā sarakstīt arī savas miniatūras — feļetonus latviešu valodā, kas nu iznākuši krājumā «Viena bezdelīga lido», kuŗam piespriesta tekošā gadā Kultūras fonda godalga. Ir taisnība, ka nacionāli latviska, izņemot labu latviešu valodu, šinī grāmatā nav nekā. Sudrabkalns pēc dabas aizvien ir bijis internacionālists. Bet iespaids no šīs grāmatas ir nesalīdzināmi rāmāks, nekā no dzejoļkrājumiem. Autors, protams, še nepretendē ne uz kādu trauksmainas romantiķu vai ekspresionistu skolas dibināšanu Verfeļa, Cveiga, vai Romena Rolāna garā. Bet viņa feļetoni nekad nenolaižas līdz Averčenko laika kavēkļiem, kaut gan no dzīves kā raut izrautiem. Sudrabkalns ir grāmatu cilvēks, kas tikai reti un nejauši ieskatās dzīvē. Bet totiesu nesalīdzināmi kultūrālāks, garīgāks, ar cēliem, tāluskatošiem cilvēcības ideāliem, tāpat kā Skalbe un Virza attiecīgos savos tēlojumos, kuŗi pie mums izauguši no kaŗa piezīmēm, kad fantazijai bija noteicošā loma, ierosinātai no nedaudziem dzīves faktiem. Puse no šiem feļetoniem tēmas ziņā ir pārāk niecīgi, lai pat ar skaistāko stilu no tiem ko varētu iztaisīt (piem. «Žurkas», «Apreibušā iela», «Allez! Passez!», «Ieslodzītie gaiļi», «Slikti klāsies zēnam» un t. t.). Pāri tiem izceļas «Arkādija», «1919. gada vasarā», «Tūkstoš gadu miera valstība» un c., kur autors var izrādīt savu ērudiciju, bet īsti novērojuma, raksturojuma un tēlojošā stila šedevri ir «Posts ar bērniem» un «Kamenes», kur autors sasniedz vai Apuleja prozas zīmīgumu un daiļumu. Krājumā ir daudz pārspīlētas sapņu romantikas, kas rodas no piedzīvojumu trūkuma, kā arī slimu nervu afektācijas (piem. «Nakts izbailes», vai jūs ticat amuletiem?), bet visumā «Viena bezdelīga lido» rūpīgs stilista darbs, kas Kultūras fonda godalgu tiešām pelnījis. Izdevuma vērtību ļoti ceļ Norīša raksturīgie, maigi tušētie zīmējumi.

Viktors Eglītis.

Lugas aizsargu izrīkojumiem.

Mūsu grāmatu rādītāji liecina, ka no 1920. gada līdz šim laikam Latvijā iespiestas 1007 oriģinālas un 199 tulkotas lugas. Ar priekškaŗa gados iespiestām lugām mūsu skatuvēm pavisam pieietami 1828 skatuves darbi. Lai atrastu lauku skatuvēm piemērotas un vērtīgas lugas, sabiedrisko lietu ministrijas sabiedriski - kultūrālais departāments pēdējā laikā uzsācis lugu vērtēšanas darbu. Publicējot par ieteicamām lugām īpašus sarakstus, departāments paredz, ka lauku sarīkojumi pakāpeniski varēs atbrīvoties no mazvērtīgu vai arī pavisam bezvērtīgu «gabalu» izrādēm un saviem skatītājiem spēs sniegt tikai vērtīgus darbus. Lauku izrādēm ieteicamo lugu pirmajā sarakstā nupat ieskaitītas 25 šādas lugas: J. Akurātera «Viesturs» un «Kronvalds», M. Dišleres «Studentes vasara», Doku Ata un V. Zonberga «Krišs Laksts», A. Franča «Skolnieku rota», A. Grīna «Karoga meklētāji» un «Zemgales atmoda», A. Grīna un V. Zonberga «Nameja gredzens», J. Grota «Zelta atslēga», P. Gruznas «Ugunskrusta zemē», A. Karašas un E. Zālītes «Karogs aicina», V. Lāča «Tālais ceļš», «Kistaps Kaugurs» un «Bāka uz salas», V. Lāča un V. Zonberga «Zvejnieka dēls», J. Līgotņa «Bierantos», A. Lūša «Zeme un zelts», E. Medņa «Varoņdziesma», M. Priedulājas «Dzimtenes dziesma», K. Zariņa «Zemes spēks», M. Zīverta «Tīreļpurvs» un «Galvu augšā», V. Zonberga «Pirmā rinda», «Kungs pie vārtiem», un «Jauno siržu tilts». No šīm lugām «Viesturs», «Krišs Laksts», «Karoga meklētāji», «Zemgales atmoda», «Nameja gredzens», «Ugunskrusta zemē», «Karogs aicina», «Zvejnieka dēls», un «Kungs pie vārtiem» ieteicamas arī kā piemērotas lugas brīvdabas izrādēm.

Sabiedriski - kultūrālais departāments lauku izrādēm ieteicamo lugu turpmākos sarakstus izziņos pēc zināma laika, kad būs izlasītas un no jauna novērtētas daudzas no vecajām lugām.

Jaunākais teātŗos.

Pavasari rīdziniekiem Nacionālā teātrī pavēstīja igauņu rakstnieka H. Raudzepa komēdija «Rožainās brilles», ko tulkojusi čaklā Elīna Zālīte. Šī tomēr nav tik laba, kā tā paša rakstnieka mums jau pazīstamā luga «Mikumerdi». Pensionēts aktieris Sīms Pungerjass divdesmitpiecus gadus mīlējis Melizandi, kas aizgājusi pie cita, lai kļūtu par sabiedrības dāmu. Un nu Pungerjass sagaida Melizandi ar viņas ģimeni kā īrniekus savā vasarnīcā. Lugā skatām, kā Pungerjass zaudē savas rožainās brilles, kas Melizandi un visu pasauli līdz tam rādījušas krāsainā gaismā. Pungerjass paliek pie panzijas saimnieces Malles (Malvīne Ustube), kuŗa, ar droši saceltiem lindrakiem un sārta, braši saimnieko vasarnīcā. Lugā daudz stip-

ru izteicienu. Tie latviešu skatītājam gan ne visai iet pie sirds. Saistošu Pungerjasa raksturu atveidoja Ludviķis Šmits, tāpat viņa partneri Melizandi izcēla Olga Lejaskalne. Pārsteidza Maigas Damrozes burvīgi bezkaunīgā un ņiprā Fifi, kuŗas tēlojumā, var teikt, aktrise atrada pati sevi. No daudzajiem blakus lomu tēlotājiem ar aplausiem saņēma Nacionālā teātŗa goda locekli Aleksi Mierlauku, profesora Bordonosova lomā. Jauks bija Žaņa Katlapa izlaidīgais gleznotājs, pievilcīga Veras Ješēvices cēlā «kalpone ar bērnu».

Fr. Šillera brāzmaino 9 ainu drāmu «Luize Millere» Nacionālais teātris uzņēmis repertuārā, lai dotu iespēju sevi parādīt teātŗa jaunākajiem spēkiem. Izrāde apliecināja, ka šādi jaunākie, augošie aktieri teātrī patiesi ir, pie kam vairāk iepriecināja vīriešu lomu tēlotāji. Sieviešu lomās tēlotājas pārāk drīz sevi izsmēla. Šillera patētika var bez atlikuma paņemt pašu dziļāko, krāsaināko aktieri, ne tikai jaunos. Tapēc izrāde visumā neizbēga no zināma melodrāmatisma. Izturētākos tēlojumus sniedza Pēteris Cepurnieks kanclera un Edgars Silgailis Vurma lomās. Raksturos un notikumos iejutušies bija abi mīlētāji — Viktors Gruziņš (Ferdinands) un Emma Skujiņa (Luize). Spoža lēdija var būt Dagnija Amtmane; traucēja izruna. Pārāk šaržēts kopējā fonā likās Harija Avena citādi zīmīgais Kalbs. Atmiņā paliek arī Artūra Kalēja un Ritas Štolces veidotie Luīzes tēvs un māte. Izrādē viscaur jūtami režisora Juŗa Jurovska teicamie nodomi un sekmes.

Kurzemes hercoga Jēkaba laikos, skatītājus aizved Jāņa Grota un Burcharda Sosāra dziesmu luga «Dzīves viļņos» Dailes teātrī. Lugā gan ļoti maz redzam pašu hercogu un viņa galminieki rādīti kā nevarīgi uzdzīvotāji. Celtnieciskais hercogu laikmets ir vienīgi fons, kuŗā risinās latviešu jūrnieku dēkains brauciens uz Gambiju. Latvieši Indriķis un Mikus, viens vairāk, otrs mazāk, ir uzņēmīgi, godīgi un braši puiši, kas atmasko viltīgo sveštautieti, kapteini Trolsenu, un glābj hercoga kuģi un latvju jūrnieku godu. Žēl, ka autors par vairākām notikumu daļām, piem., par Trolsena sagūstīšanu, par Indriķa un hercoga izskaidrošanos u. c., liek vienkārši stāstīt, vai liek tām notikt ainu starplaikā. No otras puses, operetiskie nolūki stipri fantastisku un neloģisku izveidojuši ainu Gambijā; arī hercoga pils parkā trīsceturtdaļ ainas dejo, dzied un lakstojas personas, kam nav gandrīz nekāda kopsakara ar lugas fabulu. Neskatoties uz to, dziesmu luga skatītājiem patika itin labi. Atmiņā paliek Sosāra komponētie dziedājumi pils dārzā un pie sārta. Tiksmina Jāņa Munča dekorācijas, tāpat pēc viņa meta darinātie eiropejiskie kostīmi, kādos lugā, nēsādami zobenus, staigā arī latvieši. Brīvu, jautru, gan diezgan vieglprātīgu, brūža puisi Miku tēloja Kārlis Veics, spēlē sevišķi izceldamies sākumainās. Kārļa Pabrika Indriķis bija jauks un krietns. Viņu mīlēja un dabūja Marijas Vinteres tēlotā Marga. Patika abu dziedājumi. Margas tēvu mežsargu apsvērti rādīja Emīls Mačs. Savdabīgi maskās un tēlojumā bija Artūra Fīlipsona kapteinis Trolsens, Leonīda Leimaņa Bokens, Reiņa Birzgaļa māršals un Fēliksa Veikina padomnieks. Dziesmu lugu inscenējis Jānis Muncis.

P. Norvilis.

Pagājušais mēnesis Nacionālajā operā.

Atskaitot divus R. Vāgnera mūzikas drāmu atjaunojumus, citu novitātu pagājušajā mēnesī Nacionālajā operā nebija. Parsifāla uzvedums klusajā nedēļā pirms svētkiem mūsu operā ir jau kļuvis par tradiciju, un tā pēc vesela gada starplaika Vāgnera mākslas cienītājiem bija dota izdevība atkal noklausīties šo vienu no monumentālākajiem Vāgnera skatuves darbiem. Inscenējums, izpildītāji, mūzikālā vadība, viss tas pats kā iepriekšējos gados, un arī paša izrāde vispārējos vilcienos noritēja tanīs pašos rāmjos, kā agrāk. Nevar gluži to pašu teikt par otru pārstudējumu, arī Vāgnera operu «Tanheizers». Ja inscenējumā nekādas jūtamas pārgrozības nevarēja saskatīt, tad tīri mūzikālajā plāksnē jauna bij daudz. Operas mūzikālo daļu pārstudējis Leo Blechs un ienesis daudz skaidrības un disciplīnas gan pašā mūzikas interpretācijā, gan arī orķestŗa un skatuves līdzsvarojumā. Jauni arī divu galveno lomu tēlotāji, markgrāfa māsu dziedāja Alīda Vāne un Tanheizeru Arnolds Jēkabsons. Alīda Vāne ir tiešām izcila dziedātāja un var tikai priecāties, ka viņa arvien vairāk piegriežas mūsu operai; liekas, šī bija arī pirmā reize, kad māksliniece operā dziedāja latviešu valodā. Arnolds Jēkabsons laikam gan pašreiz ir vienīgais tenors mūsu operā, kuŗam balss izturības ziņā Tanheizera partija pa spēkam.

Aprīlī operā dzirdējām arī divus pianistus: S. Čerkaski un S. Sulima-Stravinski. Pirmais no viņiem ir pilnskanīgs mākslinieks ar brīvu atraisītu techniku un lielisku plastiski veidotu priekšnesumu; otrs pagaidām vēl vairāk domā par spēles technisko pusi, mazāk vērības piegriežot skaņdarba altuiskajai uzbūvei, atskaņojamā autora stila īpatnībām.

Negaidīts pārsteigums rīdzeniekiem bija vijolnieka R. Odnoposofa koncerts. Neskatoties uz diezgan skaļo reklāmu kādā no mūsu minoritātu laikrakstiem, tomēr nebija pārāk daudz tādu, kas būtu ticējuši šī virtuoza mākslai un atnākuši uz viņa pirmo koncertu. Rezultāti tomēr bija pārsteidzoši, jo ar tik vispusīgu talantu, tik reti apdāvinātu mākslinieku nenākas sastapties bieži. Technika tik ēteriski viegla un nemaldīga, ka pati par sevi pat nepārsteidz. Odnoposofs viņu arī nekad neizbīda pirmajā plānā, nekad nelieto tukšam efektam, skaļai frāzei. Viss šī apbrīnojamā virtuoza spēlē, dziedošais samtaini tembrētais tonis, reti smalkjūtīgā frāzēšana un niansējumi, spēles grācija un elegance, viss kalpo tīrai, neviltotai mākslai, mūzikas augstākai būtībai. Arī programas izvēle nodeva labāko liecību par Odnoposofa mūzikālitāti un augsto artistisko kultūru. Smalkjūtīgi pavadīja prof. P. Šuberts. Otrs koncerts bija jau daudz labāki apmeklēts par pirmo.

Budapeštas «Palestrinas» koŗa koncerts Nacionālajā operā izvērtās par sirsnīgu ungāru un latvju tautu draudzības apliecinājumu. Koncertu ar savu klātbūtni pagodināja Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis, kuŗu publika saņēma pieceļoties un jūsmīgi aplaudējot. Bija ieradušies arī vairāki ministru kabineta locekļi. Koris koncertu sāka un nobeidza ar Latvijas un Ungārijas himnām. Programā Bethovena «Missa Solemnis», koŗa, Budapeštas karāliskās operas solistu un mūsu Nacionālās operas simfoniskā orķestŗa izpildījumā, diriģenta prof. V. Vari vadībā. Solisti: soprāns — Ilonka Kovača, alts — Marija Bazilideza, tenors — Dr. Miklošs Sede un bass Oskars Sede.

«Palestrīnas koris» izrādījās par pirmklasīgu māksliniecisku vienību ar spožu balss materiālu un augstu vokālu kultūru. Enerģiskā diriģenta vadībā koris un solisti savu uzdevumu veica disciplīnēti, tīrskanīgi, priekšnesumu veidojot reljefi un pārliecinoši. Noslēgumā viesi saņēma daudz sirsnīgu suminājumu: diriģents lauru vaiņagu un solisti daudz krāšņu ziedu.

L. U. Prezidiju konventa vīru koŗa koncerts.

Ar patiesu prieku var vērot, ka latvju tautas vecu vecais tikums, mūsu senais dziesmuprieks turpina kvēlot mūsu akadēmiskās jaunatnes sirdīs. Vēl jo vairāk iepriecina tas, ka šis dziesmuprieks tiek kultivēts ne tikai izklaidei, īslaicīgam laika kavēklim, bet gan visdziļākās un nopietnākās mākslas vārdā. P! K! vīru koŗa sniegumi gadskārtējā koncertā L. U. aulā ir tiešām tādi, par kuŗu māksliniecisko vērtību nevar būt divu domu. Katra koŗa panākumi balstās galvenā kārtā uz trim faktoriem: uz koŗa balsmateriālu, organizācijas iekšējo disciplīnu un vēl jo vairāk uz diriģenta lietprātību, mūzikālitāti un darbaprieku. Liekas, visi šie faktori P! K! vīru korī laimīgā kārtā apvienoti; savu spožo balsu sastāvu koris apliecināja jau ar pirmo dziesmu, rūpīgais dziesmu iestudējums nepārprotami norāda, ka koristi ir bijuši čakli mēģinājumu apmeklētāji, bet par diriģenta Teodora Kalniņa māksliniecisko seju lieki runāt, jo katrs, kas kaut cik sekojis mūsu mūzikas dzīvei, zinās, cik tīri un daiļskanīgi dzied koŗi mūsu Nacionālajā operā, kuŗā viņš strādā kā kormeistars, un ar kādiem smalkjūtīgiem niansējumiem un lokanu frāzējumu izcelas katra koncertprograma, kuŗu viņš iestudējis.

P! K! vīru koŗa koncerts iesākās ar J. Vītola skanīgo un spēka pilno «Sveiciens dziesmu draugiem». No vecākās paaudzes meistariem programā vēl E. Dārziņa «Kapsētas klusums» un A. Kalniņa «Kas tie tādi spēka vīri». No vidējās paaudze izcēlās J. Graubiņa atjautīgie tautasdziesmu sabalsojumi; sevišķi patika «Šitā zēni dzīvodami». Patika arī J. Kalniņa «Es izvedu meitu māti». No jaunākās paaudzes gribētos atzīmēt A. Berkholca «Dievs cel rokas svētot» un A. Skultes «Dievzemīte».

Koncerts guva nedalītu piekrišanu, daudzas dziesmas bija jāatkārto un noslēgumā jādzied arī piedevas.

Vold. Upenieks.

A. Kroders

Mēneša apskats

Kameru sistēma veidojas.

Tas patlaban notiek divās galvenās līnijās: ar divām jaunām, kultūras darbiniekus apvienojošām kamerām noslēgsies Latvijas iedzīvotāju izkārtojums pa kamerām saskaņā ar viņu sociālo stāvokli, ar viņu situāciju darbā, ar ko tad būs uzcelta kameru sistēma, sastāvoša no sešām kamerām; un, otrkārt, notiek jau pastāvošo kameru izbūves papildināšana un tālāka izveidošana, lai dzīvā praktikā izveidotos Latvijas apstākļiem vislabāk piemērotā valsts vadības un tautas aktīvitātes sadarbības un attiecību organizācija. Runājot par šo otro līniju, svarīgi uzsvērt, ka sākot ar 1. maiju amatos stājas jaunie Lauksaimniecības kameras locekļi, kuŗus patlaban iecēlis Zemkopības ministrs J. Birznieks. Šie locekļi ir jau iecelti no to kandidātu vidus, kuŗus vēlēšanu ceļā izvirzīja lauksaimniecības biedrības pagastos. Tā tad Lauksaimniecības kamera iesāk nākošo posmu kameru uzbūvē: pašu attiecīgā aroda locekļu aktīvu līdzdalību kameras locekļu izraudzīšanā. Lauksaimniecības biedrības šo jauno uzdevumu jau veikušas, līdz ar to dodamas daudzas jaunas atziņas par labāko ceļu un labākiem veidiem, kā nodrošināt maksimāli darba spējīgas un sava aroda locekļu tiešām, kā arī vispāri nacionālām un politiskām interesēm vispilnīgāk atbilstošas kameras, t. i. šo kameru personālo sastāvu.

Saskaņā ar Valsts Prezidenta norādījumiem un saskaņā ar pieņemtiem kameru likumiem, tādas vēlēšanas notiks arī citās kamerās, kad būs veikts kameru izveidošanas darbs un kad būs nodibinātas vietējās biedrības pilsētās un laukos.

Attiecībā uz Lauksaimniecības kameru, vēl svarīgs ir jautājums par kameras vietējām, tā sauc. lauksaimniecības biedrībām, kuŗām vispāri būs sevišķi svarīga nozīme mūsu lauksaimnieku un lauku dzīvē. Patlaban šo biedrību tīkla noorganizēšana visā zemē tikpat kā pabeigta. Nu jāiesāk biedrību tiešais darbs: sekciju organizēšana, pašdarbības veidu izkopšana. Lai gan kamera dos vispārīgus instruktīva rakstūra norādījumus, taču tikai tur būs darba sekmes un panākumi, kur netrūks ierosmes, kur būs auglīga un radoša pašdarbība. No kameras puses ir ierosināts, darba sekmību labā, pagastu attālākās vietās, organizēt novadus ar šo novadu priekšniekiem; bez tam ieteikts katras biedrības darbību sadalīt atsevišķos iecirkņos, pa 10—20 saimniecībām katrā iecirknī, kuŗu priekšgala tad būtu biedrības priekšnieka iecelts uzticības vīrs. Bez tam kamera domā biedrību biedrus, vismaz reiz mēnesī, aicināt sanāksmēs, lai pārrunātu jautājumus par ražu celšanu, apskatītu laukus, lopus, saimniecības un techniskās labierīcības, tāpat arī sarīkojot darba rīku un darba sacensības, organizējot ekskursijas u. t. t.

Vārdu sakot Lauksaimniecības kameras nākošais uzdevums visādi sekmēt un celt vietējo pašdarbību visā zemē, šo radošo enerģiju apvienojot lauksaimniecības biedrībās, šajās kultūras nesējās visās lauku sētās.

Kultūras darbinieku kameras — Rakstu un mākslas un Profesiju kameras — patlaban top un abu kameru likumprojekti jau ministru kabinetā apstiprināti. Saprotams, ka attiecībā uz šo kameru radīšanu valsts vadībai bija atkal jāpierāda sava elastība un kultūras darbinieku īpatnējās situācijas izpratne, to ietverot konkrētā likumdošanā. Jo kultūras darbinieki būtībā apvienojami nevis uz grupu pazīmju pamata, bet dodot vērtējumu katram atsevišķam kultūras darbiniekam, jo katra atsevišķa personība ir nezināmu kultūras vērtību avots. Apspriedē sakarā ar šo kameru veidošanu Valsts Prezidents savā uzrunā uzsvēra, ka attiecībā uz šīm kamerām priekšgalā izvirzās cilvēks pats, radītājs un darītājs pats, atšķirībā no saimnieciskām kamerām, kuŗās pārstāv plašas, skaitliski lielas sabiedrības grupas, kuŗās katram atsevišķam grupas loceklim ir gandrīz pilnīgi vienāds stāvoklis ar visiem citiem locekļiem. Kaut aiz kultūras kamerām cilvēku skaits ir samērā ļoti mazs, taču viņu veiktais darbs ir liels, plašs, svarīgs un daudzpusīgs. Pat tik plašs un daudzpusīgs, ka bija nepieciešama kultūras darbinieku apvienošana nevis vienā, bet divās kamerās. Līdz ar to izvirzās atziņa, ka kamerām jāizveidojas un jātop par personālās pašvaldības iestādēm, neatkarīgām no valdības iestādēm. Bez tam kameras neveidojas pēc uzrakstītiem pantiem,lai šie panti un paragrafi nesteidzas priekšā dzīvei.

Tā kameru sistēma iegūst arvien pilnīgāku veidu un arvien vairāk tiek saskaņota ar mūsu zemes, ar mūsu tautas mūžam topošo dzīvi. Tas ir mūsu jaunveidojamās valsts iekārtas lielais spēks un lielā privilēģija, ka tā ir no pašas Latvijas zemes izaugusi iekārta, kuŗu mūsu valsts vadība veido un rada ar vislielāko daudzpusību, izpētot ikkatras mūsu zemes iedzīvotāju grupas īpatnējo stāvokli un uzdevumus mūsu tautas dzīves attīstībā, un tikai uz šādu pētījumu pamata tiek dots atrisinājums, kuŗš tādēļ nav mēchaniski aizgūts, bet organiski izaudzis no Latvijas dabas, vēstures un dzīvās dzīves.

Valsts aizsardzības labā.

Pēc likuma par valsts aizsardzības fondu finanču ministrs apstiprinājis noteikumus pie šī likuma, nosakot pilsētu nekustamās mantas īpašnieku nodevu samaksas kārtību (maksa izdarāma trijos termiņos, bet ja maksa mazāka par 5 latiem, tad vienā termiņā; šogad nodevas aprēķinās $^{3}/_{4}$ apmērā no parastās nodevas). Darba devējam 2% no strādnieku un darbinieku algu kopsummas jāiemaksā kopā ar iemaksām slimo kasēs. Tāpat nodevu no lauku nekustamās mantas aprēķinās 1,5% apmērā no lauku nekustamās mantas ienesīguma vērtības.

Tā kā ar valsts aizsardzības fondu saistītas ļoti svarīgas valsts un tautas intereses, tad nekādā gadījumā nav pielaižama šīs nodevas nekārtīga un nevērīga maksāšana, kādēļ noteikumi arī paredz, ka nesamaksāšanas gadījumā to piedzen neapstrīdamu prasību kārtībā.

Tālāk noteikumi paredz, kādi valsts un autonomie valsts uzņēmumi maksā 2% no strādnieku algu kopsummas, neatkarīgi no tā, ka šie uzņēmumi iemaksas slimo kasēs neizdara.

Importiem nodevas aprēķina muitas iestādes un iekasē reizē ar muitas nodevām.

Tā tad likums par valsts aizsardzības fondu jau pilnā mērā var sākt darboties un fonds var uzkrāt tās svarīgās rezerves, kādam nolūkam tas tika dibināts.

Arī psīcholoģiski kā valsts aizsardzības fonda likuma, tā šo noteikumu izdošana visai labvēlīgi ietekmē tautas garu, to padarot modrāku un radošāku, jo pilsoņi pārliecinās, ka valsts vadība ir nomodā par viņu dzīvību, mantu un brīvību, un tādēļ jūtas drošāka, paļāvīgāka, aktīvāka, gatavāka atraisīt visu savu radošo enerģiju tautas un valsts dzīves celšanai. Bagātīga dzīve pati par sevi ir viens no valsts aizsardzības faktoriem, jo tādu dzīvi aissargāt ikkatrs cilvēks būs daudz gatavāks, nekā kad viņam jāaizsargā nabadzība un nekārtība. Tāpat svešas zemes iekārojošām valstīm ir daudz gŗūtāk aprīt augstas kultūras un bagātīgas dzīves zemi, kuŗu jau aizsargā tā sauktā pasaules sirdsapziņa.

Valsts aizsardzības fonds tā tad sniedz mums kā tiešu, tā arī netiešu labumu, kuŗa svars un nozīme ir neatsveŗami.

Jaunie nacionālie saimnieciskie uzņēmumi strādā ar panākumiem.

Tas milzīgais latviešu saimnieciskā spēka vairošanas ierocis, ko nacionālā valdība deva mūsu tautai rokās, nodibinādama daudzos saimnieciskos uzņēmumus, kuŗu vadība uzticēta tikai latviešiem, šis ierocis praktiskā darbā pierādījies uzvarošs un mūs saimnieciski spēcīgus darošs. Patlaban ir saimniecisko uzņēmumu gada pārskatu un bilanču laiks, kas dod mums iespēju tuvāk ielūkoties šo uzņēmumu darbībā. Cik mūsu rīcībā patlaban ir da-

tu, uz to pamata izteiksim savus vērojumus. Arī turpmāk šajā vietā šim nopietnam jautājumam rūpīgi sekosim un tiklīdz gūsim kādus materiālus, tūdaļ centīsimies par tiem runāt ar mūsu lasītājiem, jo šie uzņēmumi ir augstākā mērā visas tautas lieta, kādēļ viņu darbs un panākumi, vai arī neveiksmes, saista mūsu visnopietnākās intereses.

Vispirms mūsu ievērojamās kreditiestādes — Latvijas Kreditbankas rīcības kapitāls, kas līdz šim bija 7 miljoni latu liels, tagad paaugstināts līdz 13,5 miljoniem latu, t. i., gandrīz divreiz lielāks būs turpmāk bankas rīcības kapitāls, jo pārņemot valdības uzdevumā plašus uzņēmumus, tos pārveidojot un paplašinot, rodas vajadzība pēc arvien plašāka rīcības kapitāla, kas izteic šīs kreditiestādes ļoti svarīgo lomu mūsu zemes saimnieciskā dzīvē.

Akciju sabiedrības «Vairogs» pirmā gada darbība noslēgusies ar 800.000 latu lielu peļņu, šo peļņu uzkrājot speciālu kapitālu veidā un dividendes šogad nemaksājot, kā akcionāri paši nolēma. Ievērojot «Vairoga» darbības paplašināšanos, sevišķi arī valsts aizsardzības laukā (pēc municijas fabrikas iegūšanas savā īpašumā u. c.), akcionāru sapulce, neraugoties uz to, ka «Vairoga» akciju kapitāls, salīdzinājumā ar citiem mūsu zemes rūpniecības uzņēmumiem, jau tā bija ievērojami liels, tomēr nolēmusi šo kapitālu no 8,5 milj. latu palielināt līdz 10,5 miljoniem latu. «Vairogs» speciālu vērību grib piegriezt municijas fabrikas un tēraudlietuves izbūvei, auto nozarei u. tml.

Attaisnojas arī tā cerība, ko izteicām, kad sākās šo jauno uzņēmumu dibināšana, proti, ka jaunie uzņēmumi dos darbu tūkstošām latviešu ģimenēm un dos arī ļoti jūtamu un ievērojamu atbalstu latviešu nacionālās kultūras darbam, jo šis kultūras darbs jau taču nekad nevar būt veicams peļņas uzņēmuma veidā, bet to var piepildīt tikai ar valsts un sabiedrības aktīvu un nepārtrauktu atbalstu. Jaunie saimnieciskie uzņēmumi to dara plašos apmēros. Arī «Vairogs» tādiem mērķiem nolēmis 15.000 latus no savas peļņas.

Tāpat akc. sab. «Degviela» pirmo gadu noslēgusi ar 72.000 latu lielu peļņu un kultūrāliem un valsts aizsardzības mērķiem no tās ziedojusi 28.000 latus. Šī peļņa gūta neraugoties uz sabiedrības iesākto cenu samazināšanas polītiku, kādā ziņā viņai bijis visai redzams svars.

Vispāri akciju sabiedrību darbība kļuvusi daudz rosīgāka un drošāka, jo jaunās akciju sabiedrības sāka strādāt ar skaidru naudu. Bez tam vēl ļoti svarīgi atzīmēt, ka nacionālie uzņēmumi ievērojami samazinājuši ārzemju kapitālu varu mūsu zemē. 1931. gadā 212 akciju sabiedrībās bija ieguldīti 105 milj. latu ārzemju kapitāla, vai 54% no visa pamatkapitāla. Pēdējo gadu laikā esam atbrīvojušies apm. no 40 milj. latu šī ārzemju kapitāla, kuŗa vietā stājušies mūsu pašu zemes līdzekļi.

Vēl atzīmējams ministru kabineta lēmums, ka centrālai savienībai «Turība» piešķirtas tiesības ar Zemkopības ministra piekrišanu atsevišķās tirdzniecības nozarēs pārdot preces arī mazumā, tāpat iecirkņos, kur patērētāju biedrības vēl nav noorganizētas, savienībai, ar Zemkopības ministra piekrišanu, var būt nodaļas un tirgotavas pārdošanai arī mazumā.

Šim lēmumam svarīga nozīme. Līdz šim «Turība» varēja tirgoties tikai vairumā un viņai nebija nodaļu tirdzniecībai mazumā, jo instrukcija noteica, ka tādam nolūkam jādibina kooperātīvi. Bet praktika rāda, ka tas nav tik ātri izdarāms, un tādēļ «Turībai» atļautas tiesības tirgoties mazumā atsevišķās nozarēs. Jo ar to apmierinātas daudzu lauku iedzīvotāju vajadzības, kuŗi nevar vienmēr doties uz pilsētu iepirkt dažas viņiem nepieciešamas lauksaimniecības mašīnas, darba rīkus u. c. tml., bet uz laukiem dažās vietās tādu tirgotavu nav.

Arī šis lēmums rāda valsts vadības vērību un modrību, un arī viņas spēju tūdaļ radīt aparātu, kas varētu apmierināt dzīves izvirzītas vajadzības.

Ģimenes diena.

Agrākos gados sarīkotā mātes diena tagad savā saturā paplašināta līdz visas ģimenes jēdzienam, lai visas mūsu tautas aprindas arvien skaidrāk un dziļāk saprastu ģimenes nozīmi valsts un tautas dzīvē. Jo ģimene ir vispirmā cilvēku sabiedrība, kas veido raksturu, izaudzina cilvēka morālās īpašības, kaldina viņa fiziskos spēkus un māca katru atsevišķo cilvēku izveidot savas attiecības pret līdzcilvēkiem un pret sabiedrību, pret tautu un valsti. Ģimenes audzināšana ir visas audzināšanas pamatu pamats. Skola ir izglītotāja galvenā kārtā un daudz mazākā mērā audzinātāja, neatkarīgi no tā, vai skola sevim uzstāda arī audzināšanas uzdevumus, vai neuzstāda. Ģimenē iemantotās īpašības cilvēku valda un vada visu mūžu. Nemaz nerunājot par ģimenes nozīmi, kāda tai ir kā palīdzētājam grūtos brīžos, kā mierinājuma devējai. Ģimene ietveŗ arī to skaisto saturu, ko izteic mātes diena. Jo mātes kultam vajaga būt ļoti augstu attīstītam mūsu tautā. Mātes mīlestība audzina arī Tēvzemes mīlestību, tā audzina spēju iejusties līdzcilvēku priekos un bēdās, kas cilvēku dara gatavu tautas vienībai, patriotismam. Kur nav bijis mātes mīlestības siltuma, tur nevar izaugt nekāda cita mīlestība. Tādēļ arī ģimenes dienas rīkotāji pareizi uzsveŗ, ka priekšlasījumos skolu jaunatnei jāuzsveŗ paklausība, pateicība un izpalīdzība vecākiem, brāļu un māsu saderība, un tautas vienība.

Šogad ģimenes dienas svinīgais akts notiks 8. maijā, bet 7. maijā notiks priekšlasījumi skolās. Šajā dienā paredzēta mirušo vecāku un pārējo ģimenes locekļu godināšana kapsētās, kā arī vaiņaga nolikšana un piemiņas vārdi Brāļu kapos, rādot cieņu kā atsevišķai ģimenei, tā visu ģimeņu lielai kopai — valstij.

Ģimenes dienas rīkošanā piedalās darbinieki no valsts iestādēm un kamerām un no sabiedriskām organizācijām; tapat vienprātīgi piedalās arī visas konfesijas un lauku pašvaldības.

Ar ģimenes dienas rīkošanu tiks spēcīgāks darīts viens no visskaistākiem un sabiedriski vērtīgākiem tikumiem — saderības, saticības un vienības tikums.

Pie ģimenes audzināšanas jautājumiem saistītas ļoti svarīgas valsts intereses, jo ģimene pilsoņu tikumu audzināšanā var būt visdrošākais valsts vadības palīgs.

Ģimenes dienas cienīgs ierosinājums ir visiem pilsoņiem šajā dienā apmeklēt viņiem zināmās daudzbērnu ģimenes un tās apdāvināt. Mūsu zemē ir viegli to izdarīt, un ar vismazāko atsaucību no visu to puses, kuŗi kaut vai pavisam niecīgā veidā var atbalstīt tās daudzbērnu ģimenes, kuŗas cieš trūkumu (kādi gadījumi tomēr sastopami), mēs panāktu stāvokli, ka Latvijā nebūtu nevienas daudzbērnu ģimenes, kuŗai būtu jācieš trūkums. Tikai šis sabiedriskās palīdzības darbs ir stingri un rūpīgi jāorganizē. Bet šis darbs ir to vērts, lai pie tā ķertos daudzi tiešām aicināti cilvēki.

Būvē jaunas skolas.

Tagadējās valdības budžets ir visgalvenā kārtā kultūras un tautas labklājības budžets, jo visās nozarēs paredzēti dažādi jaunieguvumi, kas vairo pilsoņu ērtības, ceļ kultūru un labklājību. Saprotams, ka pie tādas polītikas raksturīga ir izdevumu pieaugšana taisni Izglītības un Tautas labklājības ministrijās, kaut apdomīgā saimniekošana nepielaiž pēkšņus un straujus lūzumus ne uz augšu, ne uz leju. Tādēļ arī šogad izglītības budžets, piemēram, vairojies tikai par 1.212.655 latiem. Saprotams, ka nepārtraukti turpināsies skolu ēku būve, sevišķi Latgalē, lai visu zemi pārklātu modernu un skaistu skolu ēku tīkls. Šogad ar budžeta līdzekļiem būvēs tikai 3 pamatskolau ēkas Latgalē, bet pašvaldības uzcels ap 60 skolu ēkas, līdz pamazām izgaist bēdīgās ainas, ka dažuviet nav krietnas skolas ēkas. Jo skolu biezums un skolu ēku dailums ir vispirmais liecinājums par kādas zemes kultūras stāvokli. Latvija šajā ziņā var droši blakus stāvēt pašām lepnākām un bagātākām Eiropas valstīm, sevišķi vēl ņemot to vērā, ka mēs savu dzīvi pēc pasaules kaŗa sākām uz drupām un kailām rokām.

Atbrīvošanas laikmeta vēsturisko materiālu krāšana.

Tas ir viens no ļoti svarīgiem uzdevumiem. Jau vienkārši tādēļ, ka tie dzīvie cilvēki, kas bija šī lielā laikmeta liecinieki un kas glabā vai nu savas atmiņas par šo laiku, vai arī dažādus dokumentus un materiālus, ka šie dzīvie cilvēki taču aizies cilvēka mūžam nolemtās gaitās. Cik nav jau aizgājuši un cik vērtīgas atmiņas aiznesuši uz mūžu sevīm līdzi! Bet mūsu vēsturnieki kavējas un kavējas, itkā atbrīvošanas cīņu laiks nebūtu vēsture, bet vēl polītiskā šodiena, gar kuŗu vēsturniekam nav daļas. Īstenībā tas arī vairāk ir šo cīņu dalībnieku un publicistu darbs, kuŗiem tad arī vajadzētu šajā darbā doties iekšā. Taču gan ar valsts vadības atbalstu un ziņu. Patlaban aktīvāk lietu ierosinājuši kaŗavīri. Jau pirms dažiem gadiem ar kaŗa ministra ģenerāļa Baloža rīkojumu sāktā brīvības cīņu materiālu vākšana tagad kļuvusi par aktīvākas, rosīgā-

kas darbības priekšmetu, un ir publicēts uzaicinājums visiem pilsoņiem, bet sevišķi cīņu dalībniekiem un viņu tuviniekiem vākt un krāt visādus brīvības cīņu laikmeta dokumentus un materiālus, tāpat arī uzrakstīt paša vai kāda cita cīņu dalībnieka atmiņas, gan neļaujoties nekādām fantāzijām, jo tas Latvijas vēsturei var tikai kaitēt. Visus šos materiālus pilsoņi ir lūgti nosūtīt Armijas štāba apmācības daļas audzināšanas nodaļā.

Ļoti apsveicams šis nepieciešamais darbs, kuŗš jau tā ir stipri nokavēts. Bet darbam tikai tad būs nozīme, ja to darīs sistēmatiski, neatlaidīgi un pastāvīgi, neapmierinoties tikai ar labi domātu uzaicinājumu un ar nejauši atsūtītiem materiāliem, kādā gadījumā šim darbam nebūs tikpat kā nekādas nozīmes.

Cerēsim, ka reiz šajā lietā būsim stinguma punktam pāri. Un Kaŗa ministrijai arī vislabāk piekrītas šis darbs.

Apsveicams studentu korporācijas lēmums.

Studentu korporācija «Selonija» pieņēmusi lēmumu, ka visiem korporācijas aktīviem biedriem, kuŗi kaut kādu iemeslu dēļ nebūtu izpildījuši obligātorisko kaŗa dienestu, tagad jāiesniedz lūgums kaŗa ministram, lai viņiem atļauj brīvprātīgi izpildīt savu pienākumu pret valsti, nodienot aktīvā kaŗa dienestā paredzēto laiku. Jo patiesi, pēc ārrindas dienesta ievešanas armijā, vairs nevar būt neviena studenta, kuŗš nevarētu izpildīt kaut ārrindas dienestu, gadījumā, ja viņš spēj pildīt augstskolas uzdevumus. Acīmredzot, šis lēmums nav nejaušība, bet to ir ierosinājusi tā nožēlojamā parādība, ka ir laba daļa jaunu ļaužu, kuŗi cenšas tikt vaļā no kaŗa dienesta un izlocīties no visiem citiem pienākumiem, kas ir sakarā ar kaŗa dienestu. Pie tam tādi ļaudis, kuŗi izpilda svarīgu amatu pienākumus, un vēl tādu amatu, kuŗu pildītājiem gan vajadzētu būt par paraugu citiem attiecībā uz valsts uzlikto pienākumu pildīšanu. Gadas arī pat tā, ka šie ļaudis bieži māca citus patriotismā un pilsoņu disciplīnā, bet paši nav izpildījuši savu pirmo pienākumu pret valsti vai arī izvairās no citiem pienākumiem, ko uzliek kaŗa dienests (iesaukšana apmācībā u. t. .).

Zīmīgi, ka šis lēmums nācis taisni no tās pašas studentu korporācijas, kas 1918. gada rudenī pilnā sastāvā nodevās jaunās valsts rīcībā un stājās zem ieročiem, pie kam daudzi no šiem toreizējiem jauniešiem izpelnījušies augstāko algojumu: Lāčplēša kaŗa ordeni par personīgu varonību.

Šis lēmums radījis ļoti dzīvu atbalsi studentu vidū, un cerams, ka tam pievienosies arī visas citas studentu organizācijas.

Strauji vairojas naudas noguldījumi.

Nekad, kopš valsts pastāvēšanas, naudas noguldījumi nav tik strauji vairojušies, kā 1937. gadā. 1936. gada 1. janvarī noguldījumu bija 278,5 milj. ls, 1937. g. 1. janvārī jau 359 milj. ls, bet 1938. g. 1. janvārī — 461,8 milj. latu. Sevišķi strauji vairojies šis pieaugums taisni divos pēdējos gados, kad bija izdoti kreditsamniecības reformas likumi, ar ko kreditiestādes atkal atguva iedzīvotāju uzticību. Bez tam arī vispāri tagadējā valsts vadība atjaunojusi iedzīvotāju paļāvību rītdienai un strādāšanas jēgu, kādēļ arī krāt un taupīt ir vērts, jo nav vairs zūdīgās neziņas, kad cilvēki dzīvoja šodienai, par rītdienu nedomājot. Tas viss kopā iedzīvotāju domāšanu un rīcību ir pilnīgi pārveidojis pozitīvā virzienā. Un viens no rezultātiem ir arī brīvo naudas līdzekļu apsvērta un rūpīga uzkrāšana valsts un privātās kreditiestādēs. Saprotams, ka noguldījumu summas lieluma ziņā pirmā vietā ir Latvijas banka ar 149,2 milj. ls, tad Pasta krājkase ar 79 milj. ls, un akciju bankās 124,1 milj. latu vai 26,9% no visas noguldījumu summas, pie kam krizes laikā šajās akciju bankās bija noguldīti tikai 10 procenti no kopīgās summas. Sevišķi šis noguldījumu pieaugums akciju bankās liecina par iedzīvotāju uzticības atgriešanos.

Arī aizdevumu summas augušas no 322 milj. ls 1936. gadā uz 400,2 milj. ls 1937. g., kas liecina saimnieciskās rosības pieaugumu, jo augot šai rosībai pieaug arī kapitālu apgrozība. Taču noguldījumu summa pārsniedz aizdevumu summu par 61 milj. latu. Šo rosību rāda arī tādi skaitļi, kā tirdzniecības apgrozības summas, kas augušas visu laiku: 1934. gadā apgrozība bija par 821,5 milj. ls, 1935. g. — 897,4 milj. ls, 1936. g. — 1.078.100.000 ls, t. i. par 180,7 milj. ls vairāk.

Šie saimnieciskās rosības gadi nevien ievērojami pacēluši mūsu nacionālās bagātības kopsummu, bet stipri jūtami vairojuši arī katras atsevišķas ģimenes labklājību, kas mums palīdzēs vieglāk izturēt visas nākošās grūtības, jo mums būs kā valsts, tā privātās rezerves, kādu nemaz nebija agrāko laiku valdībām valdot.

Jaunās kopdarbības panākumi.

Neatbildīgajos partiju laikos, saprotams, visvairāk cieta tie pasākumi, kuŗiem bija jābalstās uz tautas uzticību. Tādēļ taisni kopdarbības pasākumi, koopērātīvā saimniecība dabūja vissmagāk ciest. Galvenā kārtā partiju un viņu ielikteņu ļaunprātības un nemākulības dēļ; ļaunprātība un nemākulība bija ņēmusi plašu mājvietu koopērācijās, jo partiju ļaudis pamazām samaitāja arī citus, sevišķi vājāka rakstura un sabiedriskiem pienākumiem nepietiekoši sagatavotus cilvēkus, jo ļaudis sāka domāt, ka sabiedriskie pasākumi ir tikai tāds iedzīvošanās veids priekš tiem, kas tiek šiem pasākumiem tūvāk, lai nebūtu tā sakot atklāti jāņem, kas pašam nepieder. Tādēļ nacionālā valdība visvairāk domāja un gādāja par tautas uzticības atjaunošanu, kādā nolūkā izdeva ļoti noteiktos un stingri formulētos koopērācijas veicināšanas likumus, nosakot amatpersonu stingru atbildību, darbības plānu un revīzijas kārtību. Blakus šim skaidram un stingram likumam valdība vēl radīja kopdarbības fondu eventuālu zaudējumu segšanai, kādi varētu rasties arī godīgi strādājot atsevišķos kooperātīvos, un valsts drošības fondu, kuŗa uzdevums garantēt visus privātos noguldījumus krājkasēs. Protams, šo likumu svētīgā ietekme kļūs redzama tikai nākotnē, jo tie darbojas tikko dažus mēnešus, taču tie jau paguvuši visu kopdarbības saimniecību ievirzīt pavisam citā — veselīgā un skaidrā gultnē. Lauku krājaizdevu sabiedrībās, kur 1931. gadā bija noguldījumu par 39,8 milj. latu, šie noguldījumi samazinājās līdz 30,2 milj. latu 1933. g. sākumā, un samazināšanās draudēja arī turpmāk. Bet pēc 15. maija sākās uzlabošanās, gan tomēr lēna, līdz 1937. g. — kopdarbības reformas gadā — šie noguldījumi pieauga atkal līdz 39,3 milj. latu. Šis process tādā virzienā ies arī turpmāk, un lauku krājkases atgūs savu citkārt tik spožo stāvokli. — Daudz pilnīgāk un noteiktāk kopdarbības panākumi saskatāmi koopērātīvā tirdzniecībā. Aug visu koopērātīvm apgrozījumi, vairojas darbinieku skaits, tāpat arī veikalu skaits un kooperātīvu biedru skaits. Visu patērētāju biedrību preču apgrozība 1937. g. pieaugusi par 7,7 miljoniem latu, no 29 milj. 1936. g. līdz 36,7 milj. ls 1937. gadā. Tā tad vienā gadā par 27 proc. Diemžēl, visvājākā patērētāju biedrību darbība bijusi Latgalē; vissekmīgākā Vidzemē, tad Kurzemē.

Sevišķi plaša bijusi centrālās savienības «Turība» darbība, kuŗa pirmajā darbības gadā pārdevusi preces par 56 miljoniem latu, t. i. divreiz vairāk, nekā 1936. gadā pārdeva «Konzums» un visas citas centrālās savienības kopā. Ir daudzas svarīgas preces, kuŗas iet gandrīz tikai caur «Turību»: makslīgie mēsli, spēkbarība, daudz cementa, sēklas, cukurs, lielākā daļa lauksaimniecības mašīnu u. d. c. preces.

Lielus panākumus guvusi arī Latvijas piensaimnieku centrālā savienība, jo sviests ražots vairāk un audzis arī sviesta eksports no 17.291 tonnas uz 19.211 tonnām. Bez tam centrālās kopdarbības savienības spēlē svarīgu lomu preču cenu uzturēšanā lētākā līmenī, izskaužot negodīgi spekulātīvo tirdzniecību.

Tā koopērācija kļūst par ļoti svarīgu mūsu tautas saimniecības faktoru. Turpmāk tam piekritīs vēl lielāka loma un nozīme.

Lauksaimnieku labā.

1. Sakarā ar Valsts zemes bankas 16 darba gadiem notikušā bankas padomes un valdes locekļu un nodaļu priekšnieku kopsēdē bankas pārvaldnieks H. Dzelzītis ziņoja, ka pēdējā darbības gadā banka izsniegusi 17.700 aizdevumus par 12,2 milj. latu, pie kam palielināti aizdevumi lauku būvniecībai un labierīcībām. Parādu pārjaunošana pabeigta un šim nolūkam banka izsniegusi pavisam 25 miljonus latu. Šis ievērojamais atbalsts lauksaimniekiem ir viens no mūsu lauku dzīves uzplaukuma un attīstības visgalveniem faktoriem. Uz š. g. 1. aprīli bankas bilance bija: 241.870.318 ls.

2. Valdība arvien rūpējas, lai pieaugtu lauksaimnieciski derīgas zemes platības, kādā nolūkā tiek veicināta nekultivēto zemju apstrādāšana. Šogad Zemkopības min. kultūrtechniskā daļa ieguvusi 30 jaunus traktorus, tā kā viņas rīcībā patlaban ir 52 traktori, kuŗus izsūtīs uz laukiem nekultivēto zemju apstrādāšanai, katrā saimniecībā sa-

strādājot ne vairāk, kā 3—4 ha, lai varētu apkalpot iespējami vairāk saimniecību. Bez šiem ceļojošiem traktoriem ir vēl stacionāri traktori uz vietas kuŗi apkalpo zināmu noteiktu rajonu. Tāpat lauku drenēšanai ministrija piegriež lielu vērību. Arī šogad pasūtīts 10 milj. cauruļu izsniegšanai lauksaimniekiem.

3. Agronomiskā palīdzības veicināšanai Lauksaimniecības kamera visā valstī noorganizējusi atbalsta saimniecību tīklu. Šo saimniecību uzdevums izplatīt starp lauksaimniekiem agronomiskās zināšanas. Šīs saimniecības būs sevišķā agronomu uzraudzībā. Ziemas mēnešos šajās saimniecībās rajonu agronomi uzstādīs nākošā gada darba plānu lopkopībā, graudkopībā u. c. nozarēs. Visam jābūt pārdomātam, saskaņotam, bez jebkādām nejaušībām.

Protams, šo saimniecību izveidošana prasīs ilgākus gadus, bet pats izveidošanas process ir pamācošs un auglīgs. Šīm saimniecībām katrā pagastā jātop par paraugu visai apkārtnei.

4. Nevien tīri agronomiskā ziņā, bet arī citādi valdība iet palīgā lauksaimniekiem, lai viņu dzīvi celtu augstāk un izlīdzinātu plaisu starp laukiem un pilsētu. Tā, piemēram, valdība uzlabo juridiskās palīdzības sniegšanu. Līdz šim advokātu vairums centās palikt Rīgā, kur tad arī ir advokātu pārpilnība, bet laukiem tuvāk aizsniedzamās provinces pilsētiņās advokātu trūkst un tur sāk strādāt kaktu advokāti, kuŗi ar savu nemākulību un neatbildību daudzreiz nodara neatsveŗamus un smagus zaudējumus taisni lauku ļaudīm. Lai to grozītu, turpmāk Tieslietu ministrs noteiks zvērināto advokātu skaitu katrā tiesu iestāžu atrašanās vietā, ar tādu mērķi, lai juristu skaits provincē vairotos un arī uzlabotos kvalitāte. Tā tad Rīgā turpmāk advokātu pieaugums apturēts un advokātu pieaugumam būs jādodas uz provinci, kas lielā mērā atvieglos juridisko palīdzību lauku ļaudīm.

Strādnieku solījums.

Š. g. 3. aprīlī notika Latvijas darba kameras plašā sanāksme, kuŗā piedalījās ap 1800 strādnieku arodorganizāciju pārstāvji. Arodorganizācijas atjaunotā Latvijā uzzēlušas tik plaši, kā nekad agrāk, viņas apvieno apm. 75% no viesiem nodarbinātiem strādniekiem, t. i. 75.000 no 110—115.000 rūpniecībā nodarbinātiem strādniekiem. Šī strādnieku atsaucība un aktīvitāte savās biedrībās izskaidrojama ar to, ka tagad biedrībās un Darba kamerā notiek lietišķs darbs strādnieku dzīves apstākļu uzlabošanas virzienā, un nav vairs tukšās, skaļās partiju aģitācijas, kas strādniekus tikai atbaidīja. Bez likumdošanas darba, ko veikusi valdība strādnieku labā, Darba kamera nodarbojas ar vairāku likumprojektu izstrādāšanu, sadarbībā ar valdības iestādēm. Viens no svarīgākiem likumiem, ko valdība pieņēmusi, ir likums par strādnieku un darbinieku veselības aizsardzību uzņēmumos; tālāk likums par dzīves vakara nodrošināšanas fondu, pie kuŗa saistās ļoti nopietnas strādnieku intereses. Izstrādāts likumprojekts par autovadītāju darba laiku, ierosināts papildinājums likumam par darba laiku, paredzot tiesību Sabiedrisko lietu ministram piešķirt vienu atpūtas dienu nedēļā to nozaru strādniekiem, kas darba apstākļu dēļ nevar izmantot svētdienas atpūtu. Patlaban kamera apspriež likumprojektu par kollektīviem darba līgumiem. Tāpat kamera ierosinājusi ārzemnieku speciālistu skaitu Latvijā samazināt un gādāt par vietējo strādnieku attiecīgu sagatavošanu. Bez šī lakumprojektu apspriešanas darba sekmīgi strādājušas kameras sekcijas. Kamerā patlaban ietilpst 31 arodbiedrība Rīgā un 18 — provincē ar 74.930 biedriem. Kamera organizējusi strādnieku pašpalīdzības un kultūras darbu, viņa izlīdzinājusi nesaskaņas un 162 uzņēmumos panākusi darba apstākļu uzlabošanu. Daudz strādāts arī pie strādnieku izglītības veicināšanas: 3739 strādnieki iegūst vispārējo izglītību Kr. Barona tautas augstskolā un daudzi mācās arodkursos. Kameras lūgta, valdība piekritusi, ka drīzumā sāks darboties atsevišķa miertiesa algas lietās.

Šī plašā un lietišķā darbība ir tā, kas strādniekus saista arodbiedrībās un arī Darba kamerā. Un tādēļ ar pilnu pārliecību strādnieki Darba kameras sanāksmē deva savu svinīgo solījumu, ka viņi solas un apņemas visu savu darbu veltīt Latvijai. Visiem spēkiem nemitīgi darboties, krietni un uzticīgi izpildot pienākumus, ko no viņiem prasa Vadonis, tauta un Tēvzeme, kā arī amats kamerā vai arodbiedrībā, esot taisnīgam un priekšzīmīgam pret tiem, kas viņiem jāvada un jāpārzin.

Strādnieku pasaule ir visvairāk pārveidojusies pēc 1934. g. 15. maija un visaugstākā mērā pozitīvā nozīmē, saistot Latvijas strādnieku likteni, viņu dzīvi ar to veselo organismu, kuŗa daļa viņi paši ir — ar tautu un ar valsti, kas sargā viņu dzīvību un darba mieru. Un attīstība rāda strādniekiem, ka jaunā palītika viņiem dod daudz, daudz vairāk konkrētu labumu, kas uzlabo un atvieglo viņu dzīvi.

Lai lauku strādniekam dzīve būtu labāka.

Viens no svarīgākiem mūsu lauku saimniecības jautājumiem ir laukstrādnieku trūkums, kas jāatvieto ar ārzemju strādniekiem. Valdība visiem spēkiem censās šo grūto jautājumu atrisināt. Vērojot lauku apstākļus, izrādās, ka vietējo laukstrādnieku lielākā daļa ir neprecēti puiši un meitas. Viņu precēšanās galvenais šķērslis ir nevis algas, bet ģimenes dzīvei nepiemērotu dzīvokļu trūkums. Tomēr pašiem lauksaimniekiem nav iespējams tik ātri veikt laukstrādniekiem dzīvokļu izbūvi. Tādēļ valdība tagad izdevusi īpašu likumu par laukstrādnieku dzīvokļu fondu, kuŗā būtu jāuzkrāj kapitāls 10—20 miljonu latu kopsummā un ar tādu kapitālu tad varētu uzdevumu veikt. Tā kā valdība fondā jau iemaksājusi 1 miljonu latu, tad dzīvokļu būvei aizņemumus lauksaimnieki var pieprasīt jau šovasar. Sākumā lauksaimnieki saņems aizdevumus, bet pēc pārbaudes par aizdevuma izlietošanu daļu uzskatīs kā pabalstu un dzēsīs un atlikušo daļu vajadzēs nomaksāt līdz 18 gadu laikā, maksājot ½—2 proc gadā. Vispirms līdzekļus izsniegs tām saimniecībām, kuŗas jau tagad nodarbina pastāvīgus vietējos laukstrādniekus — ģimenes cilvēkus. Fonda līdzekļi sastādās no lauksaimnieku iemaksām īpašu nodevu veidā: ¼ dos lauksaimniecības ražojumu tirgus (tirgotāji, uzpircēji) un atlikušo pusi dos valsts budžeta kārtībā. Ir jau izdota arī instrukcija pie šī likuma, tā kā aizdevumu izsniegšana var sākties un lauksaimniekiem jāsazinās ar Zemkopības ministriju vai Lauksaimniecības kameras būvniecības nodaļu, vai arī ar vietējiem rajonu būvtechniķiem.

Šis likums ir ievērojams panākums laukstrādnieku jautājuma labvēlīgā atrisinājuma virzienā.

Ja izdodas atrisināt dzīvokļa jautājumu, tad laukstrādnieks, palikdams uz pastāvīgu dzīvi laukos, saņem vēl ģimenes piemaksas bērniem (piemaksas jau saņem 3836 ģimenes ar 7173 bērniem), tāpat viņam tagad nodrošināta medicīniskā palīdzība, kuŗu turpmāk cerams, saņems bez ģimenes cilvēkiem arī godalgotie laukstrādnieki, kam nav ģimenes.

Tā noteikti un nepārtraukti uzlabojas laukstrādnieku dzīves un darba apstākļi, un tas viss sekmēs strādnieku — ģimenes cilvēku iešanu uz laukiem, kur viņa dzīve ir drošāka, mierīgāka un veselīgāka, nekā pilsētās, sevišķi attiecībā uz bērniem.

Sporta dzīvei jauns pamats.

Līdz šim sporta organizācijām bija pavisam privāts raksturs un tur valdīja vislielākā neskaidrība un nenoteiktība: dažas nozares bija izkoptas puslīdz labi, tāpat arī dažas biedrības, turpretim citas nīkuļoja. Sporta organizācijās ieviesās pat savāda cīņa dēļ varas, polītizēšana, kas nemaz nav saskaņojama ar sporta uzdevumiem. Pat tad, kad nodibinājās Fiziskās kultūras un sporta komiteja, apstākļi neko daudz nelabojās un jautājumus izšķīra komitejas vadītāju personīgās simpatijas vai antipātijas. Ievērojot sporta sevišķi svarīgu nozīmi no valsts intrešu viedokļa, bija pēdējais laiks panākt organizētu kārtību un mērķu skaidrību sporta dzīvē, tāpat arī bija jānāk taisnīgam atbalstam visām sporta nozarēm, nevis tikai dažām, kā to izšķīra sporta komiteja. Tādēļ apsveicams ir notikušais sporta kongress, kuŗa svarīgumu izteic Valsts Prezidenta ierašanās kongresa atklāšanas dienā, kas simbolizēja valsts augstākās vadības interesi par sportu un sporta organizācijām. Un pareizi uzsvēra sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, ievadot kongresa darbu, sacīdams, ka nevar visu prasīt no sportistiem vien, bet ir jārada apstākļi, lai fiziskā kultūra varētu labvēlīgi attīstīties un izveidoties un tam nolūkam ir vajadzīga palīdzība arī no valdības. Ar to ministrs ir izteicis, ka turpmāk sporta dzīvei sekos valsts vadība un izbeigsies privāto interešu un nejaušību laiks sporta organizācijās un sporta dzīves vadībā. Sporta dzīve kļūs veselīga arī savā organizatoriskā pusē un harmoniskā, saskaņotā darbā raisīsies Latvijas sporta panākumi.

T. Veicherts

Mēneša apskats

Neatkarīgās un patstāvīgās Austrijas mūžs formāli izbeidzās šī gada 10. aprīlī, kad nevien pašiem austriešiem, bet arī visiem Vācijas iedzīvotājiem bija jāizteicas tautas nobalsošanā par to, vai viņi piekrīt jeb nepiekrīt Austrijas galīgai ieslēgšanai nacionālsociālistiskās 3. valsts saimē. Spriežot pēc noskaņām Austrijā laikā starp 12. martu un plebescīta dienu, nevarēja būt ne mazāko šaubu par nacionālsociālitu uzvaru minētā tautas nobalsošanā. Plašo iedzīvotāju masu noskaņošanai sev labvēlīgā garā, nacionālsociālistu vara bija laidusi darbā spēcīgo propagandas aparātu, kas pastiprināts ar citiem ietekmēšanas paņēmieniem, nevarēja protams nedot vēlamus rezultātus. Iznākums nu bija tāds, ka Vācijā un Austrijā, kopā ņemot, no 49,5 milj. balstiesīgiem pilsoņiem plebescītā piedalījušies 99,55 proc., no kuŗiem 99,08 proc. izteikušies par Austrijas pievienošanu Vācijai, bet 0,92 proc. nodevuši zīmes ar vārdu «nē».

Ja dažas dienas pēc 12. marta franču un angļu valdības iesniedza savas protesta notas Berlīnei pret Austrijas faktisko «anšlusu», tad šoreiz, pēc aprādītā plebescīta izvešanas, rietumu lielvalstu galvas pilsētas klusēja un ārēji pilnīgi samierinājās ar jauno stāvokli Viduseiropā. Arī Tautu savienība nepacēla savu balsi, jo kas gan varēja ierosināt attiecīgo protestu vai sūdzību no austriešu vidus, kad Austrijas likumīgā valdība bija «labprātīgi» atkāpusies un nodevusi visu varu nacionālsociālistu rokās. Ja arī šāda sūdzība Ženēvai būtu ienākusi, tad Berlīne ar juridiskiem apsvērumiem viegli varētu atspēkot, aizrādot, ka «anšluss», kuŗu apstiprinājis plebescīts, noticies pilnīgā saskaņā ar tautu pašnoteikšanās principu, t. i. šinī gadījumā izteicis un sankcionējis pašu austriešu gribu tikt iekļautiem Lielvācijas tautas kopējā saimē.

Konstantīns Petss, Igaunijas pirmais valsts prezidents.

Tagad, skaitliski pieaugušās vācu masas iespaids un spriedums jau kļuvis stipri jūtams Donavas baseina valstīs. Sevišķi tas sakāms par Čechoslovakiju, kuŗas teritoriālās robežās iekļaujas kādi 3 ar pus miljoni vācu iedzīvotāju. Tā sauc. Sudētijas apgabals, kas robežo ar Vāciju un kur koncentrēta lielākā daļa Čechoslovakijas rūpniecības, sastāv gandrīz vai pilnīgi no vācu tautības piederīgiem. Saimnieciskās krizes gados sudētu vācieši viegli pakļāvās nacionālsociālistu propagandai, kuŗu vadīja un iedvesmoja kāds turienes vingrošanas skolotājs Konrāds Henleins. Šī aģitācija tagad situsi dziļas saknes un iedvesmojusi kā Sudētijas, tā arī citu apgabalu vāciešus apvienoties spēcīgā kustībā, kas prasa nevien administrātīvu un kultūrālu autonomiju, bet pat Bohēmijas pievienošanu Vācijai. Nav šaubu, ka līdzīgos apstākļos attiecības starp Prāgu un Berlīni, pēdējā laikā kļuvušas visai asas un saspīlētas. Īsi pirms Lieldienu svētkiem Čechoslovakijas republikas prezidents Dr. E. Benešs izteicās, ka viņa valdība darīšot visu iespējamo, lai nokārtotu vācu - čechu strīdu savstarpējās saprašanās un kompromisa ceļā. Šie mierinošie vārdi atstāja labu iespaidu Eiropā, dodami stipras cerības, ka jauno saspīlējumu un iespējamo konfliktu Viduseiropā varēs novērst ar abpusēju piekāpšanos. Diemžēl, kādu nedēļu pēc tam sudētu vācu vadītājs Henleins turēja plašu un skarbu runu, kuŗā viņš nostājās īstā cīņas un kaujas stāvoklī pret Prāgu, prasīdams pat Čechoslovakijas ārlietu polītikas maiņu, viņas atteikšanos no sadarbības ar Pad. savienību u. t. t. Stāvoklis tagad kļuvis atkal nedrošs un satraukts, sakarā ar ko franči apņēmušies griezties pie Čechoslovakijas valdības ar padomu izrādīt savā minoritātu likumdošanā iespējamo pretimnākšanu Sudētijas vāciešiem. Angļi atkal solās ieteikt Berlīnei, lai pēdējā ietekmētu sudētu līderus mazināt un mīkstināt savas polītiskās u. c. prasības.

Čechoslovakijas iekšējo un starptautisko stāvokli apgrūtināja nevien vācu problēma, bet arī citu viņas minoritātu jautājumi. Tā, piem., arī slovaki prasa savu autonomiju, bet poļu un ungāru apgabalu iedzīvotājos pieaug aģitācija, kas pastāv uz šo novadu atšķelšanu no Čechoslovakijas un viņu ietilpināšanu Polijas vai Ungārijas teritorijā. Vārdu sakot, stāvoklis Viduseiropā joprojām ir nenoteikts un dažbrīd rada nopietnas bažas par vienas vai otras turienas valsts turpmākiem likteņiem.

*

Tai pašā dienā, kad plebescīts Austrijā un Vācijā ieslēdza austriešus 3. valsts provinču sistēmā un izbeidza Austrijas tūkstots gadus ilgo patstāvību un neatkarību, Francija mainīja savu valdību, stājoties pie varas Daladjē nacionālās aizsardzības kabinetam. Iepriekšējā valdība, kuŗas priekšgalā atradās sociālistu līderis Leons Blūms un kuŗas polītiku jo projām vadīja un ietekmēja kreisās «tautas frontes» ideoloģija, atdūrās savā saimnieciskā likumdošanā uz senāta un pat uz apakšnama stipro pretestību. Streiku kustība bruņošanās, rūpniecības u. c. fabrikās no jauna pieņēma bridinošus un plašus apmērus, bet dzīves dārdzības strauji augošais temps un franka kursa krišana deva iemeslu nopietnam nemieram saimnieciskās aprindās un pilsonībā. Arī starptautiskais stāvoklis un notikumi Viduseiropā prasīja no Francijas noteiktu, stingru un aktīvu polītiku, kuŗu, protams, nevarēja nodrošināt «tautas frontes» partijas, kas

savu ideoloģisko pretešķību dēļ vilka katra uz savu pusi un paralizēja visu franču sabiedrisko dzīvi. Beidzot, kad Leons Blūms tur prasīja ārkārtējās pilnvaras saimniecisko jautājumu kārtošanai un financiālo grūtību novēršanai, parlaments šo prasību noraidīja un kreisajam kabinetam tā tad bija jāatkāpjas.

Jaunajā, Daladjē valdībā neieiet neviens marksists un viņas baze paplašināta uz pilsonības labā spārna pusi. Valdības pirmie soļi saimnieciskās un ārējās politikas laukā liecina, ka Francijā sāk nostiprināties citas noskaņas, kas Parīzei sola nodrošināt aktīvāku un redzamāku lomu patreizējā diplomātiskā dzīvē. Tā, ārlietu ministrs Bonē jau ievadījis sarunas ar Romu par franču - itaļu izlīgumu, kas starp citu paredz arī Austrumāfrikas iekarojumu atzīšanu. Tad uz jauno franču valdību raugās ar uzticību un paļāvību Anglija, kādēļ abu valstu sadarbība un saskaņa kļuvusi pēdējā laikā sevišķi cieša, par ko liecina Daladjē un Bonē brauciens uz Londonu, kas notikās aprīļa mēneša beigās. Šinī sakarībā pat runā, ka minētās vizītes laikā un tai sekojošās apspriedēs likti pamati Francijas un Anglijas turpmākai militārai sadarbībai vai pat savienībai.

Var teikt, ka stāvoklis rietumos patlaban kļuvis daudz skaidrāks un jau zaudējis to nenoteiktību un saspīlējumu, kāds tur valdīja dažus mēnešus atpakaļ. Ievērojama loma šai nomierināšanās akcijā, bez šaubām, piekrīt angļu-itaļu izlīgumam, kuŗa attiecīgus dokumentus un protokolus parakstīja 16. aprīlī Romā. Minētais izlīgums ievada jaunu uzticības un draudzības periodu Anglijas un Italijas sadzīvē un izbedz «apslēpto kaŗu», kāds pastāvēja starp abām valstīm kopš 1935. gada. Anglija un Italija no jauna apņēmās uzturēt savu flotes un bruņoto spēku līdzsvaru Vidus- un Sarkanā jūŗā, kā arī atsakās no katras rīcības, kas varētu kaitēt otras līgumslēdzējas puses interesēm šo jūŗu ūdeņos un piekrastēs. Tad, Italija samazina savu kaŗaspēku Lībijā un deklarē, ka viņai nav nekādu teritoriālu vai politisku mērķu Spānijā, Baleāru salās un spāņu Marokā, līdz ar to apņemdamās atsaukt savas kaŗaspēka vienības no Pireneju pussalas, tanī brīdī un uz tiem noteikumiem, kā to būs norādījusi Londonas neiejaukšanās komiteja. Savkārt Anglija solās spert vajadzīgos soļus Tautu savienības nākošajā pilnsapulcē, lai noskaidrotu savienības locekļu viedokli jautājumā par itaļu suverēnitāti Austrumāfrikā. Tādi, lūk vispārējos un īsos vilcienos ir angļu - itaļu vienošanās principi un noteikumi, kas stājās spēkā pēc spāņu problēmas galīgās nokārtošanās.

Ko iegūst abas valstis ar aprādītiem Romas protokoliem? Anglija turpmāk varēs justies drošāka par saviem tirdzniecības ceļiem, kas iet no metropoles caur Vidus- un Sarkano jūŗu uz viņas Tālo austrumu kolonijām un domīnijām. Atbrīvojušies Angļu flotes spēki Vidusjūŗā tagad varēs ievērojami stiprināt Londonas politiku Tālajos austrumos un izrādīt zināmu ietekmi uz turienes militāriem notikumiem. Totiesu Italija var sagaidīt savu Austrumāfrikas iekaŗojumu atzīšanu no angļu puses un cerēt uz Londonas saimniecisko atbalstu savas jaunās imperijas izveidošanas un nostiprināšanas darbā. Bez tam vispārējam mieram izdarīts pakalpojums ar to, ka Roma ir atkal tuvināta Londonai, lai drīz pēc tam arī itaļu - franču attiecības kļūtu no jauna siltas un draudzīgas...

Polijas valsts prezidents J. Moscickis.
(3. maijā Polija svinēja valsts pastāvēšanas 20. gada svētkus.)

Nevila Čemberlēna miera politika guvusi panākumus arī angļu - īru sadzīves nokārtošanā. Kā zināms, tad 1932. g. Īrijas brīvvalsts valdība atteicās dzēst agrāko parādu Anglijai, ko gadskārtēju nomaksu veidā tai vajadzēja izdarīt, lai izpirktu zemi, kas savā laikā bija atsavināta angļu lielgruntniekiem un piešķirta īru zemturiem. Uz šo atteikšanos Londona atbildēja ar muitas paaugstināšanu īru lauksaimniecības ražojumu ievedumiem Anglijā, bet Dublina atkal reaģēja uz angļu soli ar ievednodevu pacelšanu angļu rūpniecības izstrādājumiem un akmeņoglēm. Tā iekarsa tā sauc. muitas un saimnieciskais kaŗš, kas nodārīja lielus zaudējumus abām pusēm un jo stipri padziļināja viņu naidīgās politiskās attiecības. Vēlāk īri atteicās no uzticības zvērasta Lielbritānijas karalim un savā jaunajā «Eires» satversmē, kas stājās spēkā pag. gada 29. decembrī, karaļa vārds nemaz nav minēts. Tomēr pateicoties angļu pūlēm, kā arī saimnieciskiem un ģeografiskiem apstākļiem, kas izrādās spēcīgāki par atsevišķo cilvēku gribu un noskaņām, Īrijas ministru prezidents Devalēra ar laiku piekāpās, tā kā attiecīgās sarunas Londonā beidzot noslēdzās 25. aprīlī ar saimnieciskās, politiskās un militārās sadarbības līgumu starp Īriju un Lielbritāniju.

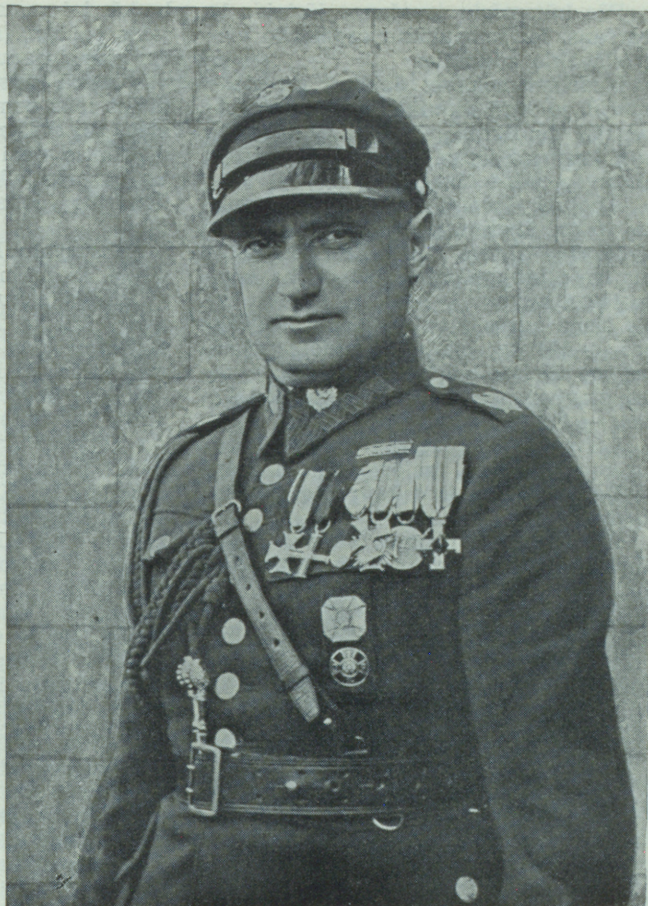
*

Kā jau iepriekš minēts, tad angļu - itaļu līgums stājās spēkā pēc spāņu jautājuma nokārtošanas. Un šinī sakarībā jāsaka, ka pējējā mēneša laikā notikumi Pireneju pussalas kaujas laukos uzrāda ļoti straujo attīstības tempu. Pēc Teruēlas atpakaļieņemšanas, kas notikās 22. februārī, frankistu armijas lauzās ātrā, spēcīgā gaitā uz priekšu — Vidusjūŗas virzienā. Šai plašajā uzbrukumā, kuŗa josla stiepās no Teruēlas uz ziemeļiem, līdz Francijas robežai, 23. martā krita Hueska, 3. aprīlī — Lerīda, bet 15. aprīlī ģen. Jāges kolonas sasniedza Vidusjūŗas pilsētiņu Vinjarozu. Līdz ar to no republikāniskās Spānijas bija atšķelta Katalonija un sakari pa zemes ceļu starp Barselonu un Valensiju tika pārtraukti. Vēlāk frankisti padziļināja savu uzbrukumu, ieņemdami gaŗāku joslu gaŗ Vidusjūŗu un salauzdami republikāņu daļu pretestību Francijas pierobežas kalnu grēdās. Neraugoties uz milzīgajiem zaudējumiem, kādus cietis republikāņu kaŗaspēks, viņa kaujas spars vēl joprojām nav satiekts, tā, ka katru sādžu vai pilsētu nacionālistiem nākās atkaŗot pēc ārkārtīgi niknām un postošām cīņām. Neveiksmes frontē pamudinājušas barseloniešus pārveidot savu valdību, kas tagad kļuvusi daudz kreisāka nekā līdz šim. Bez tam, visa civīlā un militārā vara tais apgabalos, kuŗi atrodās ārpus Katalonijas, nodota Madrīdes aizstāvim ģen. Miacham, kas tomēr vēl tic savu kaŗa pulku uzvarai un revanšam.

Arī Tālo austrumu cīņas laukos, pēdējais mēnesis iezīmējis niknas kaujas, kuŗas uzsākuši ķīnieši, nodarīdami japāņiem ievērojamus un sāpīgus zaudējumus. Šķiet, ka ķīnieši tagad pārgājuši uz plaša vēriena partizāņu kaŗa metodēm, ielauzdamies japāņu aizmugurē un apdraudēdami viņu satiksmes un apgādes ceļus. Tā, ap Lingji pilsētu un pat pie pašas Šanghajas notiekas mežonīgas kaujas, kur dalību ņem milzīgas bruņotās masas. Ķīnieši arvienu uzsvēruši, ka laiks

Smiglijs-Ridzs,
Polijas maršals.

Pulkvedis M. Fridrichs,
Polijas strēlnieku savienības galvenais komendants.

strādājot viņu labā, dodams tiem iespēju noorganizēt savu pretestību un novājinādams iebrucēju morāliskos un saimnieciskos spēkus. Šādos apstākļos gūst ticamību laikrakstu ziņas, ka Tokijā arvienu stiprāks un iespaidīgāks kļūstot noskaņojums par labu kaŗa izbeigšanai un izlīgumam ar maršalu Čangkaišeku.

*

Asā krize, kas marta mēnesī draudēja ar kļūmīgiem sarežģījumiem Polijas - Lietuvas attiecībās, tagad pieder pagātnei, un abas kaimiņu valstis uzsākušas savstarpējas tuvināšanās un draudzīgās sadzīves ceļus. 31. martā Varšavā akreditējās Lietuvas sūtnis, bet tai pašā dienā Kauņā uzsāka oficiālu darbību Polijas diplomātiskais pārstāvis. Pēc tam lietpratēju konference Augustovā nospraudusi pamatus satiksmes atjaunošanai starp abām valstīm, bet citu sadzīves jautājumu kārtošana arī ievadīta konkrētās sliedēs, kas sola novest pie saprašanās un praktiskiem rezultātiem.

*

Mūsu ziemeļu kaimiņienes Igaunijas dzīvē 24. aprīlis bija vēsturiska diena, kad stājās spēkā viņas jaunā valsts satversme un kad tika izvēlēts viņas pirmais republikas prezidents. Jau pag. gadā «nacionālā padome» izstrādāja Igaunijai jaunu satversmi, kas paredz divu palātu tautas pārstāvniecību un stipru prezidenta institūtu, nolūkā pasargāt izpildvaru no nejaušibām un kļūmīgām svārstībām, nodrošinot tai iespaidīgāku patstāvību un līdzsvaru. Valsts prezidentu uz 6 gadiem vēlē abu palātu un pašvaldību pārstāvju kopsapulce. Šīs svinīgās vēlēšanas notikās 24. aprīlī, kur ar 219 balsīm, no kopskaitā 238 vēlētājiem par republikas prezidentu tika izraudzīts Konstantīns Petss — līdzšinējais valsts vecākais un Igaunijas tautas izcilais darbinieks un apvienotājs.

M A N A M Ā J A

Informācija un ierosinājumi

Par ko lauksaimniekiem jādomā jūnijā.

Maijā veicamie darbi atzīmēti Aizsarga 4. burtnīcā. Viens otrs ierosinājums no jūnija darbiem noderēs arī maijā.

Pēc sējas beigām līdz siena pļaujas sākumam lauksaimniekiem iekrīt nedaudz brīvāks laiks. Šai laikā jāveltī lielāka vērība mājas apkopšanai, ceļu labošanai, tiltu būvei, grāvju tīrīšanai un jaunu rakšanai. Jāsaved kārtībā siena pļaujamie rīki un mašīnas. Jāsagatavo un jāpieved koki siena un āboliņa žāvēšanai.

Jāveic jaunbūves un strādnieku dzīvokļu pārbūves, pieprasot plānus no Zemkopības ministrijas vai Lauksaimniecības kameras. Laukstrādnieku dzīvokļu pārbūvēm un jaunbūvēm no dzīvokļu izbūves fonda izsniedz pabalstus.

Jāturpina nezāļu apkaŗošana sējumos, ecējot tos un izdurot gušņas.

Pēc kūtsmēslu izvešanas jāsteidz to iearšana, lai samazinātu organisko vielu slāpekļa zudumus.

Nedrīkst nokavēt āboliņa un siena pļauju, jo agrā pļauja nodrošina augstvērtīgu lopbarību, bagātu ar olbaltumu, kas dod iespēju bez spēkbarības piedevas ražot lētu pienu.

Āboliņš jāpļauj, kad apmēram puse no visām āboliņa galviņām sāk ziedēt un jāžāvē zārdos. Pēc Jaunpētermuižas izmēģinājumiem iegūts no ha kopproteīna kg:
pie siena agras pļaujas, pirms ziedēšanas — 174 kg; pie siena vidējas pļaujas, ziedēšanas laikā 145 kg un pie vēlas pļaujas, pēc galveno augu ziedēšanas — 110 kg.

Lai gan vēlā pļauja dod lielāku siena kopdaudzumu, tas tomēr ir mazvērtīgāks, jo jūtami krīt kopproteīna daudzumi.

No āboliņiem pirmais jāpļauj agrais āboliņš, no kuŗa atāla grib iegūt sēklas.

Saldus apkārtnē praktizē paņēmienu, ka maijā, kad vēlais āboliņš paaudzies, ar pļaujmašīnu nopļauj āboliņa špices, atstājot nopļauto turpat uz lauka. Ar šādu paņēmienu nedaudz novēlo āboliņa ziedēšanu un tas iekrīt laikā, kad vairāk savairojušās kamenes, kam arī liela nozīme pie āboliņa apputekšņošanās, kas savukārt ceļ āboliņa sēklu ražu.

Ja āboliņš aug spēcīgi un rodas bažas, ka tas var sakrist veldrē, tad tas ar smagāku bomi pieveļams vienā virzienā, caur ko būs iespējams ērti pļaušanu izdarīt no vienas puses, jo tas nebūs sagūlies krustām un šķērsām.

Viena no lielākām mūsu dienu problēmām ir ar olbaltumvielām bagātas lopbarības ražošana pietiekošā daudzumā, lai iegūtu augstus piena izslaukumus ar pašu saimniecībā ražotu lopbarību bez raušu piepirkšanas.

Pēc sagremojamā olbaltumvielu daudzuma, lucerna ieņem pirmo vietu starp dažādiem zaļbarības augiem un to ar pilnu tiesību var saukt par «lopbarības augu karalieni». Lucerna ražo 2 reizes vairāk sagremojamo olbaltumvielu, kā sarkanais āboliņš un apm. 4 reizes vairāk, kā pļavu siens no zemes vienības. Lucerna padodas visādās augsnās, bet galvenais, gruntsūdenim jābūt dziļi. Tā kā tā laiž dziļi saknes zemē, tad galvenais ir augsnas apakškārta, gruntsūdens dziļums un augu barības vielu daudzums. Augsnai jāsatur bagātīgi kaļķis.

Ar labiem panākumiem lucernu audzē daudzas Zemgales saimniecības. Šķibes Jaunzemjos audzē pat lucernas sēklas. Lucernu bez virsauga var sēt pat līdz jūnija beigām. Sējot lucernu pirmo reizi, zemi ieteicams potēt. Pie rindu sējas labā zemē jāsēj 20—25 kg lucernas sēklas uz ha, bet nelabvēlīgākos apstākļos līdz 30 kg uz ha.

Novēroju Zviedrijā, ka zemēs, kur lucerna vājāki pārziemo, to sēj kopā ar kamolzāli.

Kas tuvāki interesējas par lucernas audzēšanu, var iegādāties Lauksaimniecības pārvaldes izdoto brošūru «Lucerna».

Daudz vērības jāveltī papuves lauku apstrādāšanai. Liela uzmanība jāpiegriež mitruma saudzēšanai papuves laukā, lai zeme neiekalstu. Tas iespējams panākt, ja zemes virskārtu arvien turēsim irdenu. Šādi apkoptā papuves laukā kūtsmēsli labi sadalīsies, radīsies labs zemes norūgums un arī nezāles ar ecēšanu tiks iznīdētas.

Jūnija otrā pusē jāsēj Jāņa rudzu un vasaras vīķu zaļbarība, kā tas jau aizrādīts iepriekšējā Aizsarga burtnīcā.

Kartupeļu laukos jāizlasa ceri, kas slimo ar melnkājību un mazaiku.

Jūnija sākumā var sēt vēl burkānus, tad to lapas mazāk čokurojas. Burkānu lapu čokurošanās ierobežošanai agrāki sētie burkāni ik pēc 10—14 dienām jāmiglo ar 4% petrolejas emulsiju vai nikotina sulfātu. Pieprasiet no Latvijas Lauksaimniecības kameras Augu aizsardzības institūta attiecīgas skrejlapas. Kāpostu balteņu kāpuru iznīcināšanai tie jāmiglo ar šādu šķidrumu: 100 litru ūdens, 200—300 g Parīzes zaļuma un 500 g galdnieku aukstlīmes, bet tuvojoties galviņu iegriešanās laikam, — ar: 100 litru ūdens, 500 g 40% nikotina sulfāta un 500 g zaļo ziepju.

Kartupeļu ieskābēšanai rudenī jāizbūvē piemērotas tvertnes, skat. 1937. g. Sētā un Druvā agr. J. Ķeņģa rakstu.

Laukstrādnieku dzīvokļu izbūves fonds.

Ministru kabinets š. g. 26. aprīļa sēdē pieņēmis likumu par laukstrādnieku dzīvokļu izbūves fondu, kas stājās spēkā š. g. 1. maijā. Aizdevumus no fonda līdzekļiem izsniegs lauksaimniecībām, izņemot pašvaldību saimniecības, uz laiku līdz 18 gadiem pret parādzīmēm. Parādzīmēm līdz Ls 1000.—, būs vajadzīgs 1 lauksaimnieka galvojums, bet pāri par Ls 1000.—, 2 lauksaimnieku galvojums. Par izsniegto aizdevumu aprēķinās 0,5—2 proc. gadā. 2 proc. par aizdevumu būs jāmaksā tām saimniecībām, kuŗas atrodas lielu pilsētu tuvumā. Sākumā fonda līdzekļus izsniegs uz 2 gadiem kā aizdevumu, no kuŗa pēc dzīvokļa uzcelšanas daļu dzēsīs kā pabalstu.

Aizdevumus un pabalstus naudā no fonda var izsniegt jaunbūvēm līdz 75 proc. un pārbūvēm līdz 80 proc, no lauku strādnieku ēku būves vidējās iemaksas neatskaitot no saņemtiem pabalstiem būvmateriālus. Aizdevumus izsniegs laukstrādnieku dzīvokļu un laukstrādnieku saimniecības ēku jaunbūvēm un pārbūvēm, kuŗas ceļ pēc Zemkopības ministrijas normālprojektiem, vai arī pēc uzmestiem projektiem, apstiprinātiem no rajonu būvtechniķa vai LLK būvniecības nodaļas. Aizdevumus sāks izsniegt vienīgi pēc būvdarbu uzsākšanas uz Zemkopības ministrijas rajona būvtechniķu vai pagasta valdes izsniegtu atsauksmju pamata. Aizdevumu izsniegšanu paredzēts uzsākt jau jūnijā. Pirms būves darbu uzsākšanas jāsazinās ar Zemkopības ministrijas, Lauksaimniecības kameras būvniecības nodaļām vai vietējiem rajonu būvtechniķiem.

Iepirks zirgus armijas vajadzībām.

Kaŗa ministrija iepirks zirgus armijas vajadzībām 1938. gadā bez izsolēm un sacensībām, tieši no lauksaimniekiem un pārējiem zirgu audzētājiem. Par jājamiem zirgiem maksās Ls 1000—1490, par artilerijas zirgiem — Ls 1000—1400 un par vezumnieku zirgiem Ls 750—1200.—.

Prēmijas laba piena ražotājiem.

Par laba piena ražošanu un nodošanu pienotavās un to krējotavās laikā no š. g. 1. aprīļa līdz 1939. g. 31. martam maksās šādas prēmijas par pienā nodoto sviesta kilogramu:

1. grupā 48 sant., 2. grupā — 40 s., 3. grupā — 30 sant. un 4. grupā 20 s.

Vienas dienas ganības.

Dažās saimniecībās ārzemēs praktizē vienas dienas ganīšanu aplokos. Ganības iedala mazākos, bet vairāk aplokos. Govis gana grupās, atkarībā no ražības — pirmā grupā ietilpst augstražīgākās govis, otrā — govis ar zemākiem izslaukumiem un trešā grupā jaunlopi.

Govis ar augstiem piena izslaukumiem gana vienu dienu pirmajā aplokā, otru dienu otrā aplokā u. t. t. Nākošā dienā tām seko govis ar zemākiem izslaukumiem, trešo dienu pirmajā aplokā nāk jaunlopi. Pavasarī zāle pēc 5—6 dienām aplokos ataug un var sākt ganīt no jauna. Govīm pie šādas ganīšanas kārtības arvien pieejama jauna ar olbaltumu bagāta barība, kas ceļ piena izslaukumus.

Pļavu auzene timotiņa vietā.

Pie mums plaši izplatīti sarkanā āboliņa un timotiņa maisījumi. Ārzemēs timotiņa vietā arvien vairāk sāk lietot pļavu auzeni. Pļavu auzene gan izmaksā dārgāki par timotiņu, bet tai ir daudzas priekšrocības — tā izturīgāka par timotiņu pret sausumu un pēc nopļaušanas ātrāki ataug. Arī barības vērtība pļavu auzenei augstāka par timotiņu. Dažās Zemgales saimniecībās jau timotiņa vietā sāk sēt pļavu auzeni un lauksaimnieki ar šo jauninevedumu apmierināti.

Cik reizes dienā govis jāslauc.

Visās zemēs sajūtams laukstrādnieku trūkums. Govju slaukšana ir viens no lopkopju grūtākiem darbiem, tamdēļ arī saprotama cenšanās atvieglot šo darbu. Zviedrijā izvestie izmēģinājumi rāda, ka trīsreizēja govju slaukšana, ja govis nav sevišķi augstražīgas, nekādu ieguvumu nedod. Tā, ja izslaukums dienā nav augstāks par 8 kg piena, pusdienas slaukšana piena daudzumu nepaceļ. Ja dienas izslaukums ir ap 15 kg piena, pie trīsreizējas slaukšanas iegūst dienā 1 kg piena vairāk, bet ja izslaukums dienā 20—25 kg — iegūst vairāk 2 kg piena. Pārāko piena izslaukumu neiegūst par brīvu, bet tā ražošanai jāpatērē vairāk barības vielu. — Arī mums vajadzētu to pārbaudīt.

Raudzēts vājpiens laba cāļu barība.

Vācijā izvesti izmēģinājumi cāļu ēdināšanā ar raudzētu vājpienu. Cāļi saņēmuši kviešu putraimus un spēkbarību (auzu, kviešu, sojas, kaulu un zivju miltu un cukurbiešu graizījumu maisījumu). Dzeršanai arvien cāļiem bijis pieejams raudzēts vājpiens. Tā ēdināti cāļi jau 4 nedēļu vecumā sasnieguši to caurmēra svaru, ko otras grupas cāļi, bez raudzētā vājpiena, sasniedza tikai 7 nedēļās. Raudzēta vājpiena izēdināšana cāļiem devusi ļoti labus rezultātus. J. Ķ.

Agr. L. Biezais

Tīra piena iegūšana

Nav daudz tādu ražošanas nozaŗu lauku saimniecībā, kas pašreiz tik labi atmaksātos kā tīra piena ražosana. Cenu starpība starp I un III šķiras pienu, pārrēķinot sviestā, ir 58 sant. uz 1 kg sviesta, t. i. 2 un vairāk sant. uz 1 kg piena. Ja viena saimniecība dienā ražo 100 kg I šķiras piena, tā saņems apm. 70 latu mēnesī vairāk par savu pienu, nekā otra saimniecība, kas ražojusi tik pat daudz piena, bet piens ierindots III šķirā. 70 latu pie pašreizējām cenām ir apmēram 2 kalpoņu alga. Protams, par velti mums neviens nekā nedod, tāpat šos 70 latus vajaga nopelnīt. Saimnieces uzdevums — laba piena iegūšanu nokārtot tā, lai ar iespējami mazāk pūlēm un izdevumiem gūtu labākus rezultātus. Lai to panāktu, nepietiek ar labu gribu vien, bet jāpazīst pienu bojātāji faktori un jāprot ar tiem cīnīties.

Piena labumu it sevišķi noteic baktēriju daudzums pienā, un to kaitīgums pienam. Baktērijas ir sīki, dzīvi organismi, ko ar neapbruņotu aci nevar redzēt. Ar mikroskopa palīdzību, palielinot vienu baktēriju vairāk simtu reižu, mēs viņu redzam kā mazu punktiņu. Dabā baktērijas dara nepieciešamu darbu: viņas pārveido un sadala, tā sakot, sapūdē organiskās vielas. Arī pienā baktērijas grib to pašu darīt — sapūdēt pienu. Jo vairāk kaitīgu baktēriju pienā, jo ātrāki tās pienu sabojā. Baktēriju dzīve un vairošanās plašākām ļaužu aprindām ir sveša. Tāpēc nav nekāds brīnums, ja dažā saimniecībā, lai gan piena iegūšanas darbs darīts ļoti rūpīgi, iegūtais un pienotavā piegādātais piens nav bijis pietiekoši labs. Tādos gadījumos piena piegādātājs vaino piena šķirotājus par it kā nepareizu piena novērtējumu. Patiesībā vainīgs nav ne šķirotājs, ne slaucējs, bet vaina meklējama nezināšanā. Zināšanu trūkuma pēc piena apkopējs neredzēja piena kopšanā pielaistās kļūdas.

Zemkopības ministrija ir izdevusi noteikumus laba piena iegūšanai, ar kuŗiem katram piena piegādātājam būs iespējams iepazīties. Pieturoties minētiem noteikumiem, centīšos tuvāk paskaidrot vienu otru lietu, ko pienu iegūstot un apkopjot mazāk ievēro, bet kam piena tīrībā pieder visai liela loma.

Pašlaik nama mātes ar saviem palīgiem veic lielu spodrības darbu. Arī lopu mitekļi ir tāda telpa, kas prasa tīrišanu, sevišķi pavasarī. Īsto kūts tīrišanu gan vislabāk varēs darīt, kad lopus izdzīs ganībās. Pirmais darbs ir kūts un tās iekārtas ((barības galdu, siļu u. tml.) noslaucīšana, kur vajadzīgs, nomazgāšana. Pēc tam kūts sienas, griesti un iekārta balsināmi ar kaļķu atšķaidījumu. Pirms kaļķošanas sevišķi rūpīgi jāizslauka plaisas sienās un griestos, jo kaļķis labi klāt turas tikai tīrām vietām. Katrreiz pēc mēslu izvešanas tūlit jānotīra un jānokaļķo no mēsliem atbrīvotā kūts sienas apakšējā daļa. Ar kaļķošanu var panākt kūts dezinficēšanu, kukaiņu oliņu iznīcināšanu un, beidzot, tīrā kūtī ir patīkami strādāt, tāpat uz gaišām sienām labāk redz netīrumus.

Otrs svarīgs darbs ir mušu apkaŗošana. Tā jāsāk agrā pavasarī, lai laikā paspētu ierobežot mušu vairošanos. Šai nolūkā kūts balsināmam šķidrumam piejaukt alaunu vai vaŗa vitriolu. Ja kūts logi lieli, logu stiklus nokrāsot zilā krāsā. Zilā gaisma mušas atbaida no kūts. Mājas pagalmu un lopu dzenamos ceļus turēt vienmēr tīrus, jo netīrumi un izmētāti mēsli noder mušām oliņu dēšanai un to tālākai attīstībai. Kā tikai parādās pirmās mušas, uzsākt ar tām cīņu, uzliekot mušpapīrus, pielietojot smidzināmos mušu nāvētājus šķidrumus un pulverus, kūtis labi vēdinot. Mušas mūžs ir īss, tāpat viņas tālu nelido, tāpēc, iesākot īstā laikā ar tām cīņu, saimniecībā mušu būs maz.

Esmu novērojusi, ka maz vērības piegriež gaisa tīrībai kūtī un ap govi pa slaukšanas laiku, Gaiss, pilns kūts putekļiem un baktērijām, arī ir iespaidīgs piena netīrības avots. Piens govs tesmenī baktērioloģiskā ziņā ir gandrīz pilnīgi tīrs, bet analizējot tikko slaucenē ieslauktu pienu, tajā atrod pat vairākus desmitus tūkstošus baktēriju katrā kub. centimetrā piena. Kādā ceļā baktērijas iekļuvušas pienā? Tas bieži slaucējam paliek neizprotams, sevišķi, ja piena iegūšanā ievērota tīrība un piena trauki bijuši nevainojami tīri. Piens pa slaukšanas laiku saskāries ar kūts gaisu. Acīmredzot, piens inficējies ceļā no govs pupa uz slauceni, piena strūklai ejot cauri kūts putekļainam un baktēriju bagātam gaisam. Bet no kā ceļas kūtī putekļi un kas ir kūts putekļi? Kūts putekļi pa daļai ir mēsli, kas sakaltuši, sabirzuši un kā sīkas putekļveidīgas daļiņas pacēlušies gaisā. Bez tam kūtī putekļi rodas no barības līdzekļiem un pakaišiem, kuŗi pārvēršas putekļos sabirstot, vai arī, ja mitri uzglabāti, pūstot. Kūts mēslos, tāpat bojātos barības līdzekļos, atrodas miljoniem, pat biljoniem baktēriju 1 gramā. Līdz ar putekļiem gaisā paceļas arī baktērijas un kopā ar tiem iekļūst pienā. Zinātniskos izmēģinājumos pierādījies, ka, pienu, slaucot tīrā atsevišķā telpā, kuŗas gaisā nav daudz putekļu un baktēriju, piens iegūts 20 reizes tīrāks, nekā slaucot kūtī, pie kam abos gadījumos slaukšanas darbs izdarīts vienādi tīrīgi.

Lai kūtī būtu tīrs gaiss, kūts un govju kopšanas darbi darāmi ar tādu aprēķinu, lai līdz slaukšanai putekļi paspētu nosēsties un govis nomierināties. Jāatmet paradums kaisīt govis pirms slaukšanas, kā to bieži dara, sagatavojot ērtāku sēdēšanu pie govs. Tālāk, jārūpējas, lai pa slaukšanas laiku no govs ķermeņa neatraisītos netīrumi un putekļi. Slaucējs nemitīgi kustina tesmeni un līdz ar to tesmenim piegulošo govs ķermeņa daļu. No satricinājuma atraisās netīrumi no ādas, un padara netīru gaisu vai arī tieši iekrīt piena traukā. Govs tesmeni pirms slaukšanas slauka vai mazgā gandrīz katrā saimniecībā, bet govs ķermeni mazgā tikai nedaudzās saimniecībās Latvijā. Tur, kur to dara, iegūst augstākā labuma pienu. Vienkāršākais paņēmiens ir sekojošais. Ar slapju lupatu jānoslauka tesmenim piegulošā govs ķermeņa daļa un sāni līdz pus govij tai pusē, no kuŗas slauc. Slaucīšana jādara cieši piespiežot un lupatu velkot pa spalvai.

Ražīgākā govs Latvijā Narva LM 603 (L. U. Vecauces saimniecībā), izdevusi 1936./37. g. 11.446 kg piena ar 4,74% tauku saturu, 637 kg sviesta.

Lai nepilētu ūdens, saslapētās vietas jānoslauka otrreiz, ar mitru lupatu velkot tāpat pa spalvai. Tādā ceļā putekļi un netīrumi pielips spalvai un pa slaukšanas laiku nekritīs pienā. Stingri jāraugās, lai govs sāni turētos mitri pa visu slaukšanas laiku.

Nākošais darbs ir piena kāšana. Kāšanā jāievēro sekošais: pienam jāfiltrējas caur kāstuves vati, bet ne strauji jātek. Jo ātrāk piens izskrien cauri filtram, jo tas vairāk netīrumus izrauj sev līdzi. Ja pa piena kāšanas laiku kāstuvē uz filtra sakrājušies redzami netīrumi, tie jānoskalo, pretējā gadījumā netīrumi izšķīdīs pienā un vircas veidā izies cauri filtram. Ja kāšanai lieto drēbju gabalus, no kā gan vajadzētu atturēties, kāšamās drēbes pēc katras lietošanas jāizmazgā ziepēm vai sārmā un katru reizi jāizvāra, vārot vismaz 10 minūtes. Ja to neizdara, drēbē palikušās piena daļas pūst. Piens, kāsts caur tādu drēbi, pieņem puvuma smaržu un garšu. Bez tam tāda netīra drēbes kāstuve ir baktēriju pereklis. Vislabāki ir, ja pienu kāš ārpus kūts, tad tas mazāk pieņem kūts smaku. Pēc izkāšanas piens tūlit jādzesē. (Turpinājums sekos.)

A. Gulbis

Kā pārkārtojama lauku māju virtuve

Kautgan virtuve ir tā telpa, kuŗā sieviete — mājas māte pavada sava mūža lielāko daļu, tomēr mūsu lauku mājās no visām telpām virtuvei tiek piegriezta vismazākā vērība. Tā kā virtuve ir telpa, kuŗā jāstrādā, tad to vajadzētu iekārtot tā, lai darbu tajā varētu veikt ātrāk, vieglāk un patīkamāk. Pie labas gribas katru lauku virtuvi var kautcik lietderīgi pārkārtot. Virtuves pārkārtošanai izdotie lati bagātīgi atmaksājas ar laika ietaupīšanu un darba atvieglošanu.

Kāda tad ir laba virtuve? Laba virtuve ir tāda, kas ir pietiekoši liela, ļoti gaiša, labi vēdināma un viegli iztīrāma. Plīts tur ir īstā vietā un pareizi ierīkota, lai taupītu malku un darba laiku. Labā virtuvē malka nemētājas pa grīdu, bet to novieto speciālās kastēs, trauki pēc ēšanas tur nestāv uz galda, bet tos novieto skapī, trauku un roku dvieļiem tur ir savi pakaŗamie, ziepes tur nestāv uz saplēstiem šķīvjiem vai uz plīts malas, bet ziepju trauciņos.

Lai virtuve būtu viegli tīrāma, kas ir viena no svarīgākām prasībām, tad virtuves sienas apm. 1,5 metru augstumā nokrāsojamas ar eļļas krāsu. Augšējo daļu var krāsot gaiši zaļu, gaiši dzeltenu vai gaiši zilu, bet apakšējo malu apm. 20 cm augstumā no grīdas tumši pelēku. Griestus vēlams krāsot gaiši dzeltenus, jo šī krāsa ir «nejūtīgāka» pret dūmiem. Griestus nav vēlams krāsot ar eļļas krāsām, jo tad tie stipri svīst. Ar eļļas krāsu krāsotās sienas var pēc vajadzības ērti nomazgāt ar ziepēm un ūdeni. Vispār, jo gaišākas būs virtuves sienas un griesti, jo gaišāka būs visa virtuve.

Virtuves grīdai jābūt viegli mazgājamai, jo tā ļoti ātri kļūst netīra: tur ar kājām sanes dubļus, nopil ēdiens vai ūdens traukus mazgājot u. t. t. Virtuves grīda izlejama no cementa (betona), vai izliekama ar cementa flīzēm, jo neko nav tik gŗūti tīrīt, kā nekrāsotu koka grīdu, bet ja virtuvē to arī nokrāso, tad pēc pāŗa mēnešiem, biežās staigāšanas dēļ, krāsa ir jau nodilusi.

Plīts ir vissvarīgākā virtuves daļa, tāpēc tā jāiebūvē tā, lai kurināmais gals būtu versts pret logu. Plīti ierīkojot stingri jāievēro, lai gaisma, strādājot pie plīts, nāktu no kreisās puses. Atsevišķos gadījumos gaisma var nākt arī no labās puses, bet nekādā gadījumā gaismas avots nedrīkst atrasties aiz muguras. Lai pie plīts strādājot nenosmērētos drēbes, ļoti ieteicams plītij apkārt aplikt barjeru — dzelzs stieni vai cauruli. Tā pasargā vārītāju no pārāk tuvas pieskāršanās sakarsētai plītij. Uz šīs barjēras var ļoti labi izžāvēt arī slapjos virtuves dvieļus.

Vidēji lielai lauku saimniecībai vajadzīga plīts ar trīs dažāda lieluma riņķiem un ar labu cepeškrāsni. Plīts nedrīkst būt pārāk augsta, kas sagādā gŗūtības lielākus katlus uzceļot un noceļot. Vidēja augstuma sievietei piemērotākais plīts augstums ir apm. 80 cm. Plīts krāsns ir jānoslēdz ar durvtiņām, un krāsns no pelnu krātuves jānošķiŗ ar dzelzs režģi. Ir liela izšķērdība taisīt plīti bez uguns regulēšanas ierīces no apakšas. Ja karstums jāregulē atverot un aizverot krāsns durvis, tad tīšā prātā sadedzinām ļoti daudz malkas. Tā ir ļoti bieži novērojama parādība, ka ierīkojot jaunu plīti, taupa 2—3 latus plīts izbūvē, bet desmitiem un simtiem latu patērē izšķērdīgi dedzinot dārgo malku.

Virtuvē, kur bez liekām pūlēm nevar dabūt siltu ūdeni, nekad nebūs vajadzīgās tīrības, tāpēc nevienā virtuvē nedrīkst trūkt mazā iemūrētā ūdens katliņa plīts galā, jo ūdens sildīšana uz plīts ļoti dārga un neparocīga.

Malkas kastei virtuves tīrības uzturēšanā ir ļoti liela nozīme. Ja malku met zemē kādā virtuves kaktā, tad virtuve vienmēr būs drazu pilna. Par malkas kasti var izlietot katru koka kasti, piestiprinot tai vāku un nokrāsojot to. Malkas kasti var gatavot arī glītāku — skapīša veidā un tik augstu, lai to varētu izlietot arī kā darba galdu.

Tīrības uzturēšanai virtuvē nepieciešams arī atkritumu spainis. Visieteicamāk šim nolūkam iegādāties speciālu ar kāju atveŗamu, slēgtu spaini, tas palīdz virtuvē uzturēt tīru gaisu un spodrību. Atkritumu spainis katru vakaru, darbu virtuvē beidzot, jāiztīra.

Katrā virtuvē nepieciešams pietiekoši liels un ērts trauku skapis, kas pagaidām sastopams tikai vēl nedaudzās lauku māju virtuvēs. Skapim trūkstot, traukus novieto uz plauktiem un galdiem, kur tie ir pieejami mušām un putekļiem, tāpēc pirms lietošanas tie bieži no jauna ir jamazgā. Virtuves skapji var būt dažādi: tie var būt parastie stāvie skapji ar dažādiem nodalījumiem un plauktiem, vai arī zemie, pie sienas piebūvētie. Zemie skapji ir parastā galda augstumā un tiek izlietoti arī kā darba galdi. Virtuves skapjiem jābūt gaiši nokrāsotiem un pilnīgi gludiem, lai uz tiem nekrātos liekie putekļi. Katram traukam un darba rīkam skapī ierādāma sava vieta. Trauki skapī sakārtojami tā, lai katru no tiem varētu viegli un ātri paņemt. Atsevišķās grēdās liekami šķīvji, bļodas, tasītes u. c. trauki. Nedrīkst, piem., virs šķīvjiem likt citus mazākus traukus, jo tie apgrūtina šķīvju paņemšanu. Skapju atvilktnes parasti izlieto dažādu sīko virtuves priekšmetu — nažu, dakšiņu, kaŗošu, formīšu u. c. — glabāšanai. Lai šie piederumi nesajuktu kopā un vienmēr būtu viegli paņemami, atvilktnēs jāietaisa lielāki un mazāki nodalījumi. Šim nolūkam ļoti noderīgi finieŗa dēlīši, kuŗus, atvilktnes tīrot, var viegli izņemt laukā.

Darba galds ir viena no svarīgākām virtuves mēbelēm. Galda virsu vislabāk gatavot no cieta liepas koka un atstāt nekrāsotu. Galda virspusi visieteicamāk pārsegt ar vaska drānu, kuŗu vajadzības gadījumā var viegli atsegt nost, ja galdam, piem., jāpiestiprina gaļas mašīna. Ja virtuves galdu izmanto arī kā ēdamgaldu, tad vaska drānas pārklājs sevišķi nepieciešams.

Lai vasarā apkaŗotu mušu parādīšanos virtuvē, tad nav vēlams turēt logus tieši vaļā, jo tad mušas neatturami saplūst virtuvē. Labāk pavisam izcelt kādu loga augšējo rūti — un vaļējo vietu aizklāt ar marli, kuŗa malas ar spraudītēm tā piesprauž pie loga rāmja, lai mušas un lapsenes nevarētu iekļūt virtuvē.

Ja virtuvē nav ūdensvada, tad nepieciešams ierīkot kādu lielāku trauku tīra ūdens uzglabāšanai, pieliekot tur klāt attiecīgu smeļamo trauku, kuŗu lieto tikai ūdens smelšanai.

J. Malovka

Ierīkosim peldētavas

Kad pavasaŗa saulē kokiem sāk raisīties pumpuŗi un dzeltenzaļie asniņi cauri vēsajai velēnai sāk lauzt ceļu uz gaismu un siltumu, tad vasara arī vairs nav tālu.

Mūsu zemē ir jauks paradums — ik pavasari rīkot lielas talkas savas sētas un apkārtnes spodrināšanai un daiļošanai.

Spodrības dienās pazūd viss neglītais, nespodrais, bet meža dienu dēstījumi daiļo mūsu ceļus un tukšos klajumus pārvērš skaistās gatvēs, birzēs. Tā lielās talkās veiktie darbi palīdz celt mūsu zemes bagātību un daiļumu.

Arī sporta pulciņiem lielajā talkā būtu jāņem aktīva līdzdalība. Aizsargu sporta pulciņa uzdevumus nevar uzlūkot par piepildītiem, ja tā darbībā izteicas tikai sava pulciņa locekļu fizisko spēju izkopšana un sacensību rīkošana. Sporta pulciņam arī citādi jārāda sava aktīvitāte, iepazīstinot visu vietējo sabiedrību ar fizisko vingrinājumu vērtību un nozīmi veselības kopšanā. Šim nolūkam noder: priekšlasījumi, demonstrējumi un citi darbi, kas veicinātu interesi par vingrošanu un sportu.

Pavasaŗa talkā ir jāveic tāds darbs, kas nāk par labu visai vietējai sabiedrībai, piem. peldētavas vietas sakārtošana un ierīkošana. Vasarā neatlicināmu darbu laikā, grūti būs atlicināt laiku šādam darbam, tālab šī pasākuma veikšanai vispiemērotākais laiks ir — pavasaris.

Tiesa, siltās vasaras dienās neesam sevišķi izvēlīgi peldēšanai piemērotas vietas meklēšanā. Parasti apmierināmies, ja varam atrast veldzi, vienalga, vai tā ir jūŗa, upe, ezers vai dīķis, ja vien šī vieta ir tuva mājai vai darba vietai.

Izvēlētai «peldvietai» bieži vien ir ievērojami trūkumi. Liela straume, nelīdzena, dūņaina gultne, liels dziļums, netīrs ūdens un citas neērtības bieži ir izvēlētās «peldvietas» neatņemama sastāvdaļa.

Minētos trūkumus varētu aizbildināt, ja vien mums nenāktos par to dārgi samaksāt. Sastāvējies, netīrs ūdens ir par cēloni ādas slimībām un iekaisumiem; neiztīrīta peldvietas gultne — ievainojumiem, bet liela straume un peldētāja spējām nepiemērots dziļums nereti paņem paša peldētāja dzīvību.

Tālab aizsargu sporta pulciņam savā darbības rajonā būtu jācenšas izveidot veselības noteikumiem atbilstošu un citādi labi ierīkotu peldētavu.

Ierīkojamā peldētavā apmeklētājiem būtu jāatrod iespējamās ērtības un jāgūst pārliecība, ka ir darīts viss, lai izsargātos no netīrības, nodrošinātos pret iespējamiem nelaimes gadījumiem.

Pareizas peldēšanas mākas sekmēšanā ir svarīgi izbūvēt piemērotas peldvietas, kur ikviens peldēt nepratējs bez nevajadzīga riska varētu iemācīties peldēt. Spodrības dienu talkā sporta pulciņam būtu ieteicams savu peldvietu atbrīvot no visa netīrā un liekā, kā arī apgādāt ar nepieciešamām labierīcībām.

Krastu notīrīšana, peldvietas gultnes atbrīvošana no akmeņiem, celmiem, zālēm, būtu šo dienu darbs.

Meža dienās derētu padomāt arī par peldvietas lietderīgu apkopšanu — apkārtni apstādot ar kokiem vai krūmiem. Arī zālīte prasa apkopšanu, vai varbūt tā būtu pilnīgi no jauna iesējama. Peldvietas iežogošana, pasargājot no lapu iekļūšanas peldvietas rajonā, glābšanas piederumu pagatavošana, izģērbšanās nojumītes ierīkošana — būtu šajā laikā veicamie darbi.

Visus peldvietā vērojamos trūkumus ne arvien izdosies novērst pilnīgi, taču tas mazumiņš, ko kāds aizsargu sporta pulciņš peldēšanas apstākļu uzlabošanā izdarīs, būs paliekošs un tuvākās apkārtnes sabiedrībā ierosinās lielāku patiku apmeklēt peldētavu un piedalīties peldēšanā.

Veselībai nekaitīgos apstākļos izveidotai un iespējamiem drošības līdzekļiem apgādātai peldētavai jāpalīdz izklaidēt sabiedrībā iesakņojies maldīgais iespaids par peldētavas bīstāmību un nevajadzību.

Pašu spēkiem izveidotai peldētavai jābūt piemērotai ne tikai peldēt nepratēju vajadzībām, tā jāpiemēro arī iesācēju apmācībām, peldēšanas sacensībām, daiļlēkšanai un ūdenspolo spēlei. Ierīkojamai peldētavai jākalpo netikai peldēšanas noliedzēju uzmudināšanai, bet, šeit, uzskatāmos salīdzinājumos, jāiegūst jēdziens par pareizu peldēšanu visiem tiem, kas savu primitīvo prasmi novērtē pārlieku augstu.

Pareizu peldējumu demonstrējumiem, sacensībām, jāpierāda šādiem ļaudīm viņu pārliecības maldība.

Ja peldētava jāierīko no jauna, tad piemērotas vietas izvēlei ir sevišķi liela loma. Ierīkojamā peldvieta nedrīkst atrasties pārāk tālu no apdzīvotas vietas un satiksmes ceļiem, tā ierīkojama tur, kur tā visērtāk sasniedzama. Izvēlē nekrīt svarā, vai vietu peldētavai izrauga jūŗas, ezera vai upes malā — svarīga ir ūdens tīrība. Peldēšanai nevar izraudzīties vietu tur, kur ūdens ir netīrs, vai tuvumā ir apstākļi, kas to padara netīru.

Ja netīrumu notekas, lopu peldināšanas vietas atrodas peldētavas tuvumā, tad pa straumi uz leju pietiek 100—200 mtr. attāluma, bet ja šādas vietas atrodas augšpus peldētavas, tad tad tai būtu jāatrodas vismaz 2—3 klm. augšpus peldētavas.

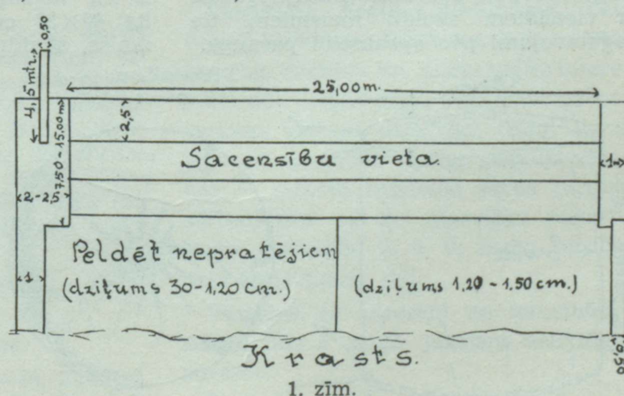
Nav vēlāma liela straume, jo tā traucē apmācību un sacensību izvešanu. Lēna straume, līdzena — smiltīm, oļiem vai granti klāta gultne ir vispiemērotākā vieta peldētavas ierīkošanai. Sevišķi laba vieta ir baltām smiltīm klāts sēklis, kluss līcis, kur ūdens kļūst dziļāks pakāpeniski un maksimālo dziļumu — 4 metrus sasniedz 20—30 mtr. no krasta.

Peldētavas apkārtnē ļoti vēlami koki, krūmi, vispār zaļumi, vēju un putekļu aizturēšanai. Krastmala var būt smilšaina, vai arī apaugusi ar zāli.

Ja peldētavai piemērota vieta ir izraudzīta, tad jāstājas pie tās pilnīgākas izveidošanas. Peldētavā būtu jāparedz vieta bērniem, peldēt nepratējiem, peldēšanas apmācībām, brīvai peldēšanai, sacensību izvešanai, daiļlēkšanai un ūdens polo spēlei. Protams, katrā peldētavā nebūs iespējams visām augstāk minētām prasībām ierādīt pienācīgu vietu, vai visu veikt vienā darba cēlienā.

Šī raksta nolūks nav — dot negrozāmu peldētavas izbūves plānu, bet tikai norādīt, kādi darbi veicami, kā izveidot atsevišķas peldētavas sastāvdaļas. No šiem aizrādījumiem tad katram sporta pulciņam pašam jāapsveŗ, kādas daļas, kādā veidā ietilpināmas ierīkojamā peldētavā un cik tās piemērotas vietas apstākļiem un vajadzībai. Bērniem ierādāma sekla vieta: 6—8 metru plata, 20—25 metru gaŗa josla gar krastmalu ar maksimālo dziļumu ap 90 centimetri.

Peldēt nepratējiem norobežojama apmēram tikpat liela ūdens platība kā bērniem, tikai dziļums šeit varētu būt līdz 140 centimetru. Bērnu un peldēt nepratēju rajoniņi kopā varētu aizņemt apm. $^1/_3$ no visas peldvietas platības. Šo rajonu atdalīšana ar skaidri redzamām zīmēm no dziļākām vietām absolūti nepieciešama. Līdzīgā kārtā ieteicams ierobežot visu peldvietai izraudzīto rajonu. (Skat. zīm.).

1. zīm.

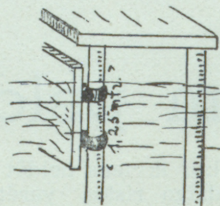
Ūdens platību iežogošanai vislabāk noder koka kārtis. Kārtis ar stiepuli pievieno vienu otras galā un iebīda ūdenī. Lai aploks neaizpeldētu, kāršu nostiprināšanai iedzen metus, pie tiem tad arī iežogojumus piestiprina. Šādā veidā darinātam iežogojumam ir plaša nozīme: pirmkārt — iežogojums uzskatāmi norāda attiecīgā rajona robežas, lielākās ūdens platībās iežogojums kalpo kā viļņlauzis, bet ja aploks ir stipri pagatavots, pie tā var pieķerties un atbalstīties atpūtas brīžos, kā arī pieturoties izdarīt peldēšanas vingrinājumus.

Peldēt pratējiem, brīvai peldēšanai, ūdens polo spēlei ierādāma vieta ārpus bērnu un peldēt nepratēju rajona. Šim rajonam vajadzētu būt mazākais 25 metru gaŗam (vēlams 50 metru gaŗums), apm. 20 metru platam, t. i. lai būtu iespējams izveidot 30 reiz 20 m. lielo platību ūdens polo spēles vajadzībām.

Svarīga loma pieder laipām peldēšanas apmācībās, treniņa un sacensību izvešanā. No laipām sāk, pie laipām beidz visas peldēšanas sacensības. No laipas peldēšanas apmācītājam viegli pārskatīt peldēšanas norisi: atrodoties tuvumā, sekot peldētāja kustībām, sniegt pamācības un aizrādījumus.

Vienkāršākais un lētākais laipu veids — laipas uz ragatām. Vairāk kokmateriālu vajaga platāku, stabilāku laipu ierīkošanai uz pāļiem.

Šādas laipas pagatavo sekojoši: izraudzītā vietā iedzen 10—15 cm. resnu mietu rindas. Mietu savstarpējs attālums var svārstīties no 1,5—2 un pat vairāk metriem. Mietu galiem pēc iedzīšanas jāatrodas apm. 50 cm. virs

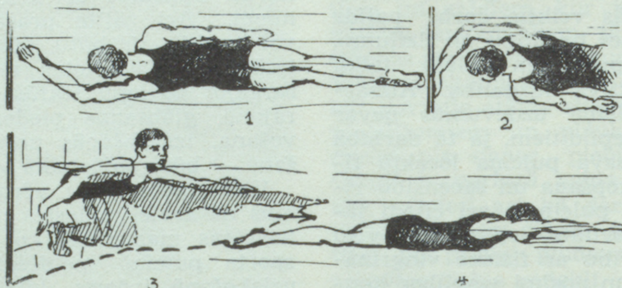
2. zīm.

ūdens līmeņa. Mietu gali jāsavieno ar šķērskokiem, virs kuŗiem tad var klāt dēļu grīdu vai laipu veidot no 4—5 cm. resniem, savā starpā savienotiem mietiņiem. Laipas vai līdzīga ierīce ir nepieciešama apgriezienu sienas piestiprināšanai.

Ir jāzin, ka sporta sacensībām piemērotas peldētavas ierīko, aprobežojoties ar 125—150 metru ūdens ceļa gaŗumu. Sporta peldētavā visas sacensības — peldējumi, kas ir gaŗāki par (25) 50 metriem, izvedamas (25) 50 m. gaŗā ūdens ceļā, peldot vairākkārt turp un atpakaļ no vienas laipas līdz otrai. Šādos apstākļos peldētājam katra ceļa galā pie laipas jāapgriežas. Apgriezienu izdarīšanai nepieciešama siena.

Apgriezienu sienu pagatavo no 2,5—4 centimetri bieziem, gludiem dēļiem. Dēļus savā starpā savieno 1,20 centimetru platā un 250 centimetru gaŗā sienā. Šāda lieluma siena atbilst viena ūdens celiņa gala ierobežošanai. Divu ūdens celiņu galu ierobežošanai sienas samēri 120 reiz 500 cm.; 3 celiņiem — 120 reiz 750 cm., u. t. t.

Sienu stateniski iegremdē laipas priekšpusē tā, lai sienas gludā puse būtu vērsta pret celiņu. Iegremdēto sienu ar naglām vai saitēm piestiprina pie laipas pāļiem. Sienas augšējā mala var atrasties 15—20 cm. virs ūdens (zem ūdens apm. 1 metrs).

3. zīm.

(Turpinājums sekos.)

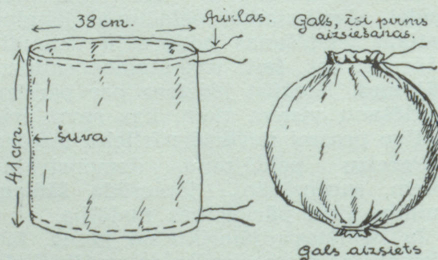
Skaidu maisiņš

Meklējot piemērotus vingrošanas piederumus aizsargu sporta pulciņu vajadzībām, pulku fiziskās audzināšanas instruktoru sanāksmē tika demonstrēts un atzīts par piemērotu aizsargu sporta pulc. lietošanai jauns vingrošanas rīks — skaidu maisiņš.

Skaidu maisiņš tiek ievests sporta pulciņu lietošanā, un Vispārējos aizsargu sporta svētkos 1939. gadā aizsargu sportistiem, sportistēm ar skaidu maisiņu paredzēti vingrinājumi un sacensības.

Skaidu maisiņš ir lēts un viegli pagatavojams vingrošanas piederums. Lai Vislatvijas aizsargu sporta svētkos aizsargu sportisti, sportistes būtu apgādāti ar vienādiem skaidu maisiņiem, tie pagatavojami pēc aprakstītā parauga.

Skaidu maisiņu pagatavo no divām daļām: iekšējā maisiņa un ārējā pārvalka.

Iekšējo maisiņu pagatavo no stipra audekla, un piepilda ar zāģu skaidām. 2. kg maisiņa samēri: 29×27 cm (3 kg 40×38 cm). Atšķirībā no parasta maisa, skaidu maisiņam sašujamas tikai malas, bet dibenu cieši aizsien ar auklu. Kad maisiņš ir piepildīts ar skaidām, arī augšējo malu aizsien. Piepildīto maisiņu ievieto pārvalkā.

Pārvalku pagatavo no stipra, brūnas krāsas audekla. Pārvalka samēri 2 kg maisiņiem: 27×27 cm; 3 kg 38×38 cm. Pārvalka malas sašuj; augšējo un apakšējo galu apšuj, lai audums neirtu, un apm. $^1/_2$ cm no gala iever stipru auklu, tā kā tas zīmējumā parādīts.

Kad piepildītais skaidu maisiņš ir ielikts pārvalkā, tā galu, kā tabakas maku, ar auklu aizvelk un auklas aizsien, galus noglabājot pārvalka iekšpusē. Lai skaidu maisiņu pilnīgi noslēgtu, abus pārvalka galus nosedz ar audekla ripiņām. Ripiņas 6—7 cm caurmērā pagatavo no tā paša audekla, no kā pagatavots pārvalks, un piešuj virs aizsējuma vietām.

Šādi pagatavots skaidu maisiņš ir gatavs lietāšanai.

Paredzot, ka skaidu maisiņu pagatavos paši aizsargu sportisti-tes un tā glabāšana, uzturēšana kārtībā paliks īpašnieka zināšanā, maisiņu būs iespējams arvien turēt tīru un nebojātu.

Ja lietāšanas laikā ārējais pārvalks paliek netīrs, tad skaidu maisiņu no tā izņem un pārvalku izmazgā, bet ja pildījums — skaidas lietāšanas laikā sablīvējas vai uzrāda kādas bojāšanās pazīmes, tad tās apmaināmas pret svaigām.

Š A C H S

Visus uz šo nodaļu attiecošos sūtījumus un atrisinājumus lūdzam adresēt K. Bētiņam, Rīgā, Ausekļa ielā 3, dz. 60.

Partija Nr. 66.

Spēlēta Hestingsas Ziemassvētku turnīrā 1938. g.

Baltie: V. Mikenas; melnie: — S. Flohrs.

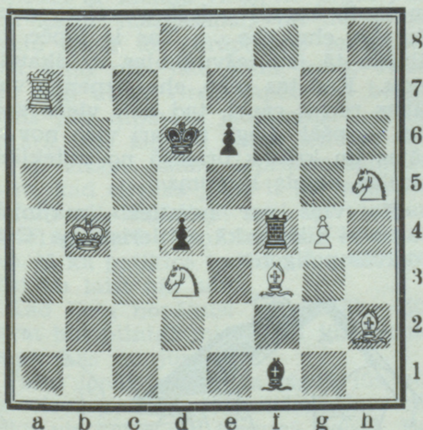
Kāro — Kanna atklātne.

1) e2—e4, c7—c6; 2) c2—c4, e7—e5 3) Zg1—f3, d7—d6 4) d2—d4, Lc8—g4 5) Zb1—c3, Zb8—d7 6) Lf1—e2, Zg8—f6 7) 0—0, Lf8—e7 8) Lc1—e3, 0—0 9) Zf3—d2, Lg4×e2 10) Dd1×e2, Dd8—a5? (šī gājiena vietā vajadzēja spēlēt 10) ... Te8 un tad Zf8!, kas novērstu visus draudus karaļspārnā. Tagad baltie uzsāk bandinieku uzbrukumu) 11) g2—g4, e5×d4 12) Zd2—b3, Da5—a6 13) Zb3×d4, Zd7—e5 14) g4—g5, Zf6—e8 15) b2—b3, Le7—d8 16) f2—f4, Ze5—g6 17) h2—h4 (spēcīgāki būtu 17) Dh5, draudot Tf3 un Th3. Par piem. 17) ... f6 18) f5!, Ze5 19) g6!, h6 20) L×h6 u. t. t. Uz 17) ... Da5 sekotu 18) Tc1, Zf6, bet tad baltie ar 19) Dh3, Te8 20) Tf3 iegūtu vairākus tempus) 17) ... Ld8—b6 18) Zd4—f5, Da6—a5 19) Ta1—c1, Lb6×e3+ 20) De2×e3, Da5—c7 21) Zc3—e2, Zg6—e7 (melnie paspējuši stabilizēt savu spēli) 22) Ze2—d4, Ze7×f5 23) Zd4×f5, Dc7—b6 24) h4—h5, Ze8—c7 25) De3×b6, a7×b6 26) Tc1—c2, Tf8—d8 27) Tf1—d1, Zc7—e6? (izšķirošā kļūda. Kaut gan baltiem bija drusku labāka spēle, bet skaidras uzvaras viņiem nebija. Daudz labāk būtu 27) ... b5! 28) T×d6, b×c 29) b×c, Ze6 ar labu pretspēli. Vai 28) Z×d6, b×c 29) b×c, Ze6! 30) Tf2, b5! 31) c×b, c×b 32) e5, Ta4 u. t. t.) 28) Tc2—f2, Ze6—c5 29) Zf5—g3, Kg8—f8 30) Kg1—g2, Zc5—e6 31) Kg2—f3, c6—c5 (baltie draudēja Tfd2 un Zf5) 32) Kf3—g4, Ze6—d4 33) Zg3—f5, Zd4×f5 34) Kg4×f5, Kf8—e7 35) Td1—d5, b6—b5 36) c4×b5, c5—c4 (melnie atdod divus bandiniekus, lai tiktu ar saviem torņiem spēlē) 37) b3×c4, Ta8—a4 38) Tf2—d2!, g7—g6+ 39) h5×g6, f7×g6+ 40) Kf5—g4, Ta4×c4 41) e4—e5, Td8—f8 42) e5×d6+, Ke7—d7 43) Td5—d4, Tc4—c1 44) Td2—e2, Tf8—f7 45) a2—a4, b7—b6 46) Te2—e3, Tc1—g1+ 47) Kg4—f3, Tg1—f1+, 48) Kf3—g3, Tf1—g1+, 49) Kg3—f2, Tg1—c1, 50) Kf2—e2 ,Tc1—c2+, 51) Ke2—f3, 52) Te3—e5, Tc2—c3+, 53) Kf3—g4, Tc3—c1, 54) a4—a5! (izšķirošais caurlauzums) 54) ... b6×a5, 55) b5—b6, Tc1—g1+, 56) Kg4—f3, Kg1—f1+, 57) Kf3—g3, Tf7—f8, 58) Te5—e7+, Kd7—c6, 59) d6—d7. **Melnie padevās**, jo uz 59) ... Td8 sekotu 60) Te8! T×d7, 61) Te6+ u. t. t.).

Uzdevums Nr. 45.

Teodora Brieža, Ieriķos.

I godalga Latvijas šacha savienības turnīrā 1930. g.

Baltie: Kb4; Ta7; Lf3 un h2; Zd3 un h5; Bg4 (7).

Melnie: Kd6; Tf4; Lf1; Bd4, e6 (5).

Mats divos (2) gājienos.

Partija Nr. 67.

Spēlēta Somijas - Igaunijas - Latvijas - Lietuvas studentu sacīkstē, 1938. g.

Karo - Kanna atklātne.

Baltie: **P. Keres** (Igaunija); melnie: **O. Kaila** (Somija).

1) e2—e4, c7—c6 2) d2—d4, d7—d5 3) e4×d5, c6×d5 4) c2—c4, Zg8—f6 5) Zb1—c3, e7—e6 6) Zg1—f3, Lf8—e7 7) Lf1—d3, 0—0 8) 0—0, d5×c4 9) Ld3×c4, a7—a6 10) Dd1—e2, b7—b5 11) Lc4—b3, Lc8—b7 12) Lc1—g5, Zb8—d7 13) Ta1—d1, Zd7—b6 14) Zf3—e5, Zb6—d5 15) f2—f4, Zd5×c3 16) b2×c3, Zf6—e4 17) Lg5×e7, Dd8×e7 18) f4—f5 (bandinieks c3 bija grūti aizsargājams un tamdēļ baltie meklē glābiņu straujā uzbrukumā) 18) . . . Ze4×c3 19) De2—g4, e6×f5 20) Dg4×f5, Zc3×d1 21) Ze5×f7, De7—e3+ 22) Kg1—h1, Lb7×g2+ 23) Kh1×g2, De3×b3! (šī skaistā upuŗa iespējamību baltie nav apsvēruši) 24) Df5—e4, Db3—d5! (dāma upurējās vēlreiz) 25) Zf7—h6+, Kg8—h8 26) Zh6—f7+, Tf8×f7 27) De4×d5, Zd1—e3+ 28) Kg2—g3, Ze3×d5 29) Tf1×f7, Zd5—c3 30) Tf7—e7, Zc3×a2 31) d4—d5, Kh8—g8 32) d5—d6, Ta8—d8 33) Te7—e6, Kg8—f7. **Baltie padevās.**

Partija Nr. 68.

Spēlēta **Lodzas turnīrā**, š. g. aprīļa mēnesī. Šinī turnīrā pirmo vietu izcīnīja Dienvidslāvijas jaunais meistars **V. Pirčs** ar $11^1/_2$ p. Otro vietu ar 10 p. ieguva lielmeistars **Dr. S. Tartakovers**, bet trešā vietā ar $9^1/_2$ p. dalījās mūsu lielmeistars **V. Petrovs**, kopā ar lielmeistariem **Eliskāzesu** un **Stālbergu.** Petrovs divās pirmās spēļu kārtās bija slims.

Baltie: **Eliskāzess;** melnie: **Frīdmans.**

Zicīliešu atklātne.

1) e2—e4, c7—c5 2) Zg1—f3, Zg8—f6, 3) e4—e5, Zf6—d5 4) Zb1—c3, e7—e6, 5) Zc3×d5, e6×d5 6) d2—d4, d7—d6 7) Lc1—g5, Dd8—a5+ 8) c2—c3, c5×d4 9) Lf1—d3, d6×e5 10) Zf3×e5, Da5—c7 11) 0—0, Lf8—d6 12) c3×d4, 0—0 13) Ta1—c1, Zb8—c6 14) Lg5—f6! (skaists upurs, kuŗu pieņemot, sekotu spēcīgs uzbrukums) 14) .... Ld6×e5 15) Lf6×e5, Dc7—e7 16) Tf1—e1, Lc8—e6 17) Tc1—c3, Zc6×e5 18) Te1×e5, Ta8—c8? 19) Ld3×h7+, Kg8×h7 20) Dd1—c2+ Melnie padevās, jo zaudē torni c8. —

Šacha ziņas.

Margetas gadskārtējā Lieldienu turnīrā, kuŗā piedalījās pasaules meistars **Aļechins**, Latvijas čempions **Petrovs**, lielmeistars Špīlmans un t. t., pirmo vietu iznīcināja pasaules meistars **Aļechins** ar 7 p., otro lielmeistars **Špīlmans** ar 6 p., bet trešo mūsu lielmeistars **V. Petrovs** ar 5,5 p. Ceturto un piekto vietu dala somu meistars **Bēks** un angļu meistars **Milners-Barijs** ar ik 5 p. Pēdējā (10.) vietā palicis anglis Tōmass. Šinī turnīrā Latvijas čempionam Petrovam izdevies pieveikt pasaules meistaru Aļechinu šādā partijā:

Baltie: V. Petrovs. Melnie: Aļechins. 1) d4, Zf6 2) c4, e6 3) g3, d5 4) Lg2, d×c4 5) Da4+, Zbd7 6) Zf3, a6 7) Zc3, Tab8 8) D×c4, b5 9) Dd3, Lb7 10) 0—0, c5 11) d×c5, Z×c5 12) D×d8+, T×d8 13) Lf4, b4 14) Zd1, Zd5 15) Tac1, Z×f4 16) g×f4, Ld6 17) Ze5, L×g2 18) K×g2, b3 19) a×b3, f6 20) Zc6, Tc8 21) Zd4, Kd7? (izšķirošā kļūda; vajadzēja spēlēt Ke7) 22) Ze3! L×f4 23) Tfd1, Ke7 24) b4, L×e3 25) f×e3, Zd7 26) Ta1!, Zb8 27) b5!, a×b5 28) Ta7+, Kd6 29) Z×b5+, Kc5 30) Zd6, Tc6 31) b4+! K×b4 32) Tb7+, Kc3 33) Ze4+, Kc2 34) Tb7—b1 ar matu nākošā gājienā.

Rīgā sācies **kaŗavīru turnīrs,** kuŗā piedalās sakaru bataljons, 4. Valmieras k. p., smagais artilerijas p., 6. Rīgas k. p., 5. Cēsu k. p., kaŗa skola un Rīgas slimnīca. Pēc 3 . spēļu kārtas turnīra priekšgalā bija **sakaru bataljons.**

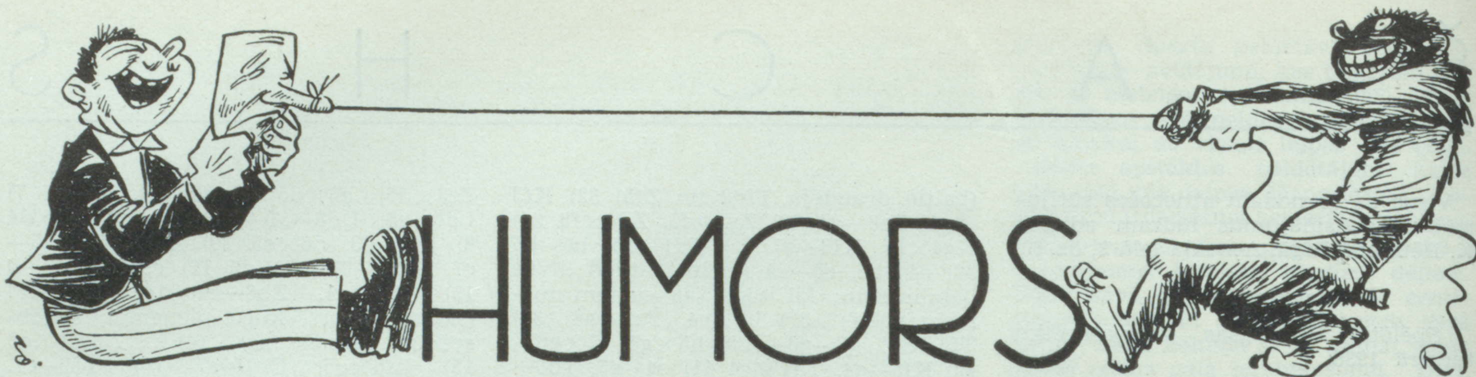
Kļūdas izlabojums. Uzdevumā Nr. 38 izlaists melnais zirdziņš f1.

Uzaicinājums.

Sausnējas, Ērgļu, Liepkalnes, Vestienas, Vietalvas, Odzienas, Iršu un Pērses pag. šachisti un šacha spēles interesenti tiek laipni lūgti, kollektīvi pa pagastiem vai arī atsevišķi, uzdot savas adreses — šacha spēles popularizēšanas — minētā apgabala šacha turnīra sarīkošanas, kā arī atsevišķu pagastu šacha sacensību u. c. v. šacha turnīru noorganizēšanas dēļ.

Vēstules ar adresēm un ierosinājumiem, līdz š. g. 15. jūnijam tiek lūgts adresēt:

Sausnējā, pasta skapītis Nr. 9.

Don Federiko

Dulnais maija laiciņš

Ak, gaisma dzeltenīga,
Kas visos klajos šķīst!
Skan katra sirds kā stīga,
Un grib kā pumpurs plīst.

Dzirkst debesis tik zilgas
Kā ziedu piebērts grozs
Un cilvēkbērnu ilgas
Grib ieskriet mākoņos.

Gar pakšiem mušas sitas.
Dzied gaisā cīrul's skaļš.
Sprāgst pumpuri bez mitas,
Līdz viss ir jautri zaļš.

Kur griezies — smaršas jaukas
Rauj nāsis gluži ciet.
Un teļš pat — ticis laukā —
Grib pēkšņi tango diet.

Bet ganu zēns ar stibu,
Kā niknis diriģents,

Uz ādas ugunīgu
Tam citu takti trenc.

Pa sētu meitas grozās:
Vai kāds ar skata šīs,
Tik apaļas un rozā
Kā saules debesīs.

Sirds sāk tad puisim kutēt,
Kam divdesmit būs rīt,

Un kārums tāds tās mutēt,
Ka nevar pasacīt.

Ak dulnais maija laiciņš,
Kas visu griež un jauc,
Kūp pļavās pelēks tvaiciņš,
Kur vardes gvaltes sauc.

Pa kārkliem puikas lokās
Un svilpes mauc cik tīk.
Pat kaķim simtreiz kokā
Skriet šodien neapnīk.

Tik saimnieks izpūš dūmu,
Kas stiprāk mēlē kož

Un smīn, kad Gusts gar krūmu
Pie kaimiņmeitām jož.

Ačuks

Iesnu laikmetā

Bildes zīmējis pensionēts grāfs E. Rirdans.

Kāmēr citi mocījās ar kakla sāpēm un šķavām, spārdīja gultai galu laukā un staigāja ar termometru kā ar padusē iežmiegtu niedras spieķīti pa istabu apkārt — es nodomāju, ka tādas iesnas ir savā ziņā traucējošas un diezgan nepatīkamas. «Ja šitāda nebūšana uzkuļas kaklā, tad tā ir vesela nelaime,» pats sevī nospriedu.

Ņemsim kaut acumirkli... Pats jaukākais ziedoņa laiks, visās malās jau zied ķirši un ievas, lakstīgala pogā svārkus vaļā, arī citi putniņi un kukainīši cenšas viens otru pārbrēkt, tad, lūk, guli nu tādā laikā istabā un lūri pa logu laukā! Nē, vai ziniet, tam vajaga būt vienam nejēdzīgam stāvokļam.

Bet... patiesībā tā lieta tik traka nemaz nav. Ja kāds domā, ka tādas iesnas ir kautkas traks, tas velti bojā sev nervus un gara stāvokli.

Kāpēc šī raksta autors tā saka? Tāpēc, ka viņš pats acumirklī kaujas ar iesnām kā velns ar gaņu laiku. Un līdz ar to viņš ir gan kompetents iesnu jautājumā kaut ko teikt.

Autors katram, kam vien iesnu jautājums vairāk vai mazāk interesē, katram viņš var paskaidrot, kā īsti tā iesnu būšana sākas un kā viņa beidzas.

Jāsaka, ka sākas viņa lieliski. Apmēram tā pat kā sākas Līgo svētki, kad galvā reibums, kaulos vēl pirts siltums, bet pats tu, cilvēciņ, piedevām jūties itin kā ar tanku caur betona sētu izrauts.

Vispirms nav nekas. Tad uzreiz nezināms spēks atrauj muti kā kafejnīcas durvis vaļā, acis saraujas pagalam ciet un mute kampj vairākas reizes gaisu tā: ehe, ehe, ehe... Tas ir tāpēc, lai cilvēks tā īsti iešvunkojas uz šķaudīšanu. Kad tas «ehe, ehe» izņemts vairākas reizes cauri, tad nāk viens spēcīgs — pšē! Logu aizkari vien novirinājas un krāsns priekšā no putekļiem saceļas vesels samums.

«Ko viņš var ņemties!» mājinieki baras. — Rīkojas kā artilerists pa Carnikavas poligonu.»

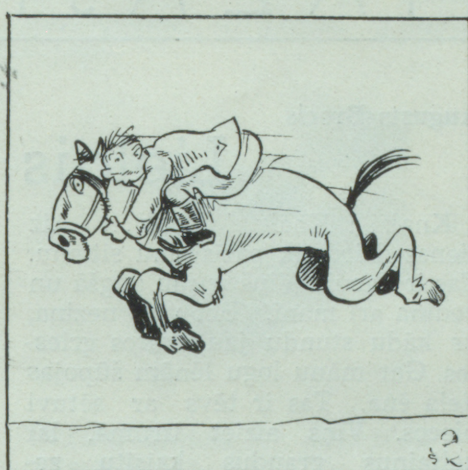
Pēc brīža atkal — bleic! Ar gaisa spiedienu atsit durvis vaļā un no kak-

141. lpp. 1) Apmācītāja rīcībā jābūt zināmam daudzumam manekenu, visādos cilvēka auguma stāvokļos.

77. lpp. Tie zirgi, kuŗi tanī laikā nelēkšo, jānodarbina ar sēšanos zirgā, pastaigāšanos atsevišķi un t. t.

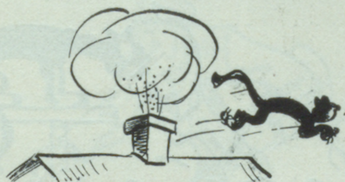

12. lpp. Plokums ir tāda īpašība, ar kuŗas palīdzību jātnieks visos apstākļos, neskatoties uz zirga pretdarbību, pārvalda savu līdzsvaru.

tiem uzšaujas tādas kā papīra strēmelītes gaisā. Milzīga detonācija, kā teikt, Citreiz, kad nepatīk mājas iedzīvotājus baidīt, iesnu īpašnieks pagrūž galvu zem spilvena. Nu nodimd tāds kā apakšzemes minas sprādziens, istabas vidū izlido visi vieglākie drēbju gabali un viens spilvens arī.

Pie nākošā šķaudiena spēcīgā deguna īpašnieks grūž savu mežaragu mutes mazgājamā bļodā. Troksnis gan tad nekāds lielais neiznāk, vienīgi ūdeni izsit visu no bļodas un istabas vidū nošļaukst tā, itin kā tur Burtnieku ezers būtu nokritis.

Šķavu gadījumā var gan vēl grūst galvu krāsnī iekšā, tad pa skursteni iznāk melns sodreju mutulis kā fugasa

šāviens, un pats skurstenis tad paliek skaidri kā izpulierēts ar skrāpi.

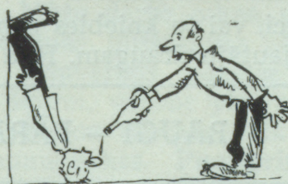
Kad tie «apčī» vilkušies kādu dienu, sākas jauna ēra: kaklā domāt kā kāds iemeties ar metāla višķi, ko tirgos pārdod katlu mazgāšanai, un nu ņemas kaklu berzt un skrāpēt no iekšpuses. Tad tūliņ nāk tādi khm, khm, virsū, pēc tam atkal viens «apčī» un beigās viens ļoti dibināts jautājums: «Vilks ar ārā, kas tad nu kaklā ielīdis!»

Pēc visām tādām iepriecinošām zīmēm, kad cilvēks jūtas it kā mākoņos, deguns sāk atgādināt sevi, ka viņš arī ir vēl pasaulē. Viņā kautkas kņud un kut, tā ka patiktos to tīri vai noskrūvēt nost un laist pār sētu.

Kad lieta nonākusi jau tiktāl — jūs varat būt pilnīgā mierā: nu jūs vismaz zināt, kas ar jums ir.

Jums ienāk prātā, ka tagad jūs būsat viens ar sevi, jo iesnām slimu cilvēku vis katrs sev tuvumā nelaiž. Bet galu galā jūs tomēr maldaties, jo līdzcilvēki jūs neatstāj vis mierā, bet dod jums visādus derīgus padomus, kaut arī pa lielu gabalu.

Viens jums ieteic raut sālsūdeni degunā — tas esot visradikālākais līdzeklis pret iesnām, bet otrs jums pavēl ar kājām slieties augšā gar sienu, lai viņš

var it smuki jums iepilināt glicerīnu degunā, pie tam liedams viņš vēl pamāca savu dēlēnu: «Puikiņ, palūdz mammai vēl glicerīnu — ar šito vien nepietiks. Ja nav glicerīna, lai dod terpentīnu.»

Kad jūs pēc tam sprūkat no labdara nagiem vaļā un cērtat termometru padusē — skaidrs, ka tad ir pāri 40 gradiem pēc vasaras vilcienu saraksta.

«Lai Dievs pas'.» visi nu brēkā par tādu iznākumu. «Un viņš staigā ar tādu karstumu apkārt!? Nelaimīgais, tā taču tu vari māju aizdedzināt!»

Skaidrs, ka tagad jums jāliekas gultā un jāmēģina dūšīgi svīst. Bet karstums tāds, ka no svīšanas nav ko domāt: tikko parādās kāda sviedru lāse, tā izčūkst un izkūp kā migla.

Deguns, tas gan tā svīst, ka jāņem akra lieluma lupata, kuŗā to apkalpot. Ja vēl uznāk klepus, tad krūtīs liekas — nupat karsētu drēbju pakaŗamo rauj cauri. Ja kāds no piederīgiem tādā reizē gadās tuvāk, tam tā vien patīk uzbrēkt: «Nu, ko tu skaties kā dzeguze uz sīpolklopsi, a? Gaidi, laikam, kā ātrāk tiktu pie mantojuma, vai ne?»

Vakarā temperātūra vēl kāpj. Iesnu īpašnieks tagad var uz savām krūtīm kausēt rūdu, cept kartupeļus un arī

sametināt autogēniskā veidā plānākus dzelzs stieņus.

Nakti sapņos rādās pavisam neredzēti subjekti. Brīnums taisni, kur tādi varējuši gadīties! Tur viens itin kā cepjot uz sera uguns kīno programmas, otrs gatavojoties ar 56. numura platmali apsist visus iesnu slimniekus, bet trešais taurē ar piena pudeli pie auss un saka: «Ak, vajadzēja vēl stiprāk sakurināt krāsni!»

Otrā rītā jūs jūtat, ka esat pārlauzts vidū pušu un, vispār, izlaists sūcgāzes motorā cauri. Jums glauna nokrāmēšanās ap savu degunu, varen lepna izklepošanās pēc notīm un sirsnīga izlamāšanās ar apkārtni.

Un tā tas velkas dienas trīs vai četras, kamēr beigās klepus pazūd kā dzeguzei balss pēc Pēterdienas un degunam uznāk sausuma periods. Pēc tam jūs zinat, ka tagad jums pavasaŗa iesnu «šturme» ir gaŗām un varat ķerties atkal pie ikdienas darba.

Ludvigs Šanteklers

Zaļā maija panorāma

Rožaina mirdz debesmala,
Sākas jautra darba čala:
Rati nograb, sivēns rukst,
Gailis baras — vistas klukst.
Visos dārzos ziedu tvani,
Līksmi līčos daiņo gani,
Saule mirgo — zib vien gaiss,
Ir tak brīnišķīgais maijs!
Gadā vienreiz tik tāds jaukums,
Apburošais ziedu plaukums:
Ziedos bites tā vien san —
Salda medus dziesma skan.
Ek, kāds prieks ar darbiem plēsties,
Tīk uz sējmašīnas sēsties,
Zirgi spēcīgi kad zviedz,
Ķīvītes kad pļavās kliedz.
Milzu maisi vaļā raisās,
Laba sēkla zemē kaisās;
Sējēji, jūs, dižā cilts,
Laiks lai auglīgs jums un silts!
Nostrādājies tā kā lūks,
Bet vai tāpēc spēka trūks?
Vēl iet korī padziedāt —
Dziesmu svētki tak būs klāt.

Augusts Brocis

Lielais prieks

Knak..! Knak..! Knak..! Aiz sienas dzird tik pazīstamu sitienu. Tas ir Jancis. Viņš ir jau augšā un vedina arī mani. Bet viņš nezina, ka kādu stundu jau skatos griestos. Gar manu logu lēnām šūpojas liela ēna. Tas ir tēvs ar sētuvi plecos. Viņš aiziet tīrumā, lai zeltainus graudus kaisītu zemē. Labais tēvs. Cik viņš liels un varens, kā līkais bērzs, kas jau gadsimtus rotā mūsu pagalmu. Un kad es viņā skatos, tad nāk man prātā kāda diena četrus gadus atpakaļ. Jā, taisni četrus gadus. Toreiz tāpat gar manu logu viņš aizgāja. Viņam plecos bija sētuve un pie pavadas viņš veda abus zirgus...

Un tad no pagasta mājas atnāca ziņnesis. Nezināju, ko viņš tēvam teica. Tēvs bija tā savādi uztraukts. Vēl tagad atceros, kā viņam mirdzēja acis, kad viņš parakstīja lielo papīra loksni, kuru ziņnesis nolika viņa priekšā.

«Māt, sagatavo man tīru veļu un palūko karašu, man šovakar jādodas ceļā!»

Tas bija savādi. Vienmēr, kad kāds traucēja tēvu zemes darbos, vai tās bija pagasta šķūtis, vai kas cits, viņš vienmēr bija īgns un nelabprāt atstāja iesāktos lauku darbus. Bet tad tēvs bija pat līksms, noskūpstīja mani uz pieres un noglāstīja. Māte staigāja saraudātām acīm. Atceros vēl, ka tēvs viņu mierināja: Lai neraizējoties, viņš jau atkal drīzi pārbraukšot. Un tad, kad pienāca vakars, tērpies zaļajā aizsargu ģērbā, ar šauteni plecos, viņš aizgāja garām gar ievāju uz dzelzceļa piestātni... Pēc nedēļas viņš atkal pārnāca mājās. Tas bija četrus gadus atpakaļ.

Es guļu gultā un skatos griestos. Tie ir balti kā sniegs, kuru nav skārušas cilvēku kājas. Jancis vēlreiz sit pie sienas un es viņam atbildu. Mēs abi gribam šodien izdarīt labu darbu, sagādāt prieku tēvam, jo tagad es zinu, kamdēļ viņš četrus gadus atpakaļ aizgāja, ģērbies aizsarga drēbēs, ar šauteni plecos. Tagad es to zinu.

*

Uz rijas zārdiem jau no pagājušā rudens mums glabājas kāds noslēpums. Tā ir gaŗa kārts, kuŗu mēs atvilkām no meža un paslēpām rijā. Viņai vajadzēja izzūt, lai pēc tam mēs varētu izpildīt savu lielo nodomu.

Un nu tagad viņa guļ mūsu priekšā, nokrāsota koši zilā krāsā.

Neviens no mājiniekiem to vēl nav redzējis. Un tas ir labi. Paslepšus mēs nolobījām katru zariņu. Tas notika svētdienā, kad mājinieki aizbrauca uz baznīcu. Vienīgais, kas par to zina, ir vectēvs, mūsu mīļais palīgs. Bet viņš ir kluss un nevienam nekā nesaka.

«Janci, vai tu kniebles paņēmi?» klusu jautāju draugam. Rija ir tik tumša, ka nevaru redzēt pat soļa attālumā.

«Jā, viss kārtībā, kniebles ir, bet vai stiepuli paņēmi?» tā savukārt Jancis. Protams, man stiepules nav, un es atbildu ar gaŗu: «Nē — — Kur gan lai es viņu ņemu?» Jancis paliek nemierīgs, jo līdz vakaram, kad iestāsies tumsa, visam jau jābūt kārtībā.

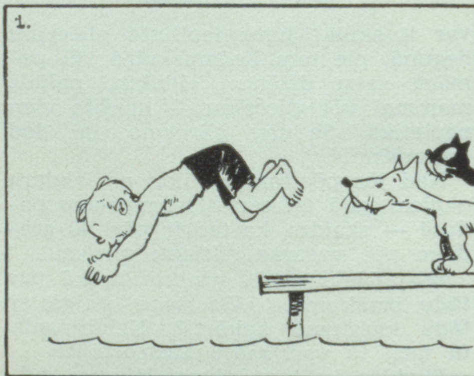
«Kas tu esi par vīru, Ješka,» viņš saka, «tikdaudz tev nevar uzticēties, kā kādu nieku sagādāt, man viss jāzina, viss jānorīko.»

Jancis ir lepns, viņš izdarījis vajadzīgo un, rokas bikšu kabatās sabāzis, staigā šurp un turp pa rijas cieto klonu. Un viņam ir taisnība. Kam tad mēs gādājam šo pārsteigumu, ja ne manam tēvam, visvairāk viņam un, protams, arī visiem pārējiem.

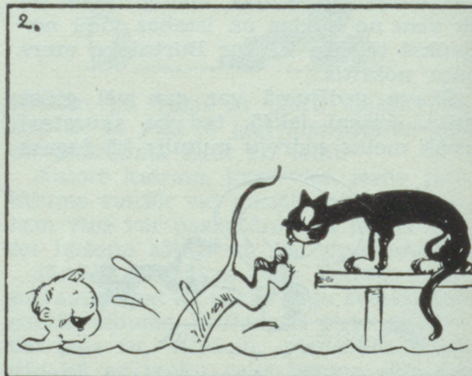
«Bet es tak, Janci, izmēģinājos

E. R.

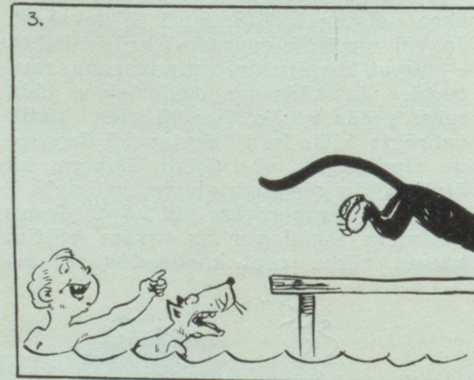
RAUGI — PĀRAGRI SĀK PELDĒT DRAUGI

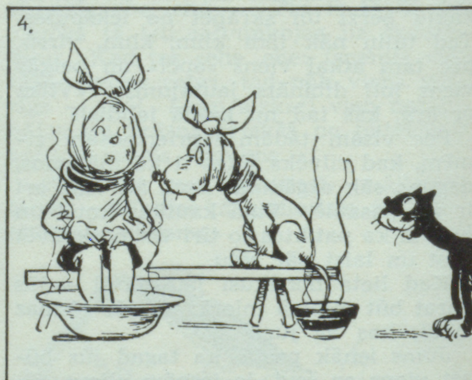
Ūdens vēl nemaz nav silts,
Tomēr Jānīts jūtas vilts
Mesties dzelmē, ka lai blīkšķ,
Ka lai šaltis skaļi plīkšķ.

Duksis skatās: «Jauki gan,
Peldēt patīk arī man!»
Ņuris sprauslo: «Ei, ko jūs!
Ūdens vēl par saltu būs!»

Jānīts, Duksīts sauc: «Paties',
Ņurīt, esi nobijies!»
Lai ar draugi skaļi smej,
Ņuris steigšus projām skrej.

Otrā dienā draugi vaid,
Svīstot iesnas projām baid';
Trešais draugs par šiem var smiet:
«Re, kā pārsteidzīgiem iet!» L. Š.

un te jau kaut kāda neder, vajaga vaŗa.»

Esmu līdz asarām.

«Puikas, ko tad jūs te pa tumsu,» tā ir vectēva balss. Viņš nāk mūs apraudzīt, kā sokas darbi.

«Jā, nekas! Malači! Tīri kā meistara triepiens,» viņš saka, vērodams krāsoto kārti, «krāsa notriepta pareizi, bez satēcējumiem, tas ir labi.»

«Kas tur par labumu, Ješka nav sagādājis vajadzīgo stiepuli!» errojas Jancis.

«Vai tad Ješkam tā bija jāsagādā?»

«Nujā ka viņam, man krāsa un knīebles!»

«Bet kur tad lai es viņu ņemu!»

Sirds sāp un kaklā it kā ieķeras kāds kumoss. Jūtu, ka divas siltas piles rit pār vaigiem uz leju. Vectēvs to redz un mierina: viņš stiepuli sagādāšot.

Viņš aiziet uz māju un pēc mirkļa ir atkal atpakaļ. Viņa ro-

kās nav stiepule vien, bet arī baltā papīrī ietīta paka.

Kad vajadzīgā stiepule pielikta, vectēvs kā kādu svētumu ņem balto papīŗa paku un tin to vaļā. Mēs paliekam kā brīnumā kalti, vectēva rokās vakara saulē, kas iespiežas pa vaļā atstātām rijas durvīm, mirdz karogs, sarkanbaltsarkans karogs! Latvijas karogs!

«Vectēv, mīļo vectēv, kā tētis priecāsies! Mēs gribējām tikai viņam iedāvināt karoga mastu, lai pašu karogu viņš nopērk pats, jo mums tak nav naudas. Vectēv, mīļo vectēv!»

Mēs gribam viņam pateikties, bet viņš neļauj un klusi izslīd pa durvīm laukā.

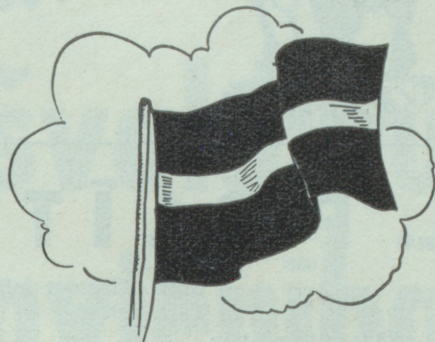
«Kad būs tumsa, tad pasauciet mani», viņš vēl nosaka un steidzas uz māju.

Mēs turam karogu rokā un gaidām pēdējos saulstarus nogrimstam aiz sila. Un tas nav ilgi jāgaida. Pagalmā vēl noskan mātes balss:

«Kur tas puika atkal aizdauzījies!»

«Mans arī vēl nav mājās, bet neraizēsimies, viņumāt, kur tad šie paliks, gan jau pārskries», tā saka Janča tēvs un pazūd istabā.

Viss klusu. Pāri klājas nakts miers un viegla vakara migla. Pēc mirkļa arī vectēvs ir klāt, un mēs visi trīs nesam gaŗo kārti mūsu mājas galā, kur vectēvs jau, viņas iestiprināšanai, zemē izracis dziļu bedri. Mūsu darbs sokas, un jau pēc nepilnas pusstundas karoga masts visuvarens paceļas pāri jumta šķorei, varbūt pāri arī lielajam līkajam bērzam, tik liels viņš mums liekas. Piestiprinu karogu un lēnām velku to mastā. Vectēvs stāv cepuri noņēmis. Viņa baltie mati lēni plīvo liegā ziedoņa vēsmā. Viņam blakus pienākuši tēvs, māte un Janča tēvs. Viņi visi klusē. Augstu pār mums pret spožām zvaigznēm plandās karogs.

«Tā ir dāvana tev, mīļo tēv.»

Tēvs pienāk pie manis. Viņš noskūpsta mani un Janci un saka:

«Paldies jums, mani mīļie bērni, šis ir mans lielākais laimes brīdis, lielākā dāvana varbūt visā manā mūžā. Rītu līdz ar mums visa latvju tauta, visos Tēvzemes novados sveiks gaišo rīta ausmu, piecpadsmitā maija rītu! Visas vienotās latvju tautas brīvības rītu! Un lai šis karogs, kas tik vareni plīvo zilajos gaisos, no klusas latvju sētas nes mīlestības un pateicības pilnus sveicienus Tautas Vienotājam — Vadonim!»

Vijies, vijies, mirdzošais,
Visai latvju zemei pāri,
Līdz ar viņu, Mūžīgais,
Svētī mūsu dzimto āri!

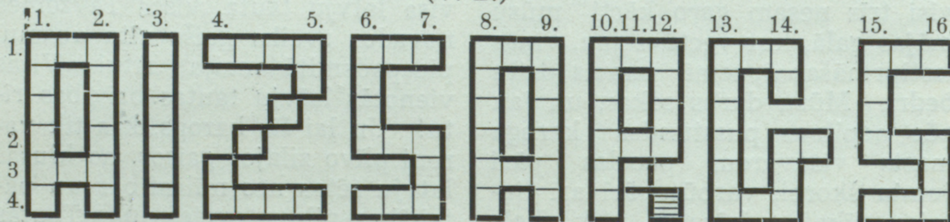
Ābeļziedā.

Atbildīgais redaktors: Pulkvedis-ltn. J. ĶIKULIS. **Izdevējs: Aizsargu štābs, »ŽURNĀLS AIZSARGS«.**

Grāmatspiestuves A-S. «ROTA» Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40 11764

Krustvārdu mīkla Nr. 9

(V. B.)

Vārdus pa burtiem līmeniski lasot: 1 — briesmu zignāls, pils Latvijā, dzejas veids, krūzes daļa, sala Baltijas jūŗā, ievēr. franču zinātnieks, franču rakstnieks; 2 — astrāla būtne, austrumnieku titulis, saules dievs, siev. vārds; 3 — ūdens vieta, vietn. vārds, noraidoša atbilde; 4 — ceptuves piederums, sinonīms no «ala», pils. Somijā (agrāk), iedobums.

Stateniski lasot: 1 — pils. Latvijā, 2 — zivis, 3 — māc. iestādes audzēknis, 4 — piekrītoša atbilde, 5 — valsts Eiropā, 6 — dzelzc. stacija Kurzemē, 7 — ūdens krātuve, 8 — gaŗuma mērs, 9 — siev. vārds, 10 — pils. Itālijā, 11 — burta izruna, 12 — pasaku būtne, 13 — maizes cietā daļa, 14 — vietn. vārds, upe spāniski, 15 — apdzīv. vieta Vidzemē un 16 — laikmeta apzīmējums.

Pārvēršanas mīkla Nr. 10

(K. O.).

Ar sešiem burtiem uzrakstāms
Un ūdeņos es atrodams.
Bet piekto burtu svītrojot
Un a tā vietā vietojot.
Par tādām būtnēm pārvēršat,
Ko pavasarī lietojat.
Ja laikā zemē metīsiet,
Drīz labu mantu pacelsiet.

Krustvārdu mīklas Nr. 8 atrisinājums.

Stateniski: 1 — sesija, 2 — iesnas, 4 — Sita, 5 — eros, 7 — er, 8 — cepures, 9 — smeldze, 11 — Er, 12 — lieni, 14 — Ugāle, 15 — Ma, 21 — sniegs, 22 — Kavara, 23 — em, 25 — iela, 26 — Puji, 28 — te.

Līmeniski: 3 — es, 5 — ee, 6 — siers, 8 — citrons, 10 — ieleja, 13 — samums, 16 — ripa, 17 — sega, 18 — Eu, 19 — la, 20 — akrs, 24 — plieņi, 26 — pazeme, 27 — sietuve, 29 — Eleja, 30 — Ga, 31 — ir.

Skaitļu mīklas Nr. 9 atrisinājums.

Mums dzīvē liktenis neko nedāvina, arī laime neko klāt nenes. Viss tas ir izcīnīts, iekaŗots.

Dr. K. Ulmanis.

Aptiekā.

Kāds kungs ieiet aptiekā un prasa pārdevējai par 20 santimiem kumelīšu tēju. Pārdevēja tam atbild:

— Kumelītes varu jums dot, bet tēja jums pašiem jāvāra.

— Un tad, lūdzu, vēl par 20 santimiem aveņu tēju.

— Avenes varu jums dot, tēja, kā jau teicu, jums pašiem jāvāra.

Nu, putniņ, redzēsim, ko nu tu tagad teiksi, — kungs sevī nosmīn un prasa:

— Un tad vēl, lūdzu, par 20 santimiem krūšu tēju!

Starpība.

— Kāda starpība starp diplomātu un dāmu?

— Starpība tāda: ja diplomāts saka «jā», tad tas domā «varbūt», ja viņš saka «varbūt» — tas domā «nē», un ja viņš saka «nē», — tad tas nav diplomāts. Ja dāma saka «nē» — tad tā domā «varbūt», ja viņa saka «varbūt» — tā domā «jā», un ja viņa saka «jā» — nu, nu tad tā vairs nav dāma!

Neiespējami.

Piekstiņš ierodas pie ārsta. Ārsts, to izmeklējis jautā:

— Vai jūs dzeriet?

— Jā.

— Bieži?

— Katru dienu.

— Un smēķējiet arī?

— Jā, ar baudu!

— Lai kaut cik saglabātu savu veselību, jums noteikti jāatmet dzeršana un smēķēšana.

Piekstiņš aiziet pat neatvadījies. Ārsts dzenas tam pakaļ:

— Kungs, jūs man nesamaksājāt par padomu!

— Man jūsu padomu nav iespējams izmantot, — Piekstiņš sašutis atbild.

Veikalā.

— Klausāties, lietusmētelis, ko pagājušā nedēļā pie jums nopirku, jau galīgi izšķīdis!

— Nu, tad jau jūs laikam būsiet to valkājis lietainā laikā?

Komersants.

— Ansīt, ja tu man pagādāsi vienu sprogu no tavas māsas zēngalviņas — dabūsi latu.
— Dodiet man divi lati, un es jums atnesīšu visu zēngalviņu — viņa vakaros to pakar pie spoguļa.

Gratifikācija.

— Savus pienākumus manā uzņēmumā jūs tiešām esiet izpildījuši nevainojami. Kā atzinību par jūsu darbu, es jums pasniegšu čeku par 500 latiem. Ja jūs vairākus gadus uz priekšu arī tāpat strādāsiet, es šo čeku parakstīšu.

Nesaprašanā.

— Šausmas, ko tad jūs tur dariet? Kamdēļ jūs liekat cilpu ap vēderu?
— Gribu pakārties!
— Bet tad jau cilpa jāliek kaklā!
— Es jau tā arī mēģināju, bet tad es nevaru elpot!

Sievas galva.

— Redziet, doktora kungs, kā sieva mani apstrādājusi!
— Bet, kundze, kā jūs tā apejaties ar savu vīru? Viņš taču ir jūsu ģimenes, tā tad arī jūsu galva.
— Nu, un vai tad es nedrīkstu pakasīt savu galvu?!

Viņu neapmānīsi.

Kāpostiņš brauc pārpildītā tramvajā. Dāmas stāv kājās, bet kungi ieņēmuši visas sēdvietas, starp tiem arī Kāpostiņš.
Kāda dāma uzrunā Kāpostiņu:
— Vai jūs, kungs, nevēlētos piecelties?
— Šito joku es zinu... — smaidīdams atbild Kāpostiņš. — Tikko es piecelšos, tad jūs ātri atsēdīsaties manā vietā.

Sajūsmā.

— Vai, jūs, ziniet, kam liellopu izstādē piešķirta pirmā godalga?
— Nē.
— Man, draudziņ, man!

Pats ticis galā.

— Doktora kungs, es gribu lūgt miršanas apliecību.
— Kas tad ārstēja jūsu slimnieku?
— Neviens — viņš pats nomira.

Vienkārša izeja.

— Pēdējais laiks, lai tu man gādātu jaunus tērpus! Manu mēteli, cepuri un kleitas pazīst jau visi kaimiņi!

— Mīļā, lieta pavisam vienkārša — mēs pāriesim dzīvot citur.

Antikvāriātā.

Pircējs: — Sakait, lūdzu, vai šis krēsls te tiešām senējs?

Pārdevējs: — Varu zvērēt, ka tas ir senējs! Kad es to krēslu nopirku, tad tas bija tā tārpu saēsts, ka vajadzēja krēslam pagatavot jaunas kājas un atzveltni un ielikt jaunu sēdekli.

Skaudība.

— Tu dzirdēji, Almai esot ar Ziediņu romāns.

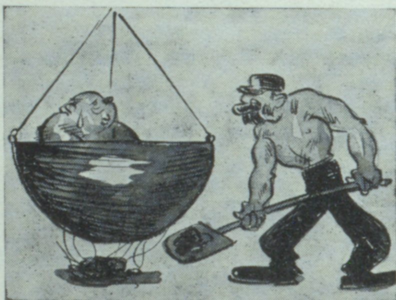
— Tiešām? Laimīgā! Man kaut būtu mazs feļetoniņš.

Sālīts.

— Tas cepetis garšo šausmīgi. Viņš nemaz nav sālīts!

— Pagaidat, kungs, kamēr atnesīšu rēķinu.

Uz jūŗas.

Uz okeāna tvaikoņa nomirst kurinātājs. Pēc jūŗnieku parašas, to iešuj maisā, bet tā kā nav akmeņa ko piesiet smaguma dēļ, maisa dibenā tiek iebērtas akmeņu ogles. Pavārs, to redzot, sāk nevaldāmi smiet.

— Kas tad tur tik smieklīgs? — jautā viņam kapteinis.

Pavārs smaidīdams atbild:

— Kapteiņa kungs, es jau vienmēr domāju, ka kurinātājs nokļūs elle; bet ka viņam tiks dotas līdzi arī ogles — to gan es nevarēju iedomāties.

Vienkārši.

— Ja man būtu tik daudz parādu, kā tev, es neuzdrošinātos pat uz ielas rādīties...

— Kamdēļ? Es ar saviem kreditoriem nekad nesatiekos, es braucu taksītī, bet viņi iet kājām.

Ir jau izmēģināts.

— Minna, es esmu pazaudējusi rakstāmgalda atslēgu. Atnesiet man veco atslēgu saišķi, varbūt varēšu kādu pielāgot.

— Nav vērts pūlēties, kundze. Visā mājā nav otras atslēgas, kas iederētos jūsu rakstāmgaldam.

Viņas domas.

— Ko tu domā, Vilmiņ?
— Neko sevišķu.
— Kādēļ tu nedomā par mani?
— Es taču to daru, Paul.

Pie ārsta.

— Profesora kungs, jūs gaida viens kungs ar koka kāju...
— Sakiet, ka man nevajaga!

Skaidrs rēķins.

— Par cik vecu jūs mani turat?
— Pēc jūsu sejas krāsas spriežot — 18 gadus veca meitene, pēc acīm — 17 gadu, bet pēc vaigiem — 14 gadu vecs bērns...
— Nu un...?
— Kopā tas ir 49!

Radniecība.

Skolā ierodas divi, viens otram līdzīgi zēni. Skolotājs jautā:
— Jūs laikam brāļi?
— Nē, dvīņi, — zēni vienā balsī atbild.

«Adalb. G. Berg»

Rīgā, Tirgoņu ielā 6, tālr. 23552.

Pulksteņi, zelta un sudraba lietas.

J. Bētiņš

ETNOGRAFISKAS SAKTAS LATVISKAS ROTAS LIETAS

izstrādājumi zeltā un sudrabā

Rīgā, Tirgoņu ielā Nr. 16. Tālr. 22952.

CEPURU VEIKALS **H. BIMBATS**

Paša ražojumi.

Rīgā, Dzirnavu ielā 82. Tālr. 32752.

Pastā tek. rēķ. Nr. 11362. **Glīts darbs.**

Mērenas cenas.

Vairumā. **Mazumā.**

Speciāls līdzeklis pret blaktīm.

Blakšķid

kuŗš pilnīgi iznīcina blaktis un viņu oliņas. Pieprasīt drogu preču veikalos un pie **R. ŠIFFS,** **L. Ķēniņu ielā Nr. 15.** Tālr. 32161.

MODERNS FRIZIERU SALONS

H. Borovskis

Rīgā, Ģertrūdes ielā 77.

Tālr. 26012.

METALLRŪPNIECĪBAS AKC. SAB.

«Baltijas Rūpnieks»

Rīgā, Ganību dambī 21.

Tālr. 96918.

Mašīnu fabrika. Pelēkā un kaldenīgā ķeta lietuve. Apkurin. katli.

DĀMU APĢĒRBU DARBNĪCA

A. Blumberg

Rīgā, Valdemāra ielā 34, dz. 1.

Tālrunis 93828.

J. BLUMBERGS, KOKU EKSPORTS

Rīgā, Brīvības ielā 64-66.

Tālruņi: J. Blumbergs: kabin. 93712, privāt. 96543; E. Vanags 93912; kantoris 93812.

Telegr. adr.: «BLOCKS» Rīgā.

Codes: ZEBRA CODE 3rd. edition.

A. CHAITS

Rīgā, Kungu ielā Nr. 5. Tālr. 27804.

Kaŗavīru, ugunsdzēsēju, policistu, aizsargu u. c. piederumi, kā: uzpleči, zīmotnes, nozīmes, siksnas, cepures u. t. t.

Jūrmalā.

— Kundze, zēns nedrīkst iet, jo dāmu stunda vēl nav beigusies!

— Bet viņš vēl pavisam mazs puikiņš...

— Nē, nedrīkst!

— Es tev teicu, Voldiņ, nodzen bārdu...

Drošs paliek drošs.

— Ah, jūs savu lielo dodžu esat likuši uzgleznot. Bet kāpēc ar uzpurni?

— Mākslinieks citādi viņam neuzticējās.

Restorānā.

Viesis: Man liekas, ka es še varu sēdēt, kamēr nomirstu badā?

Viesmīlis: To nevarēs, kungs. Mēs desmitos slēdzam veikalu.

Aizbildināšanās.

— Draugs, aizdod man 10 latus: esmu aizmirsis naudas maku mājās.

— Lūdzu, bet cik tu gan esi neuzmanīgs: ja nu tava sieva tagad naudas maku atrod?!

— Tad viņai būs maz prieka: tajā palika tikai 10 santimi.

Pārtikas preču un tabakas tirgotava

P. Strazdiņš

Rīgā, Stabu ielā Nr. 91.

Tālr. 93995.

DĀMU UN KUNGU FRIZĒTAVA

J. Cics

Rīgā, Ģertrūdes ielā 16.

Tālr. 94844.

NODAĻA: Majoros, Jomas ielā Nr. 67.

FIRMA

«A. Christensen»

Rīgā, Miesnieku ielā Nr. 9.

Tālr.: 22209, 33702.

ĶĪMIKĀLIJAS, KRĀSAS, EĻĻAS, TRĀNS UN ĢĒREKSTRAKTI.

KAFIJAS IMPORTS

S. Davidovičs

Rīgā, Aizsargu ielā 27, dz. 53.

Tālr. 92204.

VISS FOTOGRAFIJAI

Otto Draudziņš

Rīgā, L. Ķēniņu ielā 3.

BRILLES

Pie optiķa

PĒTEŖA DREIMAŅA

Rīgā, Kaļķu ielā Nr. 4.

Tālr. 22312.

„Daros", D. Rozenfelds

KOKU TIRDZN. UN EKSPORTS

Rīgā, Baznīcas ielā 31-4

Tālr.: 93294, 96464.

I LATVIJAS MĒCHANISKĀ CEĻOŠANAS PIEDERUMU FABRIKA

«ELASTIK»

Mārstaļu ielā Nr. 21.

Tālr. 20867.

KRĀSU UN BŪVMATERIĀLU TIRGOTAVA

«M. Erdmans un B-dri»

Īpašn. FRICIS KNĒTS,

Rīgā, Tērbatas ielā 23-25. Tālr. 26793.

ĀDU FABRIKA

P. Eriņš

Rīgā, Daugavgrīvas ielā Nr. 37.

Tālr.: 49272, (39272).

S. J. Falkovs

Rīgā, Marijas ielā 17. Tālr. 29586.

Piedāvā no sava bagātīgā krājuma: **uzvalkus, mēteļus un žaketes** priekš **skolniekiem**, meitenēm un zēniem.

KUNGU DRĒBNIECĪBA

N. Feitelmanis

Rīgā, Vaļņu ielā Nr. 28.

Tālr. 21726.

J. Zirnis MĒBELES

Inž. Jūlijs Zitars

Rīgā, Valdemāra ielā 73, dz. 8.

Sieviešu matēmatika.

— Cik gan ātri laiks skrien! Iedomājies, man jau divdesmitdivi gadi!
— Un man deviņpadsmit!
— Nelielies, lūdzu! Tev jau ir divdesmit pieci gadi un tu esi tikai vienu gadu jaunāka par mani.

Laba grāmata.

— Sakiet, jaunkundz, vai jums ir gadījusies tāda grāmata, kuŗu lasot var tā aizrauties, ka viss aizmirstas?
— O, jā! Un ne tikai kā aizmirstos, bet pat pilnīgi iemiegu!

Neiespējami.

— Kāpēc tu nekliedzi, kad viņš tevi skūpstīja?
— Bet es taču neesmu vēderrunātāja.

Loģika.

— Kāds aprēķins ir izdot laikrakstu, ja katru dienu jūs esiet spiests piemaksāt?
— Kamdēļ jūs domājiet, ka nav aprēķina? Piemēram, pirmdienās es pats nopelnu.
— Bet pirmdienās jūsu laikraksts taču neiznāk?
— Tamdēļ jau es pirmdienās nopelnu.

Statistiķis.

— Ko tu tik daudz pēti tās dzimtsarakstu nodaļas ziņas?
— Redzi, es gribu zināt, kas vairāk precas — vīrieši vai sievietes?

Piekāpīgs cilvēks.

Pusnaktī pie aptiekas durvīm stipri zvana. Aptiekars samiegojies atveŗ durvis un saīdzis jautā:
— Ko jūs gribiet?
— Lūdzu man līdzekli pret žurkām.
— Bet vai tad jūs līdz rītam nevarējāt gaidīt?
— Pareizi, kungs, varu arī pagaidīt. Tad es labāk atnākšu rīt. Ar labu nakti.

Mednieku starpā.

— Nu, kā vakar gāja? Vai ko nošāvi?
— Hm, jā ...
— Lieliski! Es gribētu to redzēt! Vai medījums virtuvē?
— Nē, — slimnīcā.

Operā.

Alfonss ar Loniju sēž operā.
— Kāda viņai brīnišķa kolorātūra ... — jūsmo Alfonss.
— Kaunies taču Alfon, — apsauc viņu Lonija, — labāk klausies viņas dziedāšanā!

KONDĪTOREJA UN MAIZNĪCA

A. Tujums

Rīgā, Jāņa Asara ielā Nr. 2. Tālr. 92527.

LAIKRAKSTU UN PAPIROSU KIOSKS

J. Odiņš

Lāčplēša un Kr. Barona ielu stūrī.

«LAUVA»

Īpašnieks D. LEINS
APAVU VEIKALS
Rīgā, Marijas ielā 4-a. Tālr. 26738.
Eleganti fasoni par lētām cenām.

KOKU RŪPNIECĪBA UN TIRDZNIECĪBA

A.-S. «Lemiko»

Rīgā, Smilšu ielā Nr. 8/10.

J. Lukstiņa

GRĀMATU SPIESTUVE
Rīgā, Stabu ielā Nr. 45.
Tālr. 96103.

I. Latviešu parfimēriju fabrika

«L U X»

V. Burvikovs un T. Mattisens
Rīgā, Tērbatas ielā Nr. 19.
Tālrunis 27133.

V. Matuļenko

DĀMU UN KUNGU
APĢĒRBU SALONS
Valdemāra ielā 4, dz. 4. Tālr. 32070.

Simons Meiers

Koku aģentūra Rīgā un Ventspilī

Adr. Rīgā, Valdemāra ielā Nr. 33.
Tālrunis 32759.

Spec. elektrotechn. un mēchan. darbn.

Teofil G. Marcinkevičs

Rīgā, Matīsa ielā 41. Tālr. 95367.
Remontē: Visādu konstrukciju šujmašīnas, rakstāmmašīnas, gāzu plītes. Ierīko elektr. apgaismošanu, uzstāda un izlabo motorus, ārstniec. elektr. apar.

MODES ZALONS

A. Matros

Rīgā, Ģertrūdes ielā 34, dz. 2.
Tālr. 91347.

RESTORĀNS

D. Miķelsons

Rīgā, Marijas ielā Nr. 37.
Tālr. 28224.

V. MELNICS, šokolādes, konfektes, augļi. Lūdzu ievērot mūsu veikalu adreses: 1) Elīzabetes ielā Nr. 51. Tālr. 31036. 2) Elīzabetes ielā, stacijas ēkā, veikals Nr. 2. Tālr. 33665. 3) Aspāzijas bulv. 10. Tālr. 20228. 4) Aspāzijas b. 6. 5) Latgales ielā 106. Tālr. 26882.

Pirmklasīgs APĢĒRBU NAMS

Š. Mordchelevičs

Marijas ielā 23. Tālr. 21621.
Piedāvā lielā izvēlē dāmu un kungu gatavus apģērbus. Pieņem pasūtījumus.
Glīts darbs. Mērenas cenas.

Feliks Meirons

MAIZNĪCA KONDĪTOREJA

Rīgā, Tirgoņu ielā 8. T. 22811

D. M. Michelsons

Dib. 1888. g.
Rīgā, Rūpniecības ielā Nr. 42.
Tālr.: 31530, 28088.
FINIEŖU FABRIKA.

P. Neimanis

TECHNISKS UZŅĒMUMS
Rīgā, Aizsargu ielā 75-b.
Tālrunis 93778.
Ietaisa: centrālapsildīšanu, ventilāciju, ūdens un gāzes vadus, kanālizāciju.

A. Nīmanda

nekustamu īpašumu pirkšanas un pārdošanas starpniecības birojs.
Rīgā, Merķeļa ielā Nr. 12.
Pieņem īpašumus pārdošanā. Izsniedz ziņas pircējiem.

NILS OLSGÅRD

Rīgā, 11. novembra blv. 25. Tālr. 23635.

IMPORTS un EKSPORTS
ar Zviedriju.

TAUTAS APĢĒRBU DARBNĪCA

Olga Ozoliņš

Rīgā, Matīsa ielā Nr. 40. Tālr. 95930.
Tautas tērpi pēc novadiem un viņu piederumi no pašu darbnīcas.
Bronzas gredzentiņu darbu izstrādāšana.

P. Putniņa

KOSMĒTIKAS LABORĀTORIJAS

PANACEA KRĒMS

radikāls ādas kopšanas līdzeklis.

K. Pētersona

KAĻĶU RŪPNIECĪBA
Salaspilī.
Noliktava: Rīgā, Latgales ielā Nr. 2.
Tālr. 31976.

T. Priverts

Spedicija un nomuitošana.

Rīgā, Elīzabetes ielā Nr. 103, dz. 20.

Cunftmeistars un māceklis.

— Vai tu, nejēga, nesaproti, ka es tev liku atnest visus darba piederumus?
— Te jau ir: zāģis, cirvis, ēvele, kalts . . .
— Muļķi! Bet kur tad ir kortelītis?

Četrrocīgi.

— Vai jūsu bērni spēlē arī četrrocīgi?
— Nē! Viņi taču nav nekādi pērtiķēni.

Spēka vīrs.

— Raugi, kas man par muskuļiem! Es ar vienu roku varu tramvaju apturēt!
— Nu, tam nu gan es neticu! . . .
— Kas tur ko neticēt — es esmu tramvaja vadītājs!

Tirdzniecības un rūpniecības Akc. Sab.

«Kurzemes Manufaktūra»

AUSTUVE, VĒRPTUVE, KRĀSOTAVA, APRETŪRA, VATE.

Tēlegr. adr.: «Tornkur — Rīga»
Tālruņi: 1) direkcija 42676; 2) kantoris 41953; 3) fabrika 41680; 4) pils. kantoris 26264.
Rīgā — Torņakalns,
Brīvzemnieka ielā Nr. 26-28.

«RADIO-MODERN»

Kr. Barona ielā Nr. 16-18.
Tālr. 28559.
Seansu sākums: darbdienās plkst. 18, svētdienās plkst. 14.

JUVELIEŖU un PULKSTEŅU VEIKALS

«R E G I N A»

Rīgā, Brīvības bulvārī Nr. 2/4
Tālr. 34486
PĒRK UN PĀRDOD pulksteņus, kā arī citus zelta un sudraba lietu izstrādāj.

TRIKOTĀŽU FABRIKA

M. Rezniks

Rīgā, L. Kalēju ielā 33, dz. 8.
Tālr. 21046. Priv. 96448.
Pasta tekošs rēķins 10887.

Ja būtu...

Vecmeita: «Pirms divdesmit gadiem man šajā vietā bija norunāta satikšanās ar seržantu. Ja viņš toreiz būtu atnācis, varbūt es tagad būtu ģenerāļa kundze...»

Viņš nav vainīgs.

Skolotājs Pēterītim jautā, kas sarakstījis Faustu?

— Es nē, — īsi atbild Pēterītis.

Par šādu atbildi skolotājs liek ierasties skolā Pēterīša tēvam.

— Rupjš varbūt viņš ir, — saka tēvs skolotājam, — bet melot gan nemelo — Faustu nudien viņš nav sarakstījis.

Apdrošināšanas iestādē.

— Kādu summu es saņemtu, ja mana māja pēc trim gadiem nodegtu?

— 3000 latus.

— Bet ja viņa nodeg jaunnedēļ?

— Trīs gadus.

Attapība.

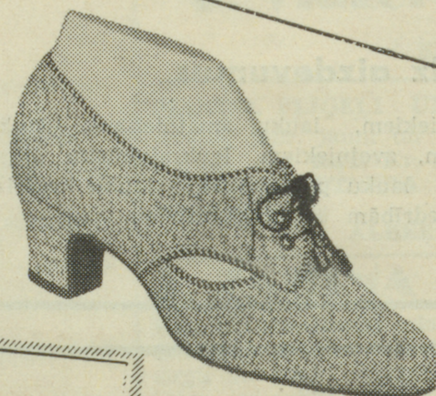
Priekšnieks: — Esmu ļoti apmierināts ar Jūsu darbu, Krastiņ! Vai varu piedāvāt Jums īstu Havanas cigāru? Bet smēķējiet to tikai pēc labām pusdienām.

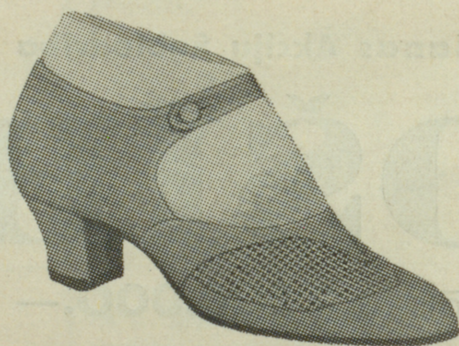
Ierēdnis: — Pateicos priekšnieka kungs! Kad drīkstu ierasties pie jums uz pusdienām?

MAKSĀ 50 SANT.

Jaunie VASARAS KURPJU MODEĻI

Jaunās vasaras kurpes ar ādveida gumijas zoli šogad dabūjamas ļoti plašā modeļu un nokrāsu izvēlē. Lūdzam tās apskatīt savā tuvākā speciālveikalā. Cenas — kā parasti — šīm kurpēm visai zemas.

VIEGLAS DRĒBES KURPES AR ādveidīgu GUMIJAS zoli!